les pag. 205-206 manquent

1Q
1529
Bis
+1
Rés. A

GVILIELMI FABRICII HILDANI

Paterniacenſis Chirurgi Ordinarij

OBSERVATIONVM & Curationum Chirurgicarum CENTVRIÆ.

In qua incluſæ ſunt viginti & quinque, antea ſeorſim æditæ: reliquæ nunc cum nonnullis inſtrumentorum, ab autore inventorum delineationibus, in gratiam & vtilitatem artis Chirurgicæ in lucem prodeunt.

Cùm Indice.

BASILEÆ,
Sumptibus LVDOVICI REGIS.

M. DC. VI.

24909

BENEVOLO LECTORI.

Vix credas, lector, quàm ſit iucunda libelli
Lectio, quamq́ue viris vtilis eſſe queat,
Nam docet exemplis, quot ſint obnoxia morbis
Corpora noſtra, modis quotq́ue leuentur item:
Et monet attente per multa pericla caueri,
In quibus haud aliquid proditur eſſe mali.
Has ergo hiſtorias Chirurgos quoſque iuuabit,
Et quoſuis alios ære paraſſe ſibi.

Nathanaël Chambutus.

BIBLIOTHÈQUE CANTONALE LAUSANNE ET UNIVERSITAIRE

Sereniſsimo & potentiſ. Principi ac Domino, Domino FRIDERICO *IV. Comiti Palatino ad Rhenum, vtriuſque Bauariæ Duci, ſacri Romani Imperij Archidapifero, & electori &c. Domino meo clementiſſimo.*

QVÆCVNQ. remedia morbos remouere & valetudinem reſtituere poſſunt, ſereniſſime & Potentiſſime Princeps, in tria genera Galenus & poſt ipſum medici celeberrimi diuiſerunt, quæ ſunt: Diæta, Pharmacia, & Chirurgia. Ex ijs Chirurgia, quæ in vulnerum, fracturarum, diſlocationum, aliorumque externorum affectuum curatione, occupata eſt, cùm ab alijs tum etiam à Regibus, & Principibus magno in honore ſemper habita fuit. Scribit enim Diodorus lib. 4. ca. 9. & Pauſanias in Meſſenicis, Machaonem &

Podalirium cùm ad Trojam cum Agamenone Rege acceſſiſſent, plurimumque Græcis in eo bello curandis ſummo ſtudio vulneribus opitulati eſſent; maximam ob id gloriam adeptos; & poſt bellũ immunitatib. maximis donatos. Dionyſius Rex Siculus Chirurgiâ ſummopere delectabatur; & ipſemet eam exercebat, vt autor eſt Aelian⁹ lib. 11. de varia hiſtoria. Ioſina Rex Scotię illam in primis amplexus eſt, eò quòd cùm in Hibernia cum patre exularet Chirurgis maximè familiariter vſus fuiſſet, breui reliqua nobilitate in Regis mores eũte factum eſt, vt multis ſeculis nemo eſſet in Scotia illuſtiore loco natus qui vulnerum curationem non teneret, quemadmodum H. Boëthius lib. 2. memorat. Sed quid plura cõmemorem exempla, quibus nullum non ſeculum illuſtre fuit.

Cæterùm Chirurgia primùm intra priuatos parietes à nonnullis retinebatur, qui eam filios ſolummodo ſuos docebant; póſt creſcẽte

eius

ęius vſu, tum à veteribus, tum à recentibus artificibus in certa pręcepta redacta, publici iuris facta eſt, & plurimas vel vulneribus, vel vlceribus fracturiſve malè affectis attulit vtilitates.

Certitudo autem & dexteritas eius ex obſervationibus ſingulariũ non tantùm vtiliter, ſed etiam neceſſariò comparatur. Nam ſi quæ ars eſt, quam obſervationes excolunt, amplificant, & perficiunt, hæc profectò eſt. Illæ Chirurgum ante aggreſſionem operationum, & curationis vulnerum, providum, in curãdo circumſpectum & cautum, ad omnes denique effectiones artis ſuæ aptum reddunt. Illæ errores præcauere docent, quibus imperiti Chirurgi, & irrationales empirici innumeros ægros, non tantum per multos dies, menſes, annos, excruciant, verùm etiam frequenter necant: aut ad minimùm infeliciter curatos, ex rectis claudos faciunt. Illæ vetera Chirurgiæ præcepta vera confirmant, falſa refellunt, ob-

ſcura illuſtrant, dubia ab ambiguitatibus liberant. Illæ noua & ab antiquis non annotata præcepta ſuggerunt. Illæ noua inſtrumenta, & olim ignorata, ſubminiſtrant, quorum vſus & expeditus eſt, & vulneratis ſalutaris.

Iſtarum rerum ſpecimina obſeruationes hæ noſtræ exhibent, multorum annorum ſpacio, multorum laborum ſtudio, multorum ægrorũ ſolatio comparatę, quas publici iuris facio, vt quantum in me eſt, Chirurgicarum operationum dexteritatem adiuuem.

Illas autem celſitudini tuæ, SERENISSIME ET POTENTISSIME PRINCEPS, meritò dedico & conſecro, vt quæ non ſolùm veterum Regum & Principum exemplo omnes medicinæ partes magni facit, verùm etiam innata quadam erga omnes literatos animi inclinatione ſit prædita. Et Sereniſſimorum Potentiſſimorumque Principum, patris ſui LVDOVICI, & aui FRIDERICI PII veſtigijs pijs & Laudatiſſimis

ſimis inſiſtens antiquiſſimam illam & florentiſſimam HEIDELBERGENSEM Academiam doctiſſimis viris omniumque ſcientiarum luminibus præclariſſimis & prudentiſſimis clementiſſimè exornat.

Cùm itaque Celſ. T. non tantum ſtudiorum ſit patronus ſummus, ſed etiam pro iudicij ſui dexteritate Chirurgiam Principibus heroicis & Remp. adverſus hoſtes propugnantibus, in primis conſecratam proculdubio magni æſtimet; humillima atque debita animi demiſſione rogo & oro, vt hoc meum ſtudium & quantulumcunq; laborem, pro ſua clemẽtia, in protectionem ſuam ſuſcipere, & contra maledicentium morſus defendere dignetur, vt hoc pacto in propoſito obſervationum Chirurgicarum curſu progreſſus faciens Celſit. T. perpetuò me obſtrictũ eſſe agnoſcam.

Præpotens ille DEVS Celſ. T. vnà cum Illuſtriſſima coniuge, & ſobole optimè nata quàm diutiſſimè incolumem tueatur, ſpiritu ſuo re-

gat, & omni benedictionum genere ornet cumulatiſſimè, vt per eam Eccleſiæ orthodoxæ incolumitas, Reipublicæ Chriſtianę, ac in primis ſacri Romani Imperij dignitas & optimarũ literarum ſplendor conſervari, augerique poſſit. Paterniaci Auenticorum 10. Auguſti Anno 1605.

Sereniſſimæ Celſitudinis tuæ

ſeruus addictiſſimus.

Guilielmus Fabricius Hildanus.

PRAEFATIO AD LECTOREM.

QVum artem noſtram Chirurgicam, candide Lector, ex experientia, vſu, atq; exercitatione procreatam, nullamq; eſſe aliam, in qua experientia adeò ſit neceſſaria, probè animadverterem cœpi ante annos aliquot cõſignare ea, quæ in tractandis ægrotis, & faciendis operationib⁹, rara & notatu digna mihi occurrebant: idq; in proprium vſum. Aduerſaria autem illa quum apud me vidiſſet atque perlegiſſet reverendus ac clariſſimus Dn. IOAN. RHETERIVS G. Philoſophiæ, & trium linguarum peritiſſimus, & Theologus eximius, compater meus plurimum honorandus, & pro ingenij ſui acumine, ea publici iuris non indigna fore iudicaret, ſuaſit vt eligerem viginti quinq; exempla non vulgaria; quæ ipſe poſtmodum propter ſingulare ſuum iuuandæ reipublicæ ſtudium & ſummam in me beneuolentiam,

vna cum tractatu meo de Gangręna & Sphacelo Latina fecit, & typis mandauit.

Hæc quum læta fronte à Chirurgiæ ſtudioſis excipi, eorumq́; nunc deſijſſe exemplaria viderem, & amici nonnulli hortarentur, vt cęteras, quas haberem obſervationes, adderem, in hoc officij genere pergẽdum putaui. Succiſiuum itaque huic ſtudio tẽpus libenter impendi, & poſthac libenter impendam, dummodo ad medicam inde aliq̃d vtilitatis accedere poſſit familiam; Habes itaq; beneuole lector Centuriam vnam, cui, propter penuriã exemplarium illas viginti quinque Obſervationes à D. Rheterio editas ſuo loco incluſimus. Centuriam hanc OBSERVATIONVM ET CVRATIONVM inſcribere voluimus, ea propter maximè quod non omnia rara exempla, ſed quòd prætereà curationes quaſdam contineat, tyronibus (in quorum gratiam hæc à me ſuſcepta fuêre) vt confido, nec ingratas nec infructuoſas. Epiſtolas

las præterea nonnullas amicorum, à propoſito noſtro minimè alienas adijcere libuit. Sed tractatum de gangræna & ſphacelo, ſuperiorib. viginti quinque Obſervationibus adiunctum, nunc addere non libuit, ſpero tamen (fauente Deo laboribus noſtris) propediem aucturũ, & ſeorſim editurum. Ordo hic mihi inſtitutus eſt; Quæ ad caput eiuſq; partes attinent, primum deſcribo: deinde ad pectus, & ventrem, tandemq́; ad artus deſcẽdo. Et id quidẽ ſtylo rudiori & impolito, quod nobis lector humaniſſime ignoſces, quandoquidem non tam elegantię quàm ipſis nos ſtudemus rebus.

Admonitio ad tyrones.

Et quia hiſce temporibus vix reperitur ſcientia quæ calumnijs & ſycophantijs adeò ſit obnoxia, atq; medicina, neceſſe eſt, vt Chirurgus vtatur prudentia providentiaque, quò famæ ſuæ conſulat, vt rectè admonuit Hippocrates lib. prædictionum ca. 1. Det igitur operam primò vt in difficillimis affectibus & operationib. ſi fieri poteſt, ſibi adiun-

iunctum habeat medicum, qui victus rationem inſtituat, & corpus à prauis humoribus exoneret, ſymptomatibuſque, quæ ſuperuenire poſſunt, proſpiciat. Deinde vt ſit inſtructus omnibus ad operationẽ neceſſarijs, veluti inſtrumentis, cauterijs ignîtis, pulueribus ſanguinẽ ſiſtentibus, defenſiuis, aceto, cordialibus: vt aquâ cinamomi, confectione alkermes, & ſimilibus, ſi vires deficerent: Viris item fortibus, & magni animi, manuq; promptis. Tertiò caueat, ne in grauiſſimis morbis, & operationibus, temere, & niſi rogatus ab amicis, conſanguineis, aut aſſidentibus ipſius ægrotantis manum operi adhibeat: ne poſtea, ſi res pro voto non ſucceſſerit, nomen mali & imperiti medici aut Chirurgi ſibi acquirat.

Ante operationem itaq; conſiderare debet, quidnam de morbo futurum, an ſcilicet curabilis, aut incurabilis plenè, aut diuturnus. Eſt enim prudentis Chirurgi (vt monet Celſus lib. 5. c. 26.) primùm eum

eum qui ſeruari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem eius, vt occiſi, quem ſors ipſius perimit. Deinde, vbi grauis metus, ſine certâ tamen deſperatione eſt, indicandũ neceſſarijs, id eſt familiaribus, & amicis periclitantis, in difficili rem eſſe, ne, ſi victa ars malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur, ſed vt hæc (inquit idem Celſus) prudẽti viro conveniunt, ſic rurſus hiſtrionis eſt, paruam rem attollere, quò plus præſtitiſſe videatur, hæc Celſus.

Conuocatis igitur parentibus ęgri, aut quibuſdam ex proceribus aut primarijs eius loci, vbi æger decumbit, coram eis de præſenti periculo, & futuro euentu morbi prę-ſagire debet. Præſagia enim, quæ ex artis fontibus fiunt (vt Galenus docet lib. de conſtitut. artis medicæ) medicum omni mortis culpâ eximunt, ſuntque ceu clypeus, quem Deus Opt. Max. Medicis, vt eo ſe cõtra maledicentium & Momorum calumnias, & liuorem tueri poſſent

clemen-

clementer ac benignè conceſſit. Si enim Medicus prædicit, quæ cum morbo euentura ſunt, priuſquam eueniant, tum ſi quid ſiniſtri acciderit ægro, medicum nemo culpare poteſt. Quandoquidem (vt Hippocrates loco antea citato docet) præſentiens & prædicens coram ægro præſentia, pręterita, & futura, quęque infirmi omittunt, enarrans, creditur agnoſcere conditionem ægri. Hinc audent homines magis ſe concredere medico, atq; (vt Galenus inquit prædictionum Hipp. commentario 2) ſe exhibent obſequentiores, ac demum ſi ſe exhibeant obſequentiores, morbus faciliûs repellitur, vti ego non raró obſeruaui. Poſtea ex amicis & conſanguineis reſcire conuenit, an in operatione facienda conſentiant omnes, admonendiq; ſunt, ne culpam in Chirurgum transferant, ſi res ex animi ſententia non ſucceſſerit. Id quum promiſerint, polliceatur eis Chirurgus ſe ſummam adhibiturũ diligentiam, ac fideliter adminiſtratu-

ſtraturum & exequuturum omnia quæ iubent artis præcepta.

Sed quia pietas ad omnia vtilis, imò neceſſaria eſt, quemadmodum nos monet diuus Apoſtolus, operatio & curatio prorſum inutilis futura eſt, niſi Deus ei benedicat; ideo reuerẽter accerſendus eſt Eccleſiæ paſtor, vt in re tam graui, & periculoſa, ſicut par eſt & pium, ante operationem adſtantes admoneat, vt omnes cũ ipſo pro felici ſucceſſu operationis, & curationis Deũ ſuppliciter implorare velint. Quòd ſi non liceat habere paſtorem, hac vel nõ longè abſimili precatione vti ſoleo.

Devs omnipotens pater clemẽtiſſime, ingenuè ac ſincere cum ſancto Propheta tuo Dauide fatemur, nos in peccato conceptos eſſe, & in iniquitate natos. Quod ſanè ſi ſec⁹ vel ſaltẽ cogitare vellemus conſciẽtia noſtra, nos accuſaret, ac facilè nos conuincerent morbi penè innumeri, aduerſa, caſus, incõmoda,

quibus

quibus plerumq; & in animo, & in corpore, vel iuſtiores, vel noſtri ipſi infantuli conflictamur. Quæ haud dubie perſpicua ſunt teſtimonia, fructuſque inhærentis peccati, impuriq; fomitis. Quam ob cauſam meremur iuſtiſſimè non ſolum grauiores pœnas, ſed etiam à benigna tua facie reijci, vt qui nihil ſatagimus aliud quàm crebris & continuis malis maieſtatem tuam offendere. At pater clementiſſime, fons omnis miſericordiæ, veniam deprecamur. Condona nobis flagitia, flagitiorum cauſas tolle, per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum, qui ſemetipſum horrendæ, ac ignominioſæ morti tradidit, vt in eius vulneribus ſanitatem reperiremus ac reciperemus. Cæterum ô Pater miſericordię ac DEVS indulgentiſſime, qui non vis ægros in ſuis morbis & aduerſis computreſcere, ſed vt ſedulus medicus ipſis opportuno tempore opitulari: Ideoq; pro tua plus quã paterna bonitate medicamenta ac omnis generis reme-

dia

dia iam à priſcis & primis ſeculis conuenientia procuraſti; & viros ad ea applicanda ſuſcitaſti, nec non quotidie ſuſcitas idoneos induſtriâ ac experientiâ prçſtantes quorum cura & opera ſuccurratur afflictis. Iam nunc illa tua bonitate freti, qua huc conuenimus gratia huius afflicti, in graui diſcrimine verſantis. Rogamus te ſupplices vt ante omnia peccatorum eius immemor, quæ tot ſunt veriſſimæ morbi cauſæ, illius te miſereat. Ac præterea digneris & adeſſe & præeſſe huic actioni, adeò vt qui operaturus eſt, & manum adhibiturus id te Duce faciat, & præſtet. Interim vires dolenti ſuppeditato, quò doloris acerbitatem, quæ plærumque tales operationes comitatur, perferre poſſit. Curationem ipſam ad perfectionem, & finem optatum perducito: ita vt & Medicus & Chirurg⁹, ſimul & æger ipſe, parẽtes, & quotquot hîc adſunt ſpectatores pij felicem ſucceſſum tibi ſoli acceptum feramus, tibiq; immortales gratias

agamus, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrū cuius oratione nomen tuum ac miſericordiam compellamus, dicētes Pater Noſter &c.

PORRO quia ad hoc ſtudij genus non raro me incitauit NOBILISSIMVS ET CLARISS. Dn. KAROLVS VTENHOVIVS piæ memoriæ, Muſarum ſummum decus, & Mecænas meus, à teneris fere vnguiculis, placuit, tum ob illam quam ipſi debui, ac etiam nunc familiæ VTENHOVIORVM debeo obſervantiam, tum propter ipſius VTENHOVII ſummam in reuerendum ac clariſſimū virum D. IOAN. RHETERIVM, compatrem meum plurimum honorandum, benevolentiam, hîc ſubiungere verſus, quos Dn. RHETERIVS in memoriam ipſius VTENHOVII conſcripſit. Tu lector beneuole omnia æqui boni que conſule; quod te facere cùm intellexero & DEVS OPT. MAX. vitam extenderit, & cœptis fauerit, nonnulla alia à me habebis. Vale.

O immenſe Deus ſummi medicaminis autor,
Dirige tu Medicos, erige tu miſeros.

Guilielmo Fabricio Hildano ſuo
Ioannes Rheterius.

Mitto, vir ornatiſsime, quos ſed non quales efflagitaſti verſus, magni illius & optimi Vtenhovij memorias: Vtinam verò & huius merito, & tua expectatione dignas. Sed quid agas? noſti me & exiguū mihi ingenium: noſti etiam ærumnas, rus, & diuerticula noſtra. Nunc quidem teq; & illius ſuperſtites amicos deprecor: olim ſi verus Apollo fauerit cœlitus, exoluam me iſto ære plenius. Interim, nt canit ille. Qui quàm potuit dat maxima, gratus abunde eſt. Vale & nos ama. Bacij 14. Julij 1605.

Εὐγενεστάτῳ τε καὶ λογιωτάτῳ πάλαι πολ'
ἀνδρὶ Καρόλῳ Οὐθενοβίῳ Νεόχθονι
πάντοτε πεπαιδευμένῳ, Ἰωάννου
τοῦ Ῥηγηρίου.

Βωμὸς ἐπιτάφιος.

Εἰμὶ ἀνδρὸς εὖ ὄζοντος
βίῳ, μόρῳ τε, μνᾶμα

Φλέγον κέδροιο καπνώδη γόνον.
ἀκοῦσαι θαῦμα, παπλαίνφυτέρας
τοῦ μὲν Νεοχθονὶς πλατεῖα χθὼν
γέννησεν εὐγενεστάτη ῥίζα.

πολέσι δ' αὖ μόχθοισι
δαμένθ' ἄνακτος βία
τοκεσὶς τε καὶ τέκνωμα
πόλιν ἵκοντο μαρτὸς
Ἀγριππίνης Νέρωνος
φερώνυμον. ὀπαδοὶ
δ' ἀμᾶχάεις ἡ Ἀπόλλων
ἑρμῆς, Ἀθηνη, μοῦσαι

Ἀλλὰ βάσις κραταιὰ χριστοῦ
θρήσκευ' ἄμεμπτος ἀμφὶ θυμῷ
σταθεῖσα, τῆς ἐπιπλεον Μά-
καρ ὅλος οὐθέν γ' ὀβίος κα-
ταχὼν, λέλογχε θεόφιν ζῆν.

In Nobiliſſimi ac Doctiſſimi quondam Viri, Caroli Vtenhouij Neochthonis memoriam, declaratio metrica per eundem Ioannem Rheterium.

Ara ſepulturæ Graia concinna loquela,
 Thus adolens oleo nomina magna viri,
Cuius odoratam (dictu mirabile) vitam
 Invida mors ornat ſuauiùs ipſa tamen.
Nimirum nec nota ſatis, nec amata ſmaragdus,
 Mox deſiderio fit pretioſa magis.
At tu tantus eras (generoſa ſtirpe Neochthon
 Carole Vtenhoui, deliciæ Charitum,
Virtutum effigies, Muſarum ſtemma decorum
 Hebræo, Græco dogmate & Aonio)
Quanta ſuis latè protenditur alma colonis
 Nomine Agrippinæ ſplendida metropolis:
Illa, inquam, quæ te fouit iuuenemq; ſenemque,
 Iamque fouet cineres hoſpita fida tuos.
Vel quàm longa trahunt vaſtum diffuſa per æquor
 Vicini Rheni ſyrmata Nereides.
Hæ laudes magnæ, laudumque occaſio magna:
 Sed tibi ſancta fides, Karole, plura dedit.
Hoc opus, hoc illud magnumq; vnumque neceſſe,
 Quo ſeruatur homo: cætera cuncta nihil.

GVILIELMO FABRICIO HILDANO Chirurgo præſtantiſſimo non amoris, ſed veritatis teſtimonium ſcribebat.

ANTONIVS FAYVS.

Ad Troiam quondam Podalirius atq; Machaon,
 Græcorum multos eripuêre neci.
Illorum meritis hinc non ingrata Camœna
 Mœonij vitam Vatis vtrique dedit.
Quòd ſi *Fabricium* tunc ſæcula priſca tuliſſent,
 Vſu percelebrem, nec minùs arte bonum:

Carmine Moeonio toto cantatus in orbe,
Ambobus iunctus tertius ille foret.
Et nunc *Fabricium* ſi poſſent noſcere Vates,
Quos decorat lauro clarus Apollo ſua:
Debita *Fabricio* certatim carmina ferrent;
Qui dextram multis auxiliùmque tulit:
Inter quos, vſum, *Fayus*, qui nouit & artem
Fabricij, nunc hæc paucula ſcripta notat.
Quos paßim clarat Chirurgica dextera multos
In Medico memini me numeraſſe choro:
Vſu Fabricium *ſed qui ſuperaret & arte,*
Chirurgum non eſt mî meminiſſe datum.

IN CHIRVRGICAS OBSERVATIONES *Clariſſimi ac Peritiſſimi Chirurgo-Medici Gulielmi Fabricij Hildani.*

Ioan. Merula Aurelianus.

Cõfuſum implicitumq; Chaos, quæ prouida cõfert
Natura accumulans munera muneribus
Arte ſagaci opus eſt Naturam quæ iuuet ipſam,
Diſponat certis quæ facienda modis.
Dotibus at pollens Naturæ, artiſque peritus,
Anxius optabit clara pericla ſequi
Qui ſequitur lucem, premit & veſtigia doctûm,
Tutius ad quoduis progredietur opus.
Eſt etenim rerum experientia certa magiſtra,
Expertus rerum tuque magiſter eris.
Vt tollas igitur dubium, & fidentior adſis,
Explorata oculis ſubijce facta tuis.
Certè *Fabricius*, quo vix præſtantior alter,
Chirurgo Medicus finibus Helueticis.
Vtilia & quæ certo vſu comperta fuêre,
Obſeruat Medicis conſpicienda viris:
Suſpecti nihil eſt, veriſſima congerit iſta
Omnia, quæ mira ſedulitate facit.
Cætera quæ magno perfecta labore leguntur,
Cum veniâ ex hortis colligit ille ſuis.
Eruat vt glandes; intraque hærentia tela,
Plagiſque internis quæ grauiora latent,
Concretus ſi quis lapis eſt, vulnuſque profundum,
Perplexum medicis quod remoretur opus.

Fabricius confictor & indagator acutus
Inſtrumenta tibi fabricat apta ſatis;
Ergo age, permultos quæ conquiſita labore
Qua dat Fabricius, ſuſcipe mente pari.
Hæc ſpeculi multis, multis & luminis inſtar,
Conſignat chartis facta pericla ſuis,
Accedet fructus medicis nec inutilis inde,
Venturæ & fructus poſteritatis erit.

IN
VIRI CLARISSIMI
D. GVILIELMI FABRICII HILDANI
& Chirurgi peritiſſimi Feliciſſimi.

OBSERVATIONES

AMICVM ADPLAVSVM
TESTATVR.

Caſpar Dornauius D.

Cur tot præcocibus denſantur funera buſtis,
Nil Aſclepiadum proficiente manu?
Hic vſum, artificum patrem, neglexit, opinans
Oraclum, ſuaſit quod rationis apex.
Ille ſupercilijs artis fundamina ſtringens,
Per varias mortes cæca pericla facit.
Pœonios intra muros peccatur, & extra.
Et ratio atque vſus iuncta ſient manibus.
Iuncta manus te, Fabrici, rationis & vſus
Fecit Cimmerias exonerafſe rates.
Nec ſatis; in plures donaria ſplendida fundis,
Quæ coluiſſe datum eſt ingenio atque die.
Euge! Sic Cous formam pater edidit artis,
Inter honoratos pars memoranda Deos,
Quod Latonigenæ tabulas ſuſpenderat aræ,
Quas oculi ac ſenſus edocuere prius.
Hippocratis quia preſſiſti veſtigia patris,
Non, Guilielme, cluas filius Hippocratis?

DN. GVIL. FABRICIO HILDANO
Chirurgo præſtantiß. Nathanaël Chambutus
Verbi divini miniſter.

S. P. D.

Audieram (fateor) celebres, Hildane, medelas
Eſſe tuas: at res non mihi nota ſatis:
Donec aperta oculis fieret ſolertia, qua tu
Dexterè in arte nouas organa quotidie:
Donec item curas aliquot ſpectare daretur,
Quæ ſuperare ſolent ſpemq; fidemq; hominum:
Ac varijs donec ſcriptis conſtaret idipſum
Amplius eſſe, prior quàm tua fama fuit.
Sed modò rumori cedo, quum ſæpe fugaris
Morbos, qui miſerè corpora diſcruciant:
Nec modò contuleris opifer pleriſq; ſalutem,
At ſimul, id fiat, qua ratione notes.
Namq; opus excultū profers, quod monſtrat, vt apta
Extirpes morbos dexteritate graues:
Vtiliterque notas, quæ cenſes digna notatu,
Quorum participes quoſlibet ipſe facis.
Sic pia corda iuuat cuiuis ſuccurrere egeno
Arte ſua: ſiquidem condere dona nefas.
Hic tenet arcanum, Ille aliud, quod celat, vt vni
Vendicet ingratus commoda quæque ſibi.
Qui ſibi natus erit ſoli: nec dignus habetor,
Qui vocitetur homo, ni volet eſſe probus.
Si quiuis inuenta ſimul conferret in vnum,
Quæ proſint homini, hæc vita beata foret:
Huicce rei intentus ſincero, Hildane, valebis
Pectore mortales conciliare tibi:
Acceptusque Deo duces feliciter æuum:
Ac nihili facies ſcommata tetra hominum.
Conatus igitur Deus ac incepta ſecundet,
Quo medica ægrotos promptior arte leues.

* * *

IN

IN OBSERVATIONVM ET CVRATIONUM Chirurgicarum Centuriam primam Dn. GVILIELMI FABRICII HILDANI apud Paterniacenſes Medici & Chirurgi Ordinarij.

Plæriſque turpem hanc, indidit mortalibus
Natura labem, qua ſaluti publicæ
Præferre priuatum ſolemus commodum.
Si quid, benignus diſtributor munerum,
Gratis, DEVS, nobis retexit, abditum
Quod hactenus nullique cognitum fuit
In arte quauis, clam ſeruare cæteris
Id poſſe, permagnæ artis eſſe ducimus.
Non tu FABRICI ſic facis, claræ ô decus
Clarum vrbis, olim cui PATERNVS indidit
Hoc quod gerit nomen ſuo de nomine,
Scientiâ multum mihi chariſſime
Experientiâq; præſtantiſſime
Artis medendi, non idem, dico, facis,
Nec quod talentum credidit tibi DEVS
Telluris obſcuro recondis puluere,
Sed fœnori das, vſuique publico
Mortalium gratis lubenſque deſtinas,
Præ cæteris ſi ſingulare quippiam
In artibus communicauit optimus
Tibi DEVS. Laudem hinc mereberis tuâ
Virtute dignam: nec tui ullo nominis
Peribit æuo fama; Nam laus & decus
Virtutis immortale & expers funeris,
Rubiginem non contrahit: nec vermibus
Fit eſca: nec longo ſeneſcit tempore.
Pergas modò inſiſtens boni veſtigijs
Viri, inchoatam perſequi recto viam
Gradu FABRICI latiuſque priſtinos
Scientiarum prorogare limites.

Ioan. Durenheimerus Vrſellanus Ciuis & Notarius publ. Bernenſis.

F.

In Centuriam Medicinalium Obſeruationum Dn. Guilielmi Fabricij Hildani medici vigilantiſſimi Chirurgiq; præſtantiſſimi. Epigramma.

Dan. Tauelli Patern.

Quos aliena iuuat docta experientia rerum,
Quâ morbos vitare queant, ijſdemque mederi;
Fabricio vtantur, dante obſeruata per annos
Multos, poſſe alijs quotquot prodeſſe putauit.
Has adhibere ſolet tum quas Epidaurius herbas,
Tum quas Philliridis nobis ſolertia præbet.
Quæ docet Hippocrates, medicorũ & turba perita,
Ad praxim appoſitè reuocat, morbiſq; medetur:
Qui licet innumeri tamen & medicamina tot ſunt,
Queis potis eſt ſapiens medicus conferre ſalutem,
Vt variant igitur morbi, ſic ipſe medelas
Mutat, & attactu pulſus, variaq; indagine morbi
Et genus aſſequitur, nec non humaniter aptat
Pharmaca corporibus, catapotia & ipſa medendis.
Vt ſua præſcribit ludi moderator acutus
Prima iuuentuti propriè documenta tenellæ.
Hinc rediuiuus agit multos plerumq; per annos
Vitam, ſemianimis miſerè qui vixerat antè:
Póſtq; Deum, acceptam tibi fert, Hildane, ſalutem,
Ac vtrique refert tanto pro munere grates.
Ergo vbi lyra mea hęc fuerit rubiginis expers,
Tunc, Guilielme, tuas maiori carmine pandet
Laudes, æthereo perges dum numine fretus
Sic prodeſſe viris præſentibus, atque futuris.

Du meſme.

Quel Serape diuin, veuf du s'ege azuré,
A remis ſoubs tes pieds la teſte vulcanique,
Le ris de Iupiter, le tet in Iunonique,
Et du perę des Dieux le treſpas meſuré,
Dans les vaſes fatals: pour d'vn ſtyle aſſeuré
Ramener les manes du pont melancholique·
Qui panche ſtyx neuf fois, & le droit Minoique
Defrauder du tribut ia par luy procuré?

Cotilee Chreſtien, ce n'eſt d'vne deeſſe
Variable en ſon ſort que tu as teſte addreſſe
De fabriquer FABri preſque de nouueaux corps:
Mais la cauſe de tout, qui tout de rien fiſt naiſtre,
T ayant comme vn outil dans ſa, puiſſante dextre
Fait (beniſſant ta main) preſque viure les morts.

Sonnet

A Monſ. G. Fabry Hildanois expert Chirurgien & Medecin ordinaire à PAYERNE.

Le docte Botanis, curieux de l'honneur
Plus que de la ſanté de la nature humaine, (ne,
Accourt en mille mōts, & ſoigneux s'y pourmai-
Cherchāt pour ornemēt d'un Iardin quelq; fleur:
Mais toy le fils aiſn'e d'Aeſculape, as le coeur
Rempli d'affection; tu viſites la plaine
D'un peuple langoureux gemiſsāt ſoubs la peine
D'un membre gangrené, ou de pire douleur.
Mille autre affliction, que l'on dit incurable,
Tu traictes, tu guaris, à chaſcun ſecourable,
Le poure tes bien-faicts en aumoſne reſent.
Mais pus que les apprens par belle centurie
Aux tyrons, conioignans l'art à la theorie,
Centuries de vers l'on te doibt, cent fois cent.

Iaq. Guy de Neuf chaſtel.

A Monſ. Fabry Hildanois expert Chirurgier & Medecin à PAYERNE.

Lors que le Capitole & chef du grand empire
Iadis tant illuſtré ſoubs le nom des Ceſars
Apperçeut que la Perque exigeoit ſes ſoldars
Dans l'orageux Stygie, accroiſſant leur martyre.
Chacun chacun fut lors ſoigneux charger la lyre
Pour capter d'Apollo le fils ſouſtien de Mars:
Qui dedans Epidaure auoit les eſtendars,
Du candide trophee attendant ſa nauire.

Puis arriué qu'il fut au feint Dieu par honneur
Chacun pour ſa victime expoſa ſon bon heur,
Sur tel augur ioyeux d'aſpirer à ſa veüe
Ha! mais de toy FABRI Chanteront nos neveux
Ton nom qui iuſqu'aux cieux vole encor plus fa-
Rendant ta Centurie à iamais recognue. (meux

David le Clerc. L.

IN ORNATISS. VIRI GVILHELMI FABRICII
Hildani chirurgica medicaque arte nobiliſs:
Hexaſt: Caroli Vtenhouij

Hæc eſt Cheirurgi pariter Medicíq; VVILHELMI
Vulnera qui ſanat corporis, effigies
FABRICII, manibus non tantùm; at melle ſüâuis
Alloqui & linguæ vulnera Cordis ope.
Quis neget ergo illum Medicum pariterq́; Cherurgum
Verba etenim ægrotæ ſunt Panacea animæ.

μάΚΑΡΟΛΟϹΟΥΘΕΝ ΟΒΙΟϹ.

GVILLELMI FABRICII HILDANI

Obſervationum, & curationum Chirurgicarum

CENTVRIA PRIMA.

OBSERVATIO I.

Ficus cancroſus in oculi dextri orbita, cum graviſsimis capitis ſymptomatis, feliciter extirpatus.

ANNO Domini 1596. Calendis Auguſti acciuit, me Lauſannâ Luſtriam Generoſus CLAVDIVS LVSTRIACVS, eius loci & totius Vallis propriè ſic dictæ Maior: quoniam diro & funeſto morbo conflictabatur. Is fuit tumor prominens, ſcirrhoſus, in cancrum degenerans, cum ſymptomatis internis & externis longè graviſsimis.

Luſtria oppidulum procul Lauſanna civitate duo circiter milliaria, ad marginem lacus Lemanni.

Hic cùm à natura, tum à varijs morbis, febribus, caſibus, luxationibus, fracturis, &c. haud parùm fuit catharris obnoxius: maximè

quum accederet, moris patrij victus largior cum amicis & hoſpitibus, in quos fuit perpetuò liberaliſsimus. Itaque anno 1580. quum fuiſſet hyems humida & clemens, haud dubiè corporis vniverſi partes oppletæ ſunt humoribus excrementitijs, qui à iecinoris calore ſurſum ac in primis ad caput ſublati, cœperũt diuexare hominem. Ineunte enim anno 1581. circa Februarij finem æger correptus eſt hemicraniâ ad dextrũ latus, & fruſtrà adhibitus multùm diuque medicus: ſiquidem humor capite concluſus, evacuationis quæſitâ viâ, impetum fecit in oculum dextrum. Hinc vehementiſsimus dolor & inflammatio. Et ſic ſuperiora ſymptomata, dolor capitis, febris, inquietudo, vomitus, lipothymia, aucta ſunt potiùs quàm imminuta. Nec, vt aiebat æger, præſidijs, revulſione, derivationeúe vlla potuit ſiſti humoris affluxus: quin imò congeſtio tanta facta eſt, vt tandem eroſa ſit vel potiùs putrefacta oculi membrana prima, coniunctina dicta.

Morbi initium.

Obſervatio

Hîc verò brevi eaq; neceſſaria digreſsione annotandum, ſupra decem hebdomadas nõ ſolùm dolorem adfuiſſe graviſsimum, ſed & cerebri motum attrectanti perceptum fuiſſe, quà ſagittalis & coronalis ſuturę concurrunt: auditos etiam ſonitus & cranij crepitationem quandam, perinde ac ſi lignum finderetur. Id ego tum accidiſſe autumo, quum cranij ſuturę ob dolorem, inflammationem & copioſum in cerebro humorem diſiunctæ ſunt; & verũ

fuiſſe

fuiſſe mihi perſuadeo, cùm ex ampliſsimi viri ægroti relatu, & generoſi Gabrielis à Blonay Baronis à Chattelart, &c. eius generi, aſsiduò præſentis, tum quòd ipſe tale quid obſervarim in viro honeſtiſsimo apud noſtrates Germanos inferiores.

Eiuſdem rei altera obſervatio.

Hic ex grauiſsimo morbo & febri ardente, cum dolore capitis acutiſsimo, habuit ſuturas adeò diſiunctas, vt per interſtitium illud cerebri, ſyſtole & diaſtole facilè deprehenderetur. Vbi via facta eſt ad coniunctinam, longo tempore exſtillauit copioſus humor: tumq; primùm & dolores & reliqua ſymptomata mitigari cœperunt. Vrgentibus doloribus adhibitus erat ceruici ſetaceus funiculus, ſed eum vt nimis dolorificum & incommodum (vt qui circa ſextam vertebrem, vbi nervi eminentiores ſunt, adhibitus eſſet) poſt 15 dies detrahi iuſsit. Clauſo vulnere impreſſum eſt ibidem potentiale cauterium: ſed & hoc vlcus, ceu nimus dolorificum claudendum fuit. His fruſtrà tentatis optauit æger humori morbifico dari exitum, excitato vlcere in dextro brachio, beneficio potentialis cauterij. Tum demum partim ob febrim antè dictam, quę pleroſque humores ſuperfluos abſumpſerat, ipſumq; adeò corpus exſiccarat atque extenuarat, partim propter evacuationes ſubinde iteratas, partim denique quòd cauterium ita ad brachium applicatum fluxionem averteret, oculus cœpit areſcere. Et quoniam tres oculi humores, ruptis con-

iunctinâ & corneâ membranis, effluxerant, ſenſim etiam concidére & contractę ſunt ipſę membranæ: atque ita oculus, deperdita naturali magnitudine & rotunditate, ſimul quoque in imam orbitam cótractus eſt, & coëuntibus palpebris clauſus ab anno 81 ad 95 citra ſymptoma vllum, niſi quòd ſingulis annis ſub inde recurrebant & defluxus & capitis dolor.

Anno demum 95, quum in diæta modum non ſervaſſet, redijt capitis & oculi dolor, priore tamen levior: ideò fortè, quia membranę & reliquæ oculi partes etiamnum dilatatę erant, vnde poterat humor ſine vi influere. Etenim quæ ſenſim fiunt mutationes, parùm dolorificæ ſunt. Sic igitur affluente magis magisq; humore, in capacitatem coniunctinæ, proprijs humoribus deſtitutæ & contractæ, ipſa paulatim intumuit. Tum verò palpebræ quindecim annis clauſæ denuo apertę ſunt, & oculus adeò intumuit, vt poſt ſemeſtre palpebras ſuperaret, ſparſis per totum oculum venarum ramis liuidis, craſſo, aduſto, & melancholico ſanguine turgentibus. Tum æger ingraueſcentibus indies & morbo & ſymptomatis, vndelibet præſidia conquirere cœpit: Inter quæ adhibitum fuit medicamẽtum, quod adeò irritavit morbum, vt ſubitò accreverit oculus plurimùm. Exin, vt initio dictum eſt, vocatus ſum ab ægro Luſtriam in eius ædes. Laborabit ille hemicraniâ ad dextrum latus: oculus ouo anſerino maior extra pal-

Hipp. Apho. lib. 2. Aph. 51.

palpebras prominebat, durus, ſcirrhoſus, liuidus, & cancroſus: aderat magna oculi & vicinarum partium inflammatio: præter capitis dolorem, oculi quoq; dolor acutiſsimè pungens, in parte exteriore potiſsimùm, hominem malè habebat. Quòd ſiquis miretur, quomodo ex tumore duro & ſcirrhoſo tantus dolor excitatus fuerit, in promptu ſunt cauſæ. Primùm enim tunc formatur cancer, fiebatque humor corroſiuus & acris, ac proinde vellicans & calefaciens vicinas partes. Deinde invaleſcente morbo violentiùs humor irruebat in coniunctinam, quæ eſt exquiſito ſenſu prædita. Doloris verò in extima parte vt plurimùm gravioris quàm in intima cauſa fuit oſsiculum quadratum & vndique ſcabroſum, quod interius ad coniunctinam latens (vti ab operatione compertũ) eam perpetuò premebat ac pungebat. Acceſſit & febris, itemque ſitis, lipothymia & vomitus. His ego ſymptomatis cœpi ſtatim occurrere. Itaque poſt præſcriptam legitimam victus rationem, ſub veſperam iuſsi lenientem clyſterem inijci. Poſtridie purgatum fuit corpus ſumptis duabus vncijs ſyrupi roſacei laxatiui cum rhabarbaro, agarico & ſennâ, infuſis & decoctis in aqua betonicę, agrimonię, & euphraſiæ. Sequentibus diebus propinatum fuit Iulapium ſequens:

R. Aquarum borraginis,
Acetoſæ &
Betonicæ, ana ℥. ij.

Syrupi de ſucco citriorum &
Granatorum, ana ℥. ij.
Miſce pro tribus doſibus.

A purgatione ſecta fuit vena cephalica reſpondens parti affectæ, & miſſus ſanguis ad vncias circiter ſex. Paucis poſt diebus admoui hirudines venis iugularibus ſub aurem ad idem latus, necnon & ſcapulis cucurbitulas modò ſiccas, modò cum ſcarificatione. Pedes laui decocto herbarum calidarum, roriſmarini, ſaluiæ, maioranæ, origani, menthæ, cũ ſale, &c. Suadebantur & frictiones, ſed quum his incaleſcat ſanguis, ſubtilisque, calidus & erodens euadat, cenſui abſtinendum, cõtentus memoratis revulſionibus: maximè quum æger lubens iteraturus eſſet ſæpius ſuperiorem purgationem per ſyrupum roſaceum cõpoſitum & ſimilia, quibus peccantem humorem ſubduxi. Ita mitigata imminutaq; ſunt paulatim ſymptomata. Statim etiam partem affectam ablui goſſypio imbuto ſtillatitiâ quadam aquâ, quæ multum poteſt aduerſus cuiuſcunque partis cancrum Eius hæc eſt deſcriptio.

Eximia deſtillatio cõtra cancrũ.

℞. Radicum ſcrophulariæ maioris,
Herbarum geranij primi Dioſcoridis, hoc eſt, herbæ Roberti, ana M. ij.
Arnogloſſæ maioris,
Solani,
Bugloſſæ ſylueſtris,
Borraginis
Portulacæ

Euphra-

Euphraſiæ
Betonicæ, ana M. j.
Ranorum aquatilium, &
Album. ouorum diu agitatorum, ana num. 12.
Seminis cydoniorum, & fœnigræci aliquantùm conquaſſatorum, ana ℥. j.
His ſeminibus affunde aquarum roſarum & euphraſiæ, ana ℔. j.

Incidantur omnia & conquaſſentur, deſtillenturque in alembico plumbeo.

Et quoniam ingens fuit affluxus, præter reuulſiones admoui fronti ſequens vnguentum ad fluxionem intercipiendam.

℞. Farinæ hordei ℥. ij.
Pulueris roſarum rubearum,
Myrtillorum,
Balauſtiorum,
Nucum cupreſsi, &
Florum betonicæ, ana ʒ. ij.
Acaciæ ʒ. j.
Cum oleo roſato, pauca cera, & aceto, fiat vnguentum.

Hoc defenſivum adhibui tribus vel quatuor diebus, ad ſiſtendum fluxionis impetum: dein ſuperſedi, ne plus ſatis refrigeraretur caput. Hac methodo ſedaui ad tempus tum capitis, tum vlceris dolores acutiſsimos, cæteraque ſymptomata, creſcente nihilominus in dies tumore.

Aliquantò pòſt rogatus ſum ab ægro, vt ſibi fuſiſsimè morbi naturam declararem; li-

bereq́ue aperirem quæ præviderem pericula omnia, ac ſimul quæcunq; ad ſanitatem optima viderentur præſidia proponerem. Tum ego coram clariſsimo Alberto Roſcio D. Medico celeberrimo, in ædibus Claudij Marionis fideliſsimi ac diligentiſsimi pharmacopei & ciuis Lauſannenſis, ita diſſerui. Generoſe Domine, ſiquidem adeò exoptas & iubes coram declarari, quæ ad morbum tuum attinẽt, etſi præter medicorum inſtitutum in conſultationibus id ſum facturus, dicam tamen libere & coràm quę ſentio.

Definitio morbi in hoc ægro. Ad quemvis morbum tollendum, caput eſt, noſſe ipſum morbum. Tuus iſte ab eſſentia definitus, nihil aliud eſt, quàm ſcirrhus illegitimus, ſeu potiùs cancroſus: quippe qui deſinit in cancrum occultum & latentem, hoc eſt, non exulceratum. At ex figura Celſus *Celſus li. 6.* πρόπτωσιν, vel cum Latinis, exitum oculi nominat. Actuarius μῆλον, id eſt, malum vocat. Ego à figura ficum, ab eſſentia ſcirrhoſum & cancroſum cognomino. Scirrhus propriè medicis dictus, eſt tumor durus & indolens, qualis hic ante annos aliquot. Verùm poſtea humor coniunctinâ membranâ concluſus & ita quaſi conculcatus, vt nulla potuerit fieri tranſpiratio, tandem accenſus eſt, & acrior atque malignior redditus: ſicq́ue formatus eſt ſcirrhus illegitimus, ſeu potiùs cancroſus. Hoc iudicant non modò durities, inęqualitas, dolor, color lividus, ſeu potiùs plumbeus, ſed maximè venæ craſsiores toto tumore ſpar-

ſparſæ, atro ſanguine, aduſto & melancholico turgentes. Et quamuis nondum exulceratus ſit tumor, periculum eſt tamen, ne temporis progreſſu ſanguis & humores melancholici accenſi tantum malitię attrahant in locum affectum, vt tandem (proh dolor) exeſis tunicis fiat cancer vlceratus, adverſus quem medicamentis fruſtra pugnetur.

Huius & ſimilium morborũ cauſa triplex: primitiua, antecedens, coniuncta. Primitiua medicis eſt exterior, poſita in victus ratione, alijsq; non naturalibus, aëre, motu, & quiete, ſomno & vigilia, animi pathematis, excretis & retentis. Plerunque enim ſi ſupprimantur ſolitę euacuationes, vt menſium & hęmorrhoidum, fit magna congeſtio humoris melancholici: vnde hic morbus. Naſcitur etiam ex vulneribus, contuſionibus, fracturis: in primis verò eryſipelate & inflammationib. perperam curatis: quum ſcilicet ipſarum materia frigidiorum applicatione in duritiem concreſcit: aut quum ſolis calidis, non etiam emollientibus, tenuior portio diſſoluitur, craſſiore ſubſiſtente. *Cauſa morbi primitiua.*

Antecedens cauſa eſt humor melancholicus, item ſplenis imbecillitas, qua fit vt ex officio ſuo ſanguinis portionem fæculentam ex iecore non alliciat. Huc quoque plurimùm facit ipſa iecoris conſtitutio, ſiue id naturâ procliue eſt generandam atræ bilis copiam, ſiue nimis calidum & bilioſum, vnde coquatur nimis & aduratur ſanguis, nec non & alij humores, *Antecedens.*

Coniuncta. Coniuncta cauſa eſt, humor in locum affectum congeſtus. Tres iſtæ cauſæ hîc concurrunt. Nam quum generoſus Dominus habitu ſit non mediocriter bilioſo, bilis aſsiduò præbuit materiam humori melancholico: ſiquidem cholericus humor ſumma aduſtione tandem etiam vertitur in atram bilem. Adde victus rationem, in qua haud paruum peccauit Dominus, largiùs potans, vtenſque cibarijs crudis & concoctu difficilibus, itemquè aromatis, cœpis, allijs, porris, raphanis, &c. Huiuſmodi primitiuarum cauſarum concurſu excitata & corroborata eſt antecedens: inde humor ille qui ab anno 81 ſupererat ex inflammatione indurata in oculi membranis, data occaſione, accreuit. Cumque ſuperflui humores ferè influant in locum affectum, natura ſeſe, quantum potuit, exonerauit in eum locum. Hinc coniuncta cauſa in iſtam, quam videmus magnitudinem, aucta eſt: & perget, inquam, niſi occurratur ijs quæ infrà proponemus auxilijs.

Signa cancri. *Galen. met. med. lib 14.* Quoad ſigna: tametſi initio cácri ſicut herbæ germinantes difficilè cognoſcantur, authore Galeno, nihilominus tumor iſte ſat liquidò intelligitur cancroſus, contra eos qui merum eſſe ſcirrhum apud generoſum Dominum contenderunt. Cancri cognoſcuntur eo, quòd ſint præduri, inæquales, liuidi, ſparſis circa tumorem craſsioribus venis, atro ſanguine turgentibus.

Sæpe etiam adeſt intemperies calida, ſiue

calor

calor & inflammatio cum dolore pungente & pruriente. Si fuerit exulceratus cancer, exit ſubtilis & fœtida ſanies. Iſta autem hîc viſuntur pleraque omnia. Non quidem pervenit cancer ad ſummam malitiam, ſed ad eam properat, breuí peruenturus. Aduſtus enim eſt ſanguis loco affecto, incluſus tandem cõtrahet (& iam cœpit) malignitatem tantam, vt quæ hactenus mirè operata ſunt præſidia ſedandis doloribus, reprimendo morbo, & minuendis ſymptomatis omnibus, demum infirma futura ſint ad reprimendum morbum, & prohibendum ne exulceretur, & occupet reliquas faciei partes, ſicq; fiat (Noli me tangere) hoc eſt, vlcus cancroſum in facie perquam malignum & immedicabile, aſsiduò erodens imas partes affectas, nec ſiſti pote, vt monet Aetius. *Aetius li. 6.*

Nunc de curatione. Hæc perfici ſolet tribus potiſsimùm: victus ratione, euacuatione humoris antecedentis, & Chirurgicis auxilijs. *Curatio.* Victus & cęterorum non naturalium quæ ſit ratio iam ſæpè ex me audivit Dominus: vitanda nimirum eſculenta dura, vaporoſa, & quæ facilè corrumpuntur: cuiuſmodi ſunt carnes ſale aut fumo inueteratæ, bubula, ſvilla, ferina & ſimiles; item aues aquaticæ. Vtendum bona veruecina, vitulina, hœdina, pullis, capis, perdicibus, turdis &c. Piſcibus abſtinendum, niſi fortè, vt nonnihil appetitui indulgeatur, ijs vti liceat ſub initium prandij, non in cœna, idq; adiectis paucis alijs cibis. *Victus ratio.*

Sint

Sint autem piſces carne firma prædìti, veluti percæ, trutæ, &c. In aquatilibus optimi ſunt gammari ſine aromatis. Aromata enim omnia vitanda, piper, zinziber, gariophylli &c. Item cæpæ, porrum, allia, raphani, ſinapi, & quæcunque vim habent calefaciendi nimis ſanguinem: legumina, fabæ, lenticulæ, piſa, phaſeoli, &c. plurimùm nocent: item caſeus, & quævis lactaria opera. Veſpertina iuſcula potiſsimùm noxia: vinum item vaporoſum. Bibendum autem album, maturam, & modice potens. Diuturnus ſomnus potiſsimùm ſtatim à cœna, noxius: aër item nimis calidus, aut ſummè frigidus vitandus.

Euacuantia. Secundam ſanationis partem diximus poſitam in euacuando humore antecedente: quod vbi fiet, ſpectanda erit Domini habitudo bilioſa, & intemperies calida, cum obſtructione iecoris: ideoque purgandum cholagogis, habitâ tamen partis affectæ ratione. Quem in vſum mirè placet ſyrupus roſaceus compoſitus cum rhabarbaro, agarico & ſenna, quo ſæpè vſus eſt æger, cum decocto betonicæ, euphraſiæ, agrimoniæ, &c. Salubriter etiam vſus eſt præſcripto à me diaphœnico in tabellis, & electuario de ſucco roſarum. At ex *Hippoc. Aph. li.6. Aph.22.* Hippocrate ante purgationem præparandus eſt & coquendus humor apozematis aperientibus, qualia poterit præſcribere D. D. Roſcius, Phlebotomia, cucurbitulæ, & hirudines ſæpe vtiles, imò neceſſariè ad hunc morbum, tum vt euacues minuaſque cauſam antece-

dentem,

dentem, humorem videlicet melancholicum, tum vt deriues loco affecto. Opportunũ his vernum tempus, authore Hippocrate. *Hippoc.* Quibuſcunque, inquit, venæ ſectio, vel medicatio convenit, hos vere purgare, vel venâ ſectâ vacuare oportet. *Aph. li. 6. Aph. 4.* Aperienda vena brachij ad latus partis affectæ: cucurbitæ ſcapulis & clunibus applicandæ. Hirudines applicentur, quo modo iam applicuimus magno Domini bono, modò ſub aures ad iugulares venas, modò ad hæmorrhoidas ano, prout medico videbitur, idque vrgente demum neceſsitate. Tum verò ſenſim emittendus ſanguis propter malè conſtitutum iecur, quod quum ſit iam dudum debile, ſcirrhoſum, & obſtructum, dubium non eſt quin nimia aut importuna phlebotomia plurimùm ſit nocitura.

Tertia & poſtrema tollendi morbi ratio poſita in operatione chirurgica, in curando videlicet loco affecto. *Operatio Chirurgica.* Porrò huius morbi ſanatio Chirurgica duplex eſt: Vna palliatiua ſeu fucata: Altera vera. Palliatiua eſt quam hactenus adhibuimus, & commodo victu, & purgato ſæpe corpore ad deducendum humorem, ſiue cauſam morbi antecedentem, atque etiam inhibendo eius impetum exterioribus applicationibus, qualibus huc vſque ſumus vſi. *Curatio palliatiua.* Sed quum hæc curatio tandem futura ſit inualida ad reprimendam morbi vehementiam, & perfectè ſanandum ægrum, operæ pretium fuerit proponere veram & legitimam ſanationem.

Quum

Meth.med. li.12.& 14. Quum igitur legitima ſanatio tumoris præter naturam, authore Galeno, fiat extrahendo tollendoque quicquid adeſt in parte affecta: videndum quot modis tolli poſsit tumor ſiue excreſcentia iſta, & quæ tollendi tutiſsima ratio. Iam antè ex me audijt Dominus, id faciendum vel reſoluentibus, vel erodentibus pharmacis, aut ipſa manu. Quoad reſoluentia, quum tumor ſit duriſsimus; credibile eſt nullo reſolutum iri medicamento; niſi priùs emolliatur. At verò præter quàm quòd huiuſmodi prædura materia tamdiu (quindecim videlicet annis) congeſta emolliri nequit, periculum eſt, ne ex iſto emollientium vſu tumor ſubitò cōtrahat ſummam malitiam, vti teſtatur Galenus, & nos in tractatu de Gangræna cōfirmauimus, exemplo ſcirrhi in iecinore inueterati. *Author tract. de Gangr. c.3. & infrà obſ.89.* Hic enim adhibitis emollientibus, ſtatim verſus eſt in cancrum exulceratum, ex quo mors. Ex hac ergo methodo nihil ſperandum. Erodentia verò mihi perquam periculoſa cenſentur. Nam quum prominens hic tumor ſit duriſsimus, credibile eſt benigna medicamenta irrita futura: quin potiùs, vt ſumma durities adeſt, ſic vehemens requiritur medicatio, cuiuſmodi eſt quæ vi ſepticorum & eſcharoticorum fieri ſolet. At verò vt lenibus non afficitur cancer, ſæuiſsimum malum; ſic irritatur & ingraueſcit vel tantillùm acribus & vellicantibus, vt antè expertus eſt æger. Porrò quum pars affecta ſit cerebro pxima,

oculus

oculus videlicet, in quem, vt radicitus tollatur morbus, penetrandum eſt altiùs ad nervũ opticum erodentibus pharmacis, haud dubiè illorum vis communicabitur membranis cerebri, vnde maxima & periculoſiſsima exorietur inflammatio, ſiquidem magna intercedit ſympathia & neceſsitudo inter oculi tunicas & capitis, vt infrà liquebit ex oculi anatome. Ergo ne ſic quidem ſanari poteſt æger.

Supereſt quam diximus chirurgica operatio, vt ſimul & ſemel extirpetur quicquid vitioſum eſt. Hæc autem omnium minimè periculoſa, meo quidem iudicio. Primùm quia ſolidè conijcio me facilè poſſe radicitus malum extrahere, quantumuis altè latens in oculi orbita, nempe ad ipſum vſque opticum nervum, cuius & pars amputanda. Deinde, quia venarum & arteriarum vaſa ibi tenuia ſunt & quaſi capillaria: ideóque nullum hæmorrhagiæ periculum. Denique licet altiùs incidẽdi ſint nervi, opticus, & qui ſecundæ coniugationis eſt, nullum tamen periculum: ſiquidem nervis perfectè inciſis in tranſverſum, eorum extremitas contrahitur, ipſiq; integuntur carne, ſicque definit illorum functio, nec ab aëre aut medicamentis lædi poſſunt. Vnum hoc timendum, ne quum ægri corpus iamdudum cacochymum ſit, ac ætate iam provectiore, ad annum videlicet accedẽs quinquageſimum ſextum, facilè accendatur intemperies in partibus intimis, ſimulque exciten-

Curatio legitima.

citentur febris, capitis dolor, aliaque id genus ſymptomata. His vt occurras, laudabili victu vtendum, purgationes vſurpandę, ſecanda vena, applicandę cucurbitulæ, & cęterę revulſionum ac derivationum ſpecies: ſicque tuta erunt omnia, ſi modò benedixerit Deus Opt. Max. cui prò generoſo Domino vota nuncupamus.

His auditis, partim quòd exhorreſceret æger, partim quòd diſſuaderent nonnulli, abſurdè & imperitè ſpem facientes fore, vt quicquid ex oculo prominebat ſponte excideret, viſum eſt pergere in curatione palliatiua. Hac verò etſi ſedabantur dolores, nihilominus tamen excreſcebat fungus indies. Naſcebantur quoque tubercula & varices liuidæ ad piſi magnitudinum, merum quandoque ſanguinem emittentes. Eiuſmodi hæmorrhagiam etſi probabant nonnulli, vt quę ægrum, & partem affectam levatura videretur, ego contrà conſtanter affirmavi ita in dies magis magiſque debilitatum & refrigeratum iri iecur iampridem obſtructum, durũ & ſcirrhoſum, ac tandem illectum iri ſanguinem alioſque humores ad caput & faciem: vti ſanè accidit 13. Iulij: Reuerſo enim generoſo Domino à breui peregrinatione, ex qua incaluerat ei caput, itemque corpus vniuerſum, tubercula illa & varices oculi cœperunt ſanguinem profundere tanto impetu, vt 13 & 14 diebus eius menſis impletę ſint ſanguine ſcutellę ſeptem, pręter eum qui perijt in linteis,

ſpongijs,

ſpongijs, veſtibus &c. ſingularum ſcutellarũ ſanguis à me appenſus præſentibus G.Dn. ægroto, Nicolao Gantino. Franciſco Croſerano, & Iohanne Glaronio, fuit vnciarum decem & ſemis: quod quidem tam verum eſt, quàm dictu mirabile. Paulò pòſt æger impensè debilis, imminente altero profluuio me accerſiuit eiuſdem menſis die 15. Quum primùm aduenio, faſciam qua malum contegebatur reſoluo: tum cœpit ſanguis longè maiore quàm vnquam antea impetu promanare: id quod, niſi fuiſſem teſtis oculatus, ægrè crediſſem, quam ſint oculi venæ ferè omnes capillorum inſtar exiles: ſed hæ contrà in hoc bono viro varicum inſtar dilatatæ cõſpiciebantur. Attamen inſperſo puluere noſtro ſanguinis ſiſtendi vi prædito, cuius deſcriptio habetur in libello noſtro de Gangręna illico ſuppreſſus ita eſt ſanguis, vt deinceps non niſi parciſsimus fluxerit. Ab hoc profluuio declinantibus ſenſim viribus, & excreſcente in dies oculo, non niſi miſerrima eaque propinqua mors expectabatur, quum tandem generoſi viri, Baro à Chattelart, & Dominus Denezi eius generi, cum alijs nobilibus & honeſtiſsimis amicis ſtatuerunt advocandos eruditiſsimos & peritiſsimos quoſque medicos & chirurgos, quorum deliberationi & ſentẽtiæ ſeſe ęger ſubiiceret. Annuente ęgro accitur Genevâ clariſsimus & doctiſſimus IANVS ANTONIVS SARACENVS, Philoſophus eximius & medicus Re-

Obſeruatio inſignis.

gius,Lauſanna item doctiſsimus D.D. ALBERTVS ROSCIVS, ſenex experientiſsimus. His me tertium adiunxit ęger beneuolus, vt ſi opus eſſet chirurgica operatione, hâc ego perficerem. Diè Iulij 28 initia conſultatione, propoſui quæ infrà ſuo loco. Verùm hîc mihi digrediendum in eos, qui ſpem adeoque fiduciam ægro faciebant fore, vt totus oculus ex orbita ſponte decideret, allatis imperitè & ſtolidè exemplis, quibus perſuaſus æger operationem tamdiu differri voluit: vnde morbus deterior euaſit, indies noua ſubinde creans ſymptomata, in primis autem profuſum illud & mirabile ſanguinis profluvium, extenuationem maximam, iecinoris refrigerationem, ac vt autem demonſtremus non poſſe oculum ſuo impetu decidere: item, vt confirmentur quæ paulò pòſt ſumus allaturi, conſideranda eſt oculi compoſitio & cõnexio, quam brevis & ſynoptica eius expediet anatome: tùm deinde quàm falſò vulgus oculum ex ſua orbita excidere poſſe ſibi perſuadeat, docebimus.

Oculi anatome. Oculus conſtat muſculis, tunicis, humoribus, nervis, venis, arterijs, pinguedine & glandulis. *Muſculi.* Muſculi ſunt ſex: quorum quatuor perficiunt motûs rectos, ab ima orbita oriundi & cincto neruo optico in medium oculum deſinentes. Hi dum functiones ſimul omnes exercẽt, introrſum trahunt oculum: ſi ſuperior ſolus agit, ſurſum; ſi inferior, deorſum; ſi dexter, dextrorſim; ſi ſiniſter, ſiniſtrorſum

ſum trahit oculum. Reliqui duo ipſum circumagunt: vnde præſtantiſsimo BAVHINO circumactores dicti. Horum vnus longior & gracilior, oritur ferè ex eodem loco, ex quo ille qui dextrorſum flectit oculum, ad maiorem videlicet canthum, & poſtquam peruenit ad anteriorem anguli intimi partem, quâ lachrymalis eminet glandula, tum deſinit in tenuiſsimum tendonem, qui per mediam quę illic eſt membranam, velut per annulum, penetrat: hinc in ſuperiorem oculi partem abſumitur. Quintus hic muſculus dum contrahitur ad principium ſuum tendone circulari, eo motu torquet oculum ad canthum maiorem. Sextus illi contrarius oritur ab inferiore orbitæ parte: & quum ſit tenuiſsimus, tranſuerſim aſcendit ad angulum exteriorem oculumque ita tranſuerſim inuoluit, vt exiguo tendine ipſi inſeratur iuxta quinti inſertionem. Hinc fit, vt duo tendones ſæpe videantur vnus. Hic ſolet oculum extrorſum flectere ad minorem canthum. Eſt & nonnullis ſeptimus muſculus in ima orbita infra ſex illos, opticum neruum ambiens: ſed hic in ſolis brutis reperitur. *Caſ. Bauh. Anat. hiſt. c. de muſc. oculorum.*

Tunicas numerant alij ſex, ſeptem alij; PARÆVS quinq;. *Tunicæ ſeu membranæ*

Prima eſt coniunctiua ſiue adnata, epipephycos hymen Græcis, à pericranio orta: hęc aſtringit & ſtabilit oculum in orbita, ideoque eum totum integit vſque ac circulum Iridem, & totum oculi album conſtituit. *1. Coniunctiua.*

2. Cornea. Secunda cornea dicitur, cuius origo proximè à dura matre, laternæ corneæ inſtar pellucida: differt hæc & variat à ſe ipſâ: ſiquidē anterius eſt perſpicua, vt præbeat rebus obiectis tranſitum: poſteriore parte opaca eſt. Qui ſeptem putant, duplicem hanc faciunt: partem quidem diaphanam, corneam: reliquam partem σκληρότην ſiue duram nuncupantes, mihi vna & ſimplex eſſe videtur.

3. Vuea. Tertia eſt Vuea ſiue choroides, intertexta venis & arterijs inſtar ſecundarum muliebrium. Oritur à pia matre: totum oculum ambit, excepta pupilla, in qua eſt perforata, & corneæ adhæret per venas & arterias, quas nutritionis & vitæ causâ illi communicat. Vbi ad Iridem peruenit, relictâ corneâ deſcendit intrinſecus, & nonnihil reflectitur ad ampliorem ambitum humoris cryſtallini. Porrò in parte poſteriore multicolor eſt, fuſca, nigra, cærulea &c. inſtar iridis cœleſtis, multos in vſus.

Primùm ſi vnicolor eſſet, omnia viſui obiecta, eum colorem repræſentarent. Deinde colore nigro tincta eſt: vt cogantur ſpiritus à luce diſsipati. Tertiò, fuſca & cærulea, ad conſeruandum & recreandum viſum: mollis eſt, ne lædat humorem cryſtallinum, in cuius circunferentiam deſinit. Perforata eſt ante humorem illum, ne obſcuritate ſua rebus obiectis aditum ad cryſtallinum humorem intercluderet: ſed potiùs vt tot colorum ſpecies illo nigrore tanquam contrario ſuo colligi & corro-

corroborari poſsint. Qui ſeptem tunicas fingunt, hanc quoque diuidunt in duas: à neruo optico ad iridem, ſecũdinam: reliquum quod eſt infra partem pellucidam corneæ, Vueam dicunt.

Quarta Amphibleſtroides ſeu retiformis, oritur à neruo optico in tunicam verſo, & in reticuli formam texto ex venis, arterijs & neruis quos accipit ab Vuea, cùm ad ſui nutricationem & vitam, tum propter humorem vitreum, quem poſtica parte cingit. *4. Amphibleſtroides.*

Quinta Arachnoides, figura & conſiſtentia telam araneæ referens, cingit humorem cryſtallinum anteriore parte, vt conſeruet eũ, vt pote primarium viſus inſtrumentum, ſi cõtigerit lædi reliquos humores. Credibile eſt, vt & AMBROSIVS PARÆVS teſtatur lib. 6. cap. 6. oriri ab excrementis humoris illius cryſtallini. *5. Arachnoides.*

Sexta Vitrea tenuiſsima, vitreum humorem vndiquaque cingens, eumque à cryſtallino ſeparans. *6. Vitrea.*

Cæterùm reperitur & alia membrana proximè infra coniunctinam, aliquibus innominata dicta: Verùm hos ego putarim potiùs extremos tendones ſex illorum muſculorum in membranam extentos.

Tunicis continentur humores tres. Primus aqueus, inſtar aquæ limpidus. Situs eſt inter corneæ pellucidem partem, humoris cryſtallini in pupillâ patentem portionem, atque eam reflexionem Vueæ quæ ab Iride *Humores. 1. Aqueus*

eſt ad humoris cryſtallini circunferentiam, vt vacuum, illud implens corneam diſtendat, eiuſdemque prolapſum in humorem cryſtallinum prohibeat. Item vt humiditate ſua humorem cryſtallinum vindicet à nimia exſiccatione.

2. Cryſtallinus. Secundus humor cryſtallinus eſt, à colore lucido & ſplendente cryſtalli inſtar, ſitu medius in oculi centro, vitreo innatans, à quo nutritur: pro ſpeculo eſt videndi facultati eò deductæ per ſpiritum viſualem.

3. Albugineus ſeu vitreus. Tertius humor albugineus, figura & conſiſtentia albumini oui ſimilis: ſitus eſt in poſtica parte cryſtallini, vt aliquantum retardetur ſpiritus viſilis impetus, per neruum opticum ad humorem cryſtallinuum deſcendentis: haud aliter quàm aqueus cryſtallino parte antica obiectus eſt, ad reprimendos obiectorum colorum impetus. Hic humor alitur à tunica retiformi.

Nerui. Nerui duo. Vnus primæ coniugationis opticus, à quo ſpiritus viſilis defertur ad oculum. Poſtquam peruenit ad vitreum humorem, abſumitur in ſtructuram tunicæ retiformis. Alter ſecundæ coniugationis, ſub egreſſum è cranio in orbitę radicę diſtribuitur, & diſsipatur in oculi muſculos, quibus motum affert.

Venæ & arteriæ. Venæ & arteriæ aliæ ſunt internæ, illuc productæ cum tunicis vaſorum cerebri: aliȩ externæ, conſtitutæ in coniunctina & muſculis ijs qui à venis iugularibus & carotidibus

extimis

extimis oriūtur. Miniſtrant oculis alimentū venæ, vitam arteriæ. Interiecta eſt oculorum muſculis pinguedo multa, ne oculi continuo motu deſiccentur. Glandulæ quoq; binæ: vna ad maiorem canthum prope naſum, altera ad minorem canthum. Vtiles primò lubrificando & humectando oculo, ne continuo motu exſiccetur, vt de pinguedine dictum: deinde continendo firmiter oculo in orbita media, ne in alterutram vergat partem. Siquidem enim teres eſt oculus, oualis autem orbita, neceſſariæ fuerunt glandulæ ad implendos hinc inde oculos. Facit quoque quę eſt in maiore cantho glandula ad obturandū meatum, qui evidenter penetrat ex oculi orbita in narem, nempe vt ne cerebri excremēta per nares influentia redundent ad oculos, vt fit in ijs quibus fiſtulæ lachrymales, ab exeſa hac glandulâ: vnde ſtillant illis oculi aſsiduò. Adeſt & ſpiritus viſilis & lucidus, continenter accurrens è cerebro per neruos opticos ad viſum formandum.

Ex his intelligimus quàm firmiter hæreat capiti oculus, & quàm non pote ſit vt ſponte decidat, quacunque tandem putrefactione. Etenim antequam putruerint & nerui & tunicæ parùm alioqui procliues, fœtor procul dubio inuaſerit, & lethaliter infecerit ſpiritus animales.

Nunc videamus quid vulgus deliret, dùm credit oculum ex capite excidere poſſe. Nunquam accidit illa vulgo credita procidentia,

quin præceſſerint ictus, vulnus, aut affluxus magnus, ex quibus orta inflãmatione gignitur pus intra cõiunctinam & corneam, quod membranas eas abrumpit & putrefacit, ita vt dehiſcentes, vlcus patefaciant: quod in oculi capacitatem penetraſſe comperitur. Sex autem muſculi, quum ſint carnoſæ partes, facilè afficiuntur illa inflammatione: ex qua intumeſcentes circa neruum opticum & ponè oculum, coarctant adeò & comprimunt oculum, vt propulſentur humores tres, & cogantur ſimul & ſemel & cum impetu perrumpere. Hi autem humores quum ſint conſiſtentia ſua ſatis ſolidi, (cryſtallinus præſertim & albugineus, oculi figuram repræſentantes) vulgus putat totum procidiſſe oculum. Humoribus ſic effuſis, membranæ tanquam diſploſa veſica, aqua, flatuúe diſtenta depriimuntur & contrahuntur in imam orbitam: hinc ceſſante inflammatione & dolore (verè enim deſinunt paulò pòſt) adducuntur palpebræ ad ſe inuicem, vix vlla remanente oculi figura. Hinc vulgus falsò ſibi perſuadet oculum è capite excidiſſe.

Inita conſultatione commemoraui apud clariſsimos Doctores medicos duos, quæ antè apud ægrum & D.D. ROSCIVM in ædib. & preſentia MARIONIS Lauſannę propoſueram: iterum concludens ſolâ manus operâ pleniſsimè ſanari poſſe ęgrotum. Cumque ex noua quorundam ſentẽtia, ſperaſſet ęger commodè inciſum iri cancrum, religatum ſerico,

Filo ſerico nõ potuiſſe tolli cãcrũ.

rico,

rico,neceſſe habui meas contrà ſępius allatas rationes,ſubijcere hunc in modum.

Primùm: quod mali radix à ligatura relinqueretur: ſiquidem quę facta eſt morbi renouatio,liquidò conſtat factum eſſe in orbita, adeoque altiùs ad opticum vſque neruum. Ligatura autem quum id ſolum apprehendat, quod prominet à palpebris,relictura eſt quicquid orbita continetur,ſicque irrita futura eſſet operatio. Etenim id quod relinquetur, illico proferet nouum fungum, priore maligniorem.

Secundò: quòd fieri poſsit vt rumpatur vena aut arteria quępiam importuno tempore,putà nocte: & ſic æger vel exiguâ ſanguinis iacturâ eueſtigio moriatur, quum tanta iam ſit facta profuſio.

Tertiò: quòd ex ligatura futurus eſſet grauiſsimus dolor,totis quindecim diebus & vltrà: propterea quòd coniunctiua, in qua fieret ligatio,vtpote à pericranio deducta,miro ſenſu ſit prædita. Quo ex dolore, vt nihil dicam de cerebri lęſione,ſequeretur humorum affluxus ingens in partem affectam. Adde quòd ęger iamdudum debilis & extenuatus, hos dolores & inquietudines tolerare non poſſet.

Quartò: quòd pars oculi ſupra ligaturam, dum corrumperetur, fœtore ſuo grauiſsimo læſura foret partes principes, & ipſis adſtantibus intolerabilis futura, Relinquitur inciſio, quam ſpero à nobis tam dextrè factum i-

ri, propitio Numine, vt leuiores ſint cruciatus & nulla aut minima hęmorrhagia. Quod ambigitur queat ne morbus radicitus erui: ſpero id quidem factum iri. Quippe iam pridem excogitaui inſtrumenta quædam, quibus oculum tutò & agiliter ab ima orbita reciſum extraham. Præterea, quantuluſcunque ille qui percipitur motus, apprehenſo tumore ficoſo nonnihil mobili, ſpem facit hunc non hærere perioſtio: cui ſi adhæreret, certè eſſet immobilis. Imò & ex eo intelligimus, reliquam eſſe aliquam pinguedinis & muſculorum ambientium portionem inter oculum & os: ex quibus operatio tantò facilior, tutior & felicior expectatur. Quoad hęmorrhagiam, ego certè nonnihil moueor, quum ſubit animo nupera illa ſanguinis profuſio vobis notiſsima. Attamen venę in oculo tenuiſsimę non videntur largum emiſſuræ ſanguinem, ſi incidantur ad baſim: & poteſt diligente manu inhiberi erumpens ſanguis, quem poſt tantum profluuium non eſt veriſimile multum futurum. Denique haud dubiè ex ægri metu & horrore maior pars ſanguinis recurret ad cor. Conſultiſsimum tamen fuerit extrema ligare arctiſsimè, brachia ſupra cubitũ, tibias ſupra genua, idque horæ dimidio ante operationem, vt nimirum moleſta & cõſtringente hac ligatura ſanguis auertatur ad illas partes, & procul ab ijs in quibus futura eſt operatio. Atque hoc meum eſt de hoc morbo eiuſque chirurgica extirpatione iudicium.

Vos

Vos medica videte, & de noſtris iudicate, Doctores clariſsimi.

Hîc medici poſtquam diſſeruiſſent de morbó & medicamentis vniuerſalibus, noſtra omnia comprobarunt: & decreta eſt mali extirpatio per inciſionem. D. SARACENVS rem detulit ad Ægri neceſſarios & amicos, quotquot aderant. Illi audito tum preſentaneę & quidem funeſtiſsimę mortis periculo, tum ſanationis ſpe per oculi extirpationem, facilè aſſenſerunt, multoque libentiùs Æger ipſe magnanimus.

Tum poſtquam prędixi metuēda ſymptomata, decreta eſt in proximè ſequentem diem lunę, qui in Auguſti Calendas incidebat, operatio. Interea pręſcripta eſt Ægro victus ratio congrua, ad reparandas vires deperditas ſuperiore ſanguinis profluuio. Pręſcriptus & illi ad diem Sabbathi decimum nonum Calendas Auguſti laxatiuus potus. *Potus laxatiuus.*

R. Tamarind. electorum.
Foliorum ſennę oriental. mundat. ana ℥ ij.
Vuarum paſſarum mundat. ℥ j.
Epithymi. ſem. aniſi, fœniculi, ana ʒ. ſ.
Cichorij, agrim. ceterach. polytrichi, ana p. j.

Fiat decoctio ad ℥ iij. in qua colaturâ macera.

Rhabarb. elect. ʒ j. ſ.
Cinnamomi electi gra. 7.

In

In expreſsione diſſolue Syrupi violati ex 9. infuſionibus, &

Mannę granatę ana ℥. j.

Miſce: fiat potio.

Potio cordialis. Sequente die Dominico, & die Lunę manè ante operationem exhibitꝰ eſt potus cordialis ſequens:

R. Aquarum bugloſſę,
Violarum,
Roſarum,
Meliſſę, ana ℥ j.
Syrupi corticum citri & de ſucco acetoſę, ana ℥. j.
Confect. Alkermes ʒ j.
Pulu. diambrę ʒ ſ.

Miſce: fiat potio pro duabus doſibus.

Scutũ pro corde. Exteriùs ſuper corde, ante & poſt operationem, applicitum eſt ſcutum ſequens:

R. Florum trium cordialium, ana p.ij.
Meliſſę,
Maioranę, ana M. ſ.
Seminis & cortic. citri,
Seminis ocymi, ana ʒ ij.
Pulu. elect. Diamargar. frigidi,
Pulu. elect. è gemmis. ana ℈ iiij.
Pulu. diamoſchi dulcis &
Diambrę, ana ʒ ſ.
Croci ℈ j.

Excipiantur goſſypio, & cum ſindone rubra fiat ſcutum interpunctum, pro regione cordis.

Ante

Ante & diu poſt operationem vnctus eſt ſtomachus hoc vnguento: *Vnguent. pro ſtomacho.*

R. Cerati ſtomach. Galeni ʒ iij.
Pulu. aromat. roſati ʒ j.
Garyophyll. & nucis moſc. ana ʒ. ſ.
Olei Nardini & maſtichini, ana ℥ ſ.

Fiat linimentum pro regione ſtomachi ante cibum.

Aliud vnguentum pro ſtomacho, aliquandiu applicitum poſt operationem factam. *Aliud vng. pro ſtomach.*

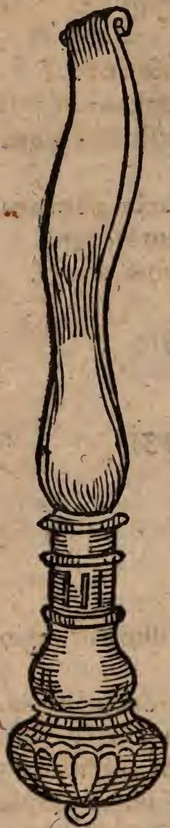
R. Olei maſtichini & de menta, ana ℥ ſ.
Olei Nardini & de
Abſinthio pontico, ana ʒ iij.
Cerati ſtom. Gal. ʒ ij.
Ladani &
Olei de nuce moſch. ana ʒ j.
Pulu. arom. roſ. &
Ligni Aloes, ana ℈ j.
Pului. garyophyll. &
ambrę griſeę, ana ℈ ſ.
Cum cera noua. q. ſ.

Fiat vnguentum, quo calidè illinatur regio ventriculi ante cibos, bis die.

His ita pręſcriptis, amici qui aderant ſtuduerunt Ægrum recreare, quantum fieri potuit. At ille magnanimus, & ſanitatis auidiſsimus conſtantia ſe ſua magis quàm alienis verbis ſolabatur: niſi quod ſtato die nonnihil territus eſt D. ROSCII excuſatione per literas facta, veritus nimirum ne quid ille mali pręſagiret: quod tamen ita diſsimulauit, vt non

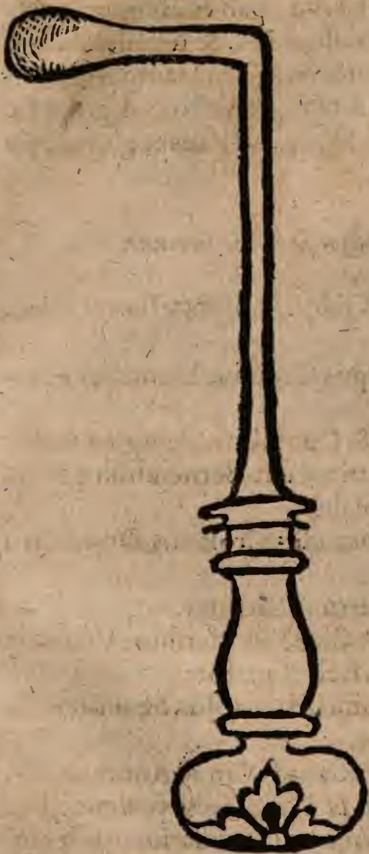
niſi

niſi ab operatione reſciri potuerit: adeò vrgebat ipſe operationem.

Itaque pręmiſsis ſolennibus precibus pro felici ſucceſſu, & tribuenda Ægro patientia ac viribus, ipſemet ſumpto recente ouo & cyatho vini, cathedram accommodatam ſibi delegit & vltrò ſedit: ita vt quum mollis quiſpiam cathedrę alligandus foret, neceſſe duntaxat habuerim adſtantium duobus brachia, tertiò caput cōmittere. Ac tū cœpi ſub palpebra ſuperiore ad maiorem canthum, inſtrumento hic figurato, (quod ipſe inuenerain & nominatim pręparará ad eam operationem) lenticulari forma, ne orbita lęderetur, ſed nonnihil incuruo, ſeparare coniunctinam: adactoque ferro ad opticum vſque neruum, percurri oculi ambitum, quę erant ſeparanda diſiungens: eodemque inſtrumento opticum ſecui, tū & eum qui ſecundę coniugationis eſt: & tam dextrè & agiliter me geſsi, vt vix decem paſſus fieret, dum ficus ille cancroſus totum oculi orbitam implens, & in faciem

ciem latè prominens intactis palpebris radi-
citus erutus eſt.

Nec tamē non dolorifica fuit operatio, quātumuis diligens, ob cōiunctinam membranā & neruos. Nulla Ægri agitatio, niſi linguâ, quũ ter quaterq́; Deum inclamauit. Inieci illicò copiosè puluerem noſtrum, cum album. ouorum, ad ſiſtendũ ſanguinem, cuius vix ſtillarunt vnciæ duæ: ideoq; nihil opus fuit actuali cauterio argenteo, (hic adpicto) quod propriè præpararam propter loci affecti nobilitatem & præſtantiam.

Dein inuoluta faſcijs orbita, & defenſivis
ad

adfrontem & collum circuncirca adhibitis Æger ipſe ſe abluit, & voluit ire pedibus in lectum triginta circiter paſſus ab operationis loco. Nos prohibuimus, & ſella detulimus. Mirum tam diuturno morbo, tanto ſanguinis profluuio, æuo tam prouecto; Ægrum ſic ſubſtitiſſe, niſi Deus, cui Laus & gloria, eum corroboraſſet.

Operationis teſtes fuerunt.

Generoſus Gabriel à Blonay Baro à Chattelart.

Gen. Philippus Ceriatius Dominus à Denizy, &c.

Prudentiſs. & Conſultiſs. Georgius Anſellus Illuſtr. Dominorum Bernenſium procurator patrimonialis.

Gen. Hildebrandus Croſanus, Dominus â Prilly, &c.

Gen. Philibertus à Saconay.

Venerandus Claudius Merlinus Villetanę & Culliacenſis Eccleſ. paſtor.

Vener. Iacobus Richardus Sauiniacenſis Eccleſiæ paſtor.

Clariſs. & præſtantiſs. Ianus Antonius Saracenus M. D. & Philoſophus eximius, Regis Galliæ & Nauarrę Conſiliarius prudentiſ.

Conſultiſs. Nicolaus Ganthinus Luſtriacenſis Tribunus.

Conſultiſs. Iacobus Gerbeſius Villetanus Senator.

Conſult.

Conſult. Franciſcus Croſeranus Luſtriacenſis Senator & Caſtellanus Corſiacenſis.

Iohannes Glaronius Ægri Chirurgus ordinarius.

Fideliſs. & diligentiſs. Ioachimus Rohaut Pharmacopœus Lauſannenſis.

Hon. Moſés Bettetus Ægri negotiorum geſtor: & alij plurimi.

In tumore poſt operationem diſſecto inuenimus oſsiculum & mole & figura dimidiatam fabam repręſentans, vbique tuberoſum, prope minorem oculi canthum. Hîc varia iudicia. Alij in tumore natum dixêre, quòd denſa & dura integeretur tunica, quæ mihi ſclerotica eſſe videbatur. Alij diutino defluxu carie affectum cranium cenſebant, indeq; carioſum oſsiculum ſponte naturæ ſeparatũ ſenſim membranam illam penetraſſe, atque illud calló deinde obductum fuiſſe. Veri mihi ſimilius videtur, id oſsiculum è cranio illuc penetraſſe, quàm in ipſo tumore natum. Primùm enim ex figura euincitur, ad orbitam oculi pertinuiſſe. Deinde materia, intra quam repertum illud eſt, inſtar atramenti nigra erat nihilque aliud quàm ſanguinis fæx. At neceſſe eſt; quod ex materia aliqua gignitur, eius colorem referre: oſsiculum autem albũ fuit, ac proinde non ibidem genitum. Tertiò ex curationis progreſſu facile fuit animaduertere, è cranio illud delapſum: ſiquidem percipiebatur cicatrix nonnihil caua ad minorem

Oßiculum intra oculi ſubſtantiã repertum.

canthum: qualis eſſe ſolet, vbicunque eſt oſſis deperditio, teſte Hippocrate. Reſiduum tumoris duabus diuerſis ſubſtantijs conſtabat. Nam pars ea quæ extra orbitam prominebat, inſtar fæcis atramenti fuit, ſatis denſa, forti membrana inuoluta, quam autumo ex coniunctiua & cornea membranis ita coaluiſſe. Pars verò orbitâ contenta, dura fuit & ſcirrhoſa, colore liuido. Hos ego puto fuiſſe oculi muſculos, qui quidem nequaquam cōſpici poterant agnoſciúe, vti neque membranæ, quia plane occaluerant cum aliqua alia materia reſidua ex priore illa inflammatione anni 1581.

Hippocr. ſect. 6. Aph. 45.

Ipſo operationis die non eſt retectum vulnus metu hæmorrhagiæ: at poſtridie tantùm applicatum ex concerptis linamentis digeſtiuum ſequens:

℞. Terebinth. lotæ in aqua betonicæ ℥ ij.
Gummi elemi ℥ ſ.
Diſſolue in olei roſacei ℥ j.
Adde vitell. ouorum nu. 2.
Croci ʒ ſ.
Miſce: fiat digeſtiuum.

Inſuper admoui emplaſtrum baſilicum. Inunxi totum caput & collum oleo myrtil. & roſato: fronti & collo defenſiuum applicui: nec aliter proceſsi, quoad facta eſſet vulneris digeſtio. Sequenti die Saracenus relicto longiore ſcripto, in quo victus ratio tum in rem præſentem tum etiam in futurum conueniens tradebatur, domum repetens mihi

rem omnem commendauit. Ego ſex diebus continuaui digeſtiuum & baſilicum: Ex in digeſto vulnere, pro digeſtiuo adhibui mundificatiuum ſequens:

℞. Terebinth. lotæ in Aqua betonicæ ℥ ij.
Gummi elemi diſſol. in oleo Roſaceo ℥ ſ.
Radic. Ariſtol. rotundæ,
Iridis flor. ana ʒ. ij.

Cum melle roſaceo, fiat mundificatiuum.

Tum applicui emplaſtrum de betonica, eoque ipſo incarnaui vulnus: cicatricem induxi puluere ſicco, ex ceruſſa, lithargyro, cornu cerui vſto, alumine & radicibus iridis, & ſuper inducto empl. diapalma. Victus rationem æger adeò accuratè & lubens obſeruauit, vt ſupra decimum quartum diem vino ſibi temperarit, contentus ptiſſana, cui adiectũ erat paucum coriandrum preparatum, aut etiam oxyſacharum, cui inter parandum indebatur tantillum cinnamomi. Atque ſic adductis tandem cõcinnè palpebris, à fico cancroſo eiuſque omnibus ſymptomatis, vir genere & virtute, in primis verò pietate, nobiliſſimus perſanatus eſt.

Porrò quum locus multum diuque affectus, ac proin debilis, vt plurimum obnoxius ſit defluxionibus à valentioribus partibus tranſmiſsis, ideo, vt ne deinceps noui exorirentur in facie affectus aut in parte nuperrimè ſanata, author Ægro fui vt clauderetur vlcꝰ, cauterio excitato in brachio dextro, quod

progreſſu temporis inferius deſcenderat, & circum circa calloſum euaſerat, & nouum applicui ſuperiùs ac propius venâ cephalicam, 22. Auguſti. Porrò in eundem vſum & ad maiorem præcautionem ſuaſi ſetaceum ad ceruicem traijci legitimo loco, qui eſt à prima vertebra ad tertiam, nec inferiùs. Adhibitum quidem fuerat anno 81 ineunte morbo, ſed malè ad ſextam ceruicis vertebram; vbi eminentiores ſunt nerui, quàm ſuperiùs ad caput: hinc acutiſsimus dolor ob quem ab eo excitatum vlcus poſt menſem claudendum fuerat. Ille conſilium noſtrum admiſit, & conſultus Saracenus literis, eandem ſententiam ſcriptis confirmauit.

Setaceo locus opportunus.

Laus Deo.

OBSERVATIO II.

Ficus ſcirrhoſus ad maiorem oculi canthum feliciter extirpatus.

ANno 1598. 20. Februarij ad ædes reuerendi D. Petri Dunantij verbi diuini miniſtri, ad quadragenarium, habentem tumorem ſcirrhoſum ad magnum oculi ſiniſtri Canthum, Caſtaneæ magnitudine, colore

colore liuido, & multis venis capillaribus intertextum, vocatus fui. Ille autem tumor ab vna parte adhærebat coniunctiuæ membranę, vſque ad iridem, ab altera verò hærebat palpebræ ſuperiori, & lachrimali glandulæ: ita vt ad oculi motum totam cooperiret pupillam ſcirrhus ille. Nos ægro purgato (prout in præcedente obſeruatione fuſius declarauimus) inciſa item cephalica in ſiniſtro brachio: inſtitutaque optima victus ratione, pręſente M. Nicolao Feuotto & Dauide le Clerc Lauſannenſibus, forcipe noſtrâ oculari, infra delineata tumorem apprehendimus. Tum attracta paulum forcipe, & inuerſa ſuperiori palpebrâ, tumorem cultello ſeparatario, ad id aptato, commodè ſeparauimus. Poſtea albumen oui, aquâ roſaceâ miſtum impoſuimus. Inde Collyrijs anodinis, & abſterſiuis, & tandem exſiccantibus, oculum intra ſeptimanas tres, viſu planè illæſo, perſanauimus. Interim tamen purgationes aliquoties iterauimus, & cucurbitulas cum largiori flamma ſcapulis & nuchę admouimus. Defenſiuum item fronti & temporibus applicuimus.

Collyrium anodinum.

R. Muſcil. Sem. Cidoniorum & Plantag. cum Aqua Roſacea extracte. *Collyrium anodinum.*

Lactis muliebr. ana ℥ ij.

Camphuræ &
Croci ana ℈ ſ.
Miſce & applica tepidè.

Collyrium exſiccans.

Collyrium exſiccans.

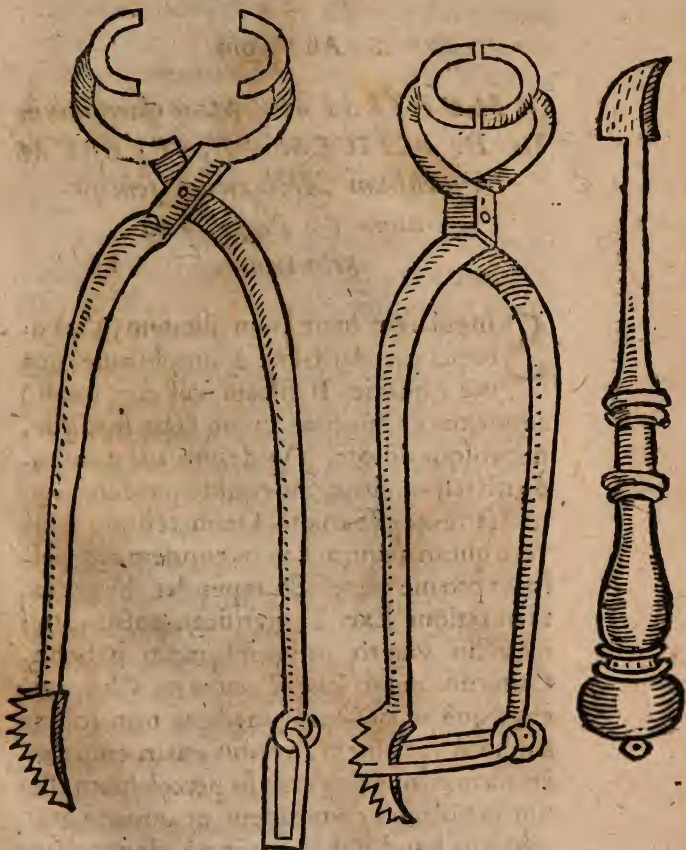
℞. Aquarum Plantag. &
Roſar. ana ℥ iij.
Tutiæ præparat.
Cornu Cerui vſti & præpar.
Ceruſſæ lotæ ana ʒ j.
Miſce fiat collyrium.

Admonitio.

Hîc monitos velim chirurgos, collyria in quæ ingreditur lac, æſtate ſingulis, hyeme verò alternis diebus iteranda eſſe. Aceſcit enim lac & acre efficitur: hinc dolores & inflammationes excitat.

Deli-

Delineatio forcipis ocularis & cultelli ſeparatorij.

OBSERVATIO III.

De Gangræna ex interceptione ſpirituum animalium.

Ad Virum

AMPLISSIMVM ac clariſsimum D. D. FELICEM PLATTERVM Baſilienſium Archiatrum feliciſsimum & Profeſſorem primarium.

SIngularem tuam humanitatem, Vir vndiquaque clariſsime & ampliſsime, qua me (quoties Baſileam veſtram inuiſi) amplexus es, mecum animo ſæpe meditor, nec abſque dolore. Quid enim aut quomodo iſti reſpondeam non equidem video. Gratum ſanè me eſſe animo, Deum teſtor: factis verò quum nequeam, votis eundem compello, vt pro me benefacta rependat. Si qua tamen ratione Exc. T. gratificari poſsim, me quandiu vixero promptiſsimum habebit. Cæterùm quam Exc. T. circa res Chirurgicas æquè ac circa alias medicas non ſolùm ſtudioſè verſantem, verùm etiam cùm doctrina tum longo rerum vſu percelebrem eſſe norim: placuit cum eadem, quamuis in grauioribus haud dubiè occupatâ, de peculiari quodam

quodam Gangrænę genere familiariter communicare, vt ſententiam ſuam mihi ſuper hac re vicißim impertiri non grauetur.

GANGRÆNAS vt plurimùm ex intemperie & interceptione ſpirituum vitalium & naturalium oriri, in Tractatu de Gangræna oſtendimus. Aliquando tamen ex interceptione ſpiritus animalis fieri poſſe VESALIVS, & poſt cum FALLOPIVS voluerunt. Id verò an primariò, an per accidens fiat, ſequenti obſeruatione manifeſtum erit.

IVRGEN von Bonſuelt Langenbergenſis, in Ducatu Montenſium, quadragenarius, vir robuſtus 11. Decembris anno 1581. altitudine 16 pedum in terram cadens, paralyſi ab vmbilico ad pedes ipſo momento correptus fuit. Ego tertio die aduocatus inueni ipſum maximis doloribus circa imum ventris affectum: quòd à principio morbi neque vrinam neque aluum exoneraſſet. Exhibitis ſuppoſitorijs & clyſteribus nonnullis vrinam reddidit, & aluum exonerauit. Dolor mox ceſſauit, poſtea tamen vrina guttatim extillauit, neque excrementa alui retinere potuit. A duodecimo die vſque ad decimum quintum diem morbi, vltra libras ſex humoris viſcoſi, nullis admiſtis excrementis nulloque tetro odore, eiecit. Ego itaque ex conſilio D. COSMI SLOTANI Chirurgi præſtantiſsimi, quam potui diligentiam adhibui. Nihilominus tandem Gangræna nates inua-

ſit, & paucis pòſt diebus in ſphacelum degenerata, nates vſque ad os eroſit: ita vt 25 die, à morbo contracto, è vita deceſſerit.

Interceptionem autem ſpiritus animalis non ſimpliciter fuiſſe cauſam huius Gangrænæ ex hoc apparet, quòd indies videmus ſenes paralyſi corripi, nec propterea Gangrænam ſubſequi: licet in eis non leuis adſit cauſa Gangrænæ, nimirum penuria alimenti, & defectus caloris natiui: quæ duo per ſe poſſunt eſſe cauſæ Gangrænæ: quemadmodum in tract. de Gangræna oſtendimus.

Scimus Gangrænam fieri ex alimenti & ſpirituum vitalium & naturalium penuria, aut ex eorundem ſuffocatione. At alimentum hoc & ſpiritus per arterias & venas in partes corporis infunduntur, per neruos autem ſentiendi & mouendi facultas fertur. Poteſt itaque pars aliqua viuere, donec arteriæ & venę munus ſuum faciunt, interim tamen ſenſu & motu carerę: vt in paralyticis apparet. Quòd ſi acciderit Gangræna, eam per accidens fieri certum eſt, vt ex ſuperiori obſeruatione apparet. Vrina enim, quæ guttatim effluebat, & quæ propter decubitum in dorſum excalefacta & acris reddita fuit, cutem exulcerauit. Hinc ſequuta eſt inflammatio, & affluxus humorum. At quia corpus à lumbis vſque ad pedes ſuo ſpiritu animali, ac proinde facultate ſentiendi deſtitutum erat, redditum fuit graue & immobile. Hinc propter decubitum in dorſum, & molem corporis, (erat e-

nim

nim homo corpulentus & grauis) nates continuò compreſſæ, excalefactæ, & ab vrina & excrementis humectatæ fuerunt: Vnde mirum non eſt Gangræna correptas fuiſſe. Vidimus enim ſæpiſsime coccygem in diuturnis morbis non tantùm exulcerari, verumetiam Gangrænâ corripi.

Memini me aliquoties inuiſiſſe Nouiſiæ cũ clariſsime D. D. RECKIO, eius vrbis Medico celeberrimo, & cum IOHANNE DVMGENS ibidem Chirurgo exercitato, hominem quendam, qui ex morbo diuturno propter decubitum in dorſum, primò circa coccygem vlcus contraxerat: ex qua exorta eſt gangræna & ſphacelus, qui nates vſque ad oſſa corroſit, hominemque tandem extinxit. Hinc perſpicuum fit gangrænam ex interceptione ſpiritus animalis ſimpliciter non fieri, ſed per accidens. Vt ex ſuperioribus obſeruationibus apparet. Sed Exc. T. vt vno atque altero verbulo, hîc ſe Iudicem haud difficilem interponat, obſecro: plurimùm & reuerenter eandem cum tota familia auere, ac boni publici cauſa diu feliciter valere iubens. Ex Muſæolo noſtro Machaonico 6. Septembris Anno 1604. *Obſeruatio*

Tuæ excellentiæ addictiſſimus & obſequentiſſimus.

G. Fabricius Hildanus.

OB-

OBSERVATIO IV.

Ex globulo vitreo in auris meatum immiſſo grauiſſima ſymptomata tandem curata. Vbi de diſtributione neruorum quintæ coniugationis cerebri agitur.

AD

CLARISSIMVM ac celeberrimum virum D. D. CASPARVM BAVHINVM Anatomicæ iuxtà ac Botanicæ Profeſſorem ordinarium in Academia Baſilienſi: Cui

S. P. D.

FAteor accepiſſe iampridem, Vir Clariſſime, tuas literas, quę inſignẽ tuam erga me beneuolentiá teſtantur: ſed quòd hactenus ſilui, id ne obliuioni, ſed plurimis ſubinde incurrentibus negotijs tribuas velim. De obſeruatione autem Anatomica, quam à me expectaſti, ſic habeto. Omnino neruorum quintæ coniugationis cerebri diſtributio multò amplior eſt, quàm hactenus apud Anatomicos legere meminerim. Etenim quam primum Neruus ille à laterali parte cerebri exoritur, ingrediturque foramen cœcum

cum ſiue labyrinthum, diſtentuſque membranam tyimpanum format. E foramine cœco mox egreditur ramulus minor eo qui ingreſſus eſt, verſus ſpinalem medullam tendens, perinde ac ſi cum neruo ſextæ coniugationis tenderet ad partes infimas. Sed mox emittit rurſus ramulos per primam & ſecundam vertebram colli, qui inſeruntur laringis muſculis. Argumento eſt ex immodicè & nimis altè aut profundè titillatis auribus ſicca ſubitò exoriens tuſsicula. Mittit tertiò ſuos ramulos cum quarto, quinto, & ſextò brachium mouentibus neruis ad brachia & digitos: nec deſerit vnquam neruus ille ſpinalem medullam, ſed continenter emittit ramulos cum neruis ſpinalis medullæ ad ipſa vſque crurum & pedum extrema. Hæc ſuper diſtributione neruorum quintæ coniugationis cerebri, Vir clariſsime, in diuerſis diſſectionibus ſuperiore hyeme obſeruaui: quæ ipſa quum ſint paulò obſcuriora, ſequentis hiſtoriæ narratione illuſtrabo

ROSÆ, filiæ quondam Roberti Chaperonis, annos 10. natæ, verno tempore ſui ſimilibus colludenti inſinuatus fuerat in concauũ auris ſiniſtræ globulus vitreus inſtar piſi, cuiuſmodi puerorum carpis pro brachialibus accommodantur. Admonita mater Chirurgum aduocat, qui globulum extraheret: fruſtra. Venit & alter, tertius, item & quartus, diuerſis tamen temporibus: ex his nemo iu-

uit

uit, quin imo altiùs inſinuatus eſt ab illis globulus. Exin deſperauit mater de extractione: & quamuis caſum filiæ doloribus aſsiduis cõflictatæ ægre ferebat, Dei tamen & naturæ arbitrio permittendum ſtatuit. Poſtmodum ſedatus quidem eſt auris dolor: ſed tota pars illa capitis vſq; ad ſuturam rectam nocte dieque doluit, plus tamen minusúe pro aëris cõſtitutione: cœlo maximè humido ac pluuioſo, quale eſt hyeme & autumno, cruciatus vrgebant. Accidebant præterea læuo brachio quaſi ſtupores vſq; ad digitos pollicem & indicem, progredientes ad lumbos vſque, tibiam & pedem: &, vt paucis dicam, totum latus ſiniſtrum cõtinuis ijs ceu ſtuporibus languebat. Tranſmutati ſunt poſtea torpores in dolores grauiſsimos brachij, humeri, & cruris: idque, vt dictum eſt, noctu & aëre frigido & humido. Tuſsicula ſicca aſsiduò aderat. Menſtruâ ex parte ſupprimebantur, & nonniſi ſemel ſingulis trimeſtribus, aut parum fluebant. Quum annis quatuor aut quinque ſic dolores, acciderunt interdum epilepticæ conuulſiones: ipſum quoq; brachium in atrophiam incidit. Videns mater tam dira ſymptomata, varios adhibuit medicos, chirurgos, & empiricos: & quum nullus auris dolor adeſſet (quippe maximi dolores obſcurabant minimum) de ſymptomatis tantùm querebatur, omiſsâ primariâ morbi causâ. Nequicquam autem hæc omnia iuuere neq; enim in-

termi-

termittebant dolores, aut ſymptoma vllum, imò augeſcebant. Tandem adijt me anno 1595 menſe Nouembri. Purgaui ipſam aliquoties: inunxi prçterea humerum, brachiũ, & reliquas partes dolentes, oleis anodynis & calidis: breuiter quæcunq; neceſſaria ad hunc morbum videbantur, adhibui: fruſtra tamen, vt priores. Quum viderem morbum repugnare omnibus idoneis remedijs, deſperabam de ſalute. Latebat enim me iſtius morbi cauſa, niſi fortè an ex catarrho foret.

Interim cogitanti mihi quid melius adhibere poſſem, ipſa nec opina cœpit recitare caſum: nempe quòd ſibi ante octo annos globulus in aurem demiſſus eſſet. Hæc ego audiens, cœpi cogitare eam eſſe morbi cauſam. Et quamuis illa valde repugnaret operationi propter ſuperiorum chirurgorum irritos conatus in recenti morbo, tandem tamen paruit. Tum ego feliciter extraxi globulum ſine vi vlla, quamuis profundiùs prope tympanum videlicet, excrementis & ſordibus auris firmiſsimè hærentem. Ceſſarunt illico dolores capitis, reliquarumque partium corporis, & ſubſequente nocte meliuſculè habuit: ſicque paulatim leni inunctione olei lumbricorum reſtituta fuit. Ceſſarunt, inquam, dolores, ſtupores, conuulſiones epilepticæ, reliquaq; omnia ſymptomata. Reſtitutum eſt quoque brachium: ita vt hactenus, Dei beneficio, bene ſe habeat.

Huius

Huius operationis teſtes ſunt Clariſſimi ac Doctiſſimi Viri;

IANVS ANTONIVS SARACENVS Medicus Regius:

ANDREAS BONETVS, Medicinæ & Philoſophiæ Doctor:

ANTHONIVS MACA Pharmacopæus: quorum penes me ſunt chirographa. Vale Vir Clariſsimè & Doctiſsime Lauſannæ 27. Decembris Anno 1596.

Tuæ excellentiæ addictiſſim. & obſequentiſſimus

G. Fabricius Hildanus.

Hęc autem fœmina, ad hunc vſque annum 1605. quo hæc ſcripſi, viuit, ac proſpera fruitur valetudine, & quidem in coniugio minimè infelici,

ANNOTATIO.

CÆterùm in hac operatione perficienda hoc modo proceſsi. Primò locum ſplendidum elegi, ita quidem vt radij ſolares

ſolares in auris meatum penetrarent. Mox meatum auris vndique inunxi oleo amygdalarum dulcium. Deinde dilatato nonnihil ſpeculo (infrà figurato) auris medio (quò faciliùs eò poſſem introſpicere) tum oculis cõtemplari, tum ſpecillo explorare cœpi, quanam ex parte tutiùs poſſet inter globulum & auris ambitum ſeu circuitum immitti cochleare: qua quidem explorata, ſpecillum extrahebam, & còchlear immittebam vſque ad globulum: demum violentia quadam (aliter enim fieri non potuit) impulſo cochleari inter globulum & ambitum auris, globulum, vt dictum eſt, eduxi. Habebam quoque in promptu tenaculam, qua, ſi forſan opus foret, vterer.

D

Delineatio inſtrumentorum.

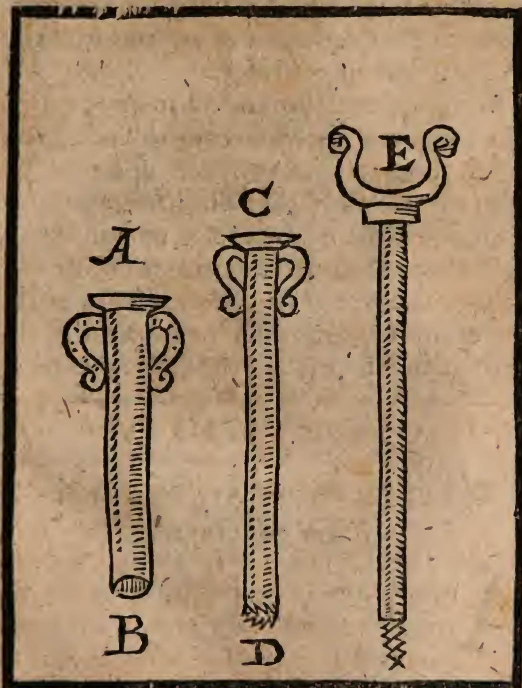
Speculum auris. *Specillum,* *Cochlear.* *Tenacula.*

Hoc quoque modo aliquoties extraxi piſa.

Nunc

Nunc tamē breuiorem & faciliorem viam indagaui, nimirum infrà figuratorum inſtrumētorū medio: quorū vſus talis eſt. Inuncto meatu auris oleo amygdalarum dulcium, immittenda eſt fiſtula (litera A notata) vſque dum ipſius extremitas, B. notata, piſum, quantum fieri poteſt, ampleĉtatur. Mox altera fiſtula C.

notata, per priorem immittenda eſt quoq; vſque ad piſum. Sit autem illa in ſua extremitate. D. notata, denticulata, ita tamen vt apices

dentium ex ſiniſtra parte in dextram vergant. Tandem terebellum E. ſignatum, per ſecundam fiſtulam immittendum ad piſum vſque, clementerq; circumuoluendum, & piſo infigendum: quemadmodum fuſiùs declarabimus, quum de ſclopetorum vulneribus agemus. Quum primum verò terebellum piſo ſatis affigi & inhęrere Chirurgus cognouerit, clementer & terebellum & ambas fiſtulas ſimul, & piſum vnà extrahat.

Vide infrà obſeru. 88.

Minùs hâbet doloris operatio hæc, quàm ſuperior quæ fit cochleâris medio. Sed aduertat Chirurgus, vt circumſpectè operetur. Si enim meatus auris aliqua in parte, aut terebello, aut fiſtula dentata fortè compungeretur, haud paruum periculum ęgroto adferret. Itaque ſuadeo, niſi ſatis ſit exercitatus in hac operatione chirurgus, vt potiùs vtatur cochleari, quàm hiſce modò dictis inſtrumentis.

OBSERVATIO V.

Piſum auri profundius inſinuatum feliciter eductum.

ANno 1596. Puellæ Geneuæ inſinuatum fuit piſum in auris meatum: quod quum mox excitaſſet dolorem, ſuadet vetula fouendam eſſe partem affectam ſpongia madefacta lacte calido. Ex hac humiditate accreſcit piſum: inde fit dolor vehementiſſimus. Vocatus in conſilium Clariſsimus D. D.

AN-

ANDREAS BONETVS, eius vrbis medicus celeberrimus, me aduocandum iubet. Præparatis igitur omnibus neceſſarijs, caput firmiter tenendum iubeo. Deinde ſuprà ſcriptis inſtrumentis piſum ſine violentia extraho.

Extracto piſo, ſpongiâ in decocto radicum altheæ, ſeminis fœnigræci, florum chamomili, Meliloti, & betonicæ madefacta, & quotidie ter aut quater applicatâ, ſedatus eſt dolor: & breui conualuit ægra.

ANNO 1604. 30. *Iunij*,

Lauſannam ad puellam CLAVDII MARIONIS Pharmacopæi peritiſsimi ſanandam vocatus fui. Illa ante annum in vtriuſque auris meatũ piſum immiſerat. Hinc ſemiſurda facta, circa plenilunium maximis doloribus tum capitis tum brachiorum, & crurum vexabatur, ita vt noctu vix ſomnum capere poſſet. Meatibus aurium iunctis oleo amygdalarum dulcium, ſuperiorum inſtrumentorum præcipuæ cochlearis medio piſa feliciter & ſine magno dolore extraxi: poſtea breui tempore priſtinæ ſanitati reſtituta fuit.

OBSERVATIO VI.

Acicula auri inſinuata feliciter extracta.

ANTE annos aliquot filiola ANDREÆ MITS Colonienſis, aciculam minutiſsimam expurgandis aurium ſordibus, ſibi inſinuauit profundiùs in auris meatum. Aduocatus inuenio meatum plenum ſanguine, doloresq́; vehementiſsimos. Quapropter ſpongiam in prædicto decocto madefactam applico calidè. Ea non tantùm dolorem quodammodo leniuit, verum etiam ſanguinem ex auris meatu exſorpſit: ita vt caput aciculæ nobis appareret, meatu tamen priùs nonnihil aperto ſpeculi ſuprà figurati beneficio. Deinde aciculam parua tenaculâ apprehenſam feliciter & ſine dolore extraxi. Poſtea per aliquot dies ſpongiam in ſuprà dicta decoctione madefactam quotidie bis aut ter applicandam iuſsi. Atque ſic breuî conualuit Puella.

OB-

OBSERVATIO VII.

Inciſo & perforato cranio dura mater vbiq; cranio firmiſsimè adhærere inuenta.

DVRA mater caluariæ connectitur ſuturarum ope, tum vt penſile & erectũ teneat cerebrum, tum etiam vt per ſuturas egreſſa pericranium procreet. Spacium verò inter ſuturas rectè natura liberum reliquit, vt vacuum quoddam eſſet inter duram matrem & caluariam: has nimirum ob cauſas. Primò, ne quicquam ipſius cerebri ſyſtolæ & diaſtolæ obſtaret. Secundò, ne venæ & arteriæ per extremam duræ matris partem ſparſę, leui aliquo ictu in cranio facto rumperentur. Poſtremò, vt ruptis in dura matre venis, ſanguis non inter duram & piam matrem, ſed inter duram matrem & cranium effunderetur, & perforato cranio facilius extraheretur. Hic eſt ordinarius naturæ ordo: nos contrarium & in vno atque altero obſeruauimus, vt ex ſequentibus liquet.

PVERVM quadrimum ex phthiſi mortuum priuatim cum quibuſdam Medicinæ ſtudioſis anno 1596. diſſecui. Huic dura mater vbique inſtar perioſtij vitreæ tabulæ

adhærens neutiquam auelli potuit, niſi priùs incocto in aqua cranio. Itaq; venæ, quæ alioqui per externam partem duræ matris quæ cranium reſpicit (duplicem enim duram matrem cum REALDO COLVMBO aſſero) expanduntur, illæ in parte interna verſus cerebrum conſpiciebantur. Erat nihilominus vacuum aliquod inter durã & piam matrem: hæc enim cerebro adhærebat, illa cranio. Plagas & cõtuſiones in huiuſmodi caluarijs maximè periculoſas eſſe nemo dubitat, tũ quòd membranæ cerebri facillimè læduntur, tum etiam quòd earum ruptis venis, ſanguis inter cerebrum & duram meningem effunditur. Venę enim, vt dictum eſt, in interna parte duræ matris ſitæ ſunt: ita vt nullo modo ſanguis extrauenatus euacuari poſſit, quamuis cranium terebello perforetur, vt ex ſequente hiſtoria liquet.

RVSTICVS, in pagó Genęuæ proximo Cheſne dicto, vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit: mox in terram cecidit, vomuit, & loquelam amiſit. Neglecto primùm morbo, tandem octauo pòſt die vocatus ſum vnâ cum clariſſimo IANO ANTONIO SARACENO. Inuenimus ipſum febricitantem & delirantem, linguâ aridâ, oculis rubicundis. Quum autem nec rima, nec fractura appareret, cranium perforaui. Nihil inueni vacuum: ſed dura mater ita adhærebat cranio, vt ſtyli acies inter cranium & duram matrem minimè poſſet immitti. Vnde quum

quum nihil puris extillaret, perforatio inutilis fuit: ipſe decimo quarto pòſt die è viuis exceſsit. Quandiu dura mater retecta fuit, nempe ab octauo die vſque ad ſupremum, motus cerebri quantumuis continuus minimè percipiebatur. Verùm ea fuit diſtantia inter cerebrum & duram matrem, vt pulſus cerebri membranam non attingeret. Hinc perſpicuum fit cerebrum moueri, non autem ipſius membranas tantùm, vti volunt nonnulli.

OBSERVATIO IIX.

Puer diuturno capitis dolore laborans tandem vermem per nares eiecit, deinde conualuit.

FILIVS, Theodori auff der Koulen in Hilden auunculi mei, diuturno vexabatur dolore capitis, qui primùm è regione muſculi crotaphiti ſiniſtri, cum paruo tumore ædematoſo incœperat. Dolor per menſes aliquot totum ferè caput, præcipuè autem partem ſiniſtram pererrabat. Tandem verò ab impreſsione naſi & oſsis cribroſi vſque ad ſuturam coronalem fixus permanſit: tumore inſenſibiliter reſoluto. Dolor nihilominus ſemeſtri ſpacio dies noctesque continuabat. Deinde dolore & febricula auctis, & ſternutatione exorta, ruptus eſt abſceſſus circa os cribroſum, inde nonnihil puris fœtidiſsimi

effluxit: cum quo ſimul vermis proſerpſit: qua magnitudine & figura hîc depictus eſt. Poſtea dolor capitis, reliquaque ſymptomata ceſſarunt. Vlcus quoque paulatim ſequenti medicamento curatum: ita vt pleniſsimè conualuerit, & per annos aliquot vixerit. Tandem verò iliaca paſsione correptus obijt, vt poſtea dicetur.

Sequens medicamentum naſo inſtillauimus, quo curatum fuit vlcus.

℞. Aquarum plantaginis ℥ j.
Aquæ aluminoſæ &
Mellis roſacei ana ℥ ſ.
Viſci Arnogloſſæ ʒ j.
Tutiæ præparatæ,
Cornu cerui vſti & præparati
Aluminis vſti,
Lapidis Calaminaris ana ʒ j.
Miſce diligenter in mortario.

Magnitudo & figura vermis.

OB-

OBSERVATIO IX.

Mirabilis diſtributio venarum & arteriarum iugularium internarum.

ANno 1596. rogatus à quibuſdam Medicinæ ſtudioſis, priuatim illis diſſecui caput detruncatum. Inueni diſtributioem venarum iugularium & arteriarum carotidum internarum obſeruatu dignisſimam. Quoniam maior pars earum venarum & arteriarũ quæ per duram & piam matrem ſparguntur ab vtraq; capitis parte, immiſsis ramulis quibuſdá ad venam torcular dictam conſtituendam, in vertice ſibi inuicem coniungebantur, & conſtituebant prope ſuturam rectam vas capacitate exæquans pennam cygni, quod tùm durà tùm piâ matre obuolutum erat. Huius extremitas vna, cerebri ſubſtantiam reſpiciebat, nullis interiectis membranis: altera cranio tam firmiter adhærebat, vt non niſi vi auelli potuerit. Præterea cranium in ea parte vix papyrum craſsitiæ æquabat, vbiq; inſtar oſsis cribroſi perforatum. Cutis quæ extra cranium ſpiraculum ſeu caminum illum cooperiebat, flauens fuit. Hominis robuſtiſsimi caput vix vnquam dolore affectum crediderim: ita vt proculdubio ad decrepitum ſenium peruẽturus fuiſſet, niſi præueniſſet eum mors violenta.

OB-

OBSERVATIO X.

Monſtroſus hydrocephalos.

IN rarò contingentibus rectè hydrocephalos cenſetur: vt nobis in vno & altero videre contigit. Coloniæ in vico Ehrenſtraß multoties inuiſi puerum robuſtiſsimis parentibus natũ, cui caput in incredibilem molem excreuerat: ita vt ipſius rotunditas vlnam & quartam partem vlnæ Colonienſis, eiuſdemque altitudo ab vna aure ad alteram vlnam cũ quarta parte excederet. Non autem ſic natus erat: ſed quum ſeptimum menſem ætatis vix attigiſſet, cœperat ei caput monſtroſè excreſcere. Nullus præceſſerat morbus: reliquum tamen corpus parùm nutriebatur. Verùm caput intra menſes 30 paulatim in illam magnitudinem accreuit: ac tandem puer in ſoporem lethargicum incidit, nec ita multò pòſt obijt, anno 1594. 19. Februarij. Cranio diſſecto coram clariſsimis doctiſsimisque IOHANNE SLOTANO, ET HENRICO PALLANTIO Medicinæ Doctoribus, inuenimus in duobus anteriorib. cerebri ventriculis aquam cryſtallo clariorem, ad libras Colonienſes 18. Illa autem non ſolùm ventriculos ſed & ſubſtantiam cerebri diſtendebat: ita vt totum cerebrum (cerebellum excipio)

cipio)in ſacculum extenderetur. Hinc fiebat, vt circunuolutiones & gyri cerebri non conſpicerentur,ſed turgerent omnia. Dura & pia matres integræ erant,atq; ita dilatatæ vt totũ cerebrum cooperirent. Cranium ſimiliter dilatatum erat, ſed paſsim membranoſum potiùs quàm oſſeum.Id adhuc in muſæo meo viſitur. Tertiùs ventriculus cum duobus anterioribus confuſus non apparebat. In quartò viſcidá quandam materiam, parua tamen quantitate,inuenimus: reliqua in cerebri baſi ſecundùm naturam erant: nec reperiebantur meatus per quos ſeroſus ille humor ad caput delatus fuerat, quantũuis accuratè diſpiceremus omnia.Deniq; cor,pulmo, diaphragma,hepar,ſtomachus,meſenterium,lien,renes, perquam ſana erant. Quapropter functiones vitales & naturales, eo ægrotante,parùm lædebantur: ita vt vix febre vnquam laborauerit: quin imò edebat,bibebat,excernebat,& dormiebat tanquam ſanus: ipſa tantùm deerat,nutricatio. Totum enim corpus (excepto capite)per exiguum & extenuatum remanſit: vt patet ex effigie,quam ad viuum domi habeo. Actionibus autem animalibus & facultatibus quæ ex cerebro prodeunt, putà ingenio, loquela, viſu, auditu, & cæteris planè deſtitutus fuit.Brachia etiá & tibias, labia, palpebras, oculos voluntariè vix mouebat, at inuoluntariè ſæpius: hoc eſt, contrahebantur & conuellebantur continuò: attamen abſq; dolore.

Cogno-

Cognoui & alium puerum Coloniæ hydrocephalo laborantem: qui ex omni parte ſanus permanſit vſq; ad tertium annum ætatis: tum demum cœpit ipſi caput accreſcere, verùm non in tantam molem. Obijt tandem ex variolis. Aperto cranio inuenta eſt aqua multa in duobus anterioribus cerebri ventriculis.

OBSERVATIO XI.

Commotio cerebri in principio neglecta, poſtmodũ grauiſſimorum ſymptomatorum cauſa fuit.

FILIVS, Domni Bernardi ab Hatzuelt Domini in Wildenberg/decennis ex alto cecidit: mox vomuit, ſanguinemque per nares & aures egeſsit: Verũ neq; loquelá, neq; ſenſum, aut motum amiſit. Quum autem nec vulnus, nec contuſio aliqua extima appareret, nec febricitaret ipſe, morbus planè neglectus eſt, nec vllum initio adhibitum remedium, capite alioqui perpetuò dolente. Poſt menſes quinque aut ſex collum relaxatũ eſt, adeò vt nullo modo caput erigere aut erectum, niſi beneficio numellæ ex pelle & xylo contextæ, continere poſſet. Poſtmodum aſthmaticus factus eſt, & relaxatis ligamentis 10.11.12. vertebrarum metaphreni, gibboſus

ſus factus eſt. Coxam quoque dextram imbecilliùs mouebat: ſub clauiculis ex vtraque ſterni parte atheromata conſpiciebantur. Quum circiter biennium ita cruciatus fuiſſet, & ſymptomata in peius euaderent, parentes ipſum Coloniam ad clariſsimum Dn. HENRICVM BOTTERVM Illuſtriſ. Heſsiæ Lantgrauij archiatrum adduxerunt, qui varijs adhibitis remedijs collũ in integrum, vocemque & loquelam ex parte reſtituit. Deinde exortus eſt ipſi tumor ad ſiniſtram aurem inter iugulares venas & arteriam aſperam, qui ſenſim in maximum abſceſſum auctus, quum eſſet incidendus, aliaq; chirurgica peragenda, accerſitus fui. Primo, 2, & 3. diebus vltra libras ſex materiæ eiecit, extillauitque ea quotidie copia ſatis magna. Huius euacuationis beneficio dolor capitis, omniaque ferè ſymptomata ex parte lenita ſunt: at vires in dies imminutæ. Circa 28. menſis Martij nouus incidit catharus, qui in pulmonem & ſtomachum influens, tuſsim, nauſeam, & vomitum prouocauit, ſiniſtrum latus reſolutũ fuit. Nonnulli quoq; paroxyſmi epileptici acciderunt, & vlcus in collo penitus exiccatum eſt: ita vt 6. Aprilis 1593. deceſſerit.

Præſentibus clariſsimis viris IOHANNE SLOTANO ET HENRICO PALLANTIO, Medicæ Doctoribus.

Cadauere inciſo, viſcera ſic affecta comperimus.

1. Inciſa cute in tumoribus ſub clauiculis reper-

reperta eſt copia ſatis magna puris inſtar, pultis, quæ coſtis & ſterno cariem contraxerat.

2. Cyſtis fellis prægrandis, & inteſtinum duodenum vbique humore bilioſo refertum.

3. Hepar ſcirrhoſum & obſtructum.

4. Pulmo vbique pituitoſis & viſcidis humoribus oppletus.

5. Lapides quàm plurimi ex gypſea materia concreti, & cyſti incluſi proximè cor, nimirum in ea parte, qua arteria aorta ex corde prodit, & ramos ſuos verſus iugulum mittit: quorũ vnus magnitudinem nucis ſuperabat: reliqui parui. Adhærebant autem non tantũ arteriæ aortæ & ipſius ramis qui iugulum petunt, verumetiam aſperæ arteriæ, & ſiniſtro recurrenti neruo. Ex quibus facilè colligitur, quibus cauſis vocem & loquelam ex parte amiſiſſet.

6. Capite aperto, lapidem ex ſimili materia concretum & membrana incluſum in poſteriore parte capitis ſub ſutura lambdoide inter duram & piam matrem inuenimus adeò adhærentem duræ matri, vt non niſi violenter auelli poſſet.

7. In tribus cerebri ventriculis, hoc eſt, in duobus anticis & medio, vltra libras duas aquæ limpidæ reperimus.

8. Vlcus in collo tum ad aſperam arteriam, tum etiam ad os baſilare, & foramen quo ſpinalis medulla vertebras ingreditur, penetrabat: ita vt materia ex vlcere manans tum ex pectore, tum ex capite confluxiſſe intelligeretur.

retur. Verùm propter anguſtias viarum ſubtilior pars effluxerat: craſſa autem in lapides concreta erat, quales prope cor viſebantur.

OBSERVATIO XII.

Cerebri concuſsiones & quidem grauiſsimæ curatæ.

COmmotio cerebri rectè in morbis acutis numeratur. Verùm initio adhibitis idoneis remedijs multoties curata, tum ex doctorum virorum ſcriptis, tum ex ſequentibus intelligitur exemplis.

1. Equiſo, Generoſi Viri Domini Herſt ſatrapæ in Lunſdorf Duſſeldorpiæ, ad dextram partem capitis percuſſus in terram concidit, euomuit: mox loquelam amiſit, & cruorem per nares & aures eiecit. Eum in diuerſorium delatum COSMVS SLOTANVS Illuſtriſsimi Iuliacenſium, Cliuenſium, &c. principis archichirurgus adhibitus, varijs remedijs ſanauit eum: loquela quoq; & mens amiſſa paucis pòſt diebus illi redijt.

2. Herman Kikup venator Generoſi Domini à Velbruch in Harrad ex arbore in congelatam terram lapſus mox euomuit, & ſanguinem per nares, aures, & palatum eiecit, loquelam amiſit: fuitque ad vndecimum ferè

diem ſine ſenſu & motu quaſi apoplectic⁹, febricitans vehementer. Vocatus crines abraſi, & caput oleo roſaceo & myrtillorum inunxi, venam brachij ſecui: clyſteres acres inieci, aliaque quamplurima remedia adhibui, quæ hîc breuitati ſtudens omitto. Tandem diuino fauore, & mea diligentia, ſtupentibus ſpectatoribus, conualuit.

3. Puerum grauiſsima cerebri concuſſione laborantem cum peritiſsimo chirurgo IOHANNE GRIFFONIO curaui. Varijs remedijs capiti additis, exortus eſt tandem tumor inſignis ſub aure, quo inciſo maxima puris & ſanguinis coagulati copia effluxit: atque ſic puer conualuit.

OBSERVATIO XIII.

Læſo cerebro, aut etiam portiunculâ eius amiſſâ, non ex neceſſitate mortem conſequi.

PVTANT nonnulli cerebro læſo, aut etiam ipſius tunicis, mortem neceſſariò conſequi, ex Hippocratis authoritate, qui ſic ſcriptum reliquit. Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut ſepto tranſuerſo, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut iecore, lethale eſt. Sed hoc (lethale) *Hip. Aph. 18. ſect. 6.*

teſte

teſte Galeno Hippocrates, aliàs vſurpauit, ceu mortem neceſſariam inferens, aliàs ceu periculoſum. Cerebri certè quidem vulnus, niſi profundum & ad ventriculos vſque penetrans, non ex neceſsitate mortem inferre teſtatur Galenus, commentario ad ſuperiorem illum Aphor. Id quod & nobis ſæpius obſeruare contigit, idque ſequentibus confirmo exemplis.

EXEMPLVM I.

ANTE annos decem & amplius quum darem operam prædicto præſtantiſsimo Archichirurgo COSMO SLOTANO, miſſus ab eo in oppidum Langenberg 8. Septembris. 1581. Vt ibi curarem varios ægrotos: Vocatus fui à quodam ruſtico Iohanne Horſtman prope Hattingen, vt ipſius inuiſerem ſororem, quæ vulnus contuſum in dextro oſſe bregmatis cum fractura & impreſsione cranij acceperat. Euomuit mox ab initio bilioſum humorem, & cibum indigeſtum, ſiniſtrum latus reſolutum eſt: in dextro autem convulſiones patiebatur. Abraſis crinibus fragmenta aliqua cranij & portiunculam ad inſtat fabæ ex cerebri ſubſtantia digitis extraxi. Altero die aduenit Slotanus, qui dilatato vulnere denuo extrahit fragmenta quædam oſsis, & portiunculam ipſius cerebri ad nucis auellanæ magnitudinem. Poſtea aliquoties ipſemet Slotanus me præſente de

cerebri ſubſtantia detraxit: & tamen conualuit pleniſsimè:

EXEMPLVM II.

ANNO 1596. acceſsit ad me puella cum inſigni tumore ad dextram ſincipitis partem, in concurſu ſuturæ rectæ & coronalis. Cauſam exquirenti reſpondit ſe ante ſex hebdomadas in lapidem impegiſſe. At quum nec vomitus, nec dolor febriſue adfuiſſet aut adeſſet, non ſuſpicabar cranium, multò minùs cerebrum, læſum fuiſſe. Tumore tamen inciſo maxima effluxit puris quantitas: poſtea ſtylo deprehendi inſignem cranij fracturam: vnde ſubeſſe periculum animaduertens, medicum accerſendum ſuaſi. Perendie quum aduocatus eſſet clariſsimus D. IANVS ANTONIVS SARACENVS medicus Regius, cutem decuſſaui, extraxiq; fragmenta quamplurima cranij: ita vt cerebrum ad taleri latitudinem denudatum conſpiceretur. Tunicæ enim planè corruptæ erant, quarum particulas quaſdam præſente medico SARACENO extraxi. Tribus hebdomadibus fermè quotidie portiones aliquas ex cerebri ſubſtantia abſtuli, natura ipſa expellente: ita vt pars illa valde concaua conſpiceretur. Nihilominus tamen cerebri motus egregiè apparebat: vt de cerebri motu nihil quicquam dubitandum ſit. Mouetur enim cerebrum, non membranæ tantùm. Tandem

verò exorta ſunt ex ipſo cerebro denudato & carente membranis tubercula carnoſa lentiũ inſtar, quæ ſenſim aucta ſe inuicem coniungebant, & tegumentum carnoſum & ſatis ſolidum procreabant, cuius beneficio concauitas impleta & cerebrum tectum fuit: ſicque priſtinam ſanitatem puella breui recuperatura videbatur. Nihilominus quum aliò me negotia vocarent, neglectâ, vt veriſimile eſt, curatione, ipſam poſt ſemeſtre obijſſe intellexi. Sed illud notandum, quandiu illam curaui, nullum ſuperueniſſe dolorem, febrem, aliudue ſymptoma: ita vt domeſtica ſua curaret, quaſi planè valens, ſtupentibus omnibus ijs qui curationi interdum intererant. In quibus præcipuè fuerunt clariſsimi ac reuerendi viri D. AMANDVS POLANVS S. S. Theologiæ Doctor & in inclyta Baſilienſium Academia Profeſſor celeberrimus. HERMANNVS LIGNARIDVS S. S. Theologiæ Doctor, & in Schola Bernenſi Profeſſor præſtantiſsimus; IANVS ANTONIVS SARACENVS philoſophus eximius & medicus Regius. Dominus GEORGIVS IENISCHIVS illuſtriſsimi VVENÇESLAI à ZEROTIN Medicus: præterea ANTONIVS MACÆVS pharmacopœus, & multi alij, qui non immeritò illius caſus admiratione tenebantur.

EXEMPLVM III.

DVm hæc curabatur, vocatus fui vnà cũ clariſsimo D. IANO ANTONIO SARACENO in Sabaudiæ vicum quendam ad ruſticum, qui exigui vulneris contuſi occaſione ſupra dextrum os bregmatis maxima fractura cranij laborabat: vnde febricitabat vehementer, & delirabat, ſiniſtro ſimul latere reſoluto. Cute ad Y figuram iuxta cranij fracturam incisà, ſtatim tria fragmenta oſsis ſatis magna digitis extraxi. Inueni quoque in vulnere portionem cerebri ad nucis magnitudinem. Chirurgus eius prior (agebatur enim quintus dies) quum id vidiſſet, aiebat ſe deſperare de ſalute. Verùm admonitus cerebri vulnera interdum curari, nobis promiſit ſummam ſe adhibiturum diligentiam. Nos omnia ad morbum & ſymptomata eius præcepimus. Ceſſauit febris & delirium: latus paralyſi laborans reſtitutum fuit.

Verùm quum reliqua fragmenta cranij eſſent extrahenda, & chirurgus ipſius propter imperitiam id negligeret, poſt hebdomadas aliquot in febrim aliaq; ſymptomata recidit, & paucis pòſt diebus è vita deceſsit, adeoque meræ Chirurgi negligentiæ pœnas tulit. Si enim fragmenta oſsis vti decuit extracta fuiſſent, proculdubio pleniſsimè ſanus euaſiſſet.

EX-

EXEMPLVM IV.

SVPERIORI anno, 1604. menſe Octobri, hîc Paterniaci Lauſannenſem 30 annos natum curandum habui, cui acie gladij Heluetici dextrum bregma reciſum, & in ipſam ſubſtantiam cerebri vſque, impreſſum fuit, cum ſiniſtri brachij reſolutione, alijſque grauioribus ſymptomatibus. Fragmenta quâmplurima cranij extraxi. Tandem Dei beneficio priſtinæ ſanitati reſtitutus fuit, non ſine admiratione multorum, qui huic curationi interfuere. Inter quos fuit Reuerendus ac doctiſsimus Dn. NATHANAEL CHAMBVTVS verbi diuini miniſter.

Exempla hæc in gratiam tyronum Chirurgorum recenſere placuit; quos adhortor ne vnquam de ſanitate ægri, quantumuis morbus magnus fuerit, ac prima fronte incurabilis videatur, deſperent, quemadmodum chirurgus ille, cuius in próximo præcedente exemplo, mentio facta fuit, de ſalute ægri ſui deſperabat. Poſita itaque fiducia in Dei omnipotentia (facta tamen priùs prognoſticatione & proteſtatione coram conſanguineis & adſtantibus de manifeſto periculo) curationem aggredi, omnemque diligentiam adhibere debet chirurgus. Nec impio illo dicto DESPERATOS NON OPORTET ATTINGERE, ab officio ſuo auocari. Sæpiſsimè enim in morbis contingunt mul-

Vulnerati nunquam ſunt relinquendi ſine auxilio.

ta, quæ antiquos latuerunt; Et quorum ratio nulla reddi poteſt: vt Reuerendus & Clariſſimus Dn. D. ANTONIVS FAYVS, philoſophicarum & medicarum rerum doctiſsimus, & apud Geneuenſes S.S. Theologiæ Profeſſor celeberrimus, in quodam epigrammate, mihi non ita pridem communicato eleganter cecinit; quod exemplum, quia ad noſtrum propoſitum facit, hîc ſubijcere viſum eſt.

Ad illud Auerrois, MONSTRA IN MORBIS FIVNT.

ANTONIVS FAYVS.

Non audita loquor, narranti credite, vidi
His oculis, tetigi non dubitante manu.
Acer erat iuuenis, medio cui vulnus adactum
Eſt capiti; Cerebri parſq; reciſa fuit.
Ille tamen viuit. Si credas arte Melampi
Id factum, peccas; hîc medicina ſilet.
Monſtra ſed in morbis Arabum flos ille ſophorũ
Quod fieri dixit, re patet ipſe palàm.

OB-

OBSERVATIO XIV.

Ex fungo malè curato mors.

COSMAS SLOTANVS Chirurgus præſtantiſsimus, Iuuenem nobili familiâ natum, cui cranium fractum, portioque eius quædam exempta fuit, vnde fungus exortus, curandum habuit. Ille, ab omni propemodum periculo leuato ægro, & ſedatis ſymptomatibus, à curatione continuáda deſiſtere coactus fuit, quòd aulam principis ſui ſequeretur. Barbitonſor, cui cura erat demandata, contempto conſilio & medicamentis SLOTANI, nullaque habita ratione loci affecti, puluerem aluminis & vitrioli vſti inſperſit fungo. Inde exortis ſtatim dolore vehementiſsimo, febre acutiſsima, delirio, & inflammatione, paucis pòſt diebus mors ſubſequuta eſt.

OBSERVATIO XV.

Legitima fungi curatio.

ANno 1601. 9. Februarij D. FRANCISCI CROSERANI Luſtriacenſis patricij ac tribuni filius, Petrus

nomine, 14. annos natus, vulnus ex caſu lapidis, ex alto diruti (cuius pōdus librarum duodecim cum vncijs decem) in dextro bregmate cum inſigni cranij fractione accepit. Ego ad curationem vocatus, puerum inuenio ſine loquela, viſu, auditu, &, vt breuiter dicam, ſemianimem. Vomitus aderat vehemens, & cōtinuus, & ſanguinem eijciebat, tum per os, & nares, tum etiam per aures. Abraſis crinibus dilatoque vulnere impreſſum cranium altius in ſubſtantiam cerebri, & duram matrem diſruptam, conſpiciebatur. Exemptis eadem nocte cranij fragmentis, curationem aggredior, prout neceſsitas urgebat. Et quamuis grauiſsima adeſſent ſymptomata, ita vt de recuperanda ſanitate parū ſupereſſet ſpei, tandem nihilominus paulatim & ante vigeſimū diem morbi ex toto fere remiſerunt. Pars quoque duræ matres ab inpreſſo cranio diſrupta, ſenſim naturæ & medicamentorum beneficio fruſtratim excidit, ita vt ſperabamus iam procul abeſſe à periculo. Sed elapſo vigeſimo die morbi, ecce nouum malum, exortus enim eſt è vulnere fungus inſignis qui intra viginti quatuor horas ita excreuit, vt magnitudine oui gallinacei extra cranium emineret, quem diuino fauore infra ſcriptis medicamentis feliciter perſanaui.

Libra autē illo in loco continet vncias ſedecim.

In principio ſingulis, deinde alternis, ac tandem tertio quoq; die, ſequens enema inieci.

R. Radi-

R. Radicum & foliorum altheæ,
Maluarum,
Parietariæ,
Mercurialis,
Florum Chamomill.
Meliloti,
Florum & foliorum betonicæ ana M. ſ.
Semin. fœnigræci,
Lini,
Aniſi ana ℥ ſ.
Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis, in ℔. j. colaturæ diſſolue benedictæ Laxat. Et hieræ picræ compoſitæ ana ʒ iij. vitellum oui, ſalis p. j. Ol. Chamomillæ ℥ ij. Miſce fiat enema. Bis verò in die fomentationem ſequentem vulneri applicui.

R. Foliorum & florum betonicæ,
Saluiæ,
Chamomill.
Meliloti,
Roſarum
Summitatum maioranæ
Roriſmarini ana M. j.
Sem. aniſi &
Fœnigræci ana ℥ j.

Incidantur & contundantur pro fotu. Harum herbarum q. ſ. indatur ſacculo eius magnitudinis, vt mediam fere partem capitis cooperiat; qui filo intertextus, coquatur in viñi & aquæ communis ana partibus æqualibus, & applicetur calidè. Poſt fotum diligenter ab-

abſtergendum eſt caput linteis calidis, deinde ſequentem puluerem inſperſi fungo atque toti vulneri.

R. Radicum gariophillat.
Angelicæ,
Calami aromatici an ℥ ſ.
Rad. ariſt. rotund.
Iridis Florent.
Ligni guaiaci ana ʒ ij.
Florum ſaluiæ
Summitatum maioran &
Roriſmarini ana p. j. fiat omnium pul-uis tenuiſsimus. Deinde ſequens emplaſtrum applicui.

R. Emplaſt. de betonica ℥ iiij.
Gummi elemi diſſoluti in oleo roſaceo ℥ j.
Puluer. roſarum
Myrtillorum ana ʒ j.
Maſticis,
Calami aromatici ana ʒ j. ſ.
Cum ſ. q. ol. roſacei fiat emplaſtrum.

His fungus paulatim & intra quatuordecim dies ſubſidit. Oſsicula quoq; quæ cum alijs primâ nocte extrahi non potuerant exierunt; ita vt intra hebdomadas decem pleniſsimè conualeſceret.

Frag-

Fragmentorum cranij prima nocte extractorum delineatio.

His coniunctis fragmentis, latitudo exempti cranij facilè apparet. At quamuis fractio & ex-

& exemptio cranij magna eſſet. Nihilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus: ſed motus cerebri diu nobis perſpicuus fuit: cute enim & portione aliqua carnis tantummodo obtegebatur. Ne autem aliqua occaſione externa facilè læderetur cerebrum, laminam cupream adaptari curaui, quæ annexa pileo, partem illam capitis obtegebat. Nunc verò quia natura paulatim foramen cranij callo quodam obduxit, motus ille cerebri non amplius perſentitur. Viuit, & optime valet corpore adoleſcens ille, ad hanc vſque diem 19. Martij Anno 1605. quo hæc ſcripſi. Ingenio quoque ad ſtudia aliaque aptiſsimus eſt.

ANNOTATIO.

Vnde fungus naſcatur & qd ſit.

QVemadmodum in ſtirpibus arborum humores ſemiputridi per corticem extuberantes in fungos coaleſcunt: ſic fràcta exemptaque portione aliqua cranij, ac dura matre læſa, ſtatim humores cerebri circa plagam affluunt, qui ſiue oſsis (vt Alexander Aphrodiſæus voluit) ſiue aeris frigiditate condenſati, inſtar fungi concreſcunt, atque interdum adeò intumeſcunt, vt extra cranium emineant. Affectus autem ille Galeno fungus à ſimilitudine appellatur: eſt enim caro mollis, leuis, pallida, & ſpongio-

li. 1. de locis Aff. & 3. Epidem.

gioſa: quæ quidem citò excreſcit, lento verò pede retrocedit. Poteſt & ex flatu procreari. Si enim calor cerebri imbecillus factus, in materiam, quæ circa vulnus collecta eſt, aliquid agere intendit, flatum procreat: qui quum per tenuem menyngem expirare nequeat, eam in altum eleuat. Obſeruaui enim hactenus in his, qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem menyngem vt plurimum integram, craſſam autem diſruptam fuiſſe. Craſſa enim rupta factaque digeſtione vulneris, natura ſtatim incipit carnem ſupra tenuem menyngem generare, quæ loco tegumenti incũbit, ne ex aeris iniuria nocumentum contrahat. Si namque humores copiosè, aut flatus circa plagam colliguntur, tenuem membranam ſimul cum adnata carne facilè ad inſtar fungi in altum eleuant. In noſtro verò iam commemorato ægro, & craſſa & tenuis meninx vulneratæ fuerunt.

OB-

OBSERVATIO XVI.

Pus fœtidiſsimum, & vermes ad duram matrem reperti.

CÆSO ſub Canicula anni 1587. Heluetiorum exercitu apud Delphinates, venit nobis ad manus ex numero vulneratorum iuuenis robuſtus, & bono habitu, at capite ſauciatus, hunc in modum. Secta illi fuerat pars oſsis parietalis circiter palmam lata: hæc autem cuti muſculoſæ adhæſerat, ſuoque loco erat reddita: quin & ſanguinis & pilorum interuentu concreuerat, veluti cruſta, quæ totam illam partem contegens, impedierat quo minus vlla materia ſex diebus totis ab accepto vulnere promanaret. Porrò abraſis crinibus, apertoque vulnere, inuenta eſt inter partem oſsis ſeparati & duram matrem plurima materies graue olens, ſimul & oſsium tenuia aliquot fragmenta: Prętereà, quod maius eſt, vermes grandiuſculi quatuor aut quinque. Inſuper & dura mater denigrata & infecta erat putredine tamdiu inſidente. Æger nihilominus conualuit clariſsimi IANI ANTONII SARACENI Medici Regij conſilio, & IOHANNIS GRIFFONII Chirurgi longè peritiſſimi operâ atque induſtriâ: quibus & ego interfui.

terſui. Quibus autem putredo hæc cohibita fuerit, petat lector ex Tractatu meo de Gangræna.

OBSERVATIO XVII.

Iuuenis, cui caput vulneratum & cranium fractum, ex ſola ira in febrim recidit & moritur.

IVVENIS quindecim annos natus, vulnus contuſum cum cranij fractione circa bregma accepit. Primo apparatu vulnere dilatato, & deinde oſsiculis extractis ad ſupurationem feliciter perduximus vuln9, omniaque ſymptomata remiſſa ſunt. Elapſo verò decimo quarto die, quum adoleſcens alius (qui circa lectum ludebat) ipſum ad iram prouocaſſet, recidit in febrem & phreneſin, ita vt quarto pôſt die è vita deceſſerit. Cranio aperto coram clariſsimo viro D. D. MARCO OFFREDO philoſopho & medico celeberrimo, inuenimus cerebri membranas vndique inflammatas, ac tum venas tum arterias omnes ſanguine turgeſcentes.

OBSERVATIO XIIX.

Ex animi quadam commotione vehementi, arteria nuper vulnerata, poſtmodum autem penè ſanata, denuo magno cum periculo rupta eſt.

INCIDIT in manus meas homo quadragenarius robuſtiſsimus, naturâ birioſus & iracundus, cui vulnerato capite ramus ſiniſter ſoporalis arteriæ, deſuper muſculo crotaphito inciſus fuerat. Sanguine primo apparatu puluere meo reſtricto, vulnus ad digeſtionem perduxi. Quinto verò die morbi, quum ex propinquis quidam, qui vulnus inflixerat, ex improuiſo in cubiculum ingrederetur, vulneratus inſcius aduentus, ex ipſius aſpectu adeò perturbatus eſt, vt denuo rupta ſit arteria, adeoq; ſequuta hæmorrhagia, quæ vix reſtingui potuerit: conualuit tamen penitus.

Tract. de Gang. c. 15.

ANNOTATIO.

Ira quàm ſit ægris periculoſa.

Quum ex cunctis animi perturbationibus nulla tum ſanis tum inprimis ægris ſit periculoſior irâ, moneat Chirurgus ægrotos ſuos, vt ſummo ſtudio ſibi ab ea caueant. Eſt enim ira, omnium perturbationum atrociſsima & fœcun-

fœcundiſsima infinitorum malorum mater: quæ naturam hominis in turculentam commutat feram. In pectoribus humanis graues excitat fluctus, caloris iuxta cor eſt vti quidam feruor: vbi is per totum corpus diſpergitur, ſolet febris ſuccendi eaque acuta, vt alibi Galenus teſtatur; ſanguinem item concitat in venis. Cerebrum concutit, neruos conuellit, humores exagitat, calorem labefactat innatum, cuius veluti feruor eſſe videtur, teſte Galeno. *Gal lib. de cauſ. morb. De placit. Hipp. & Plat. l. 3. De ſanit. tuen. l. 6.*

Hominem doctum & eruditum cognoui, qui facilè (vt ſæpius ipſe vidi) ex ira in febrim vt plurimum ephemeram nonnunquam & in tertianam incidebat, non ſine magno periculo. *Obſeruatio*

Matronam item honeſtiſsimam & piam cognoui Duſſeldorpiæ, quæ adeò à pharmacis abhorrebat, vt mannam aut ſyrupum roſaceum vix potuerit ſumere. Contrà, tali naturæ beneficio erat prædita, vt ex minima etiam animi perturbatione, præcipuè ex ira, aluus adeò ſubduceretur, ac ſi pharmacum quantumuis efficax ſumpſiſſet.

OBSERVATIO XIX.

Iuuenis vulnere capitis cum fractura cranij laborans & penè ſanatus ex vſu venereo incidit in ſebrem, inde moritur.

Ægrotis fugienda venus.

IVVENIS robuſtus & bilioſus baculo vulnus ad ſiniſtrum bregma cum oſsis fractione recepit: Ego aduocatus dilataui vulnus, & ad digeſtionem perduxi, dolorem ſedaui, fragmenta item cranij ex percuſsione facta extraxi. Vulnus deinde mundificatum carne oppleui. Quum autem iam ſpacio quinque hebdomadarum tractaſſem vulnus, ac omnia ſymptomata planè eſſent remiſſa, & vulnus penè cicatrice obductum, cum ſcorto rem habuit. Itaque paucas poſt horas recidit in febrim, ac dolorem capitis vehementiorem quàm antea. Latus item oppoſitum reſolutum eſt, brachium verò lateris ægrotantis ſpaſmo correptum, ſymptomata ingraueſcentia ſingulis momentis ac nullis cedentia remedijs quarto tandem die miſerum hunc libidinoſum extinxerunt.

OB-

OBSERVATIO XX.

Puer vulnere capitis, & cranij fractione laborans, ex tumultu & ſtrepitu nimio grauiſsimis ſymptomatis conflictatus tandem moritur.

QVANTVM ira, timor, apprehenſio, concubituſque capite vulneratis noceat, ex ſuperioribus cõſtat. Quàm verò itidem periculoſum ſit tumultuosè quippiam circa vulneratus agere, iam tyronibus Chirurgis exemplo demonſtrabo. Tractaui cum COSMO SLOTANO Chirurgo præſtantiſsimo puerum 14 annorum, cui bregma ex vulnere contuſo fractum fuit. Extraximus oſsicula quamplurima, febrem extinximus, dolorem reliquaque ſymptomata compeſcuimus. Patri autem iſtius pueri, quòd oenopola eſſet, prohibuimus ne permitteret pulſare tympanum, tubas, aliaúe eiuſmodi inſtrumẽta in domo ſua. At pater neglectis admonitionibus noſtris permiſit pulſari tympanum & fiſtulam prope cubiculum decumbentis, & ſaltare ruſticos vſque ad mediam noctem. Poſtridie inuenimus ægrum acutiſsima febre, delirio, ſpaſmo, nauſea, alijs- *Tumultus noxius ægrotis.*

que peſsimis ſymptomatibus laborantem: propter quæ quarto die è vita deceſsit. Pater huius rei cauſa ad magiſtratum delatus, grauiter, nec iniuriâ, mulctatus fuit.

OBSERVATIO XXI.

Virgo nobilis neglecto paruo vulnere in capite, moritur.

VIRGO nobilis, quum in choreis incaluiſſet, & capite in poſtem cecidiſſet, vulnuſculum in vertice contraxit, vbi cutis vix læſa fuit. Illa, quia neque dolorem neque inflammationem ſentiebat, primo & ſecũdo die vulnus (aut potiùs contuſionem) planè neglexit. Tertio die incœpit parùm dolere; quapropter barbitonſorem accerſiuit: qui raſis crinibus cutem vix læſam animaduertens, virginem irridebat Quarto verò, capitis grauitate & febriculâ correpta eſt. Ego ſexto die morbi ad ipſam vocatus, comperi ipſam delirantem, faciem & oculos inflammatos, & linguam aridam: ita vt ſequenti die è vita deceſſerit. Aperto capite, ſanguinem ſub cranio collectum & cerebri membranas inflammatione correptas inuenimus: craniũ tamen nequaquam læſum fuit. Hinc perſpicuum fit vulnera capitis, quantumuis minima, præcipuè quæ circa ſuturas occurrunt nõ

eſſe

eſſe negligenda. Infiniti enim ramuli venarum & arteriarũ ex vna & altera parte membranarum cerebri circa ſuturas concurrunt, & ſuturis inſeruntur, quorum beneficio cerebrum cranio alligatur, & ſuſpenditur. Quapropter contuſiones ea in parte facilè ad cerebri membranas magno cum ægrotantium periculo extenduntur.

OBSERVATIO XXII.

Actus venereus in neruorum vulneribus periculoſus.

MVLTOTIES contingit vulneratos ſpaſmo & morte corripi: cuius occaſio vel cauſa Medico incognita eſt. Quomodo autem id fieri poſsit, ſequenti hiſtoria nobilis cuiuſdã (cui COSMVS SLOTANVS peritiſsimus Chirurgus Valentiæ læuam amputarat ex ictu ſclopeti inflicto contuſam) apparebit. Ægrotanti iuueni voluptatibus dedito diſertè interdictũ erat ab vxoris cõgreſſu: At is vulnere propemodũ perſanato & ſedatis ſymptomatis omnib: eam interpellauit, qua renuente propter ſeria SLOTANI monita, ipſe emiſit ſperma citra coitum: atque hinc recidit, ꝑtin⁹ in febrim, deliria, ſpaſmos, aliaq; grauiora ſymptomata, tãdẽq; obijt quarto pòſt die. Ex his intelligim⁹ quam infeſta ſit

venus neruis & neruorum vulneribus, æquè ac capitis & articulorum affectibus. At quidni actus venereus neruos exagitaret atque periculoſa accidentia excitaret? Vidi enim ex riſu vehementi in neruis ſauciatis ſymptomata periculoſiſsima naſci, vt ex ſequenti obſeruatione videre eſt.

OBSERVATIO XXIII.

Riſus in vulneribus neruorum periculoſus.

ANNO 1601, 14. Aprilis nobiliſsimo viro IMBERTO à DIESBACH Domino S. Chriſtophori, ſiniſtra manus ictu ſclopeteo adeò fracta & contuſa fuit, vt pollex vſq; ad carpum planè ſeparatus, metacarpus quoq; adeò fractus & contuſus fuit, vt oſſa quàplurima metacarpi eximere cogerer: &, vt verbo dicam, tota manus nerui & oſſa adeò lacerata & quaſſata fuerunt, vt ad eam conſeruandam parum ſupereſſet ſpei: fuit nihilominus Dei beneficio ita reſtituta, vt ne digitum quidem amiſerit. Quum verò ſtatim ab initio ſummo ſtudio in hoc incumberem vt dolores repellerem, & partim læſam ab inflãmatione & à fluxu humorum vindicarem, curatio ram feliciter ſucceſsit vt minimũ doloris ſenſerit, febris & in quietudines ferè nullæ ſu-

læ ſupervenerint. Porrò quarto die morbi, quum quidam ex adſtantibus iocaretur, & ridiculoſam hiſtoriam quandam narraret, Nob. vulneratus nobiſcum quoque ad riſum excitatus fuit. Hinc ſtatim exortus eſt dolor adeò grauis per totum brachium vſq; ad nucham, vt ſpatio 24 horarum de conuulſione periclitaretur. Sequentibus verò adhibitis remedijs paulatim ſedatus eſt dolor, & in priſtinum ſtatum reſtitutum eſt brachium.

R. Radicum & foliorum Altheæ,
Maluarum,
Violarum,
Brancæ vrſinæ,
Florum meliloti,
Betonicæ,
Primulæ Veris,
Saluiæ ana M. j.
Sem. fœnigræci,
Lini ana ℥ j.

Incidantur, contundantur, & coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis. In ea decoctione madefacta linteamina calidè applicui toti brachio: poſtea totum brachium & nucham ſequenti linimento inungebam,

R. Ol. Lumbricorum
Vulpini
Axungiæ humanæ ana ℥ j.
Succi lumbricorum ℥ ſ.

Miſce fiat linimentum. His remedijs ſedatus eſt dolor: poſtea curatio feliciter progreſſa eſt.

Anno 1603. menſe Aprili ſimilis ferè caſus accidit Claudio Dodino ciui Paterniacenſi. Is vulneratus in brachio & carpo dextro, vbi nerui nonnulli quartæ & quintæ partis colli læſi fuerant, ex riſu in maximos incidit dolores & convulſionis periculum, ita quidem vt ea nocte nulla quiete frui potuerit. Inuncto brachio ſuperiori vnguento ſedatus eſt dolor.

ANNOTATIO.

Riſus immoderatus vulneratis noxius.

Riſum eſſe affectionem cordis, ac ridendo cor ipſum, & per conſequens pericardium magno cum impetu moueri, atq; ex vna in alteram partem ferri cõtrahiq;, Eximius & ſummus ille Philoſophus ac Medicus LAVRENTIVS IOVBERTVS teſtatur, & experientia docet. Ac quia pericardium mediaſtino & diaphragmati alligatur, vt in riſu violento, ipſum quoque diaphragma violenter moueatur neceſſe eſt. Porrò quia diaphragma lumborum vertebris, ac notarum coſtarum extremitatibus, atque inferiori ſterno & xiphoidis cartilagini alligatur, præterea inferiore ſua parte peritonæo, ſuperiori verò pleura inueſtita eſt membranis, fit vt in riſu violento, tum abdominis, tum præcipuè pectorales muſculi ſimul moueantur atq; contrahantur. In eo autem motu violento diaphragmatis & muſculorum pectoralium, concutiuntur & agitãtur quoq; muſculi, brachia mouentes. In primis autem muſculus brachium pectori adducens & brachium attollens, tum etiam nerui omnes qui

qui ijs intertexti ſunt, & tendones ex ijs prodeuntes, ſimul contrahuntur atq; agitantur. Hinc fit vt violenter ridentes brachia pectori imponant.

Ac quia muſculi collum & caput mouentes partim ab oſſe pectoris & clauiculis, partim verò à vertebris pectoris oriuntur, neceſſe eſt, vt in violento riſu & agitatione diaphragmatis & muſculorum pectoralium caput ſimul moueatur. Hinc fit vt violenter ridentes caput inclinent, iam retro & mox in dextram aut ſiniſtrum humerum proijciant.

Inter crurum & abdominis muſculos magnus quoque eſt conſenſus, ideoque violenter ridentes ſe incuruare coguntur: quum enim abdominis muſculi ex eleuatione violenta diaphragmatis in altum trahuntur, muſculi crurum, venæ, arteriæ & nerui qui illis intertexti ſunt, ſequantur neceſſe eſt. Hinc perſpicuum fit riſum in omnibus vulneribus (magnis ſcilicet) periculoſum eſſe, ac in neruis vulneratis dolores acerrimos & convulſiones, in venis, & arterijs hæmorrhagiam excitare. Monitos igitur velim Chirurgos & adſtantes ne vulneratos facetijs & iocis ad riſum prouocent immoderatum.

OB-

OBSERVATIO XXIV.

Ex ſternutatione neruorum opticorum obſtructio, & ex hac cœcitas conſequuta.

Sternutatio viſui noxia.

ADOLESCENS 14 annos natus & phlegmatici habitus cum æquali ſponſionem fecit, poſſe ſe ſternutare ad libitum, imò etiam centies. Depoſito pignore cœpit ex immodica titillatione irritatis naribus ſternutare circiter centies & ampliùs. Exin protinus correptus eſt dolore capitis & hebetatione viſus, qui etiam ſequenti die deperditus fuit, citra tamen inflammationem oculorum aut febrim. Conuocatis mecum clariſsimis doctiſsimisq; viris IANO ANTONIO SARACENO ET ANDREA BONETO, decretum eſt vt purgato corpore ſetaceum adhiberetur collo, vti & ſcapulis cucurbitulæ: atque his vſus reuulſionibus, viſum paucos poſt dies recepit. Hinc apparet quantùm hallucinentur, qui in neruorum obſtructione alijſque morbis oculorum errhina & ſternutatoria præcipiunt & adhibent. Materia enim quæ à vehementi motu ex cerebri ventriculis ad nares trahitur, & circa os cribroſum accumulatur, tranſiens prope neruos opticos, ratione propinquitatis eos magis magiſque obſtruit. Obijcitur, purgationem vniuer-

vniuerſalem præmittendam errhinis: ſed nũquam ita poteſt exonerari cerebrum, quin tantum materiæ ſuperſit, quantum ad hanc exiguam neruorum opticorum capacitatem obſtruendam ſatis ſit.

OBSERVATIO XXV.

Ex cicatricis ad pupillam extirpatione grauiſsima ſymptomata.

NOBILIS puella ita laborabat variolis vt & cornea vnius oculi afficeretur puſtulis: ex his relicta eſt cicatrix ad canthum maiorem, inſtar vngulæ quæ Græcis pterygion dicitur. Conſuluerunt me parẽtes: ſed quum reſponderem nihil hîc me poſſe præſtare, adhibuerunt empiricum, qui negauit cicatricem eſſe, ſed concretam materiam dixit in ſuperficie corneæ, quam ſe facillimè & ſine periculo abſtrahere poſſe audacter affirmauit. Parentes confiſi filiam ipſi commiſerunt: at ipſe admotâ manu dilacerauit corneam. Inde dolores vehementiſsimi, inflammatio, febris, aliaque grauiora ſymptomata. Tandemque humores omnes exciderunt: vnde tunicæ contractæ ſunt, & oculus planè clauſus. Honeſtiſsimam matronam Coloniæ in vico nouo, Im Korb, noui, quæ in pueritia, vt ipſa retulit ſæpe, laborauerat variolis: vnde

etiam

etiam cicatricem pupillæ contraxerat. Eam empiricus ſibi commiſſam, nō manu, ſed medicamentis erodentibus ſe curaturum promittebat: ſed incidit & illa in grauiora ſymptomata: quippe effluxerunt humores, contractæ ſunt tunicæ: inde oculus tota vita clauſus.

OBSERVATIO XXVI.

Adoleſcens oculo perforato viſum recipit.

QVINDECIM annorum adoleſcentem ſutoris cuiuſdam filium Geneuæ in vico diuæ Mariæ cum Domino IOHANNE GRIFFONIO Chirurgo præſtantiſsimo curaui, circa annum 1587, cui acus ſutoria perforauerat adnatam membranam prope Iridem: hinc factum vt humor aqueus ſtatim effluxerit, & adoleſcens illico viſum planè amiſerit. Oculo impoſuimus in primo apparatu albumen oui cum aqua roſacea, & nonnihil croci: fronti autem defenſiuum ex bolo Armeno, terra ſigillata cum oleo roſaceo paucaq; cera & aceto in formam vnguenti redactum, atque iniecimus ſtatim enema. Sequenti die catharticum exhibuimus & anodynis ad ſeptimum vſque & amplius vulnus tractauimus. Deinde collyrio ex a-

ex aqua euphraſiæ, ſaccharo, & tuthia præparata cicatricem induximus. His curatus fuit nullo ſuperueniente ſymptomate: haud multo poſt curationem viſum quoque recepit. DODONÆVS in ſuis obſeruationibus ſimile aliquid refert.

Anno 1597. curaui filium MATTHÆI BARBOTTI ciuis & mercatoris Lauſanneſis: cui, infixâ ſagittâ, perforata fuit cornea, qua parte conſpicitur Iris. Effluxit nonnihil humoris aquei, vnde contracta eſt cornea, & puer protinus viſum amiſit. Vulnus curaui ad modum ſuprà dictum: puer hic quoq; non multò poſt viſum recepit.

ANNOTATIO.

Omnino hic ægrotis cryſtallinus humor compunctus non fuit: eſt enim ille humor præcipuum inſtrumentum viſus, ac ſuà propriâ continetur membranâ Arachnoide: qua dilaceratâ, ampliùs humor cryſtallinus officium facere nequit. Effluxit antem in his aqueus tantùm humor, quem natura in anteriorem partem inter vueam tunicam (quo loco duplicatur & inuertitur) & corneam locauit. Atque hîc quum ſit excrementum quod exudauit ex venulis illis, quæ in vuea tunica conſpiciuntur, & circa locum humoris aquei terminantur, aliquando renaſcitur, præcipuè in pueris, vt etiam eximius Anatomicus REALDVS COLVMBVS in ſuis Anatomicis ſcriptum reliquit. Id autem hîc notandum, vulne-

vulneratâ pupillâ viſum recipi non poſſe, quamuis humor cryſtallinus ſit illæſus, & aqueus renaſcatur: vt in multis, ac potiſsimùm in aſſecla generoſi viri OTTHONIS SCHENCHI domini ab Horſt ante annos aliquot obſeruaui. Is cultello perforata pupilla viſum amiſit. Curaui vulnus vt ſuprà: viſum tamen non recepit. Ineuitabilis enim cicatrix impedit quo minùs radij eorum quæ viſui obijciuntur ad humorem cryſtallinum perueniant. Ex quibus perſpicuum fit in extirpanda ad pupillam cicatrice nihil temere tentandum, ne malum incrudeſcat, quod ex obſeruatione proximè præcedente patet.

Obſeruatio

OBSERVATIO XXVII.

Ex frequenti oculorum ablutione aquæ frigidæ obfuſcatio & hebetatio viſus.

NOBILIS quidam à multis annis aſſuefactus ſingulis matutinis diebus abluere faciem & oculos aqua frigidiſſima. Hinc paulatim debilitatus & obfuſcatus eſt viſus. Tandem anno 1602. ophthalmiâ vtriuſque oculi correptus, me aduocandum iuſsit. Ceſsit ei hoc malum in maximum commodum. Curatus enim ab ophthal-

thalmia, & aqua noſtra viſum corroborante ad tempus vſus, lotioneque aquæ frigidæ reiecta, viſus acutior quàm antè factus eſt.

ANNOTATIO.

Quum frigus teſte Hippocrate condenſet & induret, mirum non eſt, ſi frequenti ablutione oculorum in aqua frigida viſus debilitetur: Incraſſat enim & condenſat aqua frigida ſpiritum viſiuũ & humores oculorum, ſed in primis membranam ipſam corneam denſam & craſſam efficit, ita vt per eam res obiectæ ad humorem cryſtallinum (qui præcipuũ eſt inſtrumentum viſus) penetrare difficulter poſsint. Vſum quoq; aquæ frigidæ, ex parte fuiſſe cauſam huius ophthalmiæ rationi conſentaneum eſt; retinuit enim & incluſit humores & ſanguinem in venis palpebrarum & adnatæ membranæ, qui poſtea putredinem & inflammationem contraxerunt. At quia hi humores ab inflammatione partim reſoluti & extenuati fuerunt, partim in pus conuerſi effluxerunt, mirum non eſt, viſum poſt curationem ophthalmiæ acutiorem fuiſſe.

Aquæ frigidæ lotio oculis noxia.

OBSERVATIO XXIIX.

Vulneratæ linguæ curatio.

VIx membrum in humano corpore reperitur, quod magis moueatur, quodq; adeò ſit humidum laxumq; atque lin-

gua: Hinc fit quod ipſius vulnera tranſuerſum facta, vt plurimùm incurabilia cenſentur. Suadeo tamen, vt (niſi planè abſciſſa fuerit) curatio tentetur, non enim huiuſmodi vulnera ex toto ſunt incurabilia, vt ſequens obſeruatio teſtatur.

Anno 1587. Puellam trimam Lauſannæ curandam habui, quæ extenſâ linguà in terram cadens, partem illam quæ inter dentes erat, ferè ex toto abſcidit, & quidem planè abſcidiſſet, niſi duorum dẽtium defectus obſtitiſſet. Vocatus, putabam diſciſſas partes ſuturâ coniungere: Id verò quum propter puellæ impatientiam minimè fieri poſſet, ſequentibus remedijs curationem tentaui, atq; feliciter abſolui.

℞. Foliorum & florum liqueſtri,
Plantaginis,
Roſarum rubearum ana M. j.
Corticum granatorum,
Balauſtriarum ana ℥ ſ.

Coquantur in ℔ ij. aquæ chalybiatæ, ad conſumptionem tertiæ partis. In colatura diſſolue Acatiæ ʒ ij. Syrupi de roſis ſiccis ℥ ij. Miſce: fiat gargariſma, quo ſæpius interdiu abluatur lingua. In ore continenter tenebat ſyrupum de roſis ſiccis, de cydònijs, ſyrupum conſeruationis ceraſorum, de Ribes, & coagulum cydoniorum.

Veſcebatur iuſculis carnium recentium & hordaceis, lacte amygdalarum dulcium, & ſimilibus. His Dei beneficio pleniſsimè curate fuit,

ta fuit, neq; vllo modo deprauata fuit loquela, vt poſtea apparuit per duodecim integros annos, quibus vixit.

OBSERVATIO XXIX.

Ex calefactâ facie ablutâ aquâ frigidiſsimâ grauia ſymptomata.

ADOLESCENS in Solingen 24 annos natus, robuſtiſsimus & ſanguinei temperamenti, quum hyemali tempore in duello vehementer incaluiſſet, & vulnuſculum in faciem accepiſſet, ad flumen accedit, vbi quum frigidiſsimâ aquâ primò, inſuper niue abluiſſet faciem, exortus eſt ſtatim vehemens dolor cum totius faciei tumore, & nodulis duris, liuidis & aſperis. Dolor ſedatus eſt paulatim, ſed nodulæ & liuor cutis manſerunt, ita vt à leproſorum vultu parùm differret ipſius facies: reliquæ verò corporis partes tum internæ tum externæ ſanæ erant omnino. Adijt me tandem anno 1599. quum per biennium hoc morbi genere laboraſſet. Purgato priùs corpore, ſecta in cubito cephalica, & applicatis cucurbitulis nuchæ & ſcapulis, primo hoc fotu nodulas emollire ſtudui.

℞. Radicum & foliorum Altheæ
Radicum brioniæ ana ℥ j.

Florum Chamomillæ, Roſarum Rubearum, Meliloti,
Betonicæ ana M. j.
Sem. fœnigræci ℥ ſ.

Coquantur in aqua, in qua intincta ſpongia calidè applicetur nodulis. Hoc fomento per aliquot dies vſus, denuo corpus purgaui pilulis aureis & cochijs, & cucurbitulas ſcapulis & nuchæ applicui: Deinde hirudines nodulis grandioribus admoui. Poſtea faciem aqua roſacea, & liliorum alborum, item florũ fabarum quotidie abluendam curaui. His vſus per paucos dies, durities & nodulæ ſubſiderunt, & liuedo ex parte remiſit.

Similis ferè caſus accidit nobili cuidá mihi notiſsimo. Is quum Iuuenis eſſet, & Bacchanalia cum ſocijs celebraret, laruę loco, faciem peculiari atramento commaculauit: finitis Bacchanalibus, quum incaluiſſet, faciem aqua frigida abluere tentat: Sed quia attramẽtum exſiccatum tenaciter adhærebat cuti, nõ niſi cum difficultate abſtergi potuit. Ex violentis hiſce lotionibus primò aquæ frigidæ, poſtea calidæ, exortus eſt dolor in facie, & vndiq; nodulæ liuidæ: vbi medicorum quantumuis doctorum conſilia fruſtra adhibita fuerunt.

OBSERVATIO XXX.

De catarrho ad gingiuas gangræna, & mors.

GANGRÆNAM gingiuarum & oris, præcipuè in pueris, rarò ſanabilem, in ſphacelum autem degenerantem inſanabilem eſſe, in Tractatu noſtro de Gangręna & ſphacelo oſtendimus. Id verò iam quibuſdam obſeruationibus confirmare operæprecium eſſe exiſtimaui.

EXEMPLVM I.

PVELLA 4. annos nata, eaque filia nobiliſsimi viri N. Von Hogſtein zu der Volckerdeyen / ex morbo acuto ſanata, catarrho vehementi ad gingiuas cum nauſea & capitis dolore correpta fuit. Adduxerunt eam parentes Duſſeldorpium, vbi ad conſilium vocati fuerunt clariſsimi D. D, GALENVS VVIERVS Illuſtriſs. principis Cliuiacenſis, Iuliacenſ. & Montenſæ Archiepiſcopi Treuerienſis, Archiater digniſsimus; & COSMVS SLOTANVS (apud quem ego tunc temporis praxim exercebam) eiuſdem principis chirurgus præſtantiſsimus. Tota facies in tumorem ædematoſum eleua-

ta fuit. In ſiniſtra mala tumor rotundus, durus & liuidus, non adeò tamen magnus apparebat. Gingiuæ verò, & ſiniſtra pars oris gangræna correpta fuit. Multa ſed fruſtra ipſi adhibuimus remedia: tantus enim fuit defluxus humorum pituitoſorum & frigidorum, vt calidum innatum, ex præcedenti morbo labefactatum refocillari non potuerit. Itaq; tandem exeſis gingiuis labijſque ad naſum vſq;, è vita deceſsit.

EXEMPLVM II.

GENEVÆ cum clariſ. D. D. IANO ANTONIO SARACENO, philoſopho ſummo & medico Regio, cõpatre meo omni ſtudio reuerendo, & IOHANNE GRIFFONIO Chirurgo præſtantiſsimo, in duabus puellis ſimilem penè caſum obſeruaui. In curatione nihil quod neceſſarium videbatur prætermiſſum fuit: nihilominus eæ laborantes febre, delirijs, ſyncope, vomitu, & ſpirandi difficultate, tandem è vita deceſſerunt.

EXEMPLVM III.

FILIVS auunculi mei Theodori auff der Koulen, eroſione gingiuarum propter ſcorbutum, vehementer laborabat, tandem in gangrænam degenerauit eroſio illa, &, vt priores, è vita deceſsit, cum doloribus maxi-

maximis, alijſque peſsimis ſymptomatibus. Summa igitur adhibenda eſt diligentia in huiuſmodi morbis oris: præſertim in iunioribus, qui putredini obnoxij ſunt: tum quia pars oris per ſe calida eſt & humida, tum etiam quòd conſtitutio puerorum talis ſit. Ideoque proſpiciant tyrones Chirurgi, ne temere polliceantur ęgris, quæ præſtare nequeant, & quæ queant fideliter præſtent.

OBSERVATIO XXXI.

Quidam per imprudentiam deuorans fruſtum corij, propemodum ſuffocatus tandem conualuit.

ANNO 1594. menſe Maio, ciuis & ſutor quidam Colonienſis, è regione diui Laurentij, inter confabulandum ore continebat corij fruſtum, quod illo præ riſu hiante gutturi ſe inſinuauit & infixit. Prouocauit ſtatim vomitum: ſed neque regerere, neque deglutire potuit: quapropter homo ille propemodum ſuffocatus eſt. Vocatus vnà cum clariſsimo viro Domino IOHANNE KVENIO BRIDEMBACHIO Med. D. protinus inieci gutturi decoctum emolliens ex radicibus Altheę, ſeminis lini, fœnigręci, cum oleo amygdalarum dulcium: deinde ſtylo argenteo incuruo corium ad capacita-

tem ſtomachi depuli: quod poſt ſemeſtrę ſpacium per aluum egeſsit. Operationi præter alios quamplurimos interfuit Reueren. D. D. SEBASTIANVS SEYDELLIVS verbi Diuini miniſter fideliſsimus, qui & ſanationis teſtis eſt.

OBSERVATIO XXXII.

Mulier oßiculum deuoratum, quo penè ſuffocabatur, ſeptimo tandem die egeßit.

ANNO 1592. Metzgen auff den VValber Hildenæ, oſsiculum vndiq; per acutum deglutiuit. Primo, ſecundo & tertio diebus prouocato vomitu, neque egerere, neque tranſglutire potuit. Vocatus tandem quarto die inueni collum intus & extra inflammatum, ita vt vix inſpirare aut exſpirare, vel etiam iuſcula ſorbere poſſet Vrgebant dolor vehemens, febris, delirium, & conuulſiones. Quum oſsiculum neque vomitu, neque inſtrumentis vllis depelli, nedum extrahi poſſet, ſed iam in ipſo gutture abceſſum procreaſſet, anodynis quantum potui dolores ſedaui, & ſuppurationem prouocaui. Intus decoctum ex radicibus altheæ, ſemine Lini, fœnigræci & cydoniorum, cum oleo a-

mygda-

mygdalarum dulcium, per ſiphonem inieci. Exteriùs autem collum inunxi oleo anethino, liliorum alborum & amygdalarum dulcium: & cataplaſma ex farina fabarum, floribus camomeli, meliloti, ſemine Lini, fœnigræci coctum in hydreæo adhibui. Interim etiam aliquoties enemata inieci, & vires iuſculis conſeruaui vſq; ad diem ſeptimum. Tũ per os reiecit plurimum puris, ſimulque oſsiculum, cuius magnitudinem hic ſubieci: ſicque liberata & breuî curata fuit.

OBSERVATIO XXXIII.

Spinæ piſcis gutturi infixa, biennio poſt excitato abceſſu in externa colli parte extracta.

ANNO 1594. Coloniæ acceſsit ad me mulier laborans tumore inſigni ad maxillæ inferioris partem dextram, qui tumor ſeſe ad aſperam vſq; arteriam, aurem, & furculam extendebat, repræſentabatque ſtea-

toma: mollis erat ſine inflammatione. In primis emollientia & diſcutientia per aliquot dies applicui: ſed quum viderem his nihil profici, cauſam penitius inquiſiui. Illa reſpondit ſe ante biennium inter edendum ſpinam piſcis deuoraſſe, quæ œſophago adhæſiſſet, indeq; ſtatim exortum dolorem maximum, ita vt difficilè cibum & potum deglutire poſſet: tandem dolore ſedato collum paulatim intumuiſſe. Ex hac declaratione cognoui ſpinam aut ipſius portionem adhuc remanere; hinc ad ſuppurantia confugi. Suppuratus tumor, à Ludouico Gandorpio chirurgię ſtudioſo, cui aliò proficiſcens curationes commiſeram, inciſus eſt. Manauit materies plurima: ſpina poſt apparuit, quam ipſe integram & incorruptam extraxit. Vlcus poſt paucos dies coaluit.

OBSERVATIO XXXIV.

Ex deglutita aciculà horrenda ſymptomata.

ANNO 1592. Hildenæ in arce Horſt, ancilla nobiliſsimi viri OTTON. SCHENCK von NIDECK 18. annos nata, aciculam grãdiuſculam fortè deglutiuit. Hinc tamen, quia triduo nullum ſenſit dolorem, aciculam iam dudum per ſeceſſum deie-

ctam

ctam fuiſſe ſperabat: ſed decepta fuit miſera illa. Quarto enim die, primò in fundo ventriculi, mox quoque circa pylorum exortus dolor & crutiatus adeò vehemens & acerbus, vt dies noctesq; exclamare & vlulare coacta fuerit. Ego ſexto die, â morbo incepto, vocatus inveni ipſam phreneticam, cum ardentiſsima febre, lingua, arida, vultu inflammato, mente adeò captam adeòq; furioſam, vt neminē agnoſceret, nec cibū & potum expoſceret. Convulſiones colli, brachiorum & crurum maximę & horendæ aderant. Aliquando ſeſe ex vna, in alteram partem lecti, tali impetu proijciebat, vt tres viri quantumuis robuſti vix illam tenere poſſent. Exclamabat, vlulabat, & manibus ventrem, non aliter quàm ſi ipſū dilacerare voluiſſet, tractabat: & (vt verbo dicam) videbatur potiùs â dæmone obſeſſa, quàm morbo laborare. Quum verò aliquando per horam integram aut circiter ita vexata, & conuulſionibus horribilibus, cum incredibili cruciatu, ex vna in alterum partem agitata & fatigata eſſet, conquieſcebat pauliſper, & tanquam ſemimortua iacebat: rurſus & repentè priora ſymptomàta inuadebant eam. Ego interim iuſculis pinguibus caſtratorum, item crematurâ hordei mundati, quibus admiſcebam butyrum recens & oleum amygdalarum dulcium, ptiſſanâ quoq; & lacte amygdalato corpus continuò nutriri curaui. Præterea ne excrementa in parte aliqua inteſtinorum indurata aciculæ impedimento eſſent,

ſent, leniter illam purgaui. Sic diuino fauore aciculam in illo cruciatu tandem decimo quarto die egeſsit. Poſtea ſedati ſunt dolores, reliquaque ſymptomata, ita vt breui priſtinæ ſanati reſtituta fuerit.

OBSERVATIO XXXV.

Ex rebus extraneis gutturi infixis mors.

INTER comedendum ſæpius accidit, vt oſſiculum, ſpinæ piſcis, aut ſimile quid gutturi inhæreat: inde compreſſa tracheia arteria, quæ gutturi incumbit, protinus ſuffocatur animal: quod ſequentibus confirmo exemplis.

EXEMPLVM I.

ANno 1595. Coloniæ Agrippinæ mercatori cuidam ientando fruſtum cutis pernæ aſſatæ, ac mica panis ſale & pipere aſperſæ, in fixum eſt gutturi: vnde protinus dolor vehemens, conuulſiones, rigor, ac tandem ſuffocatio orta ſunt.

EXEMPLVM II.

EODEM anno Coloniæ mulier, pertráſiens piſtoris officinam, ac manu ducens puellum, laganum emit, quod puellus in manum ſibi datum eundo comedebat: huius früſtum quum adhæſiſſet gutturi, ſtatim

ſtatim ſuffocatus eſt puer, antequam mater ad ædes ſuas perueniret.

EXEMPLVM III.

HOc quoque anno puer erat Coloniæ auff dem Bull bey der Schildergaſſen cui globulus plumbeus deglutitus tracheiæ arteriæ ſe inſinuauit. Vocatus quidem fui, ſed puer ante meum aduentum ſuffocatus deceſsit.

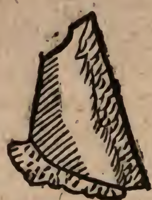
OBSERVATIO XXXVI.

Modus eximendi oſsicula & alias res gutturi infixas.

QVAM periculoſa ſit mora hac in re, ex ſuperioribus ſatis conſtat. Subitò igitur diligentia adhibenda, vt quicquid gutturi infixum eſt, quamprimum extrahatur. Ideoque ſtatim oleum amygdalarum dulcium, aut oliuarum (caue tamen ne ſubſtituas butyrum (in œſophagum infundẽdum. Deinde digito, pennâ, aut ſimili aliquo inſtrumento in os immiſſo, vomitus prouocandus: his enim ſæpius ſecum expellit quicquid gutturi inhæret. Poſtea ſpeculo oris linguâ depreſsâ (ſi oſsiculum ſeſe viſui præbeat) roſtro coruino incuruato apprehẽdendum atque extrahendum eſt. Si verò profundius

fundius fuerit, nec roſtro apprehendi poſsit: nonnulli ſpongiam nouam, auellanæ magnitudine, eamque compactam filo longo & forti alligatam, & oleo amygdalarum dulcium inunctam, ægro deglutiendam ſuadent, filum digitis tenente Chirurgo: fieri enim ſic poteſt, vt deglutita ægro ſpongia ſecum ſimul in ventriculum depellat id, quod gutturi inhærebat, aut retracta filo eadem, ſimul nonnunquam extrahatur, vomitúue reijciatur. Aut poteſt globulus plumbeus filo alligari & deglutiri, atque denuò extrahi: vt de ſpongia iam dictum eſt.

Nihil verò præſtantius, aut aptius ad extrahenda oſsicula, & ſpinas piſcium è gutture, hoc ſequenti inſtrumento, quo ego feliciter vſus ſum, tùm aliâs tum præcipuè anno 1603 16. Auguſti in Ludouico Tiſſot Luſtriacenſi, qui inter cœnandum oſsiculum, triangularis figuræ, ſed craſſum, quale hîc depictum eſt, deglutiuit.

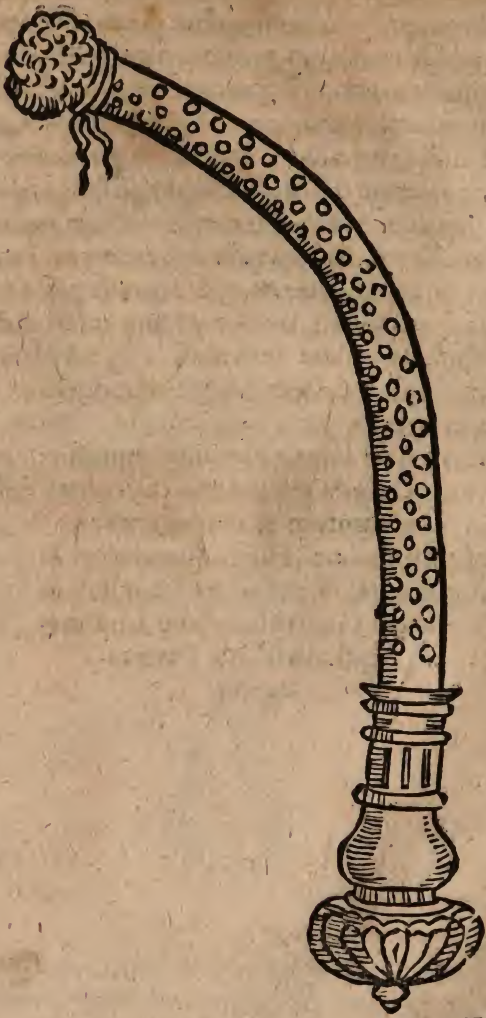

Hoc profundiùs œſophago è regione ſcilicet, inter vltimam vertebram colli, & primam

meta-

metaphreni,ſe adeò inſinuarat, vt id neq; deglutire neq; reijcere poſſet. Adſtantes ſtatim porrum profundiùs in ipſius gulam intromiſerunt,& vomitum prouocarunt; ſed fruſtra: ita quidem vt noctem magno dolore & ſuffocationis metu tranſigeret. Sequenti die,penè ſuffocatus ad me ducitur. Ego oleum amygdalarum dulcium,œſophago ſatis copioſè infudi,& vndique exteriùs collum eodem oleo inunxi. Poſtea iuſsi vt ei tenerentur manus & caput, interim ego,depreſſa prius lingua ſpeculo oris, inſtrumentum inferiùs depictum in gulam intromiſi, vſq; ad oſsiculum, ſenſimque & modicè circunducto ex vna in alteram parte inſtrumento, donec id paulatim ad latus oſsiculi,profundiùs depulerim. Deinde retrahendo oſsiculum ſimul ſuo loco amotum & extractum fuit: Atque breuî conualuit. Huius operationis & curationis teſtes ſunt Daniel Tauellus, & Samuel Galliardus ambo Ludimagiſtri in ſchola Paterniacenſi.

Figura & deſcriptio prædicti inſtrumenti.

Eſt

Eſt autem fiſtula argentea aut ænea incuruata, craſsitie pennæ oloris, longitudine verò vnius pedis cum dimidio aut circiter. Eſt & vndique perforata. In ſua extremitate verò habet ſpongiolam nouam auellanæ magnitudine firmiter alligatam. Hac fiſtula in æſophagum immiſſâ & circunductâ, quemadmodum antea diximus, poſtea extractâ, oſsiculũ aut quicquid ſimile fuerit, extrahimus. Si enim accidit vt foramen aliquod fiſtulæ oſsiculum aut ſpinam excipiat, tum ſimul cum fiſtula extrahitur: ſin minus, aſperitas oſsis ſpõgiæ adhærebit, & ſuo loco amouebitur: quod & ego experientiâ comprobaui, antequam haberem fiſtulam perforatam.

Non tamen oſsiculum aut ſpina prima vice, dum intromittimus fiſtulam, extrahitur, nec propterea ab incepto opere deſiſtẽdum: Aliquoties enim quinquies aut ſexies fiſtulam intromittere coactus fui, donec tandem oſsiculum ſuo loco amotum & extractum, vel (ſi aliter fieri nõ potuit) in vẽtriculum depulſum fuerit: quod & periculo vacat: præſtat tamen per os extrahere, ſi fieri poſsit. *Nota.*

In hac operatione autem circunſpectè agendum, ne inſtrumentum in aſperam arteriam loco æſophagi immittarur, quod valde periculoſum eſſet. Itaq;, vt Chirurgus harum partium anatomiam ſciat neceſſe eſt. Incumbit autem æſophagus vertebris colli: Aſpera verò arteria anteriorem partem occupat. Itaque quamprimum Chirurgus linguam ſpe- *Cautio in operando.*

H

culo depreſſerit: extremitatem inſtrumenti ſui, vbi ſpongia (quæ oleo amygdalarum dulcium aut oliuarum priùs inungenda) alligata eſt, vertebris imponat, ac leuiter leniterque deorſum imittat. Sic enim ratione ſpongiæ inſtrumento alligatæ, epiglottis (hoc eſt, operculum laryngis) deprimitur, & aſpera arteria clauditur, vſq; dum inſtrumentum immiſſum ſit profundiùs.

Quantum ad ſpongiam filo alligatam, de qua mentionem fecimus, non vſque adeò illi eſt fidendum. Contrarium enim in enarrata operatione expertus ſum. Et quomodo fieri poſsit, vt ſpongià leuiſsima, vel ſimile quid tranſeat in os infixum in æſophago? Huius monitum volui lectorem, ne rei inutili confidat: at interim æger periclitetur. Habeat igitur Chirurgus ſemper in promptu inſtrumẽta ad hanc operationem neceſſaria: cunctari enim hac in re non licet. Si in aſperam arteriam quidpiam illapſum fuerit, ſternutatoriũ admouendum eſt naribus: veluti aliquid piperis aut euphorbij vel *ellebori* albi. Ab acidis & tuſsim prouocantibus, contra opinionem quorundam omnino abſtinẽdum. Tuſſien. ſua ſponte ſatis accidit: acida verò & æſophagum & aſperam arteriam & quicquid attingunt coarctant, conſtringunt & anguſtiora efficiunt. Quapropter continuò ore teneat Syrupum de liquiritia de polytricho, & violatium, aut (quod ego expertus ſum) oleũ amygdalarum dulcium ſaccharo ad partes æquales commiſtum.

Poſt

Poſt extractionem guttur ſæpe abluendũ eſt decocto hordeaceo, aut aqua plantaginis cum melle roſaceo & diamorone, ſi dolor adeſt, ſumat ter aut quater interdiu cochleare ol. amygdalarum dulcium, vel roſacei. A vino & ab ijs omnibus quæ calefaciunt, abſtineat, ne inflammatio & dolor excitentur. Vtatur iuſculis panatellis, crematurâ hordei, lacte amygdalarum dulcium, euulſione ſeminum frigidorum maiorum, ijſq; omnibus quæ facilè deglutiri & concoqui poſſunt. Si æger iuuenis fuerit, & ſit inflammationis ſuſpicio, electuario lenitiuo aut diacathol. aut ſyrupo roſato ſolutiuo, & elect. de ſucco roſarum euacuandus eſt, & vena baſilica brachij dextri incidenda. Exteriùs inungendum eſt collum oleo roſaceo & myrtino, & vnguentum de bolo applicandum.

OBSERVATIO XXXVII.

Ex Vlcere circa fauces appetitus vitioſus, citra quem cibus deglutiri non poterat.

MVLIEREM quadragenariam ſæpius inuiſi Coloniæ, quæ vlcere maligno circa fauces ex pituita ſalſa è capite diſtillante per annos aliquot laborauerat: adeò vt partes quædam palati, (vti ſunt amygdalæ,

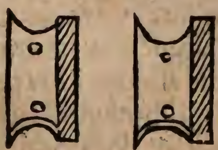
vuula, epiglottis, & portio gulæ) exeſæ eſſent. Vix loquebatur: cibum & potum nonniſi maximo cum dolore poterat deglutire. Hæc autem in primis notatu digna: quòd quamuis minimè grauida eſſet, interdum hæc vel illa prægnantis inſtar appeteret, nempe haleces, carnes, & piſces ſalitos & infumatos, alioſque concoctu difficiles cibos, vti & fructus immaturos. Deinde (mirum magis) quòd talia quantumuis dura ſine dolore vllo deglutiret, ſi modò appeteret. Verùm appetitum & deglutionem illam planè ſupernaturalem illo ſummo Dei beneficio accidiſſe non dubito: alioqui vita in tot annos protrahi & foueri nõ potuiſſet, quum nullo modo hordeatum aut amygdalatum, vel carnium ius, aut tale quippiam ſorbere poſſet, abhorrente ſtomacho, adeoque ſæpiſsimè totum triduum à cibo & potu abſtineret, donec appetitus ille vitioſus denuo recurreret. Præterea quanuis quod appetebat morbo contrarium eſſet, eo tamen ſine noxa veſcebatur: quicquid autem reſpuebat, licet idoneum, nauſeam & nonnunquam paroxyſmos febriles inducebat. Ex quibus intelligimus, non ſemper ægrotis ſeueriùs de neganda, quæ natura ſummè appetit. Siquidem videmus & nonnullos haud prius ex quartana alijſq; morbis chronicis conualuiſſe, quàm illorum quantumuis vitioſo appetitui ſatisfieret. Sed ea curatio nõ vſquequaque tuta eſt; imò neq; iſta mulier illo modo ſanitatem recuperauit.

OB-

OBSERVATIO XXXIIX.

Inſignis curatio ad maxillarum iun-ctúram.

ANno 1590. adijt me mulier quædam cum tumore cancroſo circa dextram maxillarum iuncturam, auxiliares manus implorans. Purgato itaque primùm corpore, & in brachio eiuſdem lateris inciſa cephalica, optimoque præſcripto vitę regimine, perrupi & exedi eſcharoticis ſepticiſque tumorem: vlcus raro propter continuum maxillæ motum non antè ad cicatricem perduci potuit, quâm maxillam immobilem conſtituerim, quod effeci duobus ligneis inſtrumentis, pares furculas duas A & B. inſignitas habentib. quas circa ſuperiores & inferiores

dentes collocatas, dentes collocatas, dentibus beneficio æneì fili, quod per foramina, literis O O notata, traducebatur, alligabam: Sicq; procurabam, vt os neq; clauderet neq; aperire poſſet, ſupra magnitudinem illorum inſtrumentorum. Corpus interim iuſculis a-

lijſque liquidis cochleari cibari iuſsi: atque adeò intra paucos dies vlcus plenè curatum fuit.

OBSERVATIO XXXIX.

Abſceſſus poſt aures ſeriùs apertus febrim & mortem induxit.

ANno 1599. ineunte Aprili, quadragenariam & innuptam puellam Coloniæ Agrippinæ, abſceſſu poſt aurem ſiniſtram (quem Medici parotidem nuncupant) laborantem vidi. Nulla adfuit in principio febris, neque lecto decumbebat, imo domeſtica adminiſtrabat. Demum circa decimum quartum morbi diem, quum abſceſſus ad pugni magnitudinem excreuiſſet, & materia planè eſſet præparata, ſed propter duritiem cutis diutius retenta, viam deorſum ſibi petebat. Tum aduocatus inueni abſceſſum ex ſemetipſo ante aliquot horas ruptum: puellam verò febre, lipothymiâ, nauſeâ, & cibi faſtidio, vigilijs item, dolore dorſi & renum, laborantem: nihil tamen aut parum ex abſceſſu effluebat, neque pus ſurſum reuocari potuit. Itaq; paucos poſt dies è vita deceſsit: Ex quibus perſpicuum eſt, in huiuſmodi abſceſsibus, ſiue ſint in emunctorijs ſiue in vicina,

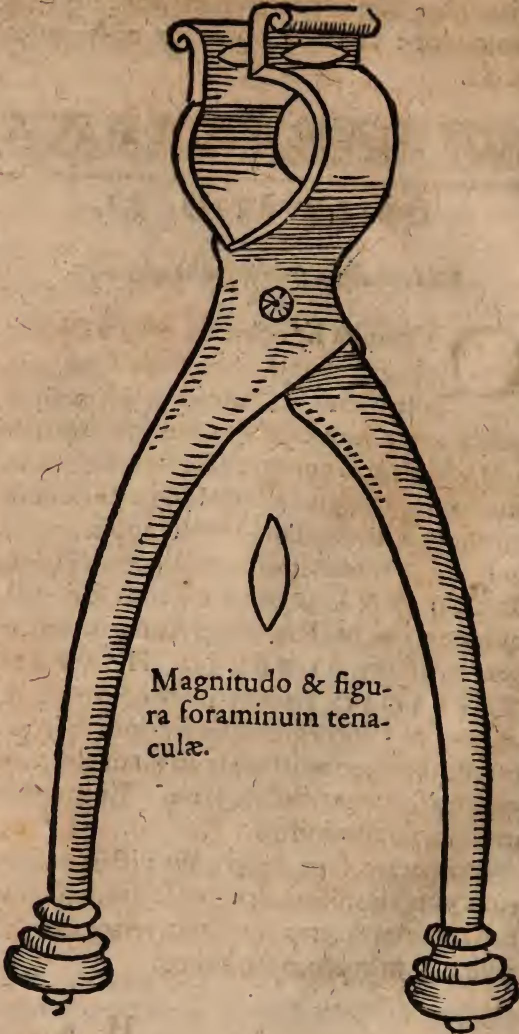
nia, non eſſe expectandum donec ſponte erumpant: vt etiam liquet ex obſeruatione 81.

OBSERVATIO XL.

Setacei abſq; igne adhibendi ratio.

QVũ nulla ſit operatio in tota Chirurgia, qua magis deterreatur æger, quęque maiorem horrorem ipſi incutiat, quàm cauterium actuale, quo hactenus vſi ſunt Chirurgi in conficiendis ſetaceis: adductus ſum ante annos aliquot cogitare de commodiore & iucundiore modo applicandi illud, qui in multis tum præclaris, tum plebeis & Coloniæ & Lauſannæ ex voto ſucceſsit, quique etiam hîc Paterniaci Auēticorum nuper, præſente ALBERTO HAVVENZVVEIGIO Berlinenſe, Medicinæ Candidato, & Chirurgicarũ operationum in primis ſtudioſo, conuictore meo ſuauiſsimo, aliquoties feliciter adhibitus fuit. Eum autem modum ſic adminiſtro.

Præparato ſatis ægro cùm victus ratione tum purgationibus, & venæ ſectione, ſi morbus requirat & ætas permittat, tenaculam hîc delineatam in promptu habeo.

Magnitudo & figura foraminum tenaculæ.

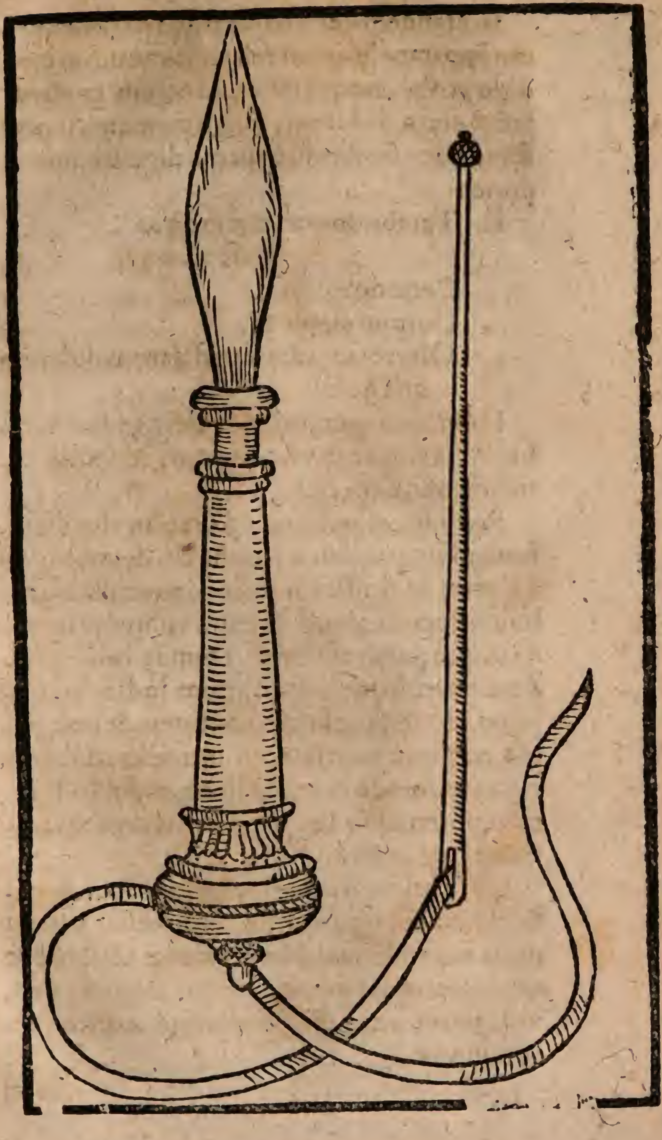
Hæc

Hac cutem (in humili priùs ſcamno ægro collocato, lineaque per longitudinem colli in medio ipſius exactè attramento ductâ, necnon vtraque parte perforandá punctis atramento itidem notatâ) quam inter ſecundam & tertiam, aut tertiam & quartam ceruicis vertebram à muſculis ſeparatam digitis eleuo, miniſtro apprehendendam firmiterque tenendam permitto: ita quidem vt puncta atramento facta ad forcipis foramina ſint, quemadmodum monſtrat figura.

Deinde ab antica pare ſtans, pedibus meis circa patientis pedes collocatis, capiteque eius abdomini meo, quò id (quantum fieri poteſt) tenere queam, impoſito, forcipem ſini-

ſtra prehendo, & dextrâ pro ferrea acu candente adhibeo argenteum cultellum frigidũ, figuræ hîc depictæ, eumq; ancipitem & acutum, inſtar ſcalpelli, quo venæ inciduntur. Hoc perforo, quod tenetur tenaculis. Mox aliâ acu, hîc quoque depictâ, traduco funiculum rotundum, contextum ex ſerico albo aut purpureo, craſsitie æquante & implente ferè ipſum foramen: longitudine quatuor ſpithamarum, vt circuncirca collum, & ad pectus vſque propendere queat, figura autem cultelli & acus talis eſto.

His tandem bene feliciterque peractis, primo apparatu linteum reduplicatum, oui candido probè conquaſſato, intinctum applico: ſedat enim dolorem, ſanguinemque, ſi profluit, ſiſtit. Secundò ſequens digeſtiuum impono:

R. Terebinthinæ lotæ in aqua
Betonicæ ℨ ij.
Ceræ nouæ ℥ ſ.
Gummi elemi ℨ j.
Olei roſacei & amygdalarum dulcium ana ℥ ſ.

Diſſoluitur gummi cum oleis, additis terebinthinâ & cerâ F. vnguentum, addendo vitellum oui, Croci ℈ ſ.

Facta ita digeſtione ad ſextum vſq; diem, funiculum paulatim à ſiniſtra in dextram, vel â dextra in ſiniſtram duco, donec pars ſanie humectata, ſit amota, & extra vulnus propendeat, quò poſsit abſtergi. Deinde folium hederæ linteolo molli involutum indies bis impono, idoneiſque faſcijs contineo, & hoc pacto eouſque cum ſetaceo procedo, donec is cum commodo & ægri ſalute, extracto funiculo, phœnicino aut diapalmatis ceroto cicatrice claudi poſsit.

At hîc rei nouitas de more ſuſpecta, ſuis cõfirmanda eſt argumentis. Hoc vt fiat, ante omnia expendendæ duæ primariæ actiones & qualitates, quas inurit candens ferrum: dein videndum anne ſint propoſito noſtro accommodæ.

Ferri

Ferri candentis actio & qualitas prima eſt deſiccatio, quæ quidem fit ratione qualitatis calidæ & ſiccæ, quam ignis elementum ferro imprimit. Hinc altera, merum tamen prioris accidens: corroboratio videlicet partis quam afficit, eò quòd humiditas excrementitia candente ferro deſiccata ſit. Vt enim humiditas nimia immollit, laxat, ſtupefacit & ineptas reddit partes ad ſuas functiones; ſic temperata ſiccitas contrarium potis eſt efficere. Iam diſquiramus, num actiones & qualitates iſtæ ſint ad inſtitutum noſtrum. Siquidem adhibetur ſetaceus funiculus loco ſano ad deriuandum ac reuellendum humorem quemlibet, nihil opus locum ſanum deſiccari aut roborari. Nam ſi velim ſetaceum ad ſe illicere humorem ex parte affecta, non modò exſiccandus eſt locus cui applicatur, ſed contrà humectandus; quippe conſtat ſicca non attrahere, niſi priùs aliquantùm mollita. Præterea quoniam corporum noſtrorum ſiccitas accidentalis conſtringit & comprimit partes, hæc eadem humiditas parte illa contenta ſimul exprimit, & depellit in partes debiles, illis excipiendis opportunas. Alter ferri candentis vſus, quem diximus, eſt corroboratio partis cui applicatur. Hæc rurſus malè conuenit loco, in quem deducendi ſunt humores. Poſtquam enim corroborata eſt actuali cauterio, tantum abeſt vt attrahat, vt contrà propulſatura ſit quod influebat. Ex his colligimus in defluxionibus, catarrhis, & imbecilli-

Candentis ferri actiones duæ.

I.

II.

cillitate viſus & faciei partium, nec deſiccanda, nec roboranda eſſe ſetacei vel cauterij loca, ceruicem & brachia: imò contrà roborandum locum dolentem, & debilitandum eum in quem deriuandus eſt affluxus. Setaceus verò funiculus noſtro modo adhibitus his actionibus vacat. Neque enim deſiccat, quum abſit calor: nec roborat, imò debilitat potiùs quum ſoluatur continuitas. Tertiò denique in eius applicatione non mihi probatur vſus ferri candentis ob phantaſiam, & horrorem, quem plerique omnes ex eo concipiunt. Age enim quot homines ex ſola phantaſia in grauiſsimos morbos incidunt, febrim, ſyncopas, epilepſiam, apoplexiam. &c? Adeò vt ſint nonnulli quos citiùs ad pręlium adigas, quàm vt ferro candenti ſeſe permittant. Dolor non maior, quam in phlebotomia: niſi quum fit digeſtio. Sed quid hoc reſpectu doloris ex cauterio? Atque hæc de noſtro ſetacei adhibendi modo fuſè ſatis dicta ſunto, in rudiorum præſertim, eorumq; (qui illum tanquam crudele aliquod remedij genus hactenus auerſati ſunt) gratiam & informationem.

OBSERVATIO XLI.

De præſtantia ſetacei exempla quinq;.

QVia in præcedenti obſeruatione ſetaceum faciendi modum deſcripſimus, non

non erit abs re aliquid de ipſius excellentia ſubiungere. Setaceum autem, quàm magni faciant præſtantiſsimi Medici, ſatis perſpectũ habeo, ne vllâ itaque vſus eius luculentiſsimus apud eos indiget demonſtratione: ſed quia multi empeirici, quos huius remedij pręſtantia latet, id tanquam crudele reijciunt: placuit hîc in gratiam iuniorum chirurgorũ exempla nonnulla in medium adferre, quib. ipſius præſtantiam & ſummam vtilitatem in quam plurimis cerebri morbis comprobabo.

EXEMPLVM I.

ANno 1598. Iuuenem Lauſannæ 15. annos natum curandum habui, qui ſingulis ferè diebus, ſemel ad minimũ acceſsionem epilepticam patiebatur, cuique ob id multa, ſed fruſtra, præſcripta adhibebantur remedia. Ego purgato corpore pilulis aureis & cochijs, inſtitutoque regimine optimo, Setaceum ipſi adhibui. Hinc acceſſiones remiſerunt, & paulatim ab epilepſia liberatus fuit, corpore eius pòſt leniter aliquoties purgato.

EXEMPLVM II.

FILIA SIMONIS ENGELGRAFF habitantis Coloniæ, poſt variolas ophthalmia ex vtroque oculo adeò laborabat, vt de viſu periclitaretur. Multa ipſi quoque

que, ſed fruſtra, præſcripta fuerunt remedia. Ego tandẽ cũ clariſsimo D. D. ARNOLDO MANLIO medicæ facultatis in illuſtri Academia Coloniẽſi Profeſſore primario, ad cõſilium vocati, ſetaceum ipſi conſuluimus, & applicauimus, cuius beneficio, & diuino fauore, breuî quoque curata fiat.

EXEMPLVM III.

SIBYLL'A filia mea ætatis ſuæ quinto quum anno 1596. grauiſsimè ex variolis laboraſſet, & hinc inde defluxione ad oculos, duorum annorum ſpatio, miſere vexata fuiſſet: nec vllis remedijs curari poſſet, ſetacei tandem, 1598. anno, adhibitione, quo defluxus ad nucham reuocatus & euacuatus fuit, paulatim & ipſa, & oculi eius, defluxionum immunes, gratia Deo, conualuerunt.

EXEMPLVM IV.

ANno 1598. Honeſta matrona Lauſannenſis 30 annos nata, robuſta, ſed humidiſsimo cerebro prædita, quæ fiſtula lacrymali, & ſæpius inflammatione oculorum afficiebatur, Dei, & ſetacei à me exhibiti beneficio, ab inflammatione & fiſtula liberata, & curata fuit. Laborauerat item antea per annos aliquot fluxu muliebri aut mẽſtruus albis; quamobrem nunquam vtero geſtauerat, adhibito verò ſetaceo, paulatim

remiſit fluxus, & paulò pòſt concepit, ac filiam peperit, quæ vſq; ad hunc annum 1604. vnà cum matre bona valetudine fruitur.

EXEMPLVM V.

ANno 1603. curandam habui puellam 12 annos natam, quæ præ defluxione, & inflammatione ad oculos, viſum planè amiſerat. Purgato corpore, inſtitutaq; victus ratione, & ſetaceo adhibito, viſum vnius oculi recuperauit: alterius enim oculi tunicæ, ante años quatuor, ex ſimili defluxione, & inflammatione exeſæ, & planè corruptæ fuerant.

In catarrhis & diſtillationibus ad pectus nihil præſtantius eſſe ſetaceo quàm plurimis exemplis, ſi opus eſſet, probare poſſem, quæ tamen breuitatis gratia omitto. Hoc tamen coronidis vice addo, me nonnullos ſemiphthiſicos, qui & ſanguinem & pus expuerũt, hoc remedio præcipuè curaſſe.

OBSERVATIO XLII.

De fontanellis in ceruice infantulorum noſtra opinio.

QVIA pro ſetaceo pueris nonnunquã adhibetur fontanella in ceruice, ma-

ximè circa primam & ſecundam vertebram, idque non ſuæ ipſorum damno & detrimento magno, placuit peculiarem noſtram hac de re opinionem in medium adducere. Præſcribũt autem practici infantulis fontanellam hanc pro ſetaceo, quòd tolerabilem credant & minùs dolorificam. Ego contrà plurimùm commendo ſetaceum. Primùm quòd tum ſint pueri agiles & turbulenti, ſubinde excidit à vulnere piſum ſiue aliud quippiam vulneri inditum: quo ſublato ſtatim coaleſcit vlcus, ita vt difficilè poſsit apertum teneri vti decet: ideoque nullus eſt cauterij effectus. Quę duo incommoda vt tollantur, neceſſe eſt arctiſsimo ligare vinculo caput, in coronæ figuram: neceſſe item ad continendum in vlcere globulum, duplicatum linteum imponere, vt formetur vlcus altiùs: Nam in ſumma cute parùm purgabit. At ex hac ligatura ecce maius incommodum. Quum puerulis oſſa, inprimis verò cranium ſit tenerum & cartilaginoſum, id ligatura ſic comprimitur, vt nihilo magis poſsit in latitudinem creſcere, quàm cucurbitæ, quas ſolent mulieres ad lagenarũ vſum in medio ligare dum creſcunt: in altitudinem verò totum excreſcit. Inde perit capiti (vt vidi in pluribus) ſua portio & rotunditas in longitudinem educta. Deniq; quòd grauiſsimum eſt, cranio ita monſtroſè educto in tranſuerſum, cerebrum eiuſq; ventriculi ſimul etiam arctantur & comprimuntur: vnde, ſpiritibus non ſatis elaboratis & præparatis, debi-

I. Ratio cur pueris ſetaceum potius ſit applicandum ad ceruicem quàm fontanella.

II. Ratio.

III. Ratio.

debilitatur caput & fit catarrhis obnoxius & ſi adoleſcant (quod rarum) ingenio ſunt tardiore, niſi maturè omiſſa ligatura, dilatatum ſit cranium & natiuæ formæ redditum. His ego rationibus ſtatuo nihil iuuari cauterio iſto pueros, imò cõtra moroſos effici. Cõpreſſo ſic cerebro, quæ pars corporis humidiſsima, coguntur excrementitij humores, qui inibi aſsiduò oriuntur, vi quadam erumpere: vnde quum non detur tempus quærendo naturali meatui, mŏdò in dentes, modò in ſtomachũ, modò in pulmones aliaúe loca incidunt. Quod quam citra dolorem nequeat fieri, eò redduntur pueri moroſiores, quòd defluxus in partes neruoſas incurrat.

Setacei noſtri dolor, cùm ex ijs quæ ſuprà diximus, leuis eſt, tum tolerabilior in loco extimo: nec non vtilis ille ad attrahendos magis magiſque humores ſuperfluos à cerebro, ad colli emunctoria.

OBSERVATIO XLIII.

Hydrocardia.

GEORGIVS BENEDICTVS pharmacopola quinquagenarius ſcirrho hepatis, obſtructione ſplenis, & venarum meſaraicarum, item dolore continuò tum capitis, tum circa omoplatam dextram,

nec non diſtillatione ad pulmones, tuſsi & nonnunquam palpitatione cordis aliquot menſibus vexatus eſt. Mortui cadauer incidi, & inueni pectus plenum ſeroſi humoris: pulmonis dextram partem propemodum abſumptam: ſiniſtram non mediocriter inflammatam, & pleuræ coſtiſque mediante callo quodam firmiſsimè adhærentem. Sed quod mirabilius, in pericardio vltra libras quatuor ſanioſi ſanguinis, & materiæ purulentæ inueni. Nullum tamen indicium ſolutionis continui, neque in ipſo corde, alioqui externa ſui parte leuiter inflammato, neque in pericardio: nec patebat via vlla per quam materia & aqua illa ſeroſa ad pericardium percolata fuiſſe videretur. Id tamen ex ipſo nonnunquam audiui, quum æger eſſet, percipere ſe interdũ ad partem colli vtramque, qua carotides arteriæ aſcendunt, frigidiſsimumum quendam humorem ex capite delabentem ad pectoris regionem. Diſſectioni interfuerunt, clariſsimi & doctiſsimi viri, IANVS ANTONIVS SARACENVS Medicus regius, MARCVS OFFREDVS, ANDREAS BONETVS SALVATOR VERDETVS, GEORGIVS IENISCHIVS, Medici Doctores; & quamplurimi alij.

OB-

OBSERVATIO XLIV.

Abſceſſus in pulmone ex inflammatione ortus feliciter curatus.

ANno 1595. menſe Decembri, Pitter von Weueldick ciuis Colonienſis, & mihi affinis, per aliquod tempus fœtore anhelitûs, necnon difficultate reſpirandi laborans, quum agitato aliquando corpore incaluiſſet, poſtmodum repentè in ſcamno decumbens, noctis frigori ſeſe expoſuiſſet; correptus fuit febre & dolore pleuritico lateris dextri. Neglecto in principio morbo, nullis adhibitis idoneis remedijs, in peripneumoniam incidit. Tandem aduocatus vnà cum clariſsimo doctiſsimoque D.D. HENRICO PALANTIO medico celeberrimo, hominẽ penè ſuffocatum inuenimus. Aderant enim præter alia ſymptomata grauiora, præcordiorum anguſtia, febris ardens, ſyncopæ frequẽtes, nauſea, vomitus, &c. Adhibitis fomentationibus, & embrochationibus anodynis & emollientibus: intus verò, quæ ad facilitatem expuendi faciunt, medicamẽtis, veluti ſyrup. de liquiritia, de polytricho, &c. ruptus eſt tandem circa decimum diem ingens abſceſſus in pulmone. Inde tuſsi eiecit, primis quinque diebus, quotidie circiter duas libras puris, cadaueris fœtorem referentis. Deinde diminu-

ta paulatim puris quantitate, ac fœtoris vehementia, perſanatus fuit: vt ad hunc annum 1604. vſque, quo hæc ſcripſi, ſalutariter Dei beneficio viuat.

Placuit hanc hiſtoriam meis obſeruationibus chirurgicis ſubijcere, propterea quòd rariſsimè vlcere in pulmone laborantes valetudini reſtituantur; imò extabeſcant & ſenſim moriantur. Motus enim continuus pulmonis conſolidationem vlceris impedit. Adde, quod difficulter medicaměta ad locum affectũ peruenire poſsint. Hæc omnia perpědentes Antiqui (nec immeritò quidem) phthiſin vt plurimum incurabilem exiſtimarunt. Phthiſis namque vocabulo mors ipſa denotatur, vt in ſequenti Epiſtola clariſsimi viri D. IOHANNIS RHETERII G. Philoſophiæ atque linguarum peritiſsimi, & in Academia Lauſannenſi linguæ Hebraicæ Profeſſoris digniſsimi, ad me datâ fuſiùs declaretur: quam hîc ſubijcere viſum eſt.

D.

GVILELMO FABRICIO HILDANO CHIRVRGO PRÆSTANTISSIMO

S. P. D.

PRÆSTO fidem, quam tóties appellaſti, præſtantiſsime Fabrici. Crebra enim percon-

percontatio tua exſculpſerat promiſſum ſcribendi, de Phthiſεως etymo, & germano ſignificatu, quem in Hebraïca profeſsionis meæ lingua, ἐμφατικώτατον eſſe autumas ex ore augusti illius Muſarum myſtæ, genere, virtute, ac eruditione nobiliſsimi CAROLI VTENHOVII NEOCHTHONIS placidè Coloniæ Vbiorum, Auguſto menſe, 1600. anno ſibi verè Iubilæo, ad Chriſtum commigrantis, apud quem ſanctiſsima indulgentia ac libertas, & ſeculorum ſtabilis æternùm Sabbathiſmus. Sic igitur aiebas, doctiſsimum iuxtá ac humaniſsimum virum à te περὶ φθίσιως, ſiue Athenienſi vocabulo, φθόας olim interrogatum reſpondiſſe, ſibi poſt Galenum, alioſque ferè omnes medicos ſcriptores φθίσιν videri, non tantùm vlcus in pulmone cum corporis attenuatione & tabe, ſed amplius quiddam ſignificare, quod inſinuat Pſal. 16. vox quædam Hebræa. Subobſcurè enim tu mihi iſta, & tanquam per nubem. Vtinam ne vire ille tot negotijs id temporis diſtineretur eò, vt plenam planamque rem diceret tibi, aut tu poſtmodum interrogares ante tuum ad nos regreſſum, & illius obitum. Non dubium, quin nobilis homo ſpiritus altæque mentis, magnum quid eximium animo volueret, ſeu ex aduerſariorum eius editione expectandũ, ſeu noſtro & publico malo ignorandum. Quid verò tu me â Theologia mea ſeducis ad medicos ſatis valentem ? Honora medicum (audio) propter neceſsitatem, imò propter

honeſtatem, & acutiſsimæ ſcientiæ arctiſque eximiæ dignitatem, ne dicam Naturæ miraculum ingens, & ſolatium. Primum igitur de Hebræa quam requiris voce, tum Græca φθίσεως appellatione cum bono & fauente Æſculapio. In Hebræo Pſalmi citati contextu vna occurrit vox Schâkhat, quæ ad φθίσιν Græcum poſsit accedere: & haud dubiè hæc intellecta VTENHOVIO eſt: nempe verſiculo decimo, vbi de perſona ſua Dauid typicè, de Chriſto verò prophetat, futurum in ſepulcro incorruptum Chriſti corpus, & ſubſecuturam poſtmodo intaminati eiuſdem corporis reſurrectionem: Non derelinques, inquit, animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Interpretes Græci verterunt διαφθοράν, vti citat Petrus Apoſtolus Actor. 2. item 13. Rectè ſanè: Nam Hebræis planè idem eſt ſchakhat, quod Græcis διαφθορά, vel etiam quiddam intentius. Interim Hebraica vox ſignificat quandoque locum ipſum τῆς διαφθορᾶς, corruptionis & abſumptionis, nempe ſepulcrum: imò & quandoque foſſum in genere: vti norunt exercitati in veteri Teſtamento, Hebraicè ſcientes. Sed primaria & maximè propria ſignificatio vocis Schakhat eſt διαφθορά: quæ non ſatis rotundè & efficaciter redditur corruptio. Non enim exprimitur præpoſitio διά, quæ totius cadaueris abſumptionem notat, qualem mihi expreſsit Syrus interpres voce Calah, quę finem ſiue conſumptionem ſiue conſumma-

tionem

tionem pro rei ratione ſignificat: vt ſit hîc totius abſumptio ſiue conſumptio. Radix enim Hebræa, à qua hoc nomen, ſignificat funditur perdi, corrũpi, vitiari, quocunque id fiat modo aut inſtrumento. Iam quum nobis Hebræa vox idem ſit quod Græca διαφθορὰ, oppidò diſquirendum ſintne idem an aliud διαφθορὰ & φθίσις ſuæ φθόη. Ariſtoteles extremo Categoriarum libro, ſex facit motuum ſpecies. *Ariſt. lib. Categ. c. 2.* Prima eſt γένεσις generatio ſiue ortus: ſecũda, eius contraria φθορὰ corruptio ſiue interitus: tertia, αὔξησις, accretio: quarta eius contraria, μείωσις, diminutio: quinta ἀλλοίωσις, alteratio: ſexta ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ, mutatio ſecundùm locum. At verò quam ibi vocauit μείωσιν Ariſtoteles, alibi nominat φθίσιν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ αὐξήσεως καὶ φθίσεως ἔχει, οὐδὲν γὰρ φθίνει, οὐδ᾽ αὐξάνει φυσικῶς μὴ τρεφόμενον. *Ariſt. de Anima li. 2. cap. 4.* Id eſt, ſimiliter etiam de Accretione & de φθίσει ſiue diminutione: Nihil enim decreſcit vel augetur naturaliter, quod non nutriatur. Sic in Phyſicis αὔξησιν καὶ φθίσιν opponit. *Ariſt. Phy. 2. cap. 1.* Item in metaphyſ. vbi docet Philoſophus Accretionem & Diminutionem verſari circa quantitatem, ſicut ortum & interitum circa hoc quiddam, &c. *Metaphyſ. l. 2. cap. 2.* Denique in vniuerſa Philoſophia, quam in Categorijs μείωσιν, paſsim appellat φθίσιν. At quum μείωσιν diminutionem dixit, deſignauit tantùm motum illum qui tendit ad corruptionem & interitum; φθίσις verò non illum motum duntaxat, ſed continuitatem eius ad interitum ipſum, in quem motus ille deſinit, & res peni-

tus corrumpitur ac diſſoluitur. Sic dies, menſis, &c. dicuntur φθίνειν, quum decreſcunt & vergendo perueniunt ad eum ſtatum, vt non ſint amplius. Ergo φθίσεως vocabulum aliâs cõmune ſicut διαφθορὰ, medici ſuæ arti, & certo cuidam morbo addixerunt. Hoc ſenſu φθίσις medicis erit διαφθορὰ ſiue corruptio hectica, qua corpus tabeſcit & minuitur continuò vſque ad interitum. Hæc à forma & fine. Sed quum Medici Phyſici maximè conſectentur materiam, illa Galeni accommodatior eſt definitio, quæ efficientem habet cum materia, quam dicit: Phthiſim eſſe pulmonis exulcerationem cum febri & macie perpetuaque vomica. Iam congeſtis omnibus dicamus: Phthiſis eſt corruptio hectica febriculoſa corporis, propter exulcerationem pulmonis, qua corpus tabeſcit & minuitur, cum perpetua vomica, vſque ad interitum. Tabem nimis latè & ieiunè, ſed inopia vocabulorum, reddunt Latini: quomodo Hippocratis interpres Aphoriſm. Sectione 5. Aphor. 9. 11. 12. 14.

Hæc in tui gratiam, ſuauiſsime Fabrici, pręter votum & inſtitutum: tibi nempe obſecutus. Obſequio quoniam dulces retinentur amici. Tu ſanior momum hîc formida, & telum pro vtroque noſtrûm indue. Vale, vir ornatiſsime, meiq; amantiſsimæ, cum lectiſſima coniuge, noſtra cõmatre & liberis, quos omnes, ego & vxor, demiſsè ſalutamus.

Lauſannæ 14. Septembris 1602.

OB-

OBSERVATIO XLV.

Inciſo cadauere, gibboſitatis cauſa abdita inuenta eſt in cranio, quippe vertebrarum carioſæ partes in media ferè pulmonis ſubſtantia deprehenſæ.

ADOLESCENS à pueritia gibbo & aſthmate vexatur, tandem ex pthiſi obijt circa annum ætatis decimum ſextum. Huius cranium aperui præſente clariſsimo doctiſsimoque viro DN. ESAIA COLLADONE Medico Doctore, & Philoſophiæ in Geneuenſi Schola Profeſſore ordinario, atque celeberrimo. Inueni proceſſum ſiue interſtitium aut ſeptum illud, quod eminet in medio oſsis ethmoidis, ſeu cribroſi (qui proceſſus craſsitiem papyri excedere vix ſolet) in latitudinem & altitudinem ita auctũ, vt ferè totum os cribroſum obtegeret; adeò vt foramina huius oſsis per quæ pituita ex cerebro ad nares ſolebat effluere, planè oppleta viderentur; Et quamuis percocto cranio, vix eorum vllum pateret. Denique oſsicula ſuperioris maxillæ quæ in magno oculi cantho conſpiciuntur, adeò excreuerant, vt ſeptum naſi hinc inde propemodum attingerent. Hanc præcipuam fuiſſe gibboſitatis cauſam veriſi-

veriſimile eſt. Quum itaque pituita per nares minimè poſſet expurgari, verſus ſpinalem medullam tendebat; ſicq; vertebræ earumq; cartilagines aſsiduò irroratæ pituitâ viſcidâ, & relaxatæ, tandem excreuerunt in gibbum maximum. Nec ſolum pars illa dorſi, ex hac defluxione & irroratione pituitæ relaxata fuit, verùm etiam omnia oſſa à collo vſque ad pedes, præcipuè vertebræ, os ſacrum, os pubis, oſſa pedis, denique omnes epiphyſes ſiue appendices præter conſuetudinem molles ac tenellæ erant. ita vt ferè inſtar ceræ tractari poſſent. Illud præter ea in hoc cadauere notandum viſebatur, quod ſexta, ſeptima, octaua, nona, & decima vertebræ metaphreni, quæ gibbum efficiebant exeſæ erant carie, præcipuè autem ſeptima, octaua, & nona, quarum nihil præter exteriores ſemicirculos & eorum proceſſus, quos ego adhuc in muſæolo meo conſeruo, conſpiciebantur. Interiores autem partes harum vertebrarum in quatuor aut quinque partes fractas, non ſine admiratione in ipſa media pulmonis ſubſtantia inuenimus. Pulmo enim ea in parte, quæ dorſum reſpiciebat vlcere magno & calloſo laborabat, per quod ea fragmenta ex continuo pulmonis motu attracta fuiſſe, dubium non eſt. Tanta enim eſt pulmonis ad ſe attrahendi facultas, vt nonnunquam turundas ſiue clauiculos ex vulneribus pectoris penetrantibus, magno cum periculo ægrotantium

ad

ad ſe attrahat, vt ex ſequenti obſeruatione apparet. Quam D. IACOBVS GVY vir probus, & fide dignus ac apud Neocomenſes pharmacopæus exercitatiſsimus amicus meus plurimùm honorandus, ad me non ita pridem ſcripſit. Illam in gratiam ac vtilitatem tyronum hic ſubijcere viſum eſt, vt ex ea ediſcant turundę aut clauiculo, in vulneribus thoracis ſemper filum ſatis longum annecti debere, ne ob perpetuum motum thoracis atque pulmonum, & propter attractionem quæ fit vacui vi in diaſtole, in thoracis cauitatem attrahatur.

OBSERVATIO XLVI.

Turundæ ex vulnere thoracis in cauitatem delapſæ, tuſsi eijciuntur.

Ad

Solertiſsimum nec non experientiſsimũ virum Dominũ GVLELMVM FABRICIVM HILDANVM, Medicum & Chirurgum Paterniacenſem ordinarium.

ANTE omnia me excuſatum velim, vir Clariſsime, quòd tam diu nihil literarũ

ad te

ad te ſcripſerim. Obſtiterunt negotia domeſtica; in arte præterea mea multa occurrunt, & interueniunt, quæ non ferunt me eſſe arbitrij mei. Cæterùm quia te circa res medicas & chirurgicas curioſum eſſe, & propediem centuriam obſeruationum, & curationum Chirurgicarum, in lucem miſſurum ſciam, placuit nunc ſcriptis communicare caſum illum, quem aliâs tibi corâm narraui, qui forſan eis adſcribi non erit indignus.

Vir probus nec ex obſcura familia oriundus, & mihi ſanguine iunctus Anno 1597. in duello, à quodam mihi quoque amico nec nō confratre, vulnus cuſpide gladij, ſiniſtrâ manu illatum inter ſecundam & tertiam coſtam veram, haud procul ab axilla dextra recepit; ex quo ſanguis per quindecim dies continuò effluxit, nec à Chirurgis ſiſti potuit. Ac quamuis ſymptomata diuerſa & grauia adeſſent (ardens enim erat febris, difficultas anhelitus maxima, & ſanguinem cum tuſsi expuebat, vigiliæ item & appetitus deiectio aderant) nihilominus tandem cicatrice obductum fuit vulnus. Maxima tamen difficultas anhelitus, & tuſsis continua, ipſum moleſtabant; & pus fœtidum & viride expuebat. Sed quod notatu digniſsimum, refert duas turundas, diuerſo tamen tempore ſub emplaſtro deperditas fuiſſe, quod quidem eueniſſe exiſtimat, quòd Chirurgus eis filum non annexerat, vt efficeretur nodulus. Poſt menſes tres à curato vulnere, cùm difficultas anhelitus & tuſsis

tuſsis vti dixi, ipſum continuò infeſtarent, quodam die, matutinâ horâ tuſsiendo, turundas cum multo pure, expuiſſe, & ab eo tempore nullum aut exiguũ ſaltem prioris morbi veſtigium ſenſiſſe aſſerit. Anno verò ſequenti à curatione, ex bello huc in patriam reuerſus, cùm denuò dolor è regione vulneris ortus fuiſſet, me aduocandum curauit. Tum reperi partem dextram pectoris inflammatam: locum verò prioris vulneris tumidum, ac durum. Ex his alijſque ſignis & circumſtantijs conijciebam, nõ ſolum vulnus in ipſam ſubſtantiam pulmonis penetraſſe, verùm etiam in prima curatione pectus non ſatis expurgatum fuiſſe: hinc iterum pus collectum eſſe circa prioris vulneris cicatricem. Quapropter leuiter purgato corpore, maturantia & pus mouentia applicui, poſtea à Chirurgo aperta vomicâ, pus fœtidum effluxit. Vlcus diu apertum tenendum curaui, quo poſsit retenta in pectore materia paulatim effluere. Tandem curato vlcere, valetudo ipſius adeò confirmata fuit, vt ad hunc vſq; diem nullum incõmodum prioris morbi, quantumuis magni & acerbi, ſentiat. Hæc vera affirmare ne dubites; eſt enim vir probus & fide dignus, mihiq; familiariſsimus. Plura non licet propter occupationes. Vale vir clariſsime, & me ut facis amare perge, Datum Neocomi 6. Ian. 1605.

T. E. addictiſsimus

IACOBVS GVY
pharmacopœus.

OBSERVATIO XLVII.

Hydrops per vmbilicum euacuatus.

AD

Clariſsimum ac doctiſsimum virum D. D. ALB. ROSCIVM Reip. Lauſannenſis Doctorem Medicum ordinarium atque celeberrimum.

DE hydropico noſtro Iuerdunenſi, vir doctrinâ & virtute clariſsime, rectè prognoſticati ſumus. Audiui enim ipſum poſt diſceſſum noſtrum, nõ diu ſuperſtitem fuiſſe. Quamobrem Deo Opt. Max. gratias ago, quòd paracenteſis ipſi à nobis facta non fuerit. Quandoquidem cuncti cauſam mortis ipſi ad ſcripſiſſent; ſed iniuriâ. Morbus enim iam per ſe, propter viſcerum, hepatis, ſcilicet & ſplenis intemperaturam maximam, atque labefactationem, ne dicam corruptionem, planè incurabilis erat. Niſi enim viſcera interna ſana & illæſa fuerint, parum aut nihil, vt plurimum, inciſionem hanc ægrotis profuiſſe, vſus atque experientia edocuit. Euacuatur enim tantummodo aqua, quæ in vacuo ventris continetur; radix verò

& origo mali in viſceribus remanet. Contrà ſi vmbilicus in hydropicis paulatim naturæ beneficio in tumorem eleuatur, & tandem erumpit, aut inciditur, commodiſsimam eſſe viam expurgandi humorem ſeroſum hydropicorum, ac ſæpiſsimè ægrotos ipſos hoc beneficio â morbo liberatos fuiſſe, viri docti obſeruarunt. Mihi quoque huius rei exempla occurrerunt: quorum quia Excel. Tuam rerum iſtarum ſtudioſiſsimam eſſe ſcio, præcipuum commemorare non pigebit.

ANTE annos aliquot Hildenæ in patria mea, PETRVS KICKVP quadragenarius ex febri tertiana, eaque diuturna curatus, in aſcitem incidit. Ego aduocatus ventrem in monſtroſam ferè magnitudinem eleuatum inuenio. Vmbilicus ad oui anſerini magnitudinē aqua plenus propendebat; quem vt phlebotomo aperirem obnixè rogabat. Quum verò in tam graui morbo temere & abſque conſilio nihil tentare vellem, atque de medico accerſendo, vt de vmbilici inciſione conſultaremus, cogitarem, vmbilicus ſua ſponte ruptus eſt: inde per trimeſtre maxima copia ſeroſi humoris effluxit. Is autem humor vt paulatim flueret, operam dedi, impoſito ipſi vmbilico linteamine reduplicato & faſciâ inuoluto, ne ex intempeſtiua euacuatione aquæ, vires ægri, iam ob morbi vehementiam inualidæ, labefactarentur & planè proſternerentur. Sic diuino fauore venter paulatim ſubſidit, vt tandem pleniſsimè conualuerit, &

per annos aliquot ſanus vixerit. Demum verò pleureſi correptus, ac nullis adhibitis remedijs, obijt.

Poſt mortem, quum cadauer ipſius aperirem, inueni venam vmbilicalem, quæ in adultis in ligamentum ſolebat coaleſcere, adeò dilatatã, vt facillimè pennam anſeris per eam immiſiſſem. Ex his perſpicuum fit, non ſolùm aquam ex vacuo ventris, verumetiam viſcoſos humores, qui antea in ipſo hepate incluſi fuerant, per ruptionem hanc vmbilici euacuatos fuiſſe. Vtinam igitur in hydropicis arte & induſtriâ aliquâ, apertio hæc vmbilici fieri poſſet. Verũ de his coràm inter nos aliâs. Interim vale, vir clariſsime, & me, vt facis, amare perge. Paterniaci Auenticorum 9. Septemb. Anno 1603.

Tuæ Excel. addictiſſimus
Guil. Fabricius Hildanus.

OB

OBSERVATIO XLIIX.

Hydrops per pudenda euacuatus.

COSMVS SLOTANVS Chirurgus præſtantiſsimus, quadragenarium aſcite laborantem curandum habuit. Medicamenta permulta cùm interna, tum etiam externa, ei abſq; fructu adhibita fuerunt. Tandem verò adeò copioſè in ſcrotum delapſus eſt humor ſeroſus, vt extincto calore natiuo, ſequuta ſit gangræna. Adhibitis quæ ad gangrænę curationem ſpectant, decidit ſcrotum: ita vt teſticuli nudi conſpicerentur. Hinc tantum effluxit humoris ſeroſi; vt à morbo liberatus ſit æger, & diu ſuperuixerit ſanus: atque (ſi bene memini) liberos aliquot procrearit. Teſtes autem natura obduxerat calloſâ quadam ſubſtantiâ, quæ eos vice ſcroti obtegebat, & ab externis iniurijs vindicabat.

OBSERVATIO XLIX.

Ex Veſicatorijs hydropici tibijs adhibitis, Gangræna, tum mors.

VSITATVM eſt practicis, quandoque veſicatoria ex cantharidibus, hydropi-

corum tibijs applicare, atque ita puſtulas excitare, quibus corpus á ſeroſis humoribus ex parte euacuatur. Verùm id parùm tutò fieri, ſequens hiſtoria conuincit. Geneuæ ad Rhodani pontem noui ſexagenariam viduam, aſcite laborantem, quæ, quum adhibuiſſet imperitum medicum, cùm alia, tum & veſicatoria tibijs imponentem, tantum ijſdem aquæ attraxit, vt inde natiuus calor extinctus ſit, & paucis pòſt diebus mulier deceſſerit. Vnde liquet hoc remedij genus, cautè eſſe adhibendum. In Iunioribus enim & valentioribus quandoque efficax eſt: ſenibus verò, & quibuſcunq; hebeſcit innatum calidum, exitioſum planè.

OBSERVATIO L.

Ex hydrope neruorum opticorum obſtructio: idemq; hydrops maximâ hæmorrhagiâ narium curatus.

LEVTGEN à Thenhauſen prope Hilden homo robuſtiſsimus & ſanguineus annum agens triceſimum, incidit in leucophlegmatiam maximam, ita vt à vertice vſque ad pedes intumuerit. Inde obſtructi ſunt nerui optici, & ſenſim cæcus factus eſt. Ad eum curádum quum eſſem vocatus vnà cum clariſsimo doctiſsimoq; Domino IOHANNE SLO-

NE SLOTANO Medico Doctore, vtrique noſtrûm viſum eſt in primis curandum eſſe hydropem, ceu morbum primarium & cauſam cæcitatis. Curatio apozematis aperientibus, & pręparantibus, necnon catharticis lenitiuis inchoata fuit. Sed antequam valentiora exhiberemus, accreuit hæmorrhagia ex nare dextra, atque adeò magna, vt ſubitò vltra libras 4. eiecerit: vnde in ſyncopen æger incidit. Vocatus inueni ipſum ſemianimem: ſanguine tamen ſuppreſſo non tantùm vires reſtauratæ ſunt, verumetiam ab hydrope, citra vllorum aliorum remediorum vſum, breuî curatus eſt æger. Sed propterea quòd dehinc remedia omnia reſpuit, à cæcitate non penitus liberatus, biennio pòſt ex febri continua deceſsit.

OBSERVATIO LI.

Adoleſcens per Vmbilicum excrementa excernens: in cuius diſſectione ſedecim ſunt obſeruationes luculentæ.

ADOLESCENS duodecim annos natus cacochimicus, tumore inſigni, duro & dolorifico, muſculorum rectorũ abdominis ad vmbilicum laborabat. Rupto

tumore excrementa hanc viam inière, vt per hebdomadas quatuor aut quinque, nihil per aluum egeſtum ſit. Ego ventrem diſſecui, coram clariſsimo & doctiſsimo PETRO CANALI, GEORGIO IENISCHIO, PHILIBERTO SARACENO, Medicinæ Doctoribus; & M. SIMONE Chirurgo.

1. Inuenta ſunt excrementa in vacuo ventris, inteſtinis ſuffuſa.

2. Inteſtina, præter naturalem ſitum, miro quodam modo intertexta.

5. In colo verſus hypochondria ſiniſtra vlcus oblongum & calloſum.

4. Colon in maximam capacitatem diſtentum, vt ventriculum potiùs eſſe, quàm inteſtinum iudicaturus eſſes.

5. Iu fine meſenterij tumor inſignis & prędurus inteſtinum rectum adeò comprimens, vt exinde nihil excerni poſſet.

6. Quod reliquum fuit excrementorum in inteſtinis, adeò induratum, vt lapides potiùs quam excrementa viderentur.

7. Totum meſenterium, pancreas, item inteſtina, vena portæ tumoribus ſcirrhoſis ſcatentia.

8. In imo ventriculo vlcus.

9. Tubercula glanduloſa pylori in ſcirrhum maximum aucta.

10. Lien firmiſsimè coſtis adhærens.

11. Circa vaſa ſplenis, venam portam & cauam ſteatomata, & ſcirrhi non pauci.

12. Hepar exangue & ſcirrhoſum.

13. Dia-

13. Diaphragma vndiq; tumoribus ſcirrhoſis & ſteatomatis ſcatens.

14. In pectore & pulmonis ſubſtantia, item circa cordis vaſa, œſophagũ, & aſperam arteriam ſcirrhi quamplurimi; & ſteatomata penè innumerabilia.

15. In pericardio ichoris magna copia.

16. In cordis acumine tuberculum album, ad nucis auellanæ magnitudinem.

OBSERVATIO LII.

Poſt ſanguinis ex Vmbilico infantuli profluuium, totius corporis imbecillitas, ac tandem mors.

OBSTETRICES parùm exercitatæ ſolent nonnunquam infantulorum vaſa vmbilicalia, aut nimis ſtrictè ligare, vt citiùs abſcindantur: aut nimis laxè, vt ligatura non ſatis retinere poſsit ſanguinem. Id quod Coloniæ in duobus infantulis Nobiliſ. matronæ accidiſſe memini, quorum vires naturales, vitalesûe, ex huiuſmodi hęmorrhagia adeò fuerunt exhauſtæ, vt nullo modo refici potuerint, donec tandem languidi è vita deceſſerint. Erunt itaq; filo ſæpius duplicato diligenter liganda vaſa illa. Ad maiorem quoque ſecuritatem videant Obſtetrices vt in- *Inſtructio Obſtetricũ.*

ſtructæ ſint ſequenti puluere, qui poſtquam abſciſſa fuerint vaſa, illico inſpergendus eſt.

R. Aloes,
Thuris,
Sanguinis draconis ana ℥ j.
Cornu cerui vſti,
Terræ ſigillatæ,
Farinæ volatil, ana ℥ ij.
Pil. leporum minutiſs. inciſorum ℥ ſ.
Miſce.

OBSERVATIO LIII.

Ex Vmbilici abſciſsione ſubita mors.

ADOLESCENS quidam, poſt vulnus exiguum inter vmbilicum, & coſtas mendoſas, acie gladij ipſi inflictū, mox humi procumbens, quamprimum expirauit. Vocatus, miratus ſum eum tam leui vulnere accepto, & circa locum (mea quidem ſententia) haud ita periculoſum, tam ſubitò deceſſiſſe. Sequenti die, cadauere deſecto, cauſam perueſtigans, inueni interiora omnia illæſa, præter vmbilicalem venam in adultis ligamentum potius; quæ quidem vena planè abſciſſa fuit.

ANNOTATIO.

Vaſorum vmbilicalium vſus. Infans quandiu geſtatur in vtero, per venam

nam vmbilicalem ad ſe trahit alimentum. Nato puero vena illa (ne penitus ſit inutilis) ſenſim indureſcit in ligamentum, cuius beneficio hepar vmbilico alligatur. Ligamento autem abſciſſo, hepar ſurſum retrahitur, & diaphragma adeò comprimit, vt homo neq; inſpirare, neque expirare poſsit; imò ſuffocetur illico.

OBSERVATIO LIV.

Ex vehementiſsimo dolore colico, abſceſſus in ſiniſtro hypochondrio, cum inteſtini eroſione, & excrementorum per vlcus eiectione, feliciter curatus.

AD

Clariſsimum ac celeberrimum virum D. D. GALENVM VVIERVM Reuerendiſs. Electoris Treuerenſis &c. nec non illuſtriſsimi Cliuenſium, Iuliacenſium, & Montenſium, &c. Principis, Archiatrum digniſsimum.

QVOTIES ſubit animo tua illa in me, vir clariſsime & præſtantiſsime, propenſa voluntas, & amor à teneris meis annis, (fraterno ornatiſsimi HENRICI

VVIERI Treuirenſis Epiſcopi Archiatri ſimilimus,) geſtit animus gratitudinis meæ ſymbola quædam, cuiuſmodi ſaltem ſunt literæ, apud Exc. T. relinquere. Remorantur tamen me & obſiſtunt tua illa ampliſsima munia, negotia, ac ſtudia indefeſſa, quibus vereor ne tædium potiùs importuno meo alloquio pariam, quàm ſolatium aut delectationẽ aliquam adferam. Veruntamen, quum T. Excel. norim circa res medicas & chirurgicas libenter verſari, quæ modò rarò contingant, & tua contemplatione ac ratiocinatione indignæ non ſint: (Nam ex illa, quam in Gallia, ac Italia, Florentiæ inprimis, comparaſti tibi rerum cognitione, & in ijs tractandis dexteritate, T. Excel. ac humanitas mihi ſæpius impertiuit, quum D. COSMO SLOTANO Chiturgo experientiſsimo operam darem:) Ideò hoc nomine auſus ſum tecum familiariter communicare, haud vulgare quiddam, quod non ita pridem in manus meas incidit, quodque Dei beneficio feliciter curatum eſt.

Anno 1601. menſe Octobri, Nicod Eſtopey paganus de Trey quinquagenarius & homo robuſtiſsimus, acutiſsimo dolore colico, maximè ſub coſtis mendoſis lateris ſiniſtri, & ventris conſtipatione correptus eſt. Quum autem nulla adhibuiſſet idonea remedia, & excrementa ſupra modum indurata, per anguſtiam (quam CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus inſignis, in colo inteſtino primus obſeruauit) permeare nõ poſſent;

ſent; inteſtinum verò in ea parte excrementorum & flatuum copiâ turgeret, exarcerbatus aſt dolor & cruciatus. Inde febris vehemens & continua, item vomitus, ſyncopæ frequentes, deliria, aliaque grauiora ſymptomata ſequuta ſunt, ita vt præſens vitæ periculum immineret. Accenſa in colo inflammatio degenerauit in abſceſſum, ſimul & excrementa, & lumbrici aliquot manarunt. Ego itaque literis clariſsimi ac reuerendi D. IOHANNIS MERVLÆ apud Paterniacenſes Paſtoris vigilantiſsimi, & ABRAHAMI ESTOPEI ibidem Ludimoderatoris, aduocatus, ægrum in extremis inuenio languoribus. Nam præter ſymptomata ſuperiora, ipſa quoque excrementa toto bimeſtri per vlcus emanarant. Remedijs tamen tum interiùs tum exteriùs adhibitis, dolor, febris, aliaque ſymptomata ſenſim remiſerũt: ita vt trimeſtri ſpatio, Deo gratia, priſtinæ ſanitati, nullâ relictâ fiſtulâ, reſtitutus fuerit. Qua de re hactenus.

Verum tamen aliquid præterea de extractione fœtus mortui familiariter, & amicè dicam. Quam quum, nec immeritò, Celſus difficillimis operationib. annumeret; me tamen ad maximam facilitatem hanc reuocaturum, iuuante Deo, auſim profiteri. Quum enim frequenter in his locis ad eiuſmodi curationes accerſar, indies adminicula & artificia ad eius facilitatem maximè accommoda, cum felici curationum exitu, comminiſcor.

Hæc placuit ad te, vir vndiquaque doctiſ-

ſimæ

ſime ac experiẽtiſsime, de hiſce duobus Chirurgicis capitibus ſcribere, non modò vt te aliqua occaſione, poſt tãtum ſilentium affarer, & de tua valetudine, & rebus, ſolicitum me teſtarer; ſed etiam vt tuum de ijſdem capitibus aucuparer iudicium. Cæterum Obſeruationum & curationum Chirurgicarum Centuriam, prælo ſubijciendam paro: Meditor etiam de illa fœtus extrahendi methodo Tractatum. De Gangræna quoque, & ſphacelo paratum habeo tractatum, Germanicâ Lingua, multò auctiorem prioribus: quem, ſi Deus cœptis fauerit, Latinum dabo. Vbi ſuppetent ab impreſsione exemplaria, eorum dono mihi honorem abs te comparabo. Vale Æſculapia ſoboles, meque ama vt facis. Paterniaci Auenticorum. 6. Martij Anno 1602.

T. Exc. addictiſsimus & obſequentiſsimus.
G. Fabricius Hildanus.

ANNOTATIO.

Superioris curationis, & ſanationis, qua prędictus Nicod Eſtopey Dei beneficio ad hunc vſque annum 1605. fruitur, præter cæteros commemoratos, teſtis eſt D. NATHANAEL Chambutus, verbi diuini miniſter, & Paſtor ipſius.

GALENVS VVIERVS

Reuerendiſsim. Electoris Treuerenſis, &c. nec non Illuſtriſs. Principis Cliuiacenſium, Iuliacenſ. & Montenſ. &c. Archiater, Guilelmo Fabricio Hildano Chirurgo præſtantiſsimo.

S. P. D.

TVAS, ornatiſsime vir, non minùs doctas, quàm experientiâ plenas accepi literas, quæ mihi duplici nomine fuerunt gratiſsimæ, tum quòd locupletes amoris erga me tui indices ſint, tum verò quòd ſingulare tuum iuuandæ Reip. artiſque medicæ ſtudiũ teſtentur; quorum vtrumque eximiam animi bonitatem arguit. Legi obſeruationem 54. de dolore colico, in abſceſſum inteſtini deſinente, quo exteriùs rupto, fœtidiſsimum pus, excrementa, & lumbrici aliquot exierunt; vnde æger poſtea commodis medicamentis, à te præſcriptis conualuit. Placet multùm obſeruatio hæc, & curatio: quæ ſi remedijs illuſtrata eſſet, magis magiſque poſthac alijs vſui foret. De varijs & admirandis abſceſsibus, plurima leguntur in Tractatu de partu Cæſareo D. FRANCISCI ROVSSETI medici Galli, qui

li, qui liber multa habet lectu vtiliſsima. Memini ego Monſpelij à præceptore meo D. LAVRENTIO IOVBERTO Medico, & Profeſſore Regio celeberrimo, nobis oſtenſum fuiſſe cultellum obtuſum, qui panno obductus, ab opilione alteri cuidam vi in os ingeſtus, & per gulam demiſſus, longo tempore, & (ſi rectè recordor) toto biennio in corpore delituit, donec abſceſſu in inguine facto excretus, & æger ope Chirurgi curatus fuit, qui poſtea ſeptenium adhuc ſuperuixit. Scribit etiam ANTONIVS BENEVENIVS de abditis nonnullis ac mirandis morborum & ſanationum cauſis. Hæc & ſimilia, quando occurrunt, notatu ac obſeruatu ſunt dignisſima. Macte igitur ingenio, vir amiciſsimæ, qua cœpiſti via perge, & quam extrahendi fœtus mortui inueniſti rationem facilem, communica: Tum & alia, quæ præ manibus habes, aliquando perfice, & in publicam vtilitatem profer. Interim vnicum illud, dum hæc ſcribo, in mentem venit, quod in Obſeruationibus tuis legi, ex meo relatu additum, de Verme in Cyſti fellis reperto, veriſsimum quidem illud eſſe, non vnum ſed duos fuiſſe vermes, qui in puella quadam hydrope mortua Monſpelij, cuius cadauer in hoſpitio meo ſecui, ſunt inuenti: quorum vnus adhuc inhærebat poro cholagogo decliui, at alter penetrarat in hepar: quos ego non in veſicula fellis genitos, ſed ex inteſtinis per meatum illum expurgandæ bili deſtinatum aſcendiſſe exiſtimo, Cyſti fellis

fellis aquea bile vel aquoſo potiùs humore, quàm felle referta in corpore hydropico: Hinc etiam alterum vermem penuria alimenti ad hepar penetraſſe veriſimile eſt. Calculis veſicam fellis confertam ſe deprehendiſſe inquit FERNELIVS lib. 1. ſuæ med. cap. 7. ANTONIVS BENIVENIVS idem affirmat: quod & ego in diſſectione obſeruaui, minuſque rarum eſt. Plura adderem niſi Neſſel Rodium vocatus mihi cum pharmacopœo iſtuc properandum eſſet. Ignoſcas itaq; feſtinationi & tumultuanti calamo. Bene vale cum ſuauiſsima coniuge, quam vnà tecum ego meaque ſalutamus peramenter. Raptim Duſſeldorpij 16. Iunij Anno 1602.

OBSERVATIO LV.

Gangrænæ ex hernia inteſtinali, cum inteſtini eroſione curatio.

NOBILIS matrona MARGARITA à GLERESSE, ſeptendecim annis inſigni hernia laborauit, quæ circa annũ ætatis ſexageſimum tertium, menſe Decembri anno 1597. torminibus maximis vexata eſt. Inteſtinum in abdominis rupturam impulſum, ac mihi retentum dolores non leues, ſimul & inflammationem aliaque grauiora ſymptomata conciuit. Vocatus demum K. Ianua-

Ianuarij 1598. inueni dextrum inguen gangræna affectum: Scarificato itaque tumore & cæteris quæ ad gangrænæ curationem attinent adhibitis, caro putrida & calloſitas rupturę exciderũt: vnde ſymptomata, dolores, inflammatio, febris, tormina, lipothymia, nauſea & vomitus ſedata ſunt: ſed inteſtinorum materia, nondum penitus excrementoſa velut ilei & coeci, per abdominis rupturam excernebatur, circiter menſes duos. Ægra tamen multum mirantibus adſtantibus, fauente numine, ſanata & à ruptura perfectè curata fuit, nullâ relictâ fiſtulâ.

Curationi ſæpius interfuêre, qui & ſanationis teſtes ſunt, Nob. GABRIEL à BLONEY Baro en chaſtelart, & Nob. PHILIPPVS CERIATIVS Dominus de Deneſi, & Reuerendus Claudius Merlinus Villetanæ & Culicenſ. Eccleſ. paſtor, Moyſes Bettetus, & plurimi alij, quorum etiam mentio facta fuit in prima Obſeruatione.

Ex his duabus iam recitatis Obſeruationibus, palàm fit, inteſtinorum vulnera, non eſſe prorſus deplorata.

OB-

OBSERVATIO LVI.

De Vermiculis, abſceſſu in Veſica putrido rupto, cum Vrina excretis.

VIRO

Clariſſimo & excellentiſſimo D. D. IACOBO ZVINGERO Baſileæ patriæ Medico, eiuſdemq́; Academiæ celeberrimæ Profeſſori celeberrimo.

VNDENAM iſta immenſa tua in me beneuolentia, vir clariſsime & excellentiſsime, qua me, dum iam ſæpius antè, ac nō ita pridem denuo paucis antè diebus, Lucullico & Platonico exceptus ſum cōvivio, complecteris? Reſpondere quidem par & æquum foret, ſed quid, aut quomodo? Ad ſilentium redigor. Tantis enim beneficijs obruor, vt quantumnis pro virili Excel. T. ſim promptiſsimus, ac talis, quandiu diuina nobis gratia vitam benignè conceſſerit, futurus ſim, ijs tamen minimè reſpondeam. Porrò, vt tandem amicorum quorundam obtemperarem petitionibus, poſt meum à vobis diſceſſum, manum Obſeruationibus meis Chirurgicis admoui: In quibus quum caſum quendam

(mea quidem opinione) non ita frequenter obuium annotatum expenderem, eundem T Excel. in ſimilibus haud dubiè in conſilium adhibitæ, inſcriptum, vt; ſi huius forſan argumenti haberet exempla, ea huic in gratiam ſtudioſorum ſubijcere, & pro ſummo innatoque ingenij ſui acumine atq; doctrinâ, luculentiùs explicare minimè grauaretur; meis hiſce Obſeruationibus inſerere volui. Iſte autem eiuſmodi eſt.

Anno 1591. menſe Iulio vocatus in Garrad, ad vxorem Hermanni Kickup (cuius antea quoque mentio facta fuit) quinquagenariam quidem, ſed tamen robuſtiſsimam, quam inueni laborantem vehementiſsimis circa imum ventrem doloribus, cum manifeſta duritie. Hęc, vrinam; & excrementa non niſi cùm grauiſsimis doloribus, parturientis ſimilibus excernebat; febrim, quandoque etiam leipothymiam patiebatur. Purgato autem leniter corpore enematibus emollientibus, anodyna inieci: exterius fomentationes eiuſdum intentionis applicui: His per aliquot dies adhibitis, ruptus eſt tandem in veſica abſceſſus, isque octo aut nouem diebus excretus fuit. Quoties verò ægra lotium reddebat (reddebat autem ſæpius) ſimul etiam multum puris fœtidi, innumeris ſcatentis vermibus (quales in caſeo naſcuntur) eminxit. Inde ſedati ſunt dolores aliaque ſymptomata. Poſtea iniecto per ſyphonem in veſicam diebus aliquot decocto ex centaurio, abſynthio, hyperi-

hypericone, herniaria, cum vino albo, cui nõnihil mellis roſacei admiſcebam, perſanata fuit ægra; multiſque pòſt annis incolumis vixit.

RETVLIT mihi aliquoties COSMVS SLOTANVS Chirurgus præſtantiſsimus, ſe diſſecuiſſe cadauer hominis, non obſcuri nominis, cuius veſica ad magnitudinem capitis infantis, ſcirrho extenſa fuit. Laborauerat ille antea per annos aliquot, difficultate mingendi, cum maximis doloribus. Adhæſit autem vndique firmiſsimè ſcirrhus corpori veſicæ, præterquam ea in parte, quà vreteres in veſicam ingrediuntur, vbi natura ſibi ductus ad penem vſque pro excretione vrinæ reſeruauerat. *Alia obſeruatio ferè ſimilis.*

ANTE annos ſex Lauſanniæ honeſtam matronam aliquoties cum clariſsimo D. D. ROSCIO Medico celeberrimo, & CLAVDIO MARIONE pharmacopœo peritiſsimo inuiſi, cui ſcirrhus magnitudinem pugni excedens, in ipſo veſicæ corpore concretus fuit. Magnitudo ſcirrhi tum immiſſo in collum matricis digito, tum ſtylo exploratorio, & cathetere, notari comprehendique facilè potuit. *Tertia non abſimilis obſer.*

ANNO 1599. Coloniæ Agrippinæ cum D. D. IOHANNE SLOTANO Medico celeberrimo, iuuenem virum curandum habui, cui ex caſu in dorſum, vrina retenta fuit. Multa ei remedia adhibuimus, vrinam tamen niſi immiſſo cathetere vſq; ad 17. diem *Quarta obſeruatio.*

reddere non potuit: demum rupto in veſica abſceſſu, pus fœtidiſsimum ſimul & vrinam libere excreuit, ac breuî conualuit: vt alibi fuſius declarabimus; quum iam propter temporis anguſtiam plura non liceat inſerere.

Atque hæc ſunt, quæ ad T. Exc. Chirurgicarum operationum dexterrimè adhibitarū amantiſsimâ hac vice ſcribenda potiſsimùm duxi: ſuper quá re iudicium tuum exactum videre percuperem. Deum Opt. Max. oro, vt T. Exc. cum tota familia quàm diutiſſime incolumem conſeruare clementer velit. Datum Paterniaci Auenticorum 6. Septem. Anno 1604.

T. Exc. addictiſsimus & obſequentiſsimus.
G. Fabricius Hildanus.

IACO-

IACOBVS ZVINGERVS

Gulielmo Fabricio Chirurgo Præſtantiſsimo.

S. P. D.

QVando ergo tu, peritiſsime Fabrici, plus mihi tribuendũ exiſtimas, quam ego agnoſcam, haud obſcurè ſubinnuis, reipſa præſtare me debuiſſe, quod, ceu acceptum à me, plenis verbis extollis & prædicas. Quicquid ſit, ingenuitatem tuam amplector; inprimis laudo conſilium tuum, quod cepiſti, deſignandis ijs operationibus, quas ſolers χειρουργὸς præclaro ſucceſſu toties obiviſti. Probè monet Hippocrates, decere nos τὴν σοφίην εἰς τέχνην μετάγειν, quod commodùm de otioſis pluriũ cõmentationibus dici poteſt; quos præſtaret, ingeniorum ſuorum acumen, in utilem medicæ artis, hoc eſt, operationis ſeu πράξεως ſcopum actutum traducere, quandoquidem intra ſcholarum umbracula magni Medici, plærumque vocamur, vix tyrones futuri, ſi iam iam manus cum exitiali morboſo hoſte conferenda eſſet. Recte ergo tu, & præcepta tenes Coi noſtri ſenis, & exemplum imitaris: quo præiens nobis, eventus medicos, à ſe viſos, tum ab alijs fanorum ſacrarijs appenſos, ſollicitius obſervat, poſte- *De eligantia. nu. 66.*

riſque τοῖς τ̃ ἰατρῶν πᾶσι, quaſi per manus tradit. Et quamvis univerſalis quorumlibet morborum theoria, inprimis ſi methodica fuerit, ſua utilitate non caret, vt quæ bona ingenia, in viam medicæ σὺμπραξίας, iactis uerè principijs, conſtituat; cum tamen ſit ἀδύνατον, ſingularium momenta omnia, ſic uti contingunt, infallibili decurſu præſignare, rectius ij, meo ſaltem iudicio, Medicæ œconomiæ ſed & humano generi, conſultum volunt, qui experimentorum ſuorum hiſtorias, optatis eventibus nobiles, bona fide litteris deſcriptas, publicitus communicarint. In his cùm ipſe ſis, vt erectior ceptum opus, elegãtis ingenij probatique iudicij tui condignum fœtum, eniteeris, hac mea σὺφημία hortandus & ſollicitandus videbaris.

Et quando tu mihi arduum affectæ urinariæ veſicæ caſum expendendum porrexiſti, quantumvis Chymicorum principiorũ paulo altior conſideratio, hoc ipſo momento, me diverſum abripiat, dicam tamen nonnulla, quæ iam venerunt in mentem, forte non ineleganter ad rem præſentis negotij facientia.

Abſceſſus veſicæ eſt, quem deſcribis, eventu rarus, ſcitu dignißimus. Cùm enim tumor omnis in abſceſſum demum abſcedẽs, ſit extra vaſorum ductum effuſi cuiuslibet humoris proles, dum congeſtus partes ſibi mutuo incumbentes ſubleuat & attollit; initiò quidem non ſatis mente concipimus, quo pacto

pacto concauam veſicæ ſuperficiem is liquidò obſideat, ſi una duntaxat, ſimplici tenuiq́;, dura quantumvis tunica, ſit contexta. Id enim ſtatuit Galenus: cum excrementi ſeroſi duntaxat receptaculum eſſet, ſimplicis duræque membranæ amictum illi ſuffeciſſe. E contra, cū non obſcure alibi duas eidem validiſsimas attribuat, quas nequeat trāſſudando permeare urina, quod Aſclepiadis erat ſomnium, evitata priore dubitandi anſa, non diffitemur, id, quod cum Hippocrate idem teſtatur Gal. affectionis iam dictæ capacem eſſe veſicam. Et quamvis Galeni hæc duo loca nonnihil adverſa conciliaturi, haud gravatim largiamur, cum plæriq; Anatomici præter unam veſicæ propriam, etiam alteram obſervent, quæ foriinſecus à peritonæo adveniat: harum quidem primo naturalium facult. meminiſſe Galenum; ſolius autem propriæ, quinto de uſu partium: hac vice tamen, non poſſum non præſtantiſsimo Archangelo Picolhomineo, anatomico Romano ſubſcribere, qui præter eam, quam ſufficit peritonæum, binas alias obſervat proprias, quibus interius cruſtoſa quædam pellis integatur. Hinc enim contingit, quod tu quoque expertus dicis, ut dum proprias iam dictas infeſtet abſceſſus, rupta interiore, quæ tenuis eſt, in cauum veſicæ ſe exoneret: cum ſi illi ſpatio, quæ inter peritonæi tunicam & veſicæ propriam intercedit, ſe inſinuaret, facilius peritonæi rupta propagine, aliorſum evaderet. Narrat Piccolomineus,

5. de Vſu part. 11. & 12.

1. Natural. fac. 13.

2. Prognoſt. 71.

Li. 3. Anatom. Lect. 24.

eiuſdem læſionis non admodum diſsimile exemplum, puellę undecim annorum, cui interiorem hanc tunicam humorum acrimonia degluberit, vt fibræ exterioris, inflammatione conſpicuæ, eam penitus carneam arguerent. Hic eſt locus ὁ πεπονθώς. Affectus tandem ipſe mihi in memoriam revocavit Hippocratis

71. libri 2. Prognoſticum. Κύστιες δὲ σκληραί τε καὶ ἐπώδυνοι, πάντων μὲν κακόν. Κάκιστον δὲ πυρετῷ συνεχεῖ. Καὶ γὰρ, οἱ ἀπ᾽ αὐτέων πόνοι, ἱκανοὶ ἀνελεῖν. Καὶ κοιλίαι τουτέοισιν οὐ πάνυ διαχωρέουσι. Hoc tam aptè & ad unguem congruit affectui tuo, ut mirum ſit, nihil dici ab Hippocr. quod ſe tibi impræſentiarum nò obijciat. Ergo quod deterius malum eſt, maioreque cum ambiguitate iunctum: dolores ſat grandes & internecini, ut ægræ tuæ animi quoq; deliquium acceſsiverint, eò tu felicior medicus es, qui veræ medicæque rationis ſuaſu ductuque, eidem expugnando, ſtrenuam operam navaſti: eo ipſo eventu, quem idem noſter ſenex felici pariter στοχασμῷ prædivinat: dum ſubiungit λύει δὲ τούτους οὖρον πυῶδες ἐλθὸν, λευκὴν καὶ λεῖον ἔχον ὑπόστασιν. Diſſentit tamen â te, qui fœtidum pus deſcribis, & vermi-

Comm. l. in lib. 6. ſect. 2. apho. 48. bus innatis fœdũ. Iacotius in Coacis; Si pus, inquit, corruptum apparet, cum fœdo odore & dolore, ſignificatur ulcus in ſphinctere cavum manſiſſe & ſordidum, aut in corpore veſicæ: è quo cum urinâ craſsâ, modo ſanies, modo pus graueolens excidit, tandemque ſubſidet in imo. At melius nos ominari iubet curationis tuæ κατόρθωμα; quod nullius gravi-

oris vlceris periculum ſecutum eſt. Ergo ſi uniuſmodi fuerit is humor, qui facto abſceſſu maturuit, albam & læuam hypoſtaſin cum Hippocrate tum præſtolabimur; ſin ſecus, & diverſorum humorum putrida colluvies vitium faciat, qui poterit natura eodem caloris gradu, è diverſis humoribus, eiuſdem læuitatis & caloris pus elicere? quando ne in ſanguinis quidem generatione id poteſt, ut omnes illius portiones, eiuſdem ſint ſubſtantiæ & accidentium. Ergo ſi materiæ labes intervenerit, non ea debilitati agentis naturæ, non alteri alicui graviori damno aſcribenda eſt. Sic tu Fabrici vir ἀντάξιε ἄλλων, Hippocratieæ προγνώσεϛ felici experimento auctoritatem dediſti; vt ipſe Hipocrates viciſsim, tuũ hocce experimentum, θεσπέσιος vates, aptiſsimè collineans prædixiſſe videtur. Quanto ergo maior eſt, & inconſtans coniectura Medicæ artis, tantò præſtantiores Medici, ij demum futuri ſunt, qui certas univerſales, ex incertis ſingularibus, mira iudicij felicitate condere poſſunt.

Coronidis loco, non pigebit cuiuſdam affectus brevem delineationem tibi ob oculos collocare, qui exterioribus ſignis illi tuo nonnihil aſsimilis, commodum hunc diſquiſitionis locum non reſpuere videtur. Virgo 40 circiter annorum, equo exterrito deiecta, λειποθυμίαν incurrit. Subſequentibus diebus, ſub umbilici regione, tumoris ſubnaſcentis inditia animaduertit, quæ incrementis provecta,

ad pilæ ſat grandis magnitudinem hoc ipſo tempore excrevit. Ad tactum durus eſt tumor, à carne incumbente, ut præ ſe fert, liber, gravioris doloris expers; quanquam, dum fluunt menſes, (fluunt autem præter ordinem frequenter, ut ægrius non ſemel adficiatur) exacti ſenſus, tangentis vel incumbentis moleſtiam, quantumvis levem, non ferat. Vrinam inoffenſe veſica excernit; in meatu tamen, neſciens quibus obſtaculis intercepta, exiguam moram trahit, dum liberè, haud ullo doloris ſenſu proſiliat. Conſiderandum hic eſt, ubi ſtabuletur malum, uterone, an veſicæ, vel ſaltem meſenterio, aut omento adhæreat. Momus ille Homericus, in homine quem fabricarat Vulcanus, feneſtratum pectus requirebat, quo recluſis penetralibus viſui offerret ſe, quicquid illic fraudium lateret abſconditum. Quod ſi nobis, Medicis votis agendum eſſet, tales ſenſibus noſtris aditus, vel ſaltem lynceos oculos exoptaremus, quibus nequicquam externi corporis integumentis obſiſtentibus, in abdita pervaderemus, adfecti loci cum morboſo hoſte conflictum liberè perſpecturi. ὦτα γὰρ ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. At cùm paciſcendum ſit nobis cum diverſorum ſignorum aſsiduo concurſu, quanto cum periculo, ſæpius, quam par ſit, id fiat, tam mihi probè cognitum eſt, vt quid de preſenti caſu ego conſtituam, tantiſper ἐπέχω, dum tuam ſententiam inaudivero. Opt. Vale Vir Clariſs. Baſileæ 7. Novemb. 1604.

OB.

OBSERVATIO LVII.

Colica ex vermibus quomodo curata.

PVELLA 12. annos nata, eaque mihi ſanguine iuncta, grauiſsimis doloribus colicis vexabatur; febris continua, & & ſyncopæ frequentes aderant. Ego vocatus enemata aliquot anodyna, & flatus diſcutientia exhibui. Exteriùs fomentationem ex floribus chamæmeli, meliloti, ſemine carui, aniſi, fœniculi, fœnigræci, folijs & radicibus maluæ, altheæ & ſimilibus, applicui. Sequenti die infuſionem rhabarbati ex aqua abſinthij parumque benedictæ laxatiuæ propinaui: quibus tamen dolor non ceſſauit. Tandem adhibito clyſtere ex lacte recens mulcto, globulum vermium pugni magnitudine, vltra ſeptuaginta lumbricos adeò intricatos & cõglomeratos complectentem, vt ſeparari vix potuerint aluum exonerando, excreuit. Quo facto, dolor reliquaque ſymptomata, quibus antea vexabatur, illico ſedata ſunt. Et breui pòſt tempore priſtinæ ſanitati reſtituta fuit.

OB-

OBSERVATIO LIIX.

De dolore colico.

QVADRAGENARIVS quidam in ſiniſtro latere maximis doloribus cruciebatur: quos Medicorum nonnulli ex calculo renis ſiniſtri, alij ex ſplene originē ducere rebantur: Ego aduocatus ex flatibus & excrementorum retentione in colo; id quod etiam eventus demonſtrabat. Exhibitis namque enematibus & fomentationibus, inunctionibuſque emollientibus, & anodynis, excrementa prædura & ſanguine circuncirca cooperta eiecit. Purgato deinde corpore electuario benedictæ laxatiuæ ℥ ſ. cum decocto agrimoniæ, cuſcutæ, capilli veneris, ſeminis aniſi, fœniculi diſſoluto, & aquâ cinamomi aromatizato; pleniſsimè conualuit.

ANNOTATIO.

Cur dolores colici in ſiniſtro latere exacerbantur.

Dolores Colicos vt plurimum in ſiniſtro latere ſub coſtis mendoſis exoriri & exacerbari iam pluries obſeruaui. Id autem accidit propter coli in ea parte anguſtiam, quam doctiſsimus D; D. CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus inſignis, & Ducis VVirtenbergenſ. atque comitis Montpelgardenſis Medicus ordinarius, primus animadvertit,

vertit. Quum enim excrementa in ſuperiori & capaciſsima coli inteſtini parte in globos magnos, prout capacitas inteſtini ferebat, indurata, à flatu verſus hanc anguſtiam magna cum violentia pellantur; accidit, vt non niſi ſummo cum dolore permeare poſsint. Id quod diligenter animaduertendum, ne huiuſmodi dolores colici, cum dolore ſplenico, nephriticoúe, ægrotantium damno confundantur.

OBSERVATIO LIX.

Ex Vermium abundantia eroſio gingiuarum, ex qua tandem mors ſequuta eſt.

CVIVSDAM honeſti ciuis Duſſeldorpenſis puer, eroſione gingiuarum à longo tempore grauiſsimè vexabatur. Multa variaque remedia tam interna quàm topica à D. COSMO SLOTANO Chirurgo præſtantiſsimo ipſi præſcripta & adhibita fuère; fruſtra tamen omnia. Tandem vitam cum morte commutauit. Aperto corpore tanta inuenta eſt abundantia vermium, vt aliquibus in locis inteſtina eroſerint, multique in vacuo ventris reperti fuerint.

OBSERVATIO LX.

Lapis in veſica fellis; item Vermes.

GENEROSVS CONRADVS à Steinberg, pituitoſus & cacochymicus, obſtructionibus viſcerum vlcere maligno ad genu ſiniſtrum, interdum etiam icteritiâ annis aliquot laborauit, ac tandem obijt ex febri Duſſeldorpiæ Septembr. 26. 1582. Incidi & condiui cadauer cum præſtantiſs. COSMO SLOTANO, coram clariſs. ac doctiſs. D. D. REINERO SOLINANDRO, & GALENO VVIERO. In veſica fellis tnuenimus lapidem duriſsimum ad nucis iuglandis magnitudinem, anteriùs atrum, poſteriùs croceum.

ANNOTATIO.

CONCRESCVNT lapides in corpore humano ex viſcidis & pituitoſis humoribus calefactis. Et quamuis id in veſica fellis propter viſcidi humoris abſentiam perrarum ſit, aliquoties tamen inuentum DODONÆVS etiam annotauit.

Vermis in veſica fellis. Sed quid rarius, quid admirabilius, quàm gigni vermes in veſica fellis? Attamen doctiſ. & præſtantiſs. D. GALENVS VVIERVS Illuſtriſs. Principis Iuliac. Cleuenſ. & Mont.

Archi-

Archiater vir probus & fide digniſsimus, in illa diſſectione, ac deinde ſæpius domi ſuæ Duſſeldorpiæ, mihi priuatim retulit ſe inueniſſe vermes in veſica fellis. Quod ſanè mirabile, quum nihil ſit in corpore humano felle amarius: quumque & hominibus, & brutis, ipſisque adeò plantis (vt teſtatur Galenus) amara omnia aduerſiſsima ſint, & ad nutricationem incepta. Qualis autem de his vermibus fuerit opinio clariſs. ac doctiſs. D. D. VVIERI, paulò antè ex ipſius epiſtola, ad me ſcripta, videre licet.

OBSERVATIO LXI.

Ex ſcirrho & vlcere cancroſo in inteſtino cæco exorta iliaca paſsio.

THEODORI auff der Koulen in Hilden puerum aliquoties inuiſi, qui dolore fixo & continuo ſub regione hepatis per annos aliquot laborauerat. Eo tandem ex grauiſsima Iliaca paſsione mortuo, vocatus ſum, vt cauſam præcedentis doloris inquirerem. Aperto corpore inueni inteſtinum cæcum contractum, in inteſtinum ileum ſeſe inſinuaſſe, idque oppleuiſſe adeò vt nihil ex ſuperioribus inteſtinis ad colon permeare poſſet: inde iliaca. Denique fiſſo ileo, & exem-

pto

pto cæco, id vbique inflammatum & prætumens inueni. Præterea ſcirrhus exulceratus, aut potiùs cancer exulceratus in ipſius cæci inteſtini fundo conſpiciebatur.

ANNOTATIO.

Diuerſæ conſtituuntur cauſæ iliacæ paſsionis, quam nonnulli Miſerere mei appellant. Præcipua autem eſt ilei conſtrictio & coarctatio. Itaque huius rei indagandæ cauſa diverſa cadauera inſpexi: & quamuis vt plurimum fœtor adeò teter erat, vt vix poſſent exquiſitè omnia conſiderari, id tamen in omnibus hactenus obſeruaui, principium & originem huius morbi fuiſſe circa inteſtinum cæcum: hoc eſt, ſacculum qui in fine ilei & coli principio conſpicitur.

Quamobrem exiſtimo valuulam (quam præſtantiſs. D. CASPARVS BAVHINVS Anatomicus & Botanicus inſignis in principio inteſtini coli inuenit,) primùm ex inteſtini cæci inflammatione adeò contrahi & conſtringi, vt planè nihil excrementorum permeare poſsit: ſicque accreſcere inflammationem, vt tandem totum inteſtinum ileum, imò & circuniacentes partes gangrænâ & ſphacelo corripiantur: vt obſeruaui in omnibus, quos pręter prædictum puerum hactenus diſſecui.

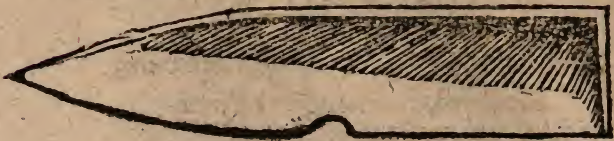
OBSERVATIO LXII.

Cultri oblongi dimidium lumbis infixum, biennio pòſt extractum eſt, relictaque inde fiſtula, ſanata.

ANNO 1591. adijt me iuuenis robuſtiſsimus optimique habitus, laborans perangustâ quidem, ſed profundâ & perpetuò dolorifica fiſtulâ, ad dextram ſpinæ dorſi partem, circa quartam vertebram lumborum. Is narrabat ſibi ante biennium cultro illatum vulnus, in quodam tumultu: quod à nemine hactenus curari potuiſſet. Dilatatâ fiſtulâ trochiſcis de minio & ſpongijs præparatis, item radicibus gentianæ, iuueni in ima parte oblongi cultri dimidium, cuius mucro defixus fuit inter tertiam & quartam vertebram, reliquum callo obductum. Inciſo callo extraxi cultrum: cuius longitudo cum latitudine hîc ſpectatur. Ex in mundificato vlcere, cum puluere præcipitato, & vnguento quod Apoſtolorum vocant, iuuenis breui tempore conualuit.

Id autem hîc inſigne eſt, quòd à vulnere accepto, ad extremam curationem, vix vnquam febricitarit: nedum paſſus ſit inflammationem, ſpaſmum, dolorem acutiſsimum,

& reliqua ſymptomata, quæ ſolent ſaucio dorſo accidere grauiſsima.

OBSERVATIO LXIII.

Abſceſſus ſub pſoa muſculo inciſus & curatus.

COSMVS SLOTANVS Chirurgus præſtantiſsimus, in Gersheim / ad honeſtam matronam accerſitus, eam inuenit decumbentem cum acutiſsimis doloribus circa lumbos, febre: leipothymiâ, & vrinę difficultate. Is quum ex doloris ſpecie, alijſq; indicijs cognouiſſet apoſtema eſſe internum (exteriùs n. nihil apparebat, nec tactu quicquam apprehendi poterat) nimirum ſub pſoa muſculo, qui Veſalio femur mouentium ſextus & ſeptimâ muſculorum tabulâ t. octauâ vero ⊙ notatus eſt, vitæ periculum prædixit: niſi fortè aperto latere illo, contentus humor efflueret. Annuentibus amicis ipſe ad ſpinæ dorſi latus, cutim & muſculos exteriores ad pſoam vſq; incîdit nouaculâ. Effluxit copioſus

ſus humor purulentus & fœtidus. Ab eo tempore mitigata ſunt ſymptomata omnia, & ipſa, breuî reſtituta, vixit & valuit multos annos.

Vlcus ad menſes aliquot turundis, cùm ex radicibus gentianæ, tum & ſpongijs præparatis factis, & medicamentis mundificantibus & abſtergentibus illinitis, apertum retinuit. Poſtea ſarcoticis carne impleuit. Ab iniectionibus tamen, quæ ſyphone fiunt, planè abſtinuit. Quod etiam in omnibus alijs vulneribus & vlcerib: ſiue ea in pectore, ſiue in inferiori ventre fuerint, obſeruandum: facillimè enim pars aliqua iniectionis in vacuum pectoris aut ventris delaberetur, ibique non leuiora ſymptomata, magno cum periculo ægrotantis, excitari poſſent.

Similem planè curationem, feliciter abſoluit IOHANNES GRIFFONIVS Chirurgus præſtantiſsimus; vt ex literis humaniſsimi atque doctiſsimi viri D. D. CLAVDII BOVCARDI in Academia Lauſannenſi Philoſophiæ Profeſſoris celeberrimi, ad me miſsis, apparet; quas hîc ſubijcere viſum eſt.

GVIL. FABR. HILDANO
Viro Clariſsimo, Chirurgo Doctiſsimo
CLAVDIVS BOVCARDVS
S. P. D.

QVOD à me poſtulaſti, Vir ornatiſsime, vt quam medendi rationem ante aliquot annos iniuerit D. IOHANNES GRIFFONIVS, Chirurgus apprimè expertus, quamque methodum ſequutus fuerit, in aperienda interiore vomica: tum ab eo qui perſanatus eſt, & etiam nunc apud nos ſuperſtes & ſanus viuit, diligẽter inquirerem: tum quæ ſatis explorata forent, ad te fideliter perſcriberem, omnino mihi perficiendum eſſe, facilè in animum induxi. Etſi enim mihi in mentem venit, te, qui rerum medicarum & chirurgicarum longè es peritiſsimus, ab homine ipſo coràm percontando, multò meliùs omnia, & ſingula morbi accidentia, comprehendere animo potuiſſe. Quia tamen ſenſi de hac re meum à te requiri iudicium, non committendum putaui, vt officium meum, quod cæteris omnibus in rebus tibi debetur, quas tu pro tua dignitate, & amicitiæ iure deſiderare ex me potes, in hac vna defuiſſe videatur. Quomodo igitur in hac curatione ſeſe geſ-

ſe geſſerit D. GRIFFONIVS, paucis nunc aperiam, prout mihi narrauit is, qui ab illô ſecundùm Deum in bonam valetudinem eſt reſtitutus: quique non ita pridem ludimagiſter in pago Verbigenenſi, nunc Lauſannæ apud nos habitat: vir probus & mihi familiariter coniunctus. Hic anno 1585. iuuenis adhuc annum agens prope vigeſimum ſeptimum, dum ex Cinecij môtis faſtigio, ad radices deſcendit, in ſemita admodum procliui, ſibi minùs proſpiciens, repentino impetu cecidit ſupinus. Et quod ad mali cumulum acceſsit, enſis eius capulus ſub coſtis nothis, & rene ſiniſtro interceptus, lumbos non leuiter contudit atque obtriuit. Neque tamen tunc temporis, aut ſe magnopere læſum ſenſit, aut ab incœpto itinere deſtitit. Poſt aliquot deinceps dies, remiſſus primùm dolor, in parte lumborum ſiniſtra ab eo perceptus eſt: qui ſenſim tamen creuit, vt ad cruciatum, tormentique vim accederet. Hinc vigiliæ aſsiduæ, appetentia deiecta, quum interim nec ſitis magna, nec febris admodum ſenſibilis, hominem affligerent: nec verò etiam in affecta parte liuor, aut tumor, aut macula extrinſecus omnino appareret: ſed plana omnia, & à naturali ſitu, coloreúe nullatenus diſcrepantia. Quod rei ipſius euentus poſtea perſpicuè docuit, ingens humorum vis ex vniuerſo corpore ad eum muſculum ſeceſſerat, qui ſiniſter eſt duorum dorſi internorum, quos pſoas Græci dicunt, quique ad penitiores lumbo-

Hi ſunt muſculi qui trifidi, id eſt ſoli ex omnib. corporis muſculis in tres tendines deſinunt, ad varios dorſi & fœmoris motus à natura comparati: vt autor eſt Galenus li. 2. de Anatomic. adminiſtrat.

rum partes diſpoſiti, renibus ſubſternuntur. Quippe lapſus ille ſuprà commemoratus, & vehementior contuſio, in eam partem fluxioni occaſionem dederat. Ibi in anguſtijs humores concluſi, prohibita tranſpiratione, facilè computruerunt, & mole ſua verum abſceſſum effecerunt. Nam vt docet Galenus primo lib. de different. febrium cap. 3. promptiſsimè putreſcunt omnia calida & humida, in calidis locis contenta: niſi difflari ipſa & refrigerari contigerit. Idem lib. 11. & 12. meth. paſsim. Porrò quis humor in hoc abſceſſu dominaretur, ſi quod ſentiam quæras. Exiſtimo quamuis cæteri non defuerint, pituitatem tamen quantitate plurimùm ſuperaſſe. Huiuſce rei argumentum mihi ſuppeditant ſymptomata ipſa. Nam bilis præſertim flaua, vbi computruerit & præter naturam incaluerit, ſi in alios humores dominum obtinet, inflammationem vehementem & febrim citiſsimi motus, ſenſusque ipſos acutiſsimè ferientem excitare ſolet: hîc autem febris adeò, vt ita dicam, obtuſa fuit, vt vix ſenſibus perciperetur. Præterea quum ſiti non premeretur æger, quid inde aliud coniectare licet, quàm in cacochymo corpore pituitam tantopere redundaſſe, vt ea ventriculi tunicæ penitus imbutæ, cibum quidem omnem faſtidirent; veruntamen nullo potus deſiderio nimis humidæ ipſæ tenerentur. Accedit quòd iuuenis ad multos annos in locis maritimis commoratus fuerat, vbi ſicut retulit piſcibus,

& id

&c id genus eſcis pituitoſis victitare conſueuerat. Dolores intenſi partim ex nonnulla inflammatione naſcebantur, partim ex membranarum, neruorum, aliarumque ſentientium partium diſtentione, quæ nimiâ humorũm copiâ ſupra modum turgeſcentes, inſtãtem ſolutionem præſentiebant. Denique ex acutis doloribus ſomni capeſſendi facultas adempta. In hoc valetudinis ſtatu conſtitutus homo, Geneuam (à qua ciuitate tum fortè proximè aberat) à ſuis perducitur. Ibi à quodam Medico (cuius nomini de induſtriæ parco) tanquam nephriticus habitus & exceptus eſt, cui renis eius ſubſtantiam vel phlegmone laborare, vel quoquo modo obſtructus, ipſum ijs omnibus potionibus intus proluebat, quæ & inflammationem ſedare, & calculum ex renibus diſturbare potenter valent. Sed perperam, nam nec mictio ardens & laborioſa, nec vrina mucoſa, nec aluus impedita, quæ ſunt ἀχώριστα τῆς νεφρίτιδος ſigna, ſeſe oſtẽtabant, ſed contraria & naturalia omnia. Quapropter vbi poſt multos dies nõ ſuccedit medendi methodus: Tandem á pharmacopæo ad D. IOHANNEM GRIFFONIVM adductus eſt. Qui confeſtim, quòd alium quendam ſimiliter affectum non ita pridem curauerat, totum quod erat morbi & mali cognouit, & infirmo iuueni diſerte explicauit, ac ſimul ni ars naturæ hæc in parte deficienti & impotenti opem ferret, purique intus cõcluſo exitum quoquo modo pararet, ingentem illi

imminentemq; perniciem prędixit. Nimirum fore vt diſrupto tandem ad partes interiores abſceſſu, humores noxij in κενεῶνας diffuſi,& in abdominis capacitatem dilatati,renũ ſubſtantiam,peritonæum, & ſenſim viſcera corrumperent: præter quàm quòd tetri vapores dubio procul ex tàm luculenta ſentina in cordis ſinus eſſent aſcenſuri,qui tum febrilem & accidentarium in eò calorem accenderent, tum natiuum ſuffocarent & extinguerent, tũ ſpiritus per vniuerſum corpus ſpargendos labefactarent. Ex his non poſſe vitam in certum diſcrimen non adduci. Quibus acceptis æger totum ſe beneuoli Chirurgi commiſit arbitrio. Hic verò quamprimum iſtud curauit (qua in re ſingularis eius eluxit induſtria,) vt materia quæ vniuerſam lumborum regionem occupabat, in vnum eius locum, adhibitis medicamentis,potenter ex alto trahentibus,conuocaretur: vbi ſcilicet & præcipua vaſa pauca eſſent,& motus inſtrumenta, minùs inter operandum lædi poſſent. Quod poſtquam ſtylo argenteo partem identidem pertentans,ex doloris ſenſu aſſecutum ſe eſſe vidit,illico(neglectâ purgatione præuiâ, quá æger paulò antè cum magna virium iactura multoties ſuſceperat)ad latus ſiniſtrũ,quartæ lumborum vertebræ,nouaculâ ignitâ vulnus inflixit: profundum certè quantum digiti indicis longitudo ex vola prominet,ſicut ex penicillo poſtmodum iniecto licuit conijcere. Tum nihilominus duob9 digitis in illud idem vulnus

vulnus intromiſsis, quò patentior fieret exitus, pus ex eo copioſum effluxit. Poſito verò vacuationi iuxta artis præcepta modo, Chirurgus ægroto peniculum, ſeu (vt vocant) turundam argenteam imperauit, qua vnguentis purgantibus & detergentibus illita, ad aliquod menſes vteretur. Quæ vbi ad amuſſim obſeruaſſet, & decentem vivendi rationem tenuiſſet, vulneris labra ſponte coaluerunt, ſic obducta cicatrice, vt fiſtuloſum nihil aut dehiſcens, relictum fuerit, ac demum ita de integro conualuerit, atque in ſanitatem reſtitutus eſt, vt poſtmodum nec in femoris erectione, nec in dorſi inflexione, nec in vlla actione naturali, difficultatem ex prædicto vulnere vel abſceſſu, vllam vnquam ſenſerit. Hæc ſunt, Doctiſsime vir, quæ de hoc argumento mihi pro Epiſtolæ breuitate ad te ſcribere licuit: multò plura congeſturus, ſi & me ſcribendi modus inuitaſſet, & grauiores occupationes conceſsiſſent; verùm de his, quæ deſunt, coràm inter nos aliâs. Tu interim opera noſtra vtere, & me, vt facis, amicus amicum ama. Vale ex Muſæo meo

4. Idus Nouembr.

1604.

OBSERVATIO LXIV.

Infans eruptione facta matricem lacerat, totoque capite in ventris capacitatem delapſus, & contracta matrice, ſtrangulatus deprehenditur.

ANno 1593. 21. Aprilis Coloniæ, præſentibus Clariſsimis & Doctiſs. IOHANNE SLOTANO ET HENRICO PALANTIO M.D.D. diſſecui aurificis vxorem, habitantem in platea quæ appellatur larga, ex partu mortuam. Comperta eſt matrix erumpente infante lacerata, eiuſque caput in læuam ventris capacitatem dimiſſum; eademque matrix, pars neruoſa, circa infantis collum contracta, quæ ipſum proculdubio ſuffocarat. Mater totos vndecim dies parturiens fuerat; obſtetricibus, meque tandem ipſo pridie ante obitum, fruſtra adhibitis: quum multò antè mortuus eſſet infans, in vtero ſolo extante læuo brachio quod propendebat.

ANNOTATIO.

Abſoluta ſuperiori editione, relata mihi nonnulla ſunt ab obſtetrice quadam alijſque

matronis, quæ in parturientis agone adfuerant, quæ hîc adſcribere libuit. Aiunt verò anguſtiſsimi oris matricem fœminæ iſtius fuiſſe, vnde magnus extans fœtus, per viam anguſtam erumpere nequiuerit, robuſtus quantumuis fuerit. Anguſtiam autem illam partim naturalem, partim quoque ab ætate (agebat enim tum trigeſimum ſeptimum, aut circiter annum, neque vnquam antea vterum geſtauerat) fuiſſe arbitror. Exhibita præterea ipſi fuit à matrona quadum potio validiſsima ad fœtum expellendam, ex qua parturientis dolores & conatus adeò exacerbati ſunt, adeoque fœtus commotus eſt, vt petens cum impetu exitum, ſed viam nimis ſtrictam inueniens, vterum dilacerarit. Ex quibus perſpicuum fit hoc genus remedij non niſi prudentiâ & conſilio magno adhibendū. *Cautio.* Ante omnia autem inſpiciendum an membrum genitale ſatis aptum ſit, an etiam fœtus eius ſitus talis ſit, vt naturæ & medicamenti beneficio expelli poſsit: alioqui ſi arcta nimis inuenitur via, antequam exhibeatur potio, erit relaxanda, emollienda, & lubrica facienda. Si verò fœtus ſitus eſt vel tranſuerſim, vel obliquè, vel quouis alio modo præternaturali, tunc reducendus eſt manu, inuncta oleo liliorum alborum vel amygdalarum dulcium, ad naturalem ſitum, antequam exhibeantur potiones illæ violētæ. Hæc in iuniorum Doctorum, & Chirurgorum, communiſûe vtilitatis gratiam in medium adducere placuit. Donec tracta-

tractatum noſtrum de extractione fœtus mortui in lucem edamus, & particularia multa, eaque vtilia ad hanc operationem, declaremus.

OBSERVATIO LXV.

Inciſo corpore, abdita ſterilitatis cauſa inuenta.

SEXAGENARIAM matronam, quæ binis nuptijs ſterilis fuerat, cum D. IOANNE GRIFFONIO Chirurgo Præſtantiſsim. Clariſsim. D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, diſſecui. Perquiſita diligenter ſterilitatis cauſa, inuenimus ſcirrhum circa orificum fundi vteri, qui inſtar annuli collum matricis circundabat, adeoque vterum claudebat, vt ſtyli acies vix immitti poſſet: vnde nihil mirum, quòd in coitu ſperma à matricis ingreſſu perpetuò arceretur.

OBSERVATIO LXVI.

Alia abdita ſterilitatis cauſa, quæ per diſſectionem innotuit.

NOn multũ à ſuperiori ſterilitatis cauſa diſcrepabat hæc ſequens. Honeſta quædam

quædam matrona in primo puerperio inflammatione vteri laborauerat, curata tandem ſterilis manſit. Quum autem poſtea morbo acuto extincta eſſet, corpus eius præſente Clariſsim. D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, diſſecui, atq; in ceruice ante orificium fundi vteri, ſcirrhum magnitudine oui anſerini inueni, ipſi adeò adhærentem, vt vnum videretur corpus, nec vllo modo ab ea diuelli potuerit. Propter hunc ſcirrhum ſemen virile ad vterum penetrare non potuit. Nemini igitur mirum videri debet, quod medici aliquando in ſterilibus fruſtra ſibi multa negotia faceſſant. Huiuſmodi enim cauſæ medicos latent, aut ſi non lateant, eæ tamen non niſi ab ipſo Deo (qui vuluam claudere, 1. *Sam.* 1.5. & aperire, *Geneſ.* 29. 31. dicitur) auferri poſſunt.

OBSERVATIO LXVII.

Ex ſcirrho matricis difficultas parturiendi.

HONESTA quædam matrona, Luſtriç ad marginem Lemanni lacus, totos ſex dies parturiens fuerat. Ego tandem aduocatus ipſam in agone mortis comperio. Nam ea ipſa nocte è vita deceſsit: ſequenti verò

verò die corpus aperui. Vterum laceratum, & caput infantuli in ventris capacitatem dimiſſum inueni. Huius autem difficultatis parturiendi cauſa fuerat ſcirrhus, qui magnitudinē capitis infantuli propemodum adæquabat; matrici tamen non vſque adeò, vt ille de quo in præcedente Obſeruatione mentionem feci, adhærebat. Hic igitur ſcirrhus obſtitit, quominus vterus tempore prægnationis ſeſe ſatis extendere, & parturientis violentum motum fœtus ſuſtinere, potuerit.

OBSERVATIO LXIIX.

Ingens calculus ex inciſo veſicæ fundo in nobili muliere extractus.

VESICÆ vulnera, quia ſunt vt plurimùm exitioſa, non immeritò inter lethalia cenſet Hippocrates. Attamen læſâ veſicâ conualeſcere aliquos, cùm alijs, tum etiam mihi ex ſequenti hiſtoria, compertum eſt.

Nobilis matrona VRBANA PROVX vidua DANIELIS HVGONINI Viuiacenſis patritij, biennio miſerrimè cruciata eſt calculo in veſica. Ego tandem adhibitus, partim cathetere in veſicam immiſſo, partim impoſi-

poſito in matricis collum digito, calculum oui gallinacei magnitudine ſenſi; à quo continuis ijſque acutiſsimis doloribus afficiebatur, vires planè proſtratæ erant, vnde ægra pariter cum adſtantibus de vita deſperabat. Pluries rogatus, ac tandem victus ipſius decumbentis & affinium precibus, vt calculum extraherem, ante omnia cùm totum corpus; tùm in primis partem affectam præparaui hunc in modum. Primò leui quodam medicamento ægram purgaui: vires, quantum potui, cibis euchymis, itemque potionibus cordialibus, & epithematibus reſtauraui. Deinde dolores, quoad fieri potuit, emollientibus, fomentationibus, & anodynis, veſicæ regioni appoſitis, & ſyphone in ipſam iniectis, ſedaui. Tum leuiculum vlcus ex ipſo veſicę fundo in collum matricis ad vteri orificium intrans deprehendi, quod calculus ſuâ cùm aſperitate, tum pondere eroſerat, quodque vnâ cum calculo, quoties recta ſtaret ægra, acie digiti indicis in collum matricis immiſsi, facilè deprehendere poteram.

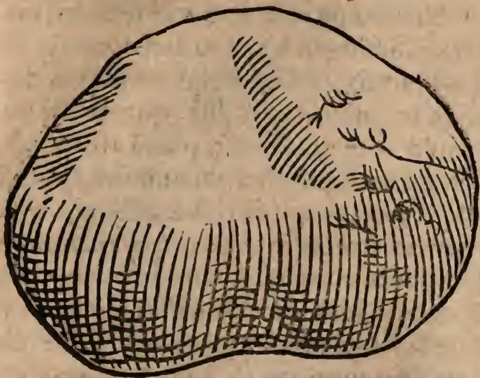
Die igitur 28. Iulij 1598. apparatis omnibus ad operationem neceſſarijs, ipſaque ægrotâ in ſede parturiẽtis collocatâ, veſicam oleo amygdalarum dulcium ſyphone immiſſo impleui: (Sic namque reddebatur lubrica, & ab lapidis aſperitate vindicabatur.) Deinde ipſo vlcere nonnihil partim digiti opera lacerato, partim cultelli acie ad veſicæ collum inciſo, ac per ipſum immiſsis tenaculâ & idoneo

neo vnco, calculum (vti dixi) ad oui gallinacei magnitudinem, citra vim, hæmorrhagiam, doloremque magnum, eduxi. Ab operatione ventrem & totum inguen, defenſionis gratia, oleo roſaceo & myrtino inunxi. Peſſarium ex ſtupis, albumine ouorum imbutum, matricis collo indidi, triduo aquam plantaginis cum oleo amygdalarum dulcium (ad dolores ſedandos) tepidè inieci. Poſtmodum decocto petroſelini, aſparagi, bruſci, Herbar. herniariæ, ſaxifragiæ, & ſeminum petroſelini, geniſtæ, & aniſi, cum melle roſaceo miſto veſicam quotidie ablui. Sic diuino auxilio, nullis ſuperuenientibus ſymptomatibus reſtituta & perſanata fuit: & vſque ad hunc annum 1604. quo hæc ſcripſi, bona valetudine fruitur.

Teſtes ſunt reuerendi IOHANNES ROLANDVS, ET IOHANNES SAMPAVLINVS Eccleſiæ Viuiacenſis Paſtores, Nobilis MICHAEL PROVX, ET IACOBVS PROBVS, eiuſdem loci Pharmacopæus exercitatiſsimus, qui operationi huic interfuerunt.

Delinea-

Delineatio lapidis prædicti.

OBSERVATIO LXIX.

Trecenti maiores calculi biennio excreti.

ANno 1599. 14. Aprilis, GODDART VAN BIESTE ciuis Colonienſis homo fide digniſsimus, Nobiliſs. Doctiſsimoq; Viro D. CAROLO VTENHOVIO, me præſente narrauit, ſe cognouiſſe adoleſcentem quendam tredecim annos natum, eumq; filium HENRICI VAN GVSTEN ciuis Colonienſis, qui excernebat per

membrum virile lapides diuerſi coloris, quorum nonnulli caſtaneæ magnitudinem ſuperabant, idque ſuis ſe oculis vidiſſe affirmabat. Nos huius rei admiratione moti, matrem eius, Steingen Van Guſten nomine, pariter adiuimus, ad rei huius veritatem diligentiùs inquirendam. Illa, quæ Bieſte nobis paulò antè declararat, planè affirmauit, ſcilicet filium ſuum Petrum nomine, ab anno 13 vſq; 15 ætatis calculo laboraſſe, quo tempore circiter trecentos lapides per membrum virile (quorum nonnulli aut nucis aut caſtaneæ magnitudinem adæquaſſent) magno cũ dolore & ſanguinis profluuio excreuiſſe, donec tandem anno 1597. peſte correptus obijſſet. Nobiſque huius rei maiore quam antea admiratione ductis, monſtrabat pixidem, in qua plures quàm ſeptuaginta, diuerſi coloris eorum lapidum aſſeruabat: nonnulli autem erãt pellucidi, flaui, fuſci & rubri, non aliter quàm ſi in ripa Rheni fuiſſent collecti: Ex quibus aliquot mihi ipſa dedit, quorum aliqui ad ſemiunciam ferè pendunt, quos ego penes me conſeruo. An autem hic fuerit naturalis morbus necne, aliorum iudicio relinquo.

OBSERVATIO LXX.

Puella tabeſcens appetitu minimè priuata.

SOLENT nauſea & cibi faſtidium comitari tabem. Vidimus tamen Coloniæ Agrippinæ puellam 14 annos natam, quę circiter 10 annum ætatis ſuæ, paulatim in tabem incidens, quatuor ſequentium annorũ ſpatio ita laborauit, vt penitus extabefacta fuerit; appetitu tamen eius vix vnquam imminuto. Nam comedebat & bibebat non parciùs, quàm ſi ſana fuiſſet, & exercitia ſua puerilia vt plurimum peragebat, neque lecto decumbebat: niſi per ſex aut ſeptem hebdomadas ante obitum. Febriculâ tamen & tuſsiculâ vexabatur continuò. Tandem penitus extenuata obijt 1600. menſe Ianuario. Vocatus ad cadauer deſecandum, cauſamq; mali inueſtigandam; reperi meſenterium vndiq; refertum tumoribus duris, ſcirrhoſis atq; ſteatomatibus, præcipue autem circa vaſa & venas, quæ ad venam portam protendunt.

Circuncirca venam portam tumores ſcirrhoſi inueniebantur multi, quorum nonnulli oui gallinacei, alij nucis & caſtaneæ magnitudinem excedebant. Hinc chylum per meſenterium, & venam portam, ad hepar perueni-

re,& per reliquum corpus diſtribui non potuiſſe,indeq́ue tabem exortam fuiſſe, quis eſt qui ambigat? Hanc quoque ob cauſam excrementa quotidie bis terúe liquida & chylo permiſta excernebat.

In rene dextro lapis erat eius magnitudinis & figuræ,qualis hîc depictus eſt.

Hepar vndiq; ſanũ erat,ſtomachus & ſplen ſecundùm naturam planè ſe habebant, inde appetitum non fuiſſe degrauatum,rationi cõſentaneum eſt.

In dextro lobo pulmonis abſceſſus erat putridus & fœtidus,in quo continebatur pus in membrana incluſum ad libram vnam & ſemi: vt erant ſteatomata & ſcirrhi multi vndique per ſubſtantiam pulmonis.

Cor flaccidum & planè extenuatum erat.

OBSERVATIO LXXI.

In inciſo cadauere rara plurima obſeruatu digna.

AMEDEVS quidam faber lignarius quadraginta annos natus, biennio varijs per interualla morbis, dolore capitis, ictero, viſcerum obſtructionibus, imò etiam cachexia, poſtremum etiam dolore iſchiatico, laborauit: tandemque, aucta febri cum paraphrenetide, 19. Aprilis 1596. extinctus eſt.

Incîdi cadauer coram D. D. GEORGIO IENISCHIO ET PHILIBERTO IANI ANTONII SARACENI filio Medic. Doct. In diſſectione viſa ſunt obſeruatu digna quæ ſequuntur.

1. Omentum inflatum & corruptum.

2. Inteſtinum Colon, præter conſuetudinem arctum circa ilia ſiniſtra.

3. Inter collum veſicæ & inteſtinum rectũ, tuberculum ſcirrhoſum, ex quo ſæpe vrinæ difficultas, ac interdum etiam iſchuria.

4. Ad rotatorem femoris dextri ingens abſceſſus, humorem purulentum copioſiſsimũ ſupra libræ pondus continens: hinc eroſis articuli ligamentis, inhibitis etiam muſculis luxatio, quam paſſus erat æger.

5. Sub muſculo pſoa ſiniſtro, cui Ren incumbit, quique in cruris interiorem partem inſeritur, ingens atheronia vltra libras duas puris craſsioris continens: ibidemque tres aut quatuor lumborum vertebræ ita, carie affectæ, vt earum fruſtula coram adſtantibus extraxerim digitis, & attriuerim.

6. Inteſtina vermibus ſcatentia.

7. Tumor ſcirrhoſus, ſuppuratus, & inſtar ſteatomatis, magnitudine duorum pugnorũ, ortus ab inferiore parte pancreatis, inteſtinũ duodenum circundederat, ſic vt peritonæo tectus, alterum quaſi ventriculum mentiretur. Materia per ramos venæ portæ in ipſum pancreas deſinentes, affluebat.

8. In hepate ſcirrhoſo apoſtemata exigua multa.

9. Lien totus corruptus multos continebat calculos.

10. Pulmo inflammatus, multis refertus glandulis.

11. In ſuperficie ſterni, ad clauicularum cõiunctionem, atheroma oui magnitudine.

12. Apoſtema ſub ala dextra, inter pleuram & coſtas maximi pugni magnitudine, & graueolens, cuius purulenta materia quartam quintam & ſextam coſtam exederat. Atque adeò non modò diuulſæ erant coſtæ à vertebris, ſed & ſumma parte qua vertebris iunguntur, vſque adeò carie corruptæ, vt facilè eximi, digitiſque friari poſſent.

13. In cranio dura mater inflammata.

14. Dura

14. Dura matre detracta, tumor ſcirrhoſus & latus in pia matre ad ſiniſtram falcis partem. Hæc nimirum fuit cauſa doloris capitis, qui totum biennium perſeuerârat.

15. Inter meningas & cerebrum ichor multus.

16. Plexus Choroides inflammatus.

17. Circa cerebri baſin & cerebellum, ſelibra ſanguinis, & ampliùs è iugularibus internis, affluxerat.

ANNOTATIO.

Inteſtini coli anguſtiam naturalem, in ſiniſtra parte D. CASPAR BAVHINVS Anatomicus inſignis, annotauit. Huius cauſa, dolores colici in ea parte plurimùm, & oriuntur, & exacerbantur: quippe anguſtia illa, facilè obſtruitur ab excrementis, quæ in colo propter copiam filamentis obliquis (vt D. RONDELETIVS diligenter annotauit) diu retinentur, ideoque indureſcunt.

Pſoæ muſculi Galeno lib. 6. de diſſectionibus muſculorum ſic dicti, renibus ſubiacent, & Veſalio ſunt femur mouentium ſexti. In his nonnunquam oriuntur apoſtemata grauiſsima, & periculoſa, vt ſuo loco declarauimus.

OBSERVATIO LXXII.

Ex epiplocela & enterocela, gangræna & mors ſequuta.

EXEMPLVM I.

ANno 1585. menſe Auguſto, robuſtiſſimus quidem faber lignarius quum Geneuæ eleuaſſet pondus ingens, omentum ei prolapſum eſt in ſcrotum; & quia reductum non fuit, intumuit, inde dolor acutiſſimus, inflammatio, febris, vomitus, aliaque grauiora ſymptomata exorta, denique mors ſequuta eſt ſeptimo die. Ego vnà cum IOANNE GRIFFONIO Chirurgo præſtantiſſimo vocatus, ſcrotum, præſente IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, incidimus, & inuenimus omentum, imò etiam teſtes & vicinas partes planè corruptas & gangrænâ infectas.

EXEMPLVM II.

ANno 1596. inteſtina in ſcrotum ceciderunt. Vnde, quia reducta non fuerunt, exortus eſt dolor aliaq; ſymptomata graviora. Barbitonſorem in conſilium aduocat æger. Is fomentum ex abſinthio & roſis vino rubeo coctis applicari iuſsit: ſed vt erant

erant aliena à morbo, ſic quoque ingraueſcebat morbus. Ego vocatus, cum clariſsimis doctiſsimiſque D. D. IANO ANTONIO SARACENO, ET ANDREA BONETO, apud Geneuenſes Medic. Doctoribus, ſcrotum magnitudinem capitis excedens inuenimus, febris erat vehemens, ſyncopæ, & vomitus frequentes.

Statim fomentum ex radicibus altheæ, ſemine lini, fœnigręci, ſeſeleos, floribus chamomillæ, meliloti, folijs maluarum & violarum applicuimus. Deinde capite inclinato, & pedibus in altum eleuatis, reductum eſt inteſtinum. Sed quia propter inflammationem, & compreſsionem in ruptura abdominis iam cœperat corrumpi inteſtinum, paucis pôſt horis è vita deceſsit. *Quomodo inteſtina in ſcrotũ delapſa, reducenda.*

OBSERVATIO LXXIII.

Ani clauſi apertio, & curatio in infante.

ANno 1593. vocatus fui in Medman prope Duſſeldorpium, in ducatu Montenſium, vt inuiſerem infantulum, qui clauſo ano natus iam vſque ad ſextum ætatis diem, cum maximo angore torminibus crucibatur, & (vt verbo dicam) in vitæ periculo verſabatur. Venter enim inflatus, extentuſque erat, leipothymiæ & ſudores frigidi ade-

rant, anus obducta erat membranâ prædurâ, in qua nullum ferè indicium, aut veſtigium ani, præterquam macula nonnihil liuida apparebat. Illic factâ paruâ inciſione (ne ſphyncter læderetur) nouaculâ linteis iuxta aciem inuolutâ; deinde immiſſo ſpeculo ani, & quod reliquum dilatato, ſtatim eiecta eſt excrementorum colluuies. Hinc venter confeſtim ſubſedit, reliquaque ſymptomata remiſſa ſunt. In anum demum immiſi, per aliquot dies, fiſtulam plumbeam inunctam vnguento quodam deſiccante: veluti de ceruſa, de minio, diapompholygos, & ſimilibus. His facta cicatrice, pleniſsimè conualuit.

OBSERVATIO LXXIV.

Excrementa per inguen egeri ſolita.

ANno 1604. 15. Nouembris die, vidi hîc Paterniaci adoleſcentem, cui pars inteſtini ex inguine propendebat. Ego hanc rem admiratus, adduxi ipſum in ædes meas cum quibuſdam ciuibus, inter quos erat D. NICODVS PROBI huius Reip. Senator digniſsimus, N. IACOBVS DE BRVEL & nonnulli alij. Singula, quantum fieri potuit, & ipſe lubens nobis diligenter ea explorantibus aperuit, eodem momento annotauimus.

Erat

Erat autem is natione Delphinas, ex pago Emuns, ad flumen Liſerre, oriundus, natus 20 annos aut circiter, Cæſar Luirre nomine, iuuenis robuſtus, & bono corporis habitu præditus: habebatque ſibi adiunctum fratrem Petrum Luirre 24 circiter annos natum. Affectus autem talis eſt. Paulò ſupra inguen dextrum, ad latus Ilij oſsis, aperto, aut rupto abdomine, inteſtinum emergit: quod longitudine Spithamæ cum dimidia propendet, & ad craſsitiem brachij iuxta carpum ferè, adæquatur. Rupturæ, aut aperturæ, nihilominus vndique firmiter adnatum eſt hoc inteſtinum, carnoſum, item rubicũdum, ac vndique humore viſcoſo & albo aſperſum. Habet quoque tubercula multa rubra, nec tamen vſque adeò dura. Huius autem inteſtini quarta circiter portio, quanuis ſupra abdominis aperturam ſurſum erecta ſit, vti poſtea ex figura apparebit, nihilominus tamen cum inferiore parte continua, ac nullis interſtitijs diſtincta eſt, multò tamen durior tactu percipitur: quapropter excrementa non recipit, atque (vti Iuuenis nobis retulit) ſemper extra abdomen propendet: quum tamen quod reliquum eſt inteſtini, facilè manu intromittitur; vti egomet periculum feci: quandoquidem indice dextro poſito in extremo partis, quæ de inteſtino egreditur, facillimè eam intrò reduxi, atque (quod amplius eſt) digitum in ventre circuncirca rupturam circunduxi.

Erat

OBSERVATIO LXXV.

Excrementa per ductum vrinarium eiecta.

HONESTA quædam matrona Geneuenſis filium peperit, qui clauſo ano, excrementa per ductum vrinariũ ſimul & vrinam excernebat. Accerſito itaq; Medicorum & Chirurgorum Collegio, nullus in ea fuit opinione, vt de ani inciſione quicquam tentaretur. Tandem quum excrementa indureſcerent, nec per ductum illum anguſtum ampliùs permeare poſſent; inflatus eſt venter, exorta eſt febris, aliaque ſymptomata: ita vt decimo ſeptimo ætatis die è vita deceſſerit. Aperto cadauere, inuentum eſt inteſtinum rectum adnatum fundo veſicæ.

OBSERVATIO LXXVI.

De duplici ductu vrinario.

PVERVM 12. annos natum aliquoties inuiſimus Coloniæ Agrippinæ anno 1600. cui natura duplicem vrinarium ductum

ductum dederat, quique per vtrumque vrinam ſine vlla difficultate emittebat. Erant autem in loco ſolito alter ſuper altero ſiti, tenuiſsimaque membranâ & interſtitio diſtincti: ſed inferior aliquantulùm incuruabatur, ita vt ex eo lotium non rectâ, quemadmodum ex ſuperiori, ſed nonnihil deorſum fluitaret.

OBSERVATIO LXXVII.

Quomodo ægri ſituandi in exhibendis clyſteribus.

VSVS Clyſterum in pleriſque morbis, inteſtinorum in primis, maximus eſt, nec exigua vtilitas inde ad ægrotos redit, dummodo rectè adhibeantur; quod præter cætera, fieri debet habita legitimæ collocationis ægrotantis ratione. Vt autem demonſtremus, in quodnam latus æger decumbere debeat, conſiderandus eſt ſitus Coli inteſtini, quod oritur à cæco ad dextrum renē: & ad iecoris cauum vergens reflectitur, & cōuolutum ſub ventriculi fundo progrediens ad ſiniſtra, lieni accumbit, moxque in poſteriora vergens, ad ſiniſtrum renem deſcendit, cui alligatum eſt, ibiq; multò anguſtius quàm in reliquis partibus efficitur, celluliſq; caret; poſtea deſcendit, & quum duos gyros fecerit, in rectum deſinit inteſtinum.

Ex

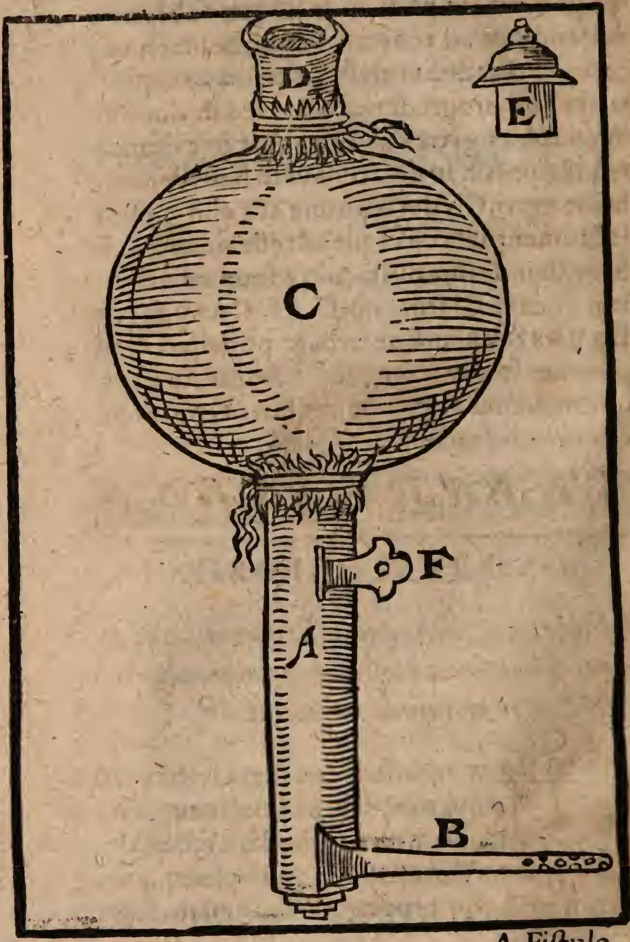
Ex his perſpicuum eſt, ægrum in dextrum latus eſſe collocandum: quum alioquin ſi in ſiniſtrum latus depoſitus ſit æger, tota moles viſcerum, tum rectum inteſtinum, tum maximè poſtremam partem coli (quæ ſub ſplene deſcendit & ad renem ſiniſtrum annectitur) comprimat; adeò vt clyſter vlteriùs ad capacitatem coli progredi nequeat: ſed in duobus inferioribus gyris coli remaneat nec diutius retineri poſsit. In dextrum verò latus decumbente ægro, Clyſter ſyphone aut alio quouis inſtrumento, facilè vſque ad reflexionem ſub liene, deinde ſine obſtaculo vſque ad valuulam (quam Clariſsimo D. D. CASPARVS BAVHINVS in fine cæci, & principio Coli primùm inuenit) ducitur. Atque ſic æger, quum diutius clyſterem retinuerit, maiorem quoq; inde fructum percipiet.

OBSERVATIO LXXIIX.

Delineatio & deſcriptio inſtrumenti, quo æger ſibi ipſemet clyſterem minimo negotio infundere poteſt.

QVAM neceſſarij & vtiles clyſteres cū ad conſeruandam valetudinem, tum ad amiſſam recuperandā, omnes Medici norunt. Verumtamen quia pleriq;, præſertim mulieres propter verecundiam, ſum-

inopere ab eis abhorrent; ideo ſequens inſtrumentum, quo quiſque ſibi ipſemet, paruo cum negotio, clyſterem infundere poterit, excogitaui.

A. Fiſtula

A. Fiſtula eſt ex ligno fabricata, pollicis craſſitie, longitudine ſpithaminis cum dimidio, cuius foramen craſsitiem pennæ oloris non excedit. Quantò enim anguſtius fuerit foramen fiſtulæ, tantò violentiùs & altiùs aſcendet clyſter ad inteſtina.

B. Cannula eſt vulgaris clyſterum, quæ in anum immittitur.

C. Veſica eſt bouina, in quam infundendus eſt clyſter. Illa autem ex vna parte fiſtulæ literâ A. notatæ, ex altera verò parte orificio veſicæ literâ D. notato, ex ligno quoque fabricato, firmiter eſt alliganda.

E. Huius orificij operculum eſt.

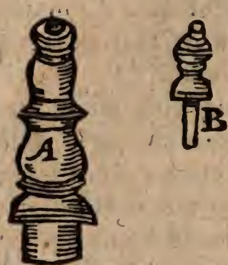
F. Clauis eſt fiſtulæ A. notatæ, cuius beneficio clyſter in veſica C. notata, ad libitum ægrotantis retinetur.

Præparato igitur clyſtere, & in veſicam infuſo, atque operculo ſuo D, & claue F. notatâ bene clauſâ veſicâ, æger in dextrum latus decumbet: & cannulam B. notatam ſibi in anũ immittet. Id autẽ vt ſine difficultate fiat, crura vt aliquantùm incuruet neceſſe eſt. Deinde linteamina reduplicata, aut ſtupas ex aduerſo fiſtulæ firmiter ponet, ne excidat cannula ex ano. Ideoque ſiniſtrum crus paululum extendatur, quò genu ſiniſtrum in dextrum poplitem ſeſe inſinuare poſsit; hoc modo enim facilè retinetur cannula in ano. Hiſcè omnibus, vti dixi, expeditis, vertet æger clauem F. notatam, vt aperiatur fiſtula. Mox veſicam manibus comprimat & detorqueat:

ſic clyſter ſine vlla difficultate ad inteſtina perueniet.

Aptiſsimum eſt hoc inſtrumentum: nam ſiquis ſuperiorem inſtructionem ſequatur, paruo cum negotio ſibi ipſemet exhibebit clyſterem; vt in me ipſo ſæpiſsime expertus ſum. Quòd ſi fuerit æger debilis, ita vt ex le-cto egredi non poſsit, habeat in promptu peluim, quam ſub finem huius obſeruationis delineatam habes.

Tandem inflanda eſt veſica, & reponenda vt ex ſiccetur & conſeruetur. Habeo quoque ad hoc perficiendum hanc particularem fiſtulam.

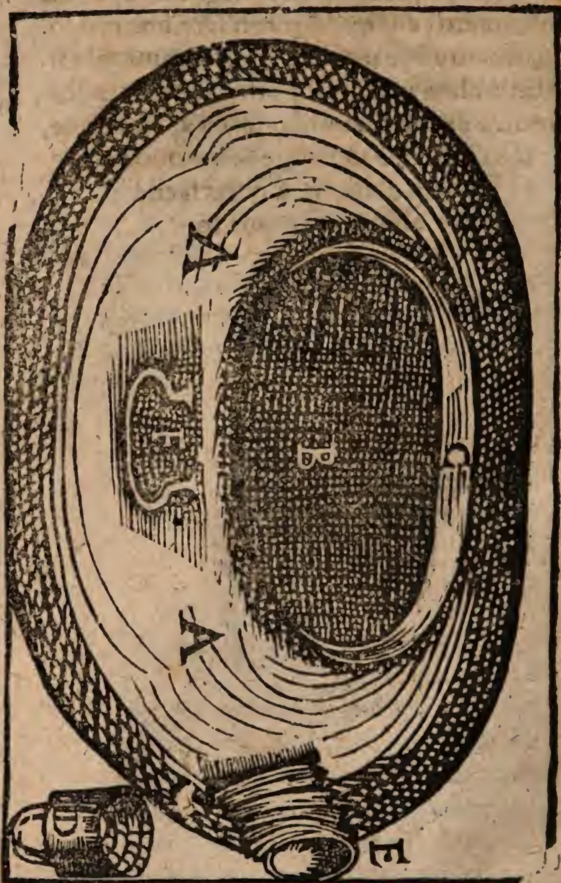

A. Fiſtula minimo foramine, quæ in operculum D. notatum firmiter inſeratur. Clauſâ igitur veſicâ, ex infima parte, mediante claue F. notata, per hanc fiſtulam inflanda eſt veſica, poſtea illico infigendus eſt clauus B. notatus, quo flatus intus retineri poſsit.

Qui ad ſanitatem conſeruandam propter ſiccitatem & conſtipationem ventris, aliquando clyſteribus vti coguntur, non opus habent

bent vt in lecto decumbant; ſed ſedendo poſſunt ſibi ipſimet, ſine vllo negotio, ſuperiori inſtrumẽto, clyſterem infundere, hoc modo. Incuruato aliquantùm corpore, immittant ſibi cannulam in anum: poſtea ſedeant in ſcamno, ne excidat cannula. Mox aperta claue, & compreſsâ veſicâ, quemadmodum antea diximus, Clyſter facilè altiùs in corpus infunditur.

Peluis delineatio.

A.A. Capacitas eſt peluis.

B. Foramen eſt ſpitami latitudine aut circiter.

C. Mar-

C. Margo, ſiue extremitas peluis nonnihil depreſſa vt ei æger commodiùs inſideat.

F. Manubrium.

E. Fiſtula triũ digitorum in latitudine poſitorum, per quam expurgatur peluis.

D. operculum eſt huius fiſtulæ.

OBSERVATIO LXXIX.

Arthritis inueterata torturâ ſanata.

AD

Reuerendum ac Clariſsimum Virum D.D. ANTONIVM FAYVM S.S. Theologiæ apud Geneuenſes Profeſſorem digniſsimum, necnon Philoſophicarum ac Medicarum rerũ ſcrutatorum diligentiſsimum.

RARIVS ad te quàm vellem ſcribo, vir vndiquaque doctiſsime, atq; reuerenter mihi obſeruande, quòd T. Exc. in ſerijs ſuis ſtudijs, alijsque negotijs grauiſsimis occupatam interpellare verear. Hac tamen oblata occaſione, hæc medica ad te bis Medicum, & abditarum rerum ſcrutatorem diligẽtiſsimum, quin ſcriberem abſtinere minimè potui. Præteritis hiſce diebus obortus eſt mi-

hi in ſiniſtro brachio catarrhus, qui me per aliquot dies vehementer excruciauit, cuius nihilominus nullum ſiue ruboris ſiue tumoris apparuit veſtigium. Ego in ſummis conſtitutus doloribus, non alio remediorum genere, quàm vehementi brachij extenſione, haud leuem doloris mitigationem ſenſi. Quòd autem neceſsitas tale dolorum anodynum excogitarit, maximè admiratus ſum. Recordari tamen cœpi, Vir doctiſsime, & abs te olim in familiari colloquio mihi dictorum, & à me nō abſimilis vnius aut alterius exempli haud ita pridem obſeruati.

NAM ante annos tres Caſtellanum en la Chaux prope Lauſannā MARRIA nomine, octogenarium, cum doloribus ex retentione vrinæ ptopter abſceſſum in ductū vrinario, afflictatum, curandum habui: qui ſpatio quatuor aut quinque dierum vrinam reddere nō potuit, niſi porrectis in altum brachijs, & proiectis in funem ad id aptatum manibus, atque ita reliquâ corporis mole extenſa, non ſecus ac ſi tortura afficeretur. Tandem rupto abſceſſu, pus fœtidiſsimum emanauit, dolores ac reliqua ſymptomata remiſſa ſunt, atque ſic priſtinam ſanitatem, qua adhuc Dei beneficio fruitur, recuperauit.

Porrò inter morbos planè incurabiles aut difficulter curabiles, ipſa Arthritis inueterata non tantùm doctorum conſenſu iudicatur, ſed etiam ipſa experientia comprobatur. Pec-

cans

cans enim ille viſcoſus & lentus humor articulis, ligamentis, neruis, & iuncturis tenaciter inhærens & inſidens, medicamentis haud tollitur, nec radicitus euacuatur. Violenta tamen illa diſtorſione & expanſione membrorum, quæ fit in tortura criminali, penitus illam ſublatam fuiſſe, tum ex quorundam virorum fide dignorum relatione habeo, tum etiam egomet in viro quodam obſeruaui.

Anno 1596. Nobilis & Magnificus ABRAHAMVS â Graffenried Reip. Bernenſ. Conſul vigilantiſsimus, præſente Nob. ANTONIO â Graffenried eiuſdem Reip. nunc Tribuno vigilantiſsimo, & nonnullis alijs, Bernæ domi ſuæ narrauit mihi Commiſſariũ quendam (cuius nomen nobis quoque aperuit) arthriticum grauium facinorum ſuſpectum, ante annos viginti Bernam adductum, ibique multoties torturæ ſubiectum: Inque ea, quum intrepidè innocentiam ſuam tueri pergeret, non modò criminis, verùm & arthriticorum dolorum, quibus ante torturam duriter affligebatur, abſolutum fuiſſe.

Sic ego non infimæ ſortis quendam 18. abhinc annis familiariter noui, qui ante annos 16 grauiter accuſatus, Bernam adductus fuit; vbi quum tortura multis vicibus ipſi rigidiſsimè adhiberetur, ille verò innocentiam ſuam conſtanter affirmaret, tandem abſolutus, & priſtinæ dignitati reſtitutus eſt. Hic antea per multos annos podagrâ miſerrimè cruciabatur: â tortura autem poſtquam thermis Vale-

ſianis vſus eſſet, valetudo ipſius adeò confirmāta eſt, vt vſq; ad hunc diem ſuperſtes nulla doloris arthritici veſtigia à torturæ tempore ſenſerit; ſed erectus in pedes quantumuis ſenex inſiſtere atque incedere potis ſit.

EIVSDEM rei hiſtoriam memini T. Exc. aliquando me præſente narraſſe, quendam nempe podagricum in carcerem coniectum, & quæſtione examinatum, poſtea tamen priſtinæ dignitati reſtitutum, ab arthritide ſimul liberatum fuiſſe. Exempla hæc Obſeruationibus meis Chirurgicis, amicorum admonitionibus, in lucem prope diem edendis inſerere decreui, ſi forſan podagrico cuipiam vtilitatis hinc aliquid conferri poſsit. Proinde ſi hiſtoriam tuam pleniùs communicare, atque ſimul exiguo aliquo carmine haſce obſeruationes illuſtrare Exc. T. dignetur, id mihi gratiſsimum fuerit, eoque me tibi magis ac magis totum deuinxeris. Mitto exemplar tractatus mei de Dyſenteria, quod vt ſereno vultu accipiat Exc. T. vehementer rogo. Vale, vir clariſsime ac perpetuò mihi honorande, cum honeſtiſsima tua coniuge, quam tecum ego & Colinetæa mea chariſsima, demiſſe ſalutamus 10. Febr. 1604.

Exc. T. addictiſsimus & obſequentiſsimus G. Fabricius Hildanus.

ANTONIVS FAYVS

GVIL. FABRICIO HILDANO Chirurgo Præſtantiſſimo.

S. P. D.

ITA eſt vt ſcribis, Vir clariſsime & amiciſſime, Narraui tibi ante annos aliquot, quod non oculis videram, ſed quod ab oculatis auribus acceperam. Vir clarus in carcerem coniectus propter occulta cum principis ſui hoſtibus colloquia, quæſtione adhitâ, tortus eſt. Laborabat ille totius corporis arthritide. Quod verò ei videbatur ſummum incommodum adferre debere, in maximum commodum ceſsit. Nam poſtea non tantùm ab arthritide ille eſt liberatus, ſed bonæ valetudini reſtitutus eſt, qua & vſus multos annos vixit. Memini Auerrhoici dicti, In morbis monſtra fieri, id eſt, vt ego quidem exiſtimo, contingere multa, quorum ratio nulla reddi poteſt. Sed nemo te meliùs aut certiùs id docere poteſt, q deploratis, & ab alijs Chirurgis derelictis, ita ſoles manum opiferam adferre, vt admirabilium tuarum curationum tam ſit celebris fama, quàm incredibilis & frequens ſucceſſus. Cognoui id nouiſsimè quũ IVVENONI tui (quid enim tuum non appellem, cui vitam ſecundũ Deum reſtituiſti) manum

manum quam ferè cum humero & brachio ſemimortuam videram, priuſquam ad te, tanquam ad alterum Æeſculapium ſe contuliſſet, à te reuertentem, literaſque tuas tradentem gratulabundus intuerer. Non dubito quin maiora & mirabiliora lecturi ſimus in tuis obſeruationibus, quæ non voluptatem tantùm, ſed vtilitatem Medicæ familiæ ſint allaturæ. Legi quod miſiſti de Dyſenteria ſcriptum, placuit. De Epigrammate quod petis, petam ab Apolline, vt miniſtret aliquid te nõ indignum. Quanquam vereor ne parum mihi faueat, in verſibus pangendis hoc tempore, quum iam diu ab illius caſtris diſceſſerim, abiecta medicinæ faciendæ cura, vt Chriſto & eius Eccleſiæ vocanti parerem, medicinamq; corporis cum medicina animæ cõmutarem. Dominum MERVLAM, popularem meum, Paterniacenſis Eccleſiæ paſtorem fideliſsimum, quæſo officiosè meis verbis ſaluta. Ego & vxor mea tibi & vxori tuæ ſalutem dicimus, & à Domino ſalutis Authore precamur. Vale Geneuæ 16. Februarij Anno 1604.

ANTO-

ANTONIVS FAYVS

GVIL. FABRICIO HILDANO Chirurgo Præſtantiſsimo.

S. P. D.

MITTO tibi, vir clariſsime, Epigramma, quod luſi non inuito Apolline, quia de te Apollineo alumno cogitabam & ſcribebam. Erit mutui amoris noſtri amoris τεκμήριον. Accipe etiam quæ inter Obſeruationes tuas reponatur non indignam hiſtoriolam, ſuperiori illi, quam ad te nuper miſi, affinem. Ducebatur ad ſupplicium, caput amiſſurus, quadragenarius podagricus : in medio itinere allatus eſt de venia principis benignitate miſero illi conceſſa nuntius planè inſperatus. Illo ſic affectus eſt miſer ille, vt qui exanimis propè membrorum omnium vſu carebat, ſtatim alacri & expedito motu ſe in pedes dederit : annoſque multos poſtea liber ab omni arthritidis moleſtia vixerit. Narrationem hanc pro vera affirmare ne dubites; illam enim excepi ex Actis publicis Senatus Reipublicæ tibi ſatis notæ. Quum autem antea priuato nomine gratias egerint ex fratribus noſtris nonnulli, pro ea fide & diligentia, quam in curando IVVENONIO adhibuiſti, nunc totius Collegij noſtri conſenſu agun-

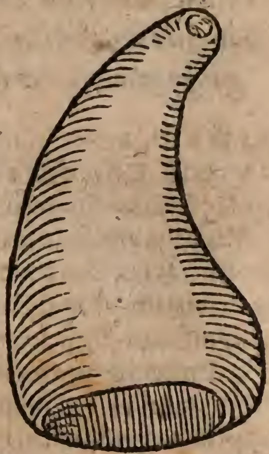
aguntur, vt ex literis D. GOVLARTII intelliges, addito munuſculo, exiguo quidem illo, ſed non exiguæ obſeruantiæ erga te arrhabone. Boni omnia conſule, & nos ama. Vale. Geneuæ 12. Martij Anno 1604.

OBSERVATIO LXXX.

De brachij ex tumore pituitoſo circa cubitum reſoluto atrophiâ correpti, curatione.

ANno 1594. menſe Ianuario puer 13. annos natus, filius PETRI von Werd ciuis Colonienſis, ex variolis tumores aliquot ex lenta & viſcida materia circa humeros, cubitum dextrum & genu contraxerat: Horum nonnullos, qui humeros occupabant, incîdi, & proceſſus ſuperiores ſcapulæ (quos roſtra porcina vocant) extraxi: quo facto humeri nullo motu deperdito reſtituti fuerunt. Cubiti veró tumorem, quum ad id me parentum cogerêt preces, diſcutientibus medicamentis reſolui: Sed non multò poſt, brachium vſq; ad humerum in atrophiam incidit, & ita deſiccatum eſt, vt periret motus omnis. Verûm appetente Vere, puerum denuo purgaui leni quodam medicamento phlegmagogo, qualia ſunt Diacarthamum & Diaphœnicum

phœnicum cum rhabarbaro. Deinde ſingulis diebus bis terúe brachium decocto capitũ, pedum, & inteſtinorum veruecis vel vituli cũ lumbricis incoctis, inſuccare iuſsi, quoad pars inciperet rubeſcere. Tum præſtò fuit famulus, qui parvo quodam inſtrumento ex cauato corneo præcipua brachij vaſa ſugeret. Hinc totum brachium, humerum, collum, & pectus cum ſucco lumbricorum & oleo amygdalarum dulcium ſimul miſtis inunxi. His Deo benedicente, brachium priſtino reſtitutum fuit vigori.

ANNOTATIO.

Athrophiæ huius cauſam autumo materiam lentam & viſcidam reſoluti humoris, tum intra, tum circa vaſa, venas nimirum, arterias,

cas, & neruos ſparſam & induratam, ac proinde prohibentem quò minùs ſanguis & ſpiritus ad brachium peruenire, idq́; nutrire poſſent. Vnde intelligimus melius incîdi abſceſſum, & pus extrahi, quâm ſi humor extra vaſa diſcutiatur: quod ipſum ex ſequenti obſeruatione quoque manifeſtum erit.

OBSERVATIO LXXXI.

Abſceſſus circa humerum ſerò aliquantùm apertus, quæſitâ deorſum viâ, genitalibus gangrænam ſuccendit.

TRRIMESTRIS puer Reuerendi DAVIDIS CLAVDII M. Geneuenſis, abſceſſu circa humerum dextrum laborabat. Vocatus vnà cum clariſsimo D. D. IANO ANTONIO SARACENO Medico regio, materiam plus quàm digeſtam adſtantibus ſignificaui, qui tamen inciſionem reſpuerunt. Poſtridie tumorem multùm imminutum inuenimus, ſed humorem deſcendentem apprime cognouimus. Tum inciſo tumore aliquantum effluxit puris, paulatimq́; ſubſedit tumor, defluente ſenſim in imum vẽtrem & genitalia humore, qui extincto calore natiuo gangrænam procreauit, & paucos poſt dies ſphacelum, indeque mortem. Eſt enim ſphace-

ſphacelos hac in parte vt plurimum lethalis: vt in tractatu noſtro de Gangræna annotauimus.

Similem propemodum caſum vidi in puerulo duorum menſium ætatis, Nobiliſsimi viri IOHANNIS à VVILICH zu Bernſau, qui per eundem obijt Coloniæ, Anno 1599. 10. Iulij.

OBSERVAT. LXXXII.

Eryſipelas oleo inunctum in gangrænam terminatam.

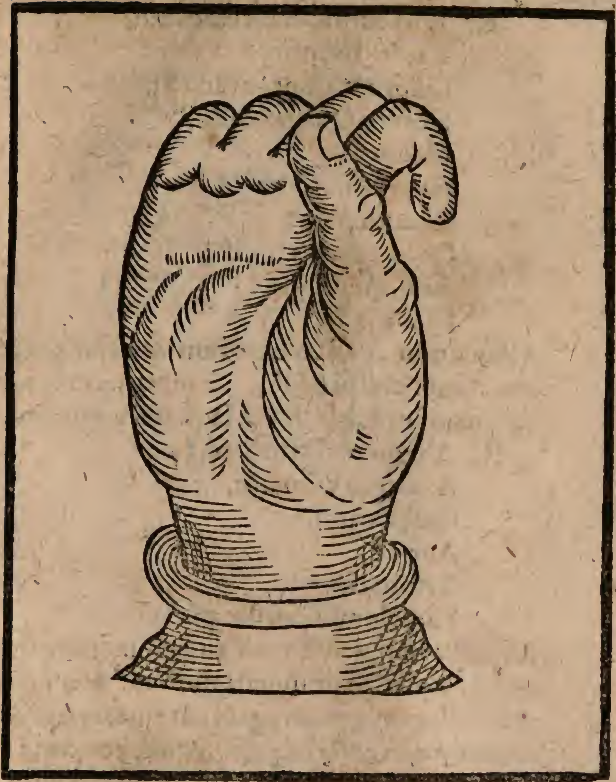
RVSTICVS quidam, Eryſipelate phlegmonoeide in ſiniſtra manu laborante, ex tonſoris conſilio ſibi inunxit per aliquot dies manum & brachium oleo roſaceo: vnde dolores, inflammatio, aliaque ſymptomata magis magiſque ingraueſcebant, ita vt tandem gangrænâ correptà ſit tota manus. Is, quum ad me acceſsiſſet, ſcarificatione, alijſque remedijs, quæ ad Gangrænæ curationem ſpectant, curatus fuit. Ex quibus perſpicuum eſt, oleum maximè inflammationibus aduerſari: vt etiam Galenus lib. 5. de ſimplic. medicamentorũ facultat. monuit.

OBSERVAT. LXXXIII.

Digiti omnes dextræ manus, pollice excepto, ex combuſtione in externam manus partem retracti, ibique conglutinati, reſtituti.

ANno 1596. Iſaac9 Gotteran de Perroy, adduxit ad me Lauſannam filium ſuũ Michaelem, 14. menſes natum. Is autem ſexto menſe ætatis, manu dextra in prunas ciciderat: Hinc index, medius, annularis, & auricularis, vnâ cum externa metacarpi parte, adeò combuſti fuerunt, vt apices horũ digitorum vſque ad primam articulationem deciderint. At quia pater curationem imperitis commiſerat, digiti omnes (excepto pollice) cum cute metacarpi quaſi in globum, (vt ſequens figura oſtendit) conglutinati fuerant.

Septimo

Septimo menſe poſt abſolutam curationē, adducunt ad me puerum parentes Lauſannam, auxiliumque meum implorant. Purgato itaque corpore, mannâ ex iuſculo exhibitâ, topica & chirurgica ſic inſtitui. Primò, ſequenti decocto emollienti, & vnguento, per dies aliquot vſus ſum.

R. Radicum althææ cum toto,
Radic. Bryoniæ,
Liliorum alborum ana ℥ j.
Florum Chamomillæ,
Meliloti.
Hyperici,
Chamœpitios
Chamedrios ana M. j.
Sem. Fœnugræci
Lini ana ℥ j.

Coquantur in iuſculo pedum & capitis veruecis aut vituli pro fotu. Poſtea inunxi totam manum & brachium ſequenti vnguento.

R. Vnguenti Dialthææ ℥ j.
Axungiæ humanæ,
Gallinarum,
Anſeris,
Vrſi ana ℥ ij.
Succi lumbricorum ℥ ſ.

Miſce fiat vnguentum. Tandem manum inuolui emplaſtro de mucilaginibus. His nerui & calloſitas ex corrugata cute metacarpi & digitorum, in externa parte manus concretâ: ſatis emollita: Inde callum illum inter digitos & metacarpum nouacula excidi, digitos item ſeparaui. Deinde inſperſi puluerem noſtrum ad ſanguinem ſiſtendum, & albumina ouorum miſta cum aqua roſacea, & plantaginea, oleoque roſaceo, applicui. Defenſiuum quoque ad carpum adhibui, & totum brachiũ oleo roſaceo, myrtillorum, & lumbricorum inunxi. Poſtero die ſequens digeſtiuum filamentis

Vide Trac. de Gang.

mētis ſuauibus ſupra inciſiones poſui, & brachium, vt antea, ſuprà dictis oleis inunxi. *Digeſtiuū*

R. Terebinthinæ, lotæ in aqua roſacea & plantagin. ℥ j.
Olei roſacei &
de vitellis ouorum ana ʒ ij.
Croci ℈ ſ.
Vitellum vnius oui. miſce.

Quinto die appoſui ſequens inſtrumentum ex ligno fabricatum, & incœpi paulatim attrahere digitos, ad naturalem ſitum.

A. Ferula

A. Ferula eſt, lata tribus digitis in latitudine poſitis, eius longitudinis vt á carpo, ad cubitum ferè vſque pertingat.

B. Baculus eſt rotundus, pollicis craſsitie, qui ferulæ firmiter affixus eſt: è medio autem huius baculi exſurgunt claui quatuor rotundi, & ex ligno fabricati, C. C. C. C. notati. Habet item ferula fibulas duas D. D. notatas, & lora duo E. E. notata, quorum beneficio inſtrumentum brachio alligatur: vt ex figura ſatis apparet.

Alligato itaque inſtrumento, & vndique linteis ſtupis, aut goſsipio bene munito; habui in promptu digitalia ex pelle fabricata, quæ extremitatibus digitorum appoſui. Deinde filo, quod eis appendet, digitos deorſum attraxi, & clauis C. C. C. C. notatis alligaui, atque ſingulis diebus magis magiſq; incuruaui. Id autem vt eò meliùs fieret, brachium & manum ſuperiori vnguento, quotiescunque vulnera tractabam, inunxi. Ne autem digiti denuo conglutinarentur, laminas plumbeas digitis interponebam. His paulatim digiti ad naturalem ſitum reducti fuerunt. Interim vulnera quoque conſolidaui & cicatrizaui, non quidem ijs quæ valde exſiccant, ſed ijs, quæ ſimul emolliendi vim habent, medicamentis: quemadmodum in tractatu noſtro de Combuſtionibus oſtendemus. Atque ſic, diuino fauore, manus in integrum reſtituta fuit.

OBSERVAT. LXXXIV.

De morſu humano, eiuſdemque curatione.

DVPLEX homini ab homine morſus infertur, nam aliâs fit ab homine rabioſo, isque ſummè malignus atque venenoſus eſt: ideoque non ſecus, quàm ſi à cane robioſo factus eſſet, curári debet. Aliâs fit itidem ab homine, aut phrenetico, aut furioſâ irâ percito. Quem morſum poſtremum periculo non vacare, exempla, quæ ſequuntur, fidem faciunt.

Anno 1581. GIRHARDVS MVNCHS, mercator in Langenberg in Ducatu Monténſi, quum inter pocula cum alio quodam litem haberet, eique colaphum impingere tentaret, dentibus haud leuiter infixis apicem dextri eius indicis apprehendit. Vnde, quia non rectè curatus, nec vlla vitæ regimine ratio habita eſt, exortus eſt dolor magnus, aliaque grauiora ſymptomata. Quum verò de abſciſione manus barbitonſores duo, quibus curandum ſe commiſerat, inter ſe conferrent; is vocari iuſsit præſtantiſsimũ COSMVM SLOTANVM, apud quem tunc temporis praxim exercebam. Quum itaque peruenißimus ad ægrum 26. Iulij, inuenimus totam manum inflamma-

flammatam,& iam incipiente gangrænâ correptam: dolores quoque extremi,conuulſiones,febris ardentiſsima,ſyncope,& inquietudines maximæ aderant; ita vt non ſolùm de manu, verùm etiam de vita periclitaretur.

Scarificauimus itaque ſtatim totam manũ, & applicuimus quæ gangrænæ aduerſantur. Mox vniuerſalibus veluti clyſmatis,purgationibus,venæ ſectione,epithematibus, cordi & hepati applicatis, & vitæ regimine frigido & humido,humores & ſanguinem ad manus cũ impetu fluentes, repulimus, detraximus, diminuimus,& partes principes ad temperiem vocauimus. Sic tandem æger,diuino fauore, conualuit,ita vt non manum,imò ne digitum quidem morſum amiſerit.

Anno 1503. menſe Aprili,quum phreniticam quandam mulierem tractandam haberem,& linguam an arida eſſet explorare vellem,illa digitum incauti,& nimis curioſi Medici dentibus arripuit, atque adeò dentes digito impreſsit,vt ſine violentia eum inde extrahere non potuerim. Hinc ſtatim dolor vehemens non ſolùm in ipſo digito, ſed per totum brachium,exortus eſt. Applicatis tamen ijs,quæ ſequuntur,paulatim dolor ſedatus eſt: & quinque vel ſex dierum ſpatio digitus conualuit. Primò diligenter ſanguinem ex morſibus(diuerſis enim in locis dentes infixerat) expreſsi, mox aceto acerrimo ablui tum morſus,tum etiam totum digitum. Poſtea theriacam diſſolutam in aqua vitæ cum

goſsipio morſibus impoſui, ac emplaſtro baſilico apicem digiti, totam verò manum linteo reduplicato ac in oxycrato madefacto inuolui. Atque his remedijs quotidie bis vel ter iteratis, Dei beneficio, conualui.

OBSERVATIO LXXXV.

Alia morſus humani curatio.

ANno 1604. ſub Canicula, ESAIAS RAPIN, Corſellis prope Paterniacũ, à quodam viro furioſâ irâ percito, ad primam articulationẽ pollicis grauiter morſus fuit. Hinc ſtatim exortus eſt dolor vehemens per totum brachium. Neglecto ab initio morſu, dolores, reliquaque ſymptomata ſingulis momentis ingraueſcebãt. Ego quarto die morbi accerſitus, febricitantem ipſum comperi; ſyncopę item aderant, & dolor acutiſsimus. Pollex item vſque ad carpum correptus erat phlegmone, quæ poſtea in putridum & ſinuoſum vlcus degenerauit. Morſus liuidi erant, ex quibus ſubtilis, acris, & fœtidiſſima materia effluebat. Doloris leniendi gratiâ, brachium oleo roſaceo & lumbricorum inunxi. Ad carpum, defenſiuum morſibus, toti verò digito ſequens vnguentum, applicui.

R. Vn-

℞. Vnguenti baſilici
Butyri recentis ana ℥ ſ.
Ol. amygdalarum dulcium ℥ j.
Theriacæ opt. ℥ j. cum vitello oui, fiat vnguentum ſ. a.

Poſtero die electuario de ſucco roſarum ipſum purgaui. Poſtea baſilicam brachij ſani incidi: & vitæ regimen præſcripſi. His ſedato dolore, & probè digeſtis morſibus, vlceribus mundificatiuum ſequens impoſui.

℞. Pulueris Myrrhæ, Aloes, radicum ariſtolochiæ rotundæ,
Iridis florentinæ, Angelicæ ana ʒ j.
Theriacæ diſſolutæ in aqua vitæ ʒ ij. cum melle roſaceo, fiat vnguentum.

Tandem vlcera aliorum vlcerum more cõſolidaui, curamque Dei beneficio, maximo cum labore abſolui.

OBSERVAT. LXXXVI.

De morſu canis rabioſi.

AD

Clariſsimum ac Doctiſsimum Virum D. D. ABELEM ROSCIVM Reipubl. Lauſannenſis Doctorem Medicum ordinarium, atque celeberrimum.

QVIA multi hiſtoriam de quadam matrona, quam aliquãdo tibi corãm narraui, vir vndiquaque doctiſsime, atq; amice plurimùm obſeruande, pro fabula habuerunt; ideo ſtatueram illam, quantumuis memorabilem, obliuione ſepelire. Hoc tamen anno quia duo ſeſe obtulerunt exempla, quibus illa confirmari poteſt, audentior factus ſum, vt hiſtoriam ipſam letheis aquis penè immerſam, literis tanquam remis ad ripam appellerem, tibiq́ue rerum naturalium atque medicarum ſcrutatori diligentiſsimo emerſam communicarem. Hiſtoria autem illa, erat de matrona quadam, quæ ex leuiſsima (vt videbatur) occaſione in hydrophobiam inciderat, ac tandem morte ſublata fuerat. Porrò res ita ſe habet. In via obuiam venit ei canis rabio-

rabioſus, qui veſtem eius dentibus arripiens, huc & illuc trahebat, donec tandem veſte lacerata, cute tamen mulieris illæſa & intacta, canis aufugit. Illa verò neſcia canem rabioſum fuiſſe, laceratam veſtem filo (prout ſarcinatrices factitare ſolent) dentibus abſciſſo reſarcire cœpit. Vnde nullum quidem per tres menſes ſenſit dolorem. Poſtea verò ſenſim melancholica facta, imaginationibus, viſionibus horribilibus & pauoribus agitari cœpit, & paulò pòſt, aquam, & vinum odiſſe, & quod peius eſt, inſtar canum latrare, domeſticos nō agnoſcere, dentibus arripere, atq; modò hunc modò illum mordere tentans: Donec tandē in ea miſeria animam efflaret. Hæc eſt Hiſtoria, vir clariſsime, quam nonnulli, huius veneni ſæuitiam ignorantes, in dubium vocarunt.

Quomodo autem venenum partes nobiles infecerit, iam operæprecium eſt perquirere. Venenum hoc vniuerſam complexionem ac molem humorum in corruptionem trahere, ac omnes partes principes inuadere, ſymptomata, quæ inde ſequuntur, ſatis ſuperque teſtantur. Cerebrum enim in primis à veneno occupari, furor, & inſania denotant: quandoquidem ſpiritus animales, alijs ſubtiliores, primò offenduntur. Poſtea quoque in corde, & hepate ſummam intemperiem calidam & ſiccam exoriri, leipotymia, incendium, febris, ardor linguæ, ſitis vehemens, anxietates, inquietudines, & huiuſmodi ſymptomata, denotant. Hinc certum eſt, excrementa & ſaliuam

uam præcipuè (quæ in canibus rabioſis partim cerebri, partim pulmonis excrementum eſt) venenoſam eſſe. Veſtis igitur matronæ virulentâ, ſaliuâ canis madefacta, filum infecerat, atque inde mulier dentibus filum abſcindens, venenum partim ex filo, partim ex ipſa veſte, labijs ad ſe attraxerat, quod deinde paulatim ad partes nobiles ſerpſit. Tanta enim eſt huius veneni ſęuitia, ac malignitas, vt hominis iudicio comprehendi non poſsit. Neglecti enim morſus canis rabioſi, quantũuis minimi, cute vix læſa, ſine dolore aut inflammatione, nihilominus poſt longum tempus omnibus partibus principibus, labem atque perniciem communicant, ita vt tandem homo in furore moriatur. Nonne Baldus eximius ille Iuriſconſultus à caniculo ſuo in labijs morſus, neglecto morſu, poſt quatuor menſes rabidus perijt? Sed non tantùm morſum pernicioſum & mortiferum eſſe, ſed & ipſam ſaliuam teſtantur Galenus, & poſt eum multi viri docti.

Exemplũ Baldi.

Quanta autem huius veneni ſit ſęuitia, atq; malignitas, licuit hoc anno binis exemplis mihi obſeruare. Primum fuit SEBASTIANI CVISINERI Paterniacenſis filia, quatuordecim annos nata. Illa à rabioſo cane vulnuſcula quinque in tibia acceperat. Parentes illam vetulæ empiricæ curandam commiſerant. Illa vulnera ferro candenti inuſſit, poſtea neſcio quo vnguento 15. dierum ſpacio, curationem abſoluit. Sed quia (vt ex parentum

I. Exempl.

tum relata colligo) non ſatis profundè immiſſum fuit cauterium, & maturè nimis obductæ fuerunt cicatrices, accidit vt poſt menſes tres ſubitò melancholiâ, triſtitiâ, mœrore, & timore; ac paulò pôſt hydrophobiâ correpta ſit. Ego tandem accerſitus, inueni ipſam in mortis agone. Maximus ardor, ſudores, anxietates, & ſitis aderant: aquam tamen, neque vinum videre potuit, neque etiam ſibi nominari paſſa eſt. Lingua arida erat. Domeſticos non agnoſcebat, quos quandoque dentibus apprehendere tentabat. Atque in eo augore paulò pôſt è vita deceſsit.

Alterum exemplum fuit de Iuuene quodam viginti annos nato, Daniel Perrin nomine. Is ſuperiori ęſtate, tempore meſsis, â fele rabioſo ſcalpturam in dextro pollice accepit: vbi epidermis vix offenſa fuit. At quia ipſe inſcius felem rabioſum fuiſſe, hanc ſcalpturã (quæ non diu poſt ſponte coaluit) planè neglexit. Nullus enim ſequebatur dolor, nullaque inflammatio aut aliud ſymptoma. Proxima verò die I. menſis Martij, paulatim incœpit melancholicus fieri, & pauoribus, atq; falſis imaginationibus commoueri: ita quidẽ vt poſtero die domo egredi, atque in publicũ prodire non auderet. Ego tertio die eiuſdem menſis vocatus, inueni ipſum hydrophobiâ correptum, Aquam enim, vinum, & omniaque ſplendida adeò abhorrebat, vt ne videre quidem poſſet nec vellet: imò interrogatus an vellet bibere, ſtatim alta voce exclamabat, ſeque

2. Exempl.

Hydrophobiæ ſigna.

ſeque abſcondebat. Vultus, collum, & pectus inflammata erant: colore cæruleo miſto, ſudores & anxietates aderant: maximo cum impetu, ex vna in alteram lecti partem ſeſe ita proijciebat, vt tres viri quantumuis validi, vix eum continere poſſent. Nonnunquam exclamabat, & ſeſe in adſtantes proïjcere tentabat: quos dentibus arripuiſſet, niſi cuſtodes eum retinuiſſent. Cibum & potum non ſolùm reſpuebat, ſed ex ſola nominatione aut inſpectione calicis expaueſcebat & tremebat. Atque in ea miſeria eâdem nocte è vitá deceſſit.

Vides itaq;, vir doctiſsime, primam, quam recenſui hiſtoriam de matrona, non eſſe incredibilem. Si enim huius veneni vis tanta eſt, vt etiam vnguibus tantùm felis communicatúm, hinc inde per venas & arterias capillares in maiora vaſa, & per cōſequens ad partes principes delatum fuerit; nonne multò faciliùs potuit matrona illa, ex veſte, virulentâ ſaliuâ canis, recens madefacta, & infecta hoc exitioſum venenum ad ſe attrahere? quandoquidem (vt antea dixi) ſolo canis rabioſi ſputo, ſi humanum corpus contigerit, niſi ſtatim abluatur, rabiem excitari poſſe, teſtentur viri docti. Corpus enim noſtrum, quum ſit vndique perſpirabile, mediante arteriarum diaſtole, facilè ad ſe venenum attrahit. Hæc, quia te, vir doctiſsime, rerum medicarum ſtudioſum eſſe, earum præcipuè quæ raró contingunt, & huiuſmodi hiſtorijs oblectari ſcio, ad te ſcribere

Gal. de locis aff. l. 6. Ætius Tetr. 4 ſerm. 4. ca. 68. Ambr. Paræus lib. 20. cap. 19.

bere placuit. Tuam quam habes huius argumenti obſeruationem non vulgarem, ſi communicare libuerit, gratiſsimum feceris. Vale, vir clariſsime, & amiciſsime, & me vt facis amare perge. Ex muſæolo noſtro Machaonico 13. Auguſti, Anno 1603.

Exc. T. addictiſſimus
G. Fabricius Hildanus.

ABEL ROSCIVS

Medicus Doct. GVILEL. FABRICIO HILDANO Chirurgo Præſtantiſſimo.

S. P. D.

QVas de hydrophobia obſeruationes ad me miſiſti (vir clariſsime, artiſq; Chironicæ expertiſsime, ac amice chariſſime) gratiſsimas, accepi his tribus potiſsimũ nominibus; primò, quòd quanti me facias luculenter oſtendant; tum quòd hiſtoriam, quam aliâs à te audiueram & penè iam obliuioni tradideram, in memoriam reuocarint; tum deniq; quòd anſam mihi dederis ex tuo ſcripto, de hoc ſæuo morbi genere, quæ obſeruare mihi licuit, ad te ſcribendi: Quapropter quod huius argumenti præ manibus, vel

potiùs præ mente habeo, libentiſsimè exponam. In primis à tua opinione & ſententia non deflecto, aioque tecum, mulierem illam dentibus rumpendo filum, ſpumâ venenatâ inquinatam, & gingiuis, linguâ etiam forſitan, oreque, pannum lingendo, ſeu tangendo lethiferà rabidi canis ſaliuâ infectum, venenum ſubtiliſsimum & contagioſiſsimum repentè & facillimè attrahere potuiſſe: Quum dubiũ non ſit facultatem tandem æquè exitialem ineſſe, ſaliuæ ſeu ſpumæ canis, alteriuſúe animalis in rabiem acti, ſi eâ partem nudam, vel cute nudatam contigerit, ad animal interimẽdum, & in eandem rabiem, qua vexabatur cõuertendum, non aliter quàm ſi ab ipſo rabido demorſum fuiſſet. Mirabilis quidem eſt illa tua prima obſeruata hiſtoria, ſed non incredibilis. Idem aliâs eueniſſe, teſtantur graues viri; huic ſimillimam refert Andreas Baccius. Altera inter quotidianos, frequentes, ac communes euentus eſt reponenda. Tertiam verò ægrè crediderim, niſi te (cui fidem adhibeo) teſtem oculatum fuiſſe aſſereres. Etenim, in vngue excrementi genere ſiccißimo, nulla ineſt humiditas, quæ tam celeriter vulnus, ſeu ſcalpturam veneno inficere queat: Et quæ corporis humotes adeò citiſsimè vitiet. Sed quum ita ſe res habeat, tuque id affirmes, verum eſſe, non dubito. Cauſam ſcrutari decet. Neceſſe eſt ſpiritualis quædam ſubſtantia adſit, veluti in venenatorum animalium ictibus, quæ aculeis noxiam vim habet, quæ vt
mole

mole minima, ita facultate quàm maxima euadat, De maligna & venenata huius veneni vi, etiamſi quæpiam producantur, quorum nulla extet, vel reddi poſsit ratio, pro ingenioli tum mei viribus, & temporis penuria aliqua diſſeram, vt dilucidior reddatur res. Eorum quæ deleteria à Galeno vocantur, hoc eſt, venena quæ totius ſubſtantiæ proprietate nobis aduerſantur; quædam actu ſtatim corrumpunt, quædam poteſtate agere exiſtimantur. Quæ actu ſtatim corrumpunt, ea ſunt quæ ex animalium ictibus, & venenatorum morſibus, intuitu, halitu, aut contactu, ſaliuatione, vel vrina corpus contingunt, vel in corporibus relinquuntur. Quæ poteſtate agunt, hæc vel intrò ſuſcepta, vel extra adhibita, aut vtraque ratione nocent. Quæ igitur tota ſubſtantia nobis ſunt aduerſa, varia & ferè infinita exiſtunt; eaque vel lædunt, vel determinatis partibus quibuſdam, cerebro nimirum, cordi, pulmoni, ventriculo, veſicæ, nocumentum inferent; ſuntque omnia vel liquores, vel plantæ & earum partes, radices, folia, flores, fructus, ſemina, medullæ etiam, &c. vel ſunt animalia, & horum partes, cerebrum, fel, ſanguis, lac, ſaliua, vrina & ſimilia: Vel demum mineralia ipſa, quorum ingens eſt numerus. Rurſus horum vires in occidendo varie, vt varia eſt natura & complexio: ex his aliqua conuulſiones, torporem, riſus, deliria; alia corporis motus, ſaltationes: nonnulla dolores ingentes, ardores, inflammationes,

febres, & pleraque id genus inducunt. Quoſdam attonitos, furentes, alios rabioſos videas, lætos alios, triſtes per multos, & timidos, prout varia aſſumpti, vel excepti veneni vis & proprietas: nonnulli celerem, tardiorem alij mortem obeunt; ſunt qui facilem, difficilem alij: ſunt etiam nonnulli, qui venena præparant (ex Theophraſto) quæ ſtatis & certis tẽporibus, quomodocunque demum libet, interimant: Quædam etiam quæ coitum inhibent, & generationi aduerſantur. Sed quia venena, quæ intrò ſumpta, lethum adferunt, non ſunt huius propoſiti, de ijs quæ extra adhibita nocere ſolent, quæ ab animalibus ſcilicet venenatis infliguntur, breuiter dicam.

Horum certè quædam, obſeruantur eſſe in totum adeò exitialia, tamque ſæua & horrenda inuehere ſymptomata, vt dæmoniorum potiùs quâm morborum genera dicantur. Quę igitur actu, hoc eſt, animalium ictu, morſuúe, tactu, aut halitu perniciem adferunt, accidentium varietate, & ſæuititia, cunctis præferenda videntur. Morſibus & ſaliuâ ſeu ſputo lædunt, canis rabidus, bufones, & aſpidis tertium quoddam genus. Morſu tantùm vipera, ſcolopendra, mus araneus, phalangiũ, dryinis, dipſas, aſpis, hæmorrhois, natrix, cenchris, ceraſtes, Cæcilia, amphisbæna, ſeps, Acontiæ, quæ ſe eiaculando mordet, Ammodites ex Aetio, & reliqua ſerpentum genera, ac pleraque alia animalia Baſiliſcus & Catoblepas, quæ duo ſerpentum genera, etiam halitu

& in-

& intuitu, & ſolo tactu interficiunt. Solo tactu etiam nocet Salamandra, Eruca pini, & rabidi canis ſpuma, quæ rabidos homines quoq; reddit. Id ex varijs teſtatum eſt hiſtorijs, præcipueq; ex tua ſatis liquet, in illa nempe muliere, quæ dentibus filum infectum abſcidit. Sed & bufonum, irritatorum præſertim, ſaliua lethalis euadit. Nec mirum, quum hominis quoque ieiuni animalibus cæteris, imò etiam homini quandoque, eadem veneno ſit. Quinetiam animalium quorundam, à venenatis interfectorum ſanies ipſa, interitum affert. In ſumma, cuiuſuis feræ morſus, imò etiam hominis, veneno aliquo non carere arbitror, de irritatis potiſsimùm intelligo, bile ſcilicet magis exacutâ, & per totum diffuſâ, hoc præſertim accidit, ſi excandeſcant, tumque morſu inferant. Quod in homine ſæpius eſt compertũ. Quid de ijs quę non ſolùm irâ percita, ſed tota rabida euaſerunt, exiſtimandum putas? quantò grauiores morſus eſſe, quantũ malitiæ, malignitatis & veneni mortiferi in ijs ineſſe autumas? Vtinã nobis deeſſent exempla, eorum pręcipuè, quorum ob neceſsitudinem, familiaritatem, & affinitatẽ, lugemus, & dolemus vitam calamitoſam, & cruciatibus varijs, nimiſque frequentibus plenam. Venenorum hæc omnia genera, non qualitatibus vllis, ſed totius ſubſtantiæ proprietate (vt ſuprà diximus) operantur, quamuis calida aut frigida exiſtimentur. Ignotam igitur horum

rationem, expeririq́ue effectus in re parua ſæpe contingit admiratione omni longè maiores. Admirabiliſsimos tamen omnium canis rabidi, vel hominis, alteriuſúe animalis rabie perciti effectus cenſeo, tranſeunte contagio ab altero in alterũ, neque ſtatim ſe prodeunte malo, vt ſæpe damnum cum morte ſentiatur. Humor ille ſaliuoſus, qui ab ore rabientis animalis eructatur, vim veneni in ſe habens, ſenſim ſpiritus, ſanguinem, humores, ac partium ſubſtantiam contagione labefactat, vt inquit FERNELIVS, longiùs ſerpendo in partes principes, ſed adeò ſegniter agit, & per moras, vt nullum ferè per principia ſentiat malum ęger, ac propterea neſciat quanta pernicies lateat, quàm mox tum ferè, quum ad cor, & cerebrum iam pertingit, quó vbi peruenit, incredibili cruciatu, mirabilibus & horrendis ſymptomatis hominem affligit, febrem tamé plerunque non excitat hæc contagio, niſi ad poſtremum, quum iam propagatum fuit malum, per partem poſt partem ad interna, ac demum ad præcordia; tum & febrem ſuſcitat, & ſeptum tranſuerſum, & cor ipſum conuellit, ac poſtremò cerebrum feriens, furorem & lethum adfert. Ex prædictis patet fere integra hydrophobiæ, ſeu rabiei caninæ definitio. Eſt enim Rabies canina, nihil aliud quá inquinamẽtum cinerulentum (vt inquit CAPIVACCIVS) vel intemperies contagioſa, & exuſta cerebri & cordis, à ſucco atrabilario veneni participe, omnium principum facultatú cerę-

Definitio rabiei caninæ.

cerebri functiones, phantaſiam præſertim de-prauans. Contagioſa dicitur, quia ab vno in alium mali labes transfertur, & fomite & contactu. Eos idcirco admonet Auicenna, qui rabidorum curam agunt, ne eorum reliquias ciborum comedant. Vetant & alij ne olfaciant excremēta, vel halitum eorum recipiant, vel ſaliuam tangant. Calidam & ſiccam, & veluti incendiariam eſſe intēperiem, ſymptomata luculenter oſtendunt, ardentes oculi, hians os, vigilię aſsiduę, igneam intemperiem apertè teſtatur: hinc etiam fit vt maximis cœli caloribus, vt ſub canicula, ardente ſyrio, hoc affectu percellantur canes: Vnde ſequitur quod quodcunq; humidius exiſtit, eò rariùs, & infrequentiùs atque mitiùs, hoc morbo prehendatur. Dixi eſſe cerebri præſertim, & cordis intemperiem, quia etſi plurimæ aliæ partes hîc in vitio ſint, potiſsimùm tamen cerebrum & cor afficiuntur, abalienata mens eſt, vt phantaſia labefacta, dum liquida omnia perhorreſcunt ægri. Cor eſſe maximē affectum, hinc manifeſtum fit, quòd pulſus illis ſiccus, languidus, minutulus, & frequens pectoris & vitalium partium ardor adeſt, & anhelitus æſtuans, febris valida circa finem. Videntur etiam rabie affecti continuò exſiccari, & tandem quandoque conuulſiones à ſiccitate incidere, ſitim etiam patiuntur inexhauſtam. Ideo hoc venenum hoc ordine quarto calidum teſtari experientiam, inquit CA-

PIVACCIVS. Qum enim diſſectum eſſet Monachi cuiuſdam cadauer, tria notáda ſcribit apparuiſſe: primò nullam adfuiſſe humiditatem aquoſam in pericardio, totamque fuiſſe conſumptam, ab igneo hoc veneno: Secundò ſinus cordis conſpectos fuiſſe aridos, & ſanguine prorſus deſtitutos: Tertiò in pericardio portionem quandam obſeruatam, fermè combuſtam, & in puluerem redactam. Obierat autem Monachus ille, ex canina rabie. Præter vitalia & animalia, naturalia etiam lædi, patet hinc, quia nauſea fatigat ægrotantes, ore ventriculi huius veneni occurſu fœdato, atque polluto. Ex prædictis liquet quàm pernicioſus, quàm malignus & exitialis ſit hic affectus. Nam vbi inualuerit, curabilis non eſt; & quanuis diu latitet, quum tamen ſe aperit, celeriter enecat. ÆTIVS fatetur ſe neminem vidiſſe curatum, hoc intellige de ijs, qui iam in liquidorum metum, & abominationem inciderant. Latens eſt certè, & inſidioſum hoc morbi genus, quod interdum ad multos dies, menſes & annos ſilet fermentum, tandem furtim obrepit. Refert GVEINERIVS in tractatu ſuo de venenis, quod cuidam poſt 18 annum à cane rabido morſo, metus aquæ acceſſerit. Narrant alij ad ſeptimum annum, alij ad duodecimum latuiſſe venenum. Mirum equidem eſt, quòd tam cunctanter & paulatim agat tam infeſtum, tá periculoſum, & tam contagioſum veneni genus, vt in tantum tempus differatur &

oc-

occultetur. Mirum ſanè videri debet, quòd quoſdam celeriùs, alios tardiùs enecet. Quæ ratio huius effectus tam ſtupendi reddi poteſt? Si quæ ſit hæc erit, ni fallor. Venena deleteria, quæ toto genere humanæ naturæ aduerſantur à calore noſtro nunquam euinci, neque ſuperari poſſunt, ſed vel hauſta, vel eiaculata in corpore humano exiſtentia, ſemper agunt, vitam oppugnantia, in pernicem tandem homines ducunt. Actio illa aliâs citò, aliâs tardè perficitur. Huius diuerſitatis ratio à duobus pendet, videlicet, vel ex violentia ſeu imbecillitate agentis, vel à fortitudine ſeu debilitate patientis. Ratione agentis quandoq; idem venenum cernitur, modò ſuam actionem citiſsimè, modò longo tempore edere, ex eiuſdem violentia, vel maiore vel minore. Id cernitur in ſerpentibus, pro temporis anni diuerſitate & mutatione. Nam hyeme non æquè viget eorum venenum, ac æſtate, nec tam citò penetrat, & interiora ſubit eorũ morſus. Nec tam repentinam mortem adfert, vt æſtiuo tempore: & ſic de pleriſque alijs. Ratione patientis, multos nouimus, qui eodem aſſumpto veneno, diuerſis tamen temporibus extincti fuerunt, quia ad omnem actionem, patientis diſpoſitio requiritur, cuius merito imbecilla corpora citiùs, fortia tardiùs veneno necantur. His ſtantibus dicendum, quum ex ſui natura virus rabidum ſegne ſit in agendo, tardiùs multò ex morſu agere. Cur autem in aliquibus citiùs, in alijs tardiùs ra-

biem producat, hoc ex patientis ratione fieri aſſero, pro ratione fortitudinis & imbecillitatis patientis. Cui hoc fortè addatur, quòd victu aliqui vtantur, qui venenum acuere, vel hebetare, eiq; reſiſtere apti ſunt. Hæc de rabiei ſeu hydrophobiæ (vt vocant) eſſentia ſatis dixiſſe videor, ſi de Etymo hoc addidero. Nomen hoc Hydrophobia, ad hunc morbum exprimendum non competit. Quum enim rabidi homines non ſolûm aquam, ſed etiam vinum & omne liquidum timeant, & quicquid humidum eſt, perhorreſcant & abominentur, non rectè quidem meo iudicio Hydrophobia verus erit rabiei caracter. Abhorrent etiam ab eſculentis, cur igitur ab eo verbo, quod nihil aliud quâm aquæ metum ſonat, hunc affectum denominemus? Sed hîc diſputandi locus non eſt. Sunt etiam nonnulli rabie perciti, qui mente ſemper conſtãt: nõ poteſt ergo delirium huiûs morbi pathognomonicon ſignum conſtituere. Verùm hæc omittamus. Eorum, qui à cane rabido demorſi fuerunt, & ex eo veneno perierunt, quamplurimæ extant hiſtoriæ apud Authores, Rhaſim, Auicennam, Galenum, Ætium, Mathiolum, Paræum, Geſnerum, Nicol. Florentinum, Francaſtorium, Foreſtum, Georgium Palmam, P. Saliũ, Vidinum, Andr. Baccium. Am. Luſitanum, Palmarium, Ioh. Bauhinum, & alios permultos. Eorum verò, qui à rabie curati & ſeruati fuêre, leguntur apud Valeriola n, Paræum, Foreſtum, Palmarium,

Plinium,

Plinium, Gemmam, Galenum, Scribonium Largum, alioſque. His iam meam Obſeruationem ſubdere datur locus, ſed priùs aliquot alias, ex varijs authoribus excerptas & auditas, eaſque ſcitu & notatu dignas, præmittam.

Scribit ARETEVS à rabido cane, qui in faciem dum ſpiritus adducitur, tantummodò in ſpirauerit, & nullo modo momorderit, in rabiem hominem agi poſſe libr. 1. de ſign. & cauſ. acut. morb.

Aſſerit quoq; CÆLIVS AVRELIANVS quoſdam ſe vidiſſe, qui in paſsionem hydrophobicam deuenerunt, ſolius aſpirationis odore ex rabido cane abducto. Alios rabidi animalis vnguibus læſos, in rabiem incidiſſe. Acut. morb. lib. 3. cap. 9.

Memorat idem author, quendam â gallo gallinaceo pugnante leuiter læſum, rabie correptum. Ibidem.

Similis caſus adducitur ab ANDR. BACCIO in ſuis prolegomenis & antidot. qui ſic inquit. Nouum caſum & admirandum ſubiũgam. His annis olitorem in hortulis Narijs correptum improuiſo inſultu à veteri gallo gallinaceo, roſtro atroci ac rubris pennis, in ſiniſtra manu læſum ſanguinis guttis etiam ductis à me viſum. Ac prima ipſa die ringentem ore hominem inuentum, nec ferro, nec igne, nullis præſidijs iuuantibus, cum adſtantium ac totius viciniæ horrore pugnacis galli inſtar oculis decumben-

bentem, tertio die interemptum vidimus. Vnde quum fabuloſa multa veris inuoluerit antiquitas, non alium crediderim Baſiliſcum.

Narrat ſupradictus Author Aurelianus, ſartricem quandam, quum chlamydem ſciſſam rabidis morſibus, ſarciendam ſumeret, atque ore ſtamina componeret, & lingua putà ſuturas cõtingeret, ſeu forſan lamberet aſſuendo, quo tranſitum acus faceret faciliorem, tertia die veniſſe in rabiem. lib. 3. cap. 9. Acut. morb. Hæc tuæ primæ reſpondet.

In conſilijs IOH. MATTHEI de gradi, legitur, Magnificum Dom. Iohannem Cuqueranum infectum fuiſſe rabie poſt multos dies, ex ſolo impoſitione manus, in os canis rabidi, etſi eum canis non momorderit.

Sic etiam MATHIOLVS dicit, ſe duos vidiſſe homines, qui ſpuma tantum perfuſi, nullo quidem ex morſu accepto vulnere, rabiem contraxiſſent.

IOHANNES PIERIVS VALENIANVS refert, eos, qui canem rabie laborantem diſſecuerant, eâ affectos exhalatione, contagionis vim efficaciſsimam expertos fuiſſe.

Ait etiam vrinam rabioſi canis, quomodocunque calcatam, valde nocere, maximè vlcus aliquod habentibus.

Halitu & contactu ſolo rabientes, alios cõtagione inficere, probat PALMARIVS lib. de morbis contag. hac experientia. Quum Ruſticus quidam, rabie perculſus, furijs agitatus ſibi è viuis breui migrandum eſſe intelligeret,

geret, aſsidentes, qui eum vinculis conſtrictũ tenebant, in furoris intermiſsione obnixè rogauit, vt quos deſerturus eſſet liberos ſibi deoſculari liceret. Quod quum ei conceſſum eſſet, liberiſque oſcula libaſſet, præfocatus eſt. Sed ecce ſeptimo pòſt die, liberi eodem morbo correpti, eiſdemque cruciatibus torti, breuì miſerrimam vitam, cum morte cõmutarũt.

Præterea ſe vidiſſe ſcribit, ex ſtraminis in quo ſues rabie perciti decubuerãt, eſu, equos, boues, & oues, quæ ſtramentum deguſtaſſent, rabiem contraxiſſe.

SVRIVS in ſuis commentarijs, rerum in orbe geſtarum, in Ducatu VVirtenbergenſi eueniſſe narrarat, cauponem quendam hoſpitibus carnes porci rabidi, canis morſu infeſtati, edẽdas propoſuiſſe (parùm certè hoſpitaliter): vbi homines eius rei ignari comederunt, mox verſi in rabiem, mutuis ſe morſibus lacerarunt.

Inter obſeruationes D. ESAIE MEISCHNERI hæc continetur his verbis. Puer adoleſcens, apud equitem nobilem, fortè fortuna inuenit deliteſcentem ſub ſponda gladium, quo exactis pluribus annis, canis rabidus cõfoſſus fuerat. Is ſibi vt concederetur petijt; quo facto quum enſem rubigine obductum extergeret, & per polire vellet, puer, improuidus ſibi digito inflixit vulnuſculum, vnde rabie percitus, nemine aduertente, perijt. Tanta vis veneni, cuius venenum per dies & annos exoleſcere, multi autumant.

Teſta-

Teſtatur. P. SALIVS, ſe vidiſſe aliquos â cane rabido demorſos, in quibus nulla vnquam fuit delirij ſuſpicio. Imò, inquit, perſuaſi ad bibendum dicebant, claudite oculos ne videamus, & omni conatu conijcite intra os aquam, & alia quæ in potu prodeſſe poſſunt; quumq; dentibus fremerent, inoreq; canum alios morſu petere ob virus rabidũ cogerẽtur precabantur adſtantes, vt eos validè continerent, ne è manibus eorum ad aliquem mordẽdum exilirent; eoſque admonebant vt ad os eorũ manum, vel aliam partem corporis non admouerẽt, ne ex ea propinquante cogerentur eos dentibus petere. Hos eoſdem propter miſeriam & calamitatem lamentari noui, cõquerentes morbi principium non validè oppugnatum fuiſſe, ſe in omnibus Deo maxima cum cõmiſeratione cõmendantes, ab eo peccatorũ veniam & vitã æternã implorantes audiui. Hæc & ſimilia ſe vidiſſe dicit.

Alias permultas notarem hiſtorias, quas ſcribere prolixius foret. Nunc ergo ad meam obſeruationem accedo.

Anno â Deiparę virginis partu 1581. menſe Sextili, matrona quædã, honeſtaq; mulier doctoris celeberrimi filia, quã nobilis vir ante duos annos in vxorẽ duxerat, hæc mihi familiariter nota, proximeq; affinis: quũ quodam dia per vrbem negotia haberet & ageret, à cane rabido ex improuiſo impetitur, in ſiniſtro brachio mordetur, Vicini, & concomitantes rei magnitudine, & triſtiſsimo caſu vehementer

terperculſi, illico canem interficiunt: Dein præſto aduocati adfuerunt ſeduli doctiſsimi Medici, qui exquiſitè remedia præſcripſerũt, partique affectæ apponenda iuſſerunt. Per os item Alexipharmaca propinari curarũt. Brachium ſupra vulnus, ligatura valida, vinculo arctiſsimo exceptum fuit. Topica attrahentia, foraſque venenum euocantia, eiuſq; vim retundentia, adhibita. Deniq; ferrum & ignẽ loco læſo applicuit Chirurgus. Tandem elapſis paucis diebus Deo volente ſalua & incolumis euaſit, vel euaſiſſe videtur, nulla in brachio noxa, nec tantùm cicatrice ferè relicta, nulloque in corpore, vt apparebat, reſtante veneno. Verùm quid euenerit, audi quæſo. Septimo ab hinc anno recurrunt ſymptomata ſæuiora multò: perſentit in brachio aliâs læſo dolorem acerbiſsimum, veluti à caninis dentibus diſcerpi, & dilaniari. Inde pauco interiecto tempore, furor & mentis alienatio ſubſequuntur, mœror, triſtitia, vigiliæ ſummæ, ſitis inexplebilis, febris tandem, & maxima virium proſtratio: ciborum denique omnium odium, nunquam tamen à potu abhorruit. Nec liquida quæ ſitim extinguere valebant, reiecit. Morti proxima iudicata eſt, imò nulla nobis relicta erat vitæ vel ſalutis ſpes. Sed in tot tantiſque malis, ita diligentiſsimè ei manus auxiliares adhibitæ fuêre, tum à præſtantiſsimis Medicis, tum à domeſticis, vt intra paucos dies perfectè ſanata viſa ſit.

SÆVA

SÆVA etenim illa accidentia, paulatim miteſcendo, abſolute ceſſarunt. Poſt annos ſeptem ab hac inuaſione; & decimo quarto à canis morſu, & tertio ab obitu mariti ſui, mirabilibus, ijſque grauiſsimis morbis, iterum tentari cœpit, principio ducto à ſiniſtro illo brachio. Tormina lethalia ſenſit, vomitiones & ructus incredibiles; omniaque ſymptomata atrabilaria ſuſtinuit, vigilias & ſitim maximam paſſa eſt. Vellicationem, & dolorem ingentem in loco priùs morſo habuit. Curatur iterum diligentiſsimè, & me præſente ſanitati, vt videbatur, reſtituitur perfectè; aptis ad id adhibitis remedijs. Sopitum tantùm iudicaui malum, non deletum. Sic manſit per annos ſex. Anno vigeſimo â vulnere accepto, denuo recurrit affectus, excitantur accidentia vt prioribus annis, redeuntque eadem ſymptomata. Sedatis anno ſequenti ijſdem, rurſus tentatur honeſta fœmina. Subſequenti anno repetijt malum bis. Anno proximo illapſo, ter ita correpta fuit. Hoc anno iam bis. A tribus annis frequentiores, ſed breuiores fuerunt paroxyſmi. Tres aguntur hebdomades, quod ab vltimo prehẽſa fuit, & euaſit paroxyſmo. In omnibus ferè temporum mutationib. ſibi brachium vellicari perſentit. Vereor, ne breuî vitam anxiam, & calamitoſam, cum morte ſæpius optata cõmutet. Huius rei teſtis ſum: hæc egomet vidi. Tuis ſcriptis reſpondiſſem citiùs, ſi per negotia licuiſſet. Nunc quum aliquãtulum otij ſim nactus,

nactus, his reſpondere volui. Tuarum eſt partium ea boni conſulere, gratoque animo accipere. Interim bene vale. Datum Lauſannæ decimo quarto Calend. Octobris, Anno 1604.

OBSERVAT. LXXXVII.

Morſus canis rabidi curatio.

PERICVLOSISSIMVM eſſe morſum canis rabidi, cùm experientia, tũ omnes qui de hac materia ſcripta prodiderunt, fidem faciunt. Quapropter ſtatim ab initio adminiſtranda eſt curatio. Quandoquidem (vt Dioſcorides & omnes monent Medici) ſi legitima auxilia primis diebus fuerint prætermiſſa, alienum deinceps erit, & carnem ſcalpro circinare, & vſtionem experiri. Qua autem methodo iam aliquoties huiuſmodi morſus curauerim, hoc exemplo breuiter proponam.

Anno 1602. 30. Iulij adoleſcens quidam Paterniacenſis Dauid VVillometus nomine, prope cubitum dextrum à cane rabido vulnus accepit. Venit ad me primo Augusti. Tum præparatis omnibus, ſic proceſsi. Primò morſum ſcalpello ſcarificaui, cucurbitulamque cum largiori flamma appoſui, & quantum fieri potuit, ſanguinem extra-

xi. Deinde totum brachium poſca, in qua diſſoluta erat theriaca parumque ſalis marini, ablui. Saliua enim canis rabidi in parte aliqua cutis exſiccata, niſi maturè & diligenter abluta, & abſterſa fuerit, rabiem excitare potens eſt. Poſtea cauterio actuali morſum vndique ac profundè inuſsi. Hîc monitos velim tyrones Chirurgos, vt diligenter proſpiciant ne nimis leuiter & ſuperficialiter inurant huiuſmodi morſus, ſed vt potiùs in exceſſu, quàm in defectu peccent. Quum enim morbus ſit extremus, extremum quoque requirit remedium. Expertus loquor. Filia enim Sebaſtiani Cuiſineri (cuius antea memini) fruſtra paſſa eſt cauteriũ ab empirica vetula adhibitum, quòd non ſatis profundè impreſſum fuiſſet. Audacter itaque atque ſatis altè, ſi pars affecta conſentit, imprimendum eſt cauterium, admodum ardens, vt Galeni verbis vtar, Quandoquidem ex leui applicatione cauterij, duo ſequuntur incommoda. Non enim ſatis conſumitur virus illud, atque malignitas à cane relicta, & maturè nimis coaleſcit vlcus. Hinc remanens portio aliqua veneni in parte affecta, tãdem ſerpendo ad partes principes peruenit, eaſque in perniciem trahit.

Admonitio.

lib. de Theriac. ad Piſonem.

Nunc ad propoſitum noſtrum redeamus. Poſt inuſtionem non vſq; adeò ſollicitus fui de leniendo dolore. Vnctuoſa enim & eſcharam relaxantia, veluti butyrum, oleum, & ſimilia multò minùs refrigerantia & repellentia me-

tia medicamenta, mihi in huiuſmodi vlceribus non vſque adeò probantur. Illa enim exhalationem, euaporationemque veneni impediunt; hæc verò ſanguinem, atque cum eo venenum ad partes nobiles repellunt. At quia omnis dolor, ad ſe attrahit ſanguinem & humores ex corpore (vt Galenus teſtatur,) veriſimile eſt, dolorem prodeſſe huiuſmodi vlceribus, dummodo leuis fuerit. Itaque poſt vſtionem, vulneri impoſui goſsipium madefactum aqua vitæ, in qua diſſoluta erat theriaca. Poſtea ſequens emplaſtrum ſupra linteum extenſum applicui.

R. Cepæ aliquantum ſub prunis coctæ,
Fermenti
Farinæ ſinapi ana ℥ j.
Theriac. ℥ ſ.
Foliorum rutæ &
Scordij ana M. ſ.

Miſceantur in mortario, addendo parum mellis.

Sequenti die ſcalpello eſcharam vndique quantum fieri potuit incîdi, deinde iam iam memorata medicamenta applicui: atque ſic vſque ad caſum eſcharæ proceſsi. Poſtea ne labia vlceris coaleſcerent, bis in die piſum impoſui, quemadmodum fit in fonticulis: & præſcriptum emplaſtrum applicui. Atque hoc modo, vlcus ad menſes tres apertum retinui. Interim tamen per interualla, ſingulis ſcilicet hebdomadibus, bis, terue, vlceri ſequentem inſperſi puluerem.

R. Puluer. præcipitat.
Lapidis bezoardici,
Pulu. radicum angelicæ ana ℈ j.
Miſce,

Mirificè enim malignitatem ad ſe ex profundo attrahit, & veneno aduerſatur puluis ille. Per os alexipharmaca, veluti theriacam mithridacium, cornu cerui vſti & præparati, & lapidem bezoardicum propinaui. Sequens quoque puluis, cum aqua bugloſſæ aut boraginis exhibitus ſummopere laudatur á veteribus, & modernis Medicis.

R. Cineris cancrorum fluuiatilium ℥ x.
Radicis gentianæ ℥ v.
Olibani ℥ j.
Miſce, fiat pulius tenuiſsimus.

Venam non incîdi, neq; pharmacum ſolutiuum exhibui, ne venenum ab externis ad interiora traherem membra. Sic diuino Numine curatus fuit. Atque ad hunc vſque diem, *16. Martij Anno 1605.* quo hæc ſcripſi, proſpera valetudine fruitur.

Eodem tempore huius Iuuenis fratrem, ab eodẽ cane, ſeptem in locis morſum, ſuperiori methodo curaui: qui à curatione per annũ integrum ſanus vixit, tum pleureſi correptus obijt.

Nunc matronam quandam Paterniacenſem quinquagenariam, à cane rabido quatuor in locis morſam, cum grauiſsimis ſymptomatis, curandam habeo. Qualis verò huius curationis futurus ſit exitus, expecto, &

ſuo

ſuo quoque tempore, auxiliante Deo, qualis fuerit, declarabo.

OBSERVAT. LXXXIIX.

De extrahendi globuli ſclopetarij modo perquam facili, cum inſtrumentorum ad hanc operationem neceſſariorũ delineatione.

A D.

IOHANNEM GRIFFONIVM Geneuenſium Chirurgum præſtantiſſimum & expertiſſimum.

QVIA, Vir præſtantiſsime, de ſtatu rerum domeſticarum mearum & aliarum, quæ hîc hactenus contigerunt, prolixè ſatis ad Clariſs. D. D. IANVM ANTONIVM SARACENVM, communem noſtrum vtriuſque amicum ſcripſi, nihil hîc de his repetere ſtatui; quum is, vt ſpero, literas tibi ſit communicaturus. Aliquid tamen de re alia, haud dubiè tibi nō ingrata ſcribam. Quum in hoc patriæ noſtræ perturbato ſtatu, ſæpiſsime mihi ſclopetorum ſanãda occurrant vulnera: vnde ſæpe quoque non paruâ in extrahendis globulis difficultas extitit, quamuis inſtrumenta illa vulgaria ad hanc

rem neceſſaria in promptu fuerint: Non tamen ea mihi adeò commoda viſa ſunt, vt ſatis facerent. Niſi enim (quod probè noſti) globulus fuerit in ſuperficie corporis, aut aliquo in loco, vbi inter oſſa hæreat, non niſi maxima cum difficultate ac dolore apprehendi atque extrahi doteſt. Tenaculis enim aut alphonſino, ſi vti volueris, inſtrumento, vt extendatur & dilatetur vulnus opus eſt. Si verò Terebellum globulo infigi volueris (vt hactenus conſueuerunt Chirurgi) nonne cum terebello globulus circumvoluitur? Coactus itaque fui, aliam extrahendi globuli viam ac rationem, quæ quidem Dei beneficio ex voto ſuccesſit, meditari. Inueni enim non ita pridem aptiſsimum quoddam inſtrumentum, quo globulus magna cum facilitate & ferè ſine dolore extrahi poteſt. Ideoque, quia te mei amantiſsimum, & propter bellum veſtrum aduerſus Sabaudiæ Ducem, in huiuſmodi vulneribus ſanandis occupatiſsimum eſſe noui, mutuæ inter nos amicitiæ fouende gratia non potui, quin te huius inſtrumenti participem facerem; quod ab amico tibi ad gratificandum promptiſsimo haud inuitus accipies. Inſtructionem eius nullam ſubijcio, quòd facilè tibi homini ingenioſiſsimo, ex primo quoque intuitu, vſus eius, & applicationis modus innoteſcere poſsit. Nolim tamen inuentionem hanc noſtram, aliaque pleraque particularia, alijs quàm intimis noſtris amicis communicari: donec in communem

munem Reip. vtilitatem abs te, quod facilè præſtiteris. edantur, Scio etenim à te quotidie in Chirurgicis rara quamplurima, Marte potiſsimum apud vos hoc tempore furente, obſeruari: quæ quidem ſi annotare, ac tandem typis mandare libuerit, multum ſanè obſtringes tibi poſteritatem, laudemq; apud omnes Medicos & Chirurgos tibi parabis non exiguam. Id ſi quando feceris, huius quoque inſtrumenti delineationem typis tuis addere liberum erit. Interim vale cum honeſtiſsima tua coniuge, quam tecum ſalutat Colinetæa mea chariſsima. Dabam Hildene ex Muſæolo noſtro Machaonico, Anno 1590. 10. menſis Auguſti.

Tui ſtudioſiſsimus.

G. Fabricius Hildanus.

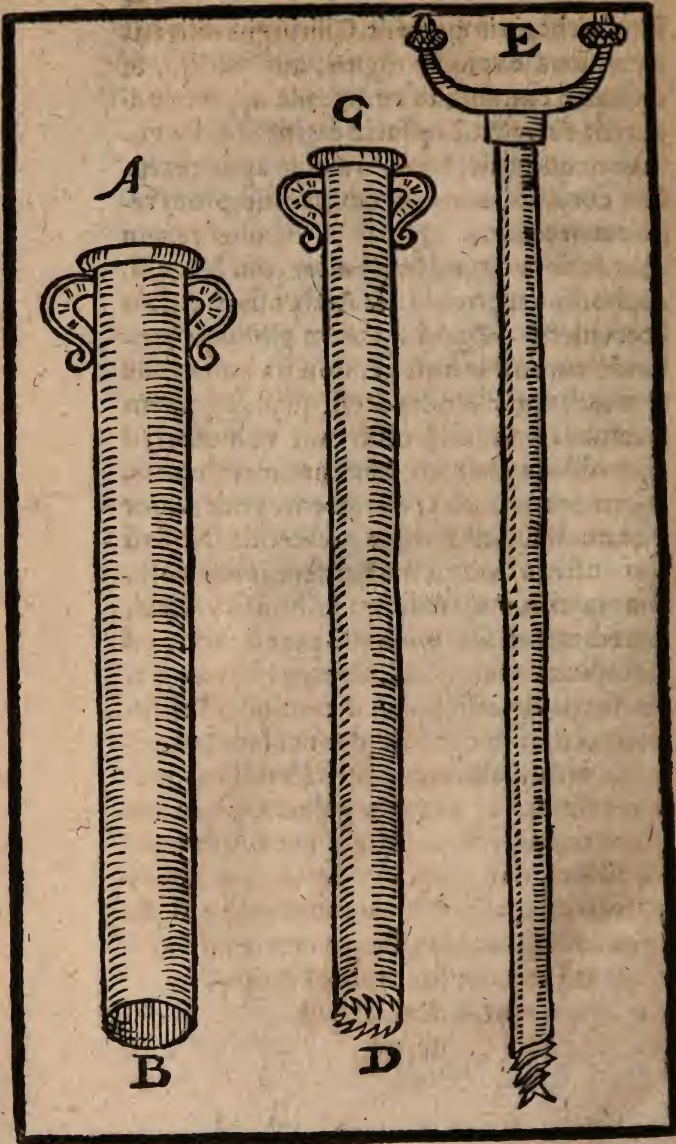
Delineatio & explicatio prædicti inſtrumenti.

QVamquam non rarò globuli plumbei, ſclopeto proiecti, per multos annos in parte aliqua corporis, ſine dolore, aut aliquo aliò incommodo deliteſcere poſſint: eſt tamen officij rationalis Chirurgi, extrahere quicquid extraneum eſt in vulneri-

bus, nec idcirco vllo modo (ſiquidem fieri poſsit) in ijs relinquendus eſt globulus. Donec enim (quod omnibus Chirurgis notum eſt) vel minima etiam feſtuca, aut oſsis fracti ſquama, vel ſimile quid extraneum parti læſæ inhæſerit, vulnus incurabile exiſtit. Globulus verò, ſi nonnunquam propter particularem plumbi facultatem in corpore remaneat, longum & difficilem reddit curationem, propterea quod ægre carne obduci poſsit globulus. Præterea ſi globulus in partem aliquam neruoſam proiectus fuerit, & neruum aliquem, tendinem, vel membraná compreſſerit, dolores maximos excitabit. Hinc inquietudines, deliria, febres, inflammationes, aliaque grauiora accidentia. Si circa ventris alicuius regionem, lateat ſphærula bombardaria, verendum ne ſucceſſu temporis in ventrem ipſum penetret, & de nouo morbum excitet. Mutat enim ſitum & locum propter pondus. Si circa vaſa arteriarum, aut venarum fuerit, hæmorrhagia timéda eſt. Aut ſi tandem remanſerit globulus ſubter vaſe aliquo, & calloſa quadam ſubſtantia obductus fuerit, periculum eſt ne comprimat adiacētia vaſa, & impediat ne ſanguis, & ſpiritus libere permeare poſsint, ſequaturque extenuatio, ac aliquando interitus mēbri propter penuriam alimenti, Det igitur Chirurgus omnem operam, vt quàmprimum extrahatur globulus.

In prima itaque curatione vulneris, niſi hæ-

hæmorrhagia impedierit, Chirurgus diligenter vulnus exploret digito, aut ſpecillo, & quicquid extraneum commodè apprehendi poterit, extrahat, Pręſtat id digitis fieri; ſin verò nequeat, fiat hamulo aliquo apto, aut roſtro coruino, ciconeo, aut anatino, prout requiret neceſsitas. Quorum inſtrumentorum delineationes, apud Bartholomęum Maggiũ, Alphonſum Ferreum, & Ambroſium Paræũ licet videre. Quòd ſi autem globulus profundê corpori inhæſerit, non ita commodè tenaculis apprehendi poteſt: quandoquidem meatum non modò obſtruant vulneris, ſed etiam dilatatę, neruos, tendines, membranas, & carnem premant, dilacerent, vnde dolor ſequitur magnus, aliaque accidentia. Noſtrũ verò inſtrumentum, nullum ferè infert dolorem: quantumuis enim anguſtum ſit vulnus, ingredi tamen ſine violentia poteſt vſque ad globulum, dummodo Chirurgus habeat penes ſe, tria diuerſa huius inuentionis inſtrumenta, cum ſuis cannulis denticulatis & terebellis (maius ſcilicet, mediocre & minus) quorum primum ad anguſta vulnera, & paruos globulos confectum ſit, idq; craſsitiem pennæ Oloris non excedat: ſecundum paulò craſsius primo ſit. Tertium ad craſsitiem digiti indicis accedat. Huius autem inſtrumenti cum ſua cannula & terebello hæc eſt delineatio.

E
C
A
B
D

A. Fiſtula eſt argentea aut ænea, vndique optimè polita, longitudine vnius pedis aut circiter. Illa inuncta oleo roſaceo immittenda eſt vulneri clementer, vſque dum ipſius extremitas B. notata globulum, quantum fieri poteſt, amplectatur. Idque vt eò meliùs fiat, proportionem vt habeat fiſtula aliquam cum vulnere & globulo neceſſe eſt. Si enim vulnus globulo paruo inflictum, ac proinde anguſtum fuerit, inſtrumentum quoque paruum eſſe debet. Cum primum itaque prima fiſtula, ad globulum vſq; immiſſa fuerit, protinus altera fiſtula ſeu cannula C notata, per priorem inſinuanda eſt quoque ad globulum vſque: ſitque hæc aliquantulum longior priore, quò ipſius extremitas præeminere poſsit: vt infrà ex figura apparebit. Hæc autem ſecunda fiſtula in ſua extremitate D. notata, denticulata vel ſerrata ſit; & quidem ita, vt cuſpides dentium ex ſiniſtra in dextram vergant: quemadmodum ex delineatione fiſtulæ huius liquet: ſintque apices dentium acutiſsimi, quò faciliùs globulo infigi poſsint. Sic enim impediunt, ne cum terebello globulus ſimul circunuoluatur: quandoquidem fiſtula hæc, & terebellum duplicem, ac inter ſe contrarium motum conſtituunt. Apices enim dentium fiſtulæ ex ſiniſtra vt diximus parte, in dextram vergunt, terebelli verò cuſpis, ex dextra in ſiniſtram. Tandem terebellum E ſignatum, per ſecundam fiſtulam immit-

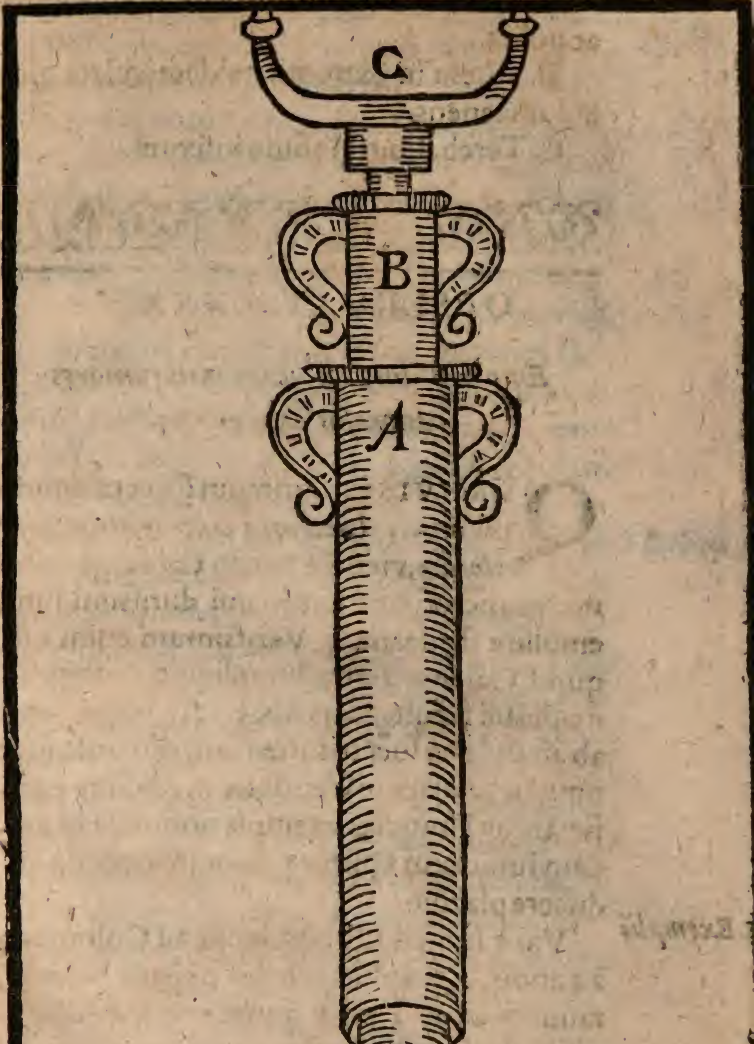
immittendum vſque ad globulum, ſitque duabus ipſis fiſtulis paulò longius: vt ſequens indicat figura, qua ambæ fiſtulæ, prima nempe in ſecundam immiſſa, ſimul & terebellum adumbrantur.

Vbi

Vbi ergo vulneri intromiſſæ fuerint fiſtulæ, cum terebello, tunc pollice atque indice ſiniſtro, firmiter teneat Chirurgus ambas fiſtulas; & quantum æger pati poterit, ad globulum pellat, quò is firmiter teneatur, poſtea indice atque pollice dextro, terebellum circumuoluat, atque globulo paulatim infigat. Quamprimum verò terebellum globulo ſufficienter inhærere Chirurgus cognouerit, clementer, & terebellum, & ambas fiſtulas ſimul; & globulum vnà extrahat, vt vltima figura demonſtrat: in qua globulus fiſtula denticulatæ adhærens conſpicitur.

Facillima eſt, & doloris expers hæc operatio, dummodo Chirurgus dexteritate, atque experientiâ polleat, & dentes atque cuſpides fiſtulæ ac terebelli, acutiſsimi ſint, & ex optimo chalybe fabricati.

A. Prima

A. Prima & exterior fiſtula, vndique vnita ac polita.

B. Altera in extremitate denticulata globulum tenens.

C. Terebellum globulo infixum.

OBSERVAT. LXXXIX.

Emollientibus medicamentis tumores cancroſos exacerbari.

QVANVIS vt plurimum ſit veriſsimum axioma; *Contraria contrariorum ſunt remedia*, videant tamen Chirurgi, ne temere cancroſos tumores, qui duriſsimi ſunt, emollire ſtudeant. Veriſsimum enim eſt, quod Galenus ſcriptum reliquit, de ſimplic. medicam. facultatibus lib. 5. At, inquit, quæ ab atrabilario ſucco duruerunt, cancroſa ſunt omnia, & ab emollientibus medicinis exaſperantur. Huius rei exempla nonnulla in gratiam Iuniorum Chirurgorum, in medium adducere placuit.

1. Exemplũ Vxor Iudicis Oberradenſis ad Coloniam, 24 annis, & amplius ſcirrho hepatis laborás, tandem anno 1594. quum ex conſilio Empirici multa adhibuiſſet emollientia, fomentationes ſcilicet, inunctiones, & emplaſtra; ſequuti ſunt, dolor acutiſsimus, febris, inflammatio; deinde etiam abſceſſus maximus in

hepa-

hepate, ita quidem vt abdominis muſculi & cutis labem ex cōmunicatione,ac demum etiam exulcerationem ſenſerint. Adhibitus in conſilium cum Clariſs. D. D. ARNOLDO MANLIO Medicæ facultatis in Colonienſi Academia Profeſſore primario, deprehendi maximum tumorem in hepatis regione, paulò antè ruptum quàm adueniſſemus, cum tāto fœtore vt nihil ſuprà. Inibi excitatum eſt vlcus ingens, ex quo plurima materies ſanguiuolenta, ſubtilis, & graueolentiſsima, ſimulque plures omenti particulæ, vt & hepatis loborum planè ſyderatæ emanarunt. Vnde paucis poſt diebus obijt.

Iohannes auff der Luſſt in Hilden, quum per multos años tumore ſcirrhoſo in ſiniſtro clune laboraſſet, ad conſilium vocauit Barbitonſorem Duſſeldorpenſem, qui nulla habita morbi ratione, multis vnctionibus, & cataplaſmatis, tumorem ad ſuppurationem prouocare ſtuduit. Hinc exorta inflammatione, & dolore acutiſsimo, nouaculam tumori infixit; ſed nihil præterquam aliquid ſanguinis aduſti effluxit. Dolor in dies factus eſt vehementior, ita quidem vt nullo modo ſedari potuerit; vlcuſque intra paucos dies totum clunem inuaſerit, labijs eiuſdem in altum eleuatis, inuerſis & calloſis. Incredibile eſt quo dolore ipſe excruciatus fuerit. Ego illum aliquoties cū Clariſ. D. D. RENERO SOLIVANDRO Illuſt. Princip. Cliuiæ &c. Medico, & COSMO SLOTANO 2. *Exemplū*

eiusdem Principis Chirurgo præſtantiſsimo, inuiſimus. Quamuis autem nos ſummo ſtudio in hoc incumberemus, vt dolore aliquo modo lenirentur, fruſtra tamen omnia tentauimus. Tandem enim ipſe in ea miſeria, & crutiatu deceſsit.

3 *Exemplũ.* Dominus Polerius ciuis Lauſannenſis, vir ingenio & virtute præſtans, mihique amicus, tumore cancroſo ad magnitudinem oui Gallinacei, circumcirca papillam ſiniſtram, per multos annos vexatus eſt. Suaſerunt ipſi aliquando Medici, vt tentaret tumorem paulatim emollire, & diſcutere emplaſtris de mucilaginibus, de meliloto, & ſimilibus: Sed quamprimum eiuſcemodi medicamenta tumori admouit, ſtatim exortus eſt dolor & inflammatio; ita vt illa abſtrahere, & frigidum aliquod medicamentum applicare coactus fuerit. Sedato dolore ac inflammatione, denuo applicuit emollientia; ſed vt antè ſequutus eſt dolor. Tandem, quum ipſemet experientia exploraſſet hunc dolorem, atque inflammationem ex horum emollientium vſu manare, ab eis planè abſtinuit, diuque poſtea ſuperſtes fuit.

OB-

OBSERVATIO XC.

De præſtantia lapidis Oſteocollæ in fracturis oſsium.

QVVM nonnulli lapidem Oſteocollam ad cœlum vſque extollant, quid de eo obſeruarim paucis indicabo. Grauiter tamen errant impoſtores nonnulli, qui hoc lapide ſe fracturas, paucorum dierum ſpatio poſſe curare gloriantur. Attamen illum ſingulari quadam virtute, & proprietate occulta, generandi callum, prȩditum eſſe, certum eſt. Idque ego cùm in alijs, tum præcipuè in quadragenario Rutgero in Broch Langenbergenſi, obſeruaui. Is quum vtraq; foſsilia ad malleolum tranſuerſum ſibi cõfregiſſet, me aduocandum iuſsit. Oſſa in ſitum naturalem repoſita, ſingulis matutinis horis, ieiuno ſtomacho, dragmam vnam huius lapidis, in marmore cum aqua radicum ſymphiti præparati, exhibui: primis quidem diebus cũ ptiſana, aut iuſculo carnis recentis; poſtmodum verò cum vino. Iis, quæ fracturæ applicui medicamentis, eundem lapidem pulueriſatum & præparatum admiſcui. Inde factum eſt, vt ſpatio triginta dierum pleniſsimè reſtituta ſit tibia; ita vt ſine adminiculo incedere potuerit. Notandum quoque hanc fracturam, non tantùm completam, hoc eſt, ambo- *1. Exemplũ*

rum foſsilium, verumetiam compoſitam fuiſſe. Quandoquidem propter maximam cacochymiam corporis, & contuſionem partis malè affectæ ſtatim ab initio dolor magnus, febris item, & herpes miliaris ſuperuenerunt: ita vt coactus fuerim aliquoties purgare corpus, & ſingulis diebus ſemel ad minimum ſoluere ligaturam, & mutare medicamenta. Motus autem ille & agitatio, tum corporis, tũ tibiæ, quantum in curatione adferat detrimẽti, nullum practicorum latet. Ex quibus perſpicuum fit, hunc lapidem multum ei profuiſſe. Solebat enim ſimplex fractura in tibia, vbi nec vulnus, nec inflammatio aut dolor magnus adſit, in ſenibus præcipuè, non niſi duorum menſium ſpatio aut circiter conſolidari.

2. *Exempl.* Anno 1600. Lauſannæ famulam Iochami Rohaud pharmacopœi peritiſsimi ſexagenariam, quadraginta dierum ſpatio, hoc lapide, ex fractura tibiæ completa, & cum vulnere complicata, ſanitati Dei beneficio reſtitui.

OBSERVATIO XCI.

Quænam incommoda, ex vſu Oſteocollæ imprudenter exhibitæ, accidere poſsint.

EX optimo illo & maximo ſucceſſu Oſteocollæ, quem in ſuperioribus duabus ob-

obſeruationibus recitauimus, auſus ſum illam omnibus fracturis affectis, cuiuſcunque ſexus aut ætatis fuerint ægri, exhibere & applicare. Mira enim me eo lapide præſtare poſſe ſperabam. Vetumtamen incidit in manus meas, nobilis quidam Belga iuuenis 14. annos natus, robuſtus, ſanguineæ complexionis, & bono corporis habitu, cui ambo foſsilia ad malleolum fracta fuerant. Accerſitus, fracturam feliciter repoſui. Poſtea lapidem (vt in ſuperiore Obſeruatione dictum eſt) exhibui, & exteriùs applicui. Tertio die, ſeptimo, item vndecimo, & decimo quarto faſcias ſolum, quo tempore nulla excreſcentia aut deformitas calli apparebat. Vigeſimo verò die morbi, quum faſcias ſoluiſſem, inuenio callum, pręcipuè circa ſpinam tibiæ adeò magnum & eleuatum, vt perpetua inde deformitas tibiæ ſequuta fuiſſet, niſi protinus ab vſu huius lapidis abſtinuiſſem, callumque, vt ſequitur, repreſsiſſem. Primò itaque callum ſequenti decocto emollienti, quotidie bis fomentaui.

R. Radicum & foliorum Althææ, Bryoniæ, Liliorum Alborum, Brancæ Vrſinæ, Florum Meliloti & Chamomeli ana M. j. Abſinthij vulgar. Roſarum rubearum ana M. ſ. Seminis lini, Fœnigræci ana ℥ j.

Coquantur in vna parte aceti (extenuat enim & exſiccat) & quatuor partibus aquę, ad conſumptionem tertiæ partis. In hoc decocto

madefactam ſpongiam,aut linteum reduplicatum, calidè loco affecto applicui. Poſtea ſequenti vnguento callum inunxi.

℞. Axungiæ humanæ, Vrſi, Anſeris ana ℥ ij. Succi lumbricorum,& Aceti Scyllitici ana ℥ j.

Miſceantur, fiatque vnguentum, quo callus & tota tibia poſt fotum inungantur.

Poſt inunctionem, ſequens emplaſtrum ſupra allutam extenſum applicui.

℞. Emplaſt.de Ranis cum Mercurio.
Emplaſt.de Mucilaginibus ana ℥ j.
Miſce.

His per dies ſex proceſsi, callumúe non ſolùm emollini, verùm etiam manifeſtè diminui.Poſtea loco emplaſtri laminam plumbeá adaptaui & applicui,firmiterque faſciâ ſuperligaui. His remedijs diuino fauore callus emollitus, reſolutus,extenuatus & depreſſus, tibiaque in priſtinum ſtatum,ac robor reſtituta fuit. Hinc perſpicuum fit, hoc genus remedij,cautè,& in ſenibus tantùm,aut extenuatis, & quibus languet calidum innatum, adhibendum eſſe.

OB-

OBSERVATIO XCII.

An vſus alimentorum viſcoſorum, in fracturis oſsium proſit, tutuſue ſit necne?

QVIA de fracturis, & generatione calli in ſuperioribus obſeruationibus tractauimus, non erit abs re, ſi quid de alimentis viſcoſis obſeruauerim, paucis hîc aperiam.

Quadragenarium, & bonæ complexionis hominem cognoui, cui in fractura tibiæ, victus ratio ab empirico præſcripta fuit ex viſcoſis, veluti pedibus, capitibus, & inteſtinis vaccarum, bouis, caprarum, ouium &c. Curata quidem fuit ei fractura, ſpatio quadraginta dierum; ſed paulatim in cachexiam incidit. Itaque iam Icteritiâ, iam dolore renum, aliorumque viſcerum laborauit, donec tandem hydropicus obijt.

ANNOTATIO.

Quum cuncta ſui ſimilia procreent, vt rectè Galenus ſcriptis mandauit, & experientia docet; neceſſe eſt, vt ex alimẽtis viſcoſis chylus generetur viſcoſus: ex quo venæ meſaraicæ facilè obſtruuntur. Et ſi quid huius chyli ad hepar peruenit, efficit vt tota maſſa ſangui-

nea reddatur viſcoſa & glutinoſa. Ex huiuſmodi ſanguine viſcoſo fiunt deinceps obſtructiones viſcerum, ſcirrhi, hepatis, & lienis, lopides renum, & veſicæ, hydrops, atque totius corporis imbecillitas.

Quemadmodum autem exigua flamma in lampade oleaginoſa & pinguia, ſi nimis viſcida & glutinoſa fuerint, vt ſunt pix, cera terebinthina, ſeuum & id genus alia, ex longinquo difficulter attrahere poteſt, ita proculdubio calor natiuus partium, imbecillus redditus, huiuſmodi ſanguinem viſcoſum difficulter attrahere poteſt. Hęc ego animaduertens, nũquam ægrotis, & vulneratis, huiuſmodi alimenta præſcripſi, aut conceſsi, licet multas & inſignes fracturas curauerim. Oſſa enim (vt Galenus reſtatur, & experientia docet) habent ſuas cauernulas, in quibus naturaliter multum continent humoris craſsi & albi; ad id comparati vt oſſa nutriat. Ex illo ipſo autem oſsis nutrimento, in fracturis generatur callus, authore Galeno. Itaque concludo ſuperuacaneum eſſe huiuſmodi nutrimentis naturam grauari. Sufficit enim primò, vt Chirurgus ſua induſtria & arte partem affectam à ſymptomatibus, dolore ſcilicet, inflammatione (quorum ſymptomatum interuentu natura à ſuis actionibus deturbari ſolet) vindicet. Deinde vt medicamentis leuiter exſiccantibus, exteriùs applicatis, proprium oſsis nutrimentum in callum exſiccet, & quod reliquum eſt, beneficio naturæ relinquat.

Method. med. lib. 6.
Ars med. cap. 86.

OB-

OBSERVATIO XCIII.

De ſitu tibiarum fractarum.

IN FRACTVRIS tibiarum curandis, nonnulli Chirurgi non leuem committunt errorem, quum volunt tibiam erectam inſiſtere talo; ex qua ſituatione hæc ſequuntur incommoda. Primò quidem fit, vt æger temporis progreſſu maiorem dolorem patiatur in talo, quàm in ipſa fractura; idque propter tendines magnos & neruoſos qui talo inſeruntur. Dolor autem ille, multos ad ſe trahit humores, qui in ipſa iunctura, & ſpatijs inter oſſa pedis fracta, atque ligamenta retinentur. Et quia ex hac ſituatione, venæ, & arteriæ cõprimuntur, & proinde pars affecta ſuo calore quodammodo deſtituitur; neceſſariò condẽſantur & refrigeſcunt hi humores in ipſa iunctura, & ſpatijs inter oſſa pedis. Inde curatâ fracturâ, pes nouam adfert moleſtiam. Aegrè enim & difficulter mouetur iunctura, ſequuntur & nonnunquam alia, quàm peſsima ſymptomata.

Ante annos aliquot, cum clariſs. D. D. IANO ANTONIO SARACENO, MARCO OFFREDO, ET ANDREA BONETO, Medicinæ Doctoribus, curãdum habui Nob. Henricum Balbanum. Is vlceribus nonnullis in tibia laborans, ex erecta illa ſituatione

pedis, gangrænâ ad talum correptus fuit, qui ipſi, & nobis, non paruas attulit moleſtias, ita vt tibiam abſcindere çoacti fuerimus. Erecta autẽ ſituatio pedis, primaria cauſa huius mali fuit. Primo enim dolorem tali excitauit, qui ad ſe humores & ſanguinem attraxit, vnde conſequuta eſt inflammatio. Secundò contuſus & quaſſatus fuit talus ex erecta illa pedis ſituatione. Tertiò arctatæ, & compreſſæ fuerunt ex eadem ſituatione venæ, & arterię, quæ per ipſum crus, & tibiæ pulpam deſcendunt; ita vt ſanguis, & ſpiritus, ad talum liberè deſcendere non potuerint. Aſsidua quoq; tibiæ extenſio, non parùm huc fecit: diſtentis enim vaſis, innatum calidũ & ſanguis nequeunt deſcendere in partem affectam, vnde tandem ea frigeſcit & interit. Eâ porrò extenſione vaſorum, poſſe frigeſcere partem affectã, ex eo intelligitur, quòd equitando per frigidam tempeſtatem, pedes ſi diutius intra fulcra equeſtria contineantur, frigeant impenſiſſimè; ſin extra fulcra propendeant, per ſe ocyùs incaleſcant. Sanguis enim & calor, patientibus ipſis vaſis, illico ad pedes recurrunt.

Proſpiciant igitur Chirurgi, ne nimis curioſè (vt huius artis imperiti ſolent) ſituationẽ hanc in fracturis tibiarum obſeruent. Inuoluta autem tibia faſcijs, ſplenijs & ſtupis, & in capſulà ad id apta collocatà: ea (vt Galenus docet Meth. Medic. lib. 6.) eligenda eſt ſituatio, quæ minimè ſit doloroſa. Itaque modò

in

in hanc, modò in alteram partem collocanda eſt tibia, vt æger aliâs in hoc, aliâs in alterum decumbere poſsit. Sic enim multa accidentia euitabuntur.

OBSERVATIO XCIV.

Ex applicatione cauſtici ſub genu, dolor vehementiſsimus, inflammatio & febris.

CAVTERIORVM potentialium applicatio, tum ad ceruicem, tum ad brachium, & ſub genu, ſi rectè adminiſtrata fuerit, omni periculo vacat, imò & ſine dolore eſt: ſi verò imprudenter applicata fuerint, dolorem adferunt & periculoſa ſunt. Quod tum in alijs, tum præcipuè in Pharmacopola quodam, in ſua tamen arte expertiſsimo, vidimus. Is enim, quum ſibimet ipſe ſub genu dextro, cauſticum applicaret, nec locum cui applicandum erat, ſatis obſeruaret, ſuæ in hac operatione ignorantiæ, ingratam mercedem accepit. Sequutus enim eſt paulò pòſt applicationem, dolor acerbiſsimus, inflammatio, febris, inquietudines, & conuulſionis metus. Accerſitus itaque, coxam, & os ſacrum, oleo vulpino, lumbricorum, & anethino calidè inunxi: deinde defenſiuum ſupra genu applicui, &

cui, & tibiam faſciâ madefactâ in oxycrato inuolui. Baſilicam dextram incîdi. Item eſchraæ ſuperficiem, quæ præmagna erat (nimis enim lautè applicauerat cauſticum) reſecui, quò vapores exhalare, & medicamenta penetrare poſſent. Poſtea vnguentum ſequens ad caſum eſcharæ applicui.

℞. Vnguenti baſilici, butyri recentis & loti aquâ roſaceâ
Olei liliorum alborum ana ℥ ſ.
Olei de vitellis ouorum ℥ ij. Croci ℈ j.
Muſcilaginis ſem. Cydoniorũ extract. cum aqua roſacea ℥ j.
Miſceantur. fiat vnguentum.

Sic paulatim dolor, reliquaq; ſymptomata remiſſa ſunt. Sed quia cauſticum ad coarticulationem fibulæ cum tibia, vbi validiſsimum ligamentum exit, applicuerat, & ligamentum hoc attigerat cauſtico, fontanellam propter continuos qui inde ſequebantur dolores, apertam retinere non potuit. Conſolidato igitur vlcere, & denuò applicato loco apto cauſtico, aliam fecimus fontanellam, quam ad hoc vſque tempus magno cum fructu apertam habet.

OB-

OBSERVATIO XCV.

Ex calefacto corpore & in aquam frigidam immerſo, grauiſſima ſymptomata orta.

VERISSIMVM eſt quod olim Galenus ſcriptum reliquit, De temperamentis lib. 3. inquiens: Quæ verò refrigerant â noſtro corpore ne vel paululum quidẽ demutantur, ſed ipſum ſtatim vincunt ac mutãt. Frigiditas enim, vt Galenus alibi docuit, omnibus animæ actionibus officit. Quemadmodum enim aqua copioſè iniecta in ignem eum extinguit: ſic calor natiuus frigidis afficitur. Id mihi multoties, præcipuè autem in ijs quæ ſequuntur, videre contigit.

De animæ morum & corporũ temperamenti mutua cõſequutione.

EXEMPLVM I.

ANNO 1591. ſub Canicula, Hildenę puella quædam laborans febri continuâ, eaque ardentiſſimâ, dum die critico ſudore & calore ſummo æſtuat, deducitur ab imperita quadã fœmina è lecto ad puteum: hinc hauſta ſitula frigidiſsimæ, (qualis eſt ferè puteorum tunc temporis) immerſisq; manibus ad refrigerationem corporis, ſtatim exortus eſt dolor in facie, & vbicunque aqua attigerat, cum tumore & liuore. Propinqui neglectis remedijs initio

ſaluta-

ſalutaribus, poſt octauum diem me conſulûere, tum deprehendi dextram puellæ, ad carpum vſque veſicis liuidis extuberantem: extrema digitorum arida, & verê ſiderata: vt in tractatu noſtro de Gangræna fuſiùs declaratur.

EXEMPLVM II.

ANNO 1597. ineunte Iunio, nobilis quidam in Rol ad lacum Lemannum, Samuel Arpeau nomine, quum vehementer incaluiſſet, & in lacum ſeſe refrigerandi gratia immiſiſſet, mox febre continua, & pleureſi periculoſiſsima correptus eſt. Quem accerſitus, diuino fauore reſtitui.

EXEMPLVM III.

MISERABILE etiam ſpectaculum, anno 1601. Studioſi aliquot Lauſannæ præbuerunt: qui dum in diebus canicularibus, calefacto corpore in frigidam aquam inſilirent, poſt lotionem in pleureſin lethalem inciderunt.

EXEMPLVM IV.

Ego etiam puer duodecim annorum, dum æſtiuo tempore, plus quàm par eſſet, fluminibus frigidis innataſſem; paralyſim linguæ inde contraxi: cuius incommodum per multos annos ſenſi.

Diligenter igitur ſibi caueant omnes, qui de optima valetudine conſeruanda ſoliciti ſunt,

ſunt,vt corpus nimis calidum,nec aqua frigida conſpergant,nec aquis innatent, niſi calore priùs temperato.

OBSERVATIO XCVI.

Ex acaro grauiſsima ſymptomata.

ANNO 1599. diebus Canicularibus, honeſtus ac pius quidam ciuis Colonienſis, STEPHANVS FAVCONNIER, compater meus plurimùm honorandus, quadragenarius, robuſtus, & ſanguineæ complexionis, acarũ habebat in metacarpo, circa digitum auricularem. Quum autem manum fricuiſſet, ſubitò exorta eſt inflammatio, dolor acerbiſsimus, phlegmone, febris, lipothymia, aliaque grauiora ſymptomata, quę mihi accerſito gangrænam ſignificabant non procul abeſſe. Maximo enim impetu affluebant humores. Regimine tamen inſtituto frigido & humido, purgato item corpore, electuario de ſucco roſarum, & ſyrupo roſato ſolutiuo compoſito cum rhabarbaro & ſenna; venaque brachij ſani apertâ; & topicis primò aſtringentibus, refrigerantibus, repercutientibusque; deinde ijs quæ reſoluunt & diſcutiunt, adhibitis; in integrum Deo fauente manus reſtituta fuit.

Memini quoq; me audiuiſſe ex proprio ore pluri-

plurimùm Reuerendi D. D. BEZÆ, ſe cognouiſſe hominem magni nominis, qui hoc modo ex acarò interijt. Ex quibus palàm fit, primò ſumma hominis miſeria, qui poſt lapſum, infinitis, hoc eſt, vltra trecenta morborum genera, obnoxius fuit, quorum vel etiam minimus hominem occidere poſsit. Deinde quòd morbi magni nō tantùm cenſendi ſunt hi, qui principes, & præſtantiores corporis partes (vt cerebrum, cor, hepar) occupant: aut qui ex ſeipſis magni ſunt (veluti angina, pleuritis, peripneumonia &c.) verum etiam qui ex cacochymia & malignitate humorum proueniunt: vt Galenus lib. 4. & 7. Method. medendi admonuit.

OBSERVATIO XCVII.

Panaricij ſiue paronychiæ incidendæ modus tutiſsimus, & compendioſa curatio.

QVAM dolorifica, & longæ curationis ſit paronychia neminem practicorū latet. Si tamen ſtatim ab initio pars affecta eo modo, quem mox expediam, incidatur, cedit dolor citoque curantur ægri: prout hactenus in pleriſque expertus ſum. Quod ſequentibus exemplis illuſtrare viſum eſt.

Ante

Ante annos aliquot Coloniæ Agrippinæ ad piam & honeſtam matronam, vxorem D. D. IOAN BVRGOIS diuini verbi miniſtri fideliſs. & amici mihi multum obſeruandi, laborantem dolore acerbiſsimo in extremitate digiti, cum febre, lipothymia, nauſea, alijſque grauioribus ſymptomatis, vocatus fui. Digitus tamen nondum inflammatus aut tumefactus erat; ſiquidem morbus tantùm incipiebat. Ideoque curationem ſic inſtitui. Primò quidem digitum lacte vaccino, in quo flores chamomeli, meliloti, ſemen fœnigræci & cydoniorum incocti erant, aliquantulum fomẽtaui. Deinde ſuperficiem cutis paulatim diſſecui. Abraſa cute maculæ quædam rubicundæ apparebant: Quibus acie cultelli inciſis, guttulam vnam aut alteram aquæ rufę ſub cute inueni. Illâ vacuatâ, linteum madefactum aquæ vitæ, vbi nonnihil theriacæ diſſolutæ erat, applicui. His ſtatim ſedatus eſt dolor: atque hoc vnico remedio altero die ſanatus fuit digitus. Reliqua quoque ſymptomata, purgato leuiter corpore, ſopita fuerunt.

Hoc anno 1604. vocatus fui ad nobiliſsimam Dominam de Monte, Bernenſem matronam honeſtiſsimam; quæ triduo propter paronichyæ doloris vehementiam dormire non potuit. Abraſa cute maculam huius magnitudinis O in apice digiti ſub cute inuenimus, in qua vix guttula vna ichoris continebatur. Inciſa macula applicatoque ipſi digito goſsipio intincto aquâ vitæ, in qua diſſolu-

ta erat theriaca, manui verò & carpo linteo reduplicato ac imbuto poſca, ſtatim ceſſauit dolor: ita vt poſtero die pleniſsimè ſanatus ſit digitus.

ANNOTATIO.

Huius curationis cùm anno 1593. primũ periculum in vxore mea feciſſem, & ex voto ſucceſsiſſet, poſtea in ſupradictis matronis, ac multis alijs maxima cum vtilitate ægrorum, adminiſtraui. Et ſemper ad vngulam ſub cute nonnihil ichoris inueni. Sed neceſſe eſt ſtatim vt ab initio fiat inciſio hæc: alioquin ex doloris vehementia citò concurrunt humores, qui inflammationem ac tumorem excitant, atq; ſubiectam carnem, imò etiam oſſa erodunt. Eſt enim cutis ea in parte admodum denſa, ita vt materia paronychiæ (quæ per ſe maligna eſt) quum nullo modo exhalari poſſit, maiorem acrimoniam & venenoſitatem acquirat: digitus quoque, imò tota manus, propter doloris vehementiam inflatur, parũque prodeſt inciſio hæc, niſi priùs materia cocta & in pus conuerſa fuerit.

Vacat autem eo modo facta inciſio omni periculo, nec eſt dolorifica, neque neruos aut tendones offendit, quum ſit ſuperficialis. Alius verò modus apud practicos paſsim vſurpatur; inciſio nimirum quæ fit à ſuperficie ad centrum, & verſus os, valde periculoſa eſt. Lędit enim neruos & tendones: vnde dolor a-

cerbiſ-

cerbiſsimus, inflammatio, febris, aliaque grauiora ſymptomata oboriuntnr.

OBSERVATIO XCIIX.

Emplaſtrum ſtipticum Paracelſi ſiue fodicationum, indoctè applicatum periculoſum.

EMPLASTRVM Stipticum ſiue fodicationum, quod Paracelſus vernacula ſua lingua Stichpflaſter appellat, ſi á Chirurgo rationali, cúm ratione, & ijs tantum vulneribus quibus conuenit, applicetur, præſtantiſsimum eſſe medicamentum, experientia ſatis ſuperque docuit. Contrà verò periculoſum eſt, ſi ab empirico empiricè, hoc eſt, nullâ habitâ ratione vulneris aut partis læſæ applicetur. Quod multis exemplis monſtrare poſſem: ſed hoc vnicum ſufficiet.

AVLICVS quidam Illuſtriſsimi Cliuiac. Iuliacenſium, Montenſium &c. principis, vulnus circa cubitum accepit, vbi axillaris vena & nerui nonnulli abſciſsi fuerunt. Incidit in manus Empirici, qui hoc ſolo emplaſtro ſe poſſe ipſum curare, gloriabatur. Breui quidem cicatrix obducta eſt vulneri, ſed brachiũ mox intumuit ac doluit, tandemque exorta eſt febris, hinc affluxus, & inflammatio noua, & collectum fuit pus in imo vulneris. Ex illa

demum putrefactione, exeſâ, & denuò apertâ venâ, tanta ſequuta eſt hæmorrhagia, vt vulneratus interierit.

OBSERVATIO XCIX.

Combuſtio leuis ex vſu medicamentorum frigidorum in herpetem exedentem degenerans, eiusque herpetis curatio.

IVVENI cuidum Gallo, cui puluis tormentarius ad pedes incenſus fuit, tibia à pede vſq; ad genu comburitur, leuiter tamen, quandoquidem cutis vix læſa fuit. Acceditis ad Empiricum, qui ſtatim ab initio & per dies aliquot emplaſtrum ex argilla fornacum & bolo arméno cum albuminibus ouorum, & ſuccis ſemperuiui & ſolatri, applicuit. Poſtea linteis, in huiuſmodi ſuccis & eorum aquis diſtillatis intinctis tibiam inuoluit. Dolor qui ab initio grauis fuerat, ex vſu horum medicamentorum auctus eſt: inde febris, inquietudines, affluxus humorum ad locum affectum, inflammatio totius cruris vſque ad coxam, aliaque grauiora ſymptomata ſequuta ſunt: tandem verò herpes exedens totum crus inuaſit, idq; adeò vehemẽter, vt Chirurgi de abſciſsione tibię cogitarent, ſiquidem ea in genu fieri potuiſſet. Poſt menſes ſex venit ad

ad me Coloniam, vbi diuino fauore, ſequenti methodo & remedijs infrà ſcriptis curatus fuit.

Primò hac potione corpus leuiter purgaui.

R. Radicum Scrophulariæ maioris,
Corticum interior. rad. frangulæ,
Radicum polypodij ana ℥ ſ.
Herbar. fumariæ,
Cuſcutæ & ſcabioſæ ana M. ſ.
Foliorum ſenæ mundatæ ʒ iij.
Fiat decoctio in aqua ad ℥ iiij.
In colatura diſſolue conf. Hamech ʒ ij.
Syrupi Roſati ſolutiui ex multis infuſionibus ℥ j.

Miſce, fiat potio.

Sequenti die baſilicam eiuſdem lateris, vbi tibia laborabat, incidi, & ad vncias ſeptem ſanguinis extraxi. Poſtea ad maiorem humorum præparationem & euacuationem, ſequens apozema exhibui.

R. Radicum lapathi acuti, Scrophulariæ maioris,
Corticum interiorum radic. frangulæ,
Polypodij, Petroſelini, Corticum Tamariſci ana ℥ j.
Herbarum agrimoniæ
Veronicæ,
Scabioſæ,
Fumariæ,
Cuſcutæ,
Ceterach ana M. j.
Trium Florum Cordialium & Geniſtę ana P. ij.

Liquiritiæ
Vuarum paſſularum ana ℥ j.
Seminis Aniſi &
Fœniculi ana ʒ ij.

Fiat decoctio in ſ. q. aquę puriſsimæ ad cō-
ſumptiooem tertiæ partis. In ℔ j. ſ.
Colaturæ infundātur & macerētur ſ. a.
Rhabarbari electi
Agarici recenter trochiſcati ana ʒ iiij.
Foliorum ſennæ ℥ ij.

Fiat ſ. a. Apozema pro 4. matutinis horis.

His corpore purgato, & regimine ipſi præſcripto, ad topica peruenimus. Itaq; quia cutis ab vſu frigidorum medicamentorum indurata fuerat, ſtatim ab initio hac fomentatione emolliente totam tibiam ſingulis diebus bis terúe fomentandam curaui.

R. Radicum biſmaluæ cum toto, lapat. acuti,
Scrophulariæ ana ℥ ij.
Foliorum Maluar.
Violarum
Florum meliloti
Sambuci ana M. j
Semin. Fœnigræci ℥ ſ.

Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis. Lintea reduplicata aut ſpongiæ magnæ intinctæ in hac decoctione, applicentur toti tibiæ; fomentatæ per dimidiam horam ſequens emplaſtrum applicui.

R. Farinæ fabarum
Lupinorum ana ℔ ſ.

Fœni-

Fœnigræci & lini ana ℥ ij.
Radicum altheæ recent. coctæ & cribratæ ℥ iiij.
Puluer. Florum Chamomil.
Meliloti,
Roſarum rubearum
Et abſinth. vulgar. ana ℥ j.
Fiat ſ. a. Cataplaſma.

Hac methodo proceſsi per dies quatuordecim. Interim cutis emollita, & dolor ſedatus fuerunt. Ichor item ſeu virulenta & acris materia, quæ ex vlceribus effluebat, inſpiſsata & ad digeſtionem præparata fuit.
Poſtea vlceribus puluerem præcipitatum aquâ plantaginis & roſaceâ lotum inſperſi: & ſequens emplaſtrum applicui.

R. Emplaſtri de mucilaginibus
Emplaſtri palmei ana ℔ ſ.
Emplaſtri de ranis cum Mercurio ℥ ij.
Aluminis vſti
Chalcanthi ana ℥ j.
Olei roſacei quantum opus eſt. Terantur lentiſsimo igne, fiatq; ceratum,

Sequenti quoque vnguento vſus ſum ſub finem morbi.

R. Radicum Scrophulariæ maioris,
Lapat. acuti,
Corticum frangulæ ana ℥ iiij.
Succi ſcabioſæ
Fumariæ
Aceti ana ℔ j.
Pinguedinis porcinæ recent. ℔ ij.

Conquaſſentur radices, deinde in lebete cum pinguedine & ſuccis coquantur ad ſuccorum conſumptionem, colentur, & reſeruetur pinguedo. Huius pinguedinis R. ℔ j.

Pulueris Aluminis &
Vitrioli vſti
Farinæ lupinorum
Baccarum lauri
Cinerum fuliginis ana ℥ j. ſ.
Argenti viui extincti ℥ ij.
Theriacæ ℥ j. Fiat ſ. a. vnguentum in mortario, quo inungatur tota tibia horâ matutinâ.

Singulis ſeptimanis ſemel ad minimum leuiter purgaui eum: idq; ſuprà ſcriptâ potione, aut aliquo alio pharmaco conuenienti: veluti pilulis de fumo terræ, confectione hamech, electuario Indo maiori, & ſimilibus, cum decocto fumariæ, ſcabioſæ, cuſcutæ, & radicum lapat. acuti, exhibitis. His remedijs diuino fauore duorum menſium ſpatio curatus fuit.

ANNOTATIO.

Cauſam huius herpetis fuiſſe vſum medicamentorum frigidorum & emplaſtrorum nullum eſt dubium. Frigidum enim (vt Hippocrates rectè docuit) vlceribus mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit, denigrat: rigores febriles, conuulſiones & diſtenſiones creat. Hinc humores, ratione ſolutionis continui, & doloris vehementiâ confluxi ab vſu medicamẽtorum frigidorum ſub cute

lib. 5. Aph. 20.

cute retenti fuerunt, ibique poſtea putrefacti, & acres redditi cutem eroſerunt: quemadmodum in tractatu noſtro de combuſtionibus, fauente Deo, fuſiùs declarabimus.

OBSERVATIO C.

Lues venerea, ex veſte eodem morbo infecta, contracta.

LVEM veneream ex veſtimentis, ſudore, aut ichore vlcerum infectis, poſſe cõtrahi minimê rarum eſt: quod equidem aliquoties obſeruaui. Vnicum tamen huius mali exemplum non vulgare hîc ſubijcere ſufficiet.

Puella quædam 15 annos nata, ex nobili familia orta, quum Duſſeldorpij in caterua atq; conuentu nobiliũ Bacchanalia celebraret, factum eſt vt adoleſcentes virginum veſtes, & viciſsim virgines adoleſcentûm calligas & veſtes induerent Vnde non multò pôſt puella, eiuſmodi veſtimentis vſa, circa pudenda dolorem contraxit & pruritum percepit, moxque exortæ ſunt puſtulæ & vlcera maligna, quæ tamen matri ob verecundiam indicare auſa non fuit, vſq; dum propter ingraueſcentia vlcera & doloris vehementiam incedere vix poſſet ampliùs. Tandem autem accerſitus, inueni pudenda & partem colli v-

teri & veſicæ ad inteſtinum rectum vſque fœtidiſsimo vlcere exeſa: ſphincteres quoque tum veſicæ tum inteſtini recti eroſi erant: quapropter vrina ſimul & excrementa alui inuoluntariè effluebant. Res erat horrenda: præter vlcus enim dolores acutiſsimi, febris continua & ardens, vigiliæ, nauſea, & cibi faſtidium aderant. Atque in ea miſeria intra paucos dies puella deceſsit.

Quum autem ante obitum, de huius morbi cauſa inueſtiganda mecum ſoliciti eſſent parentes, atq; ex ipſa puella olfacere vellent, num ex copulatione cuiuſquam morbum cõtraxiſſet: illa ſe nunquam virum cognouiſſe multis iuramẽtis affirmabat. Inquiſitione itaq; facta, adoleſcens (cuius calligas puella in ſuam perniciem præter fas & decorum induerat) lue venerea grauiſsimè infectus inuentus eſt.

Deut. 22. 25.

B. LECTORI.

Viue diu, ſed viue Deo, nam viuere Mundo,
Mortis opus; viua eſt viuere vita Deo.

FINIS.

INDEX OBSERVATIONVM

Ficus cancroſus in oculi dextri orbita, cum grauiſsimis capitis ſymptomatis, feliciter extirpatus Obſ.1.pag.1.

Ficus ſcirrhoſus ad maiorem oculi canthum feliciter extirpatus Obſ.2.pag.36.

De gangræna ex interceptione ſpirituum animalium ad virum ampliſsimum ac clariſsimum Dn. D. Felicem Platerum Baſilienſem Archiatrum feliciſsimum, & Profeſſorem primarium Obſ.3.pag.40.

Ex globulo vitreo in auris meatum immiſſo grauiſsima ſymptomata tandem curata. Vbi de diſtributione neruorum quintæ coniugationis cerebri. Ad clariſsimum ac celeberrimum virum Dn. D. Caſparum Bauhinum Anatomicæ iuxta ac Botanicæ Profeſſorem ordinarium in Academia Baſilienſi Obſ.4.pag.44.

Piſum auri profundiùs inſinuatum feliciter eductum Obſ.5.pag.52

Acicula auri inſinuata feliciter extracta Obſ.6.pag.54.

Inciſo & perforato cranio dura mater vbiq; cranio firmiſsimè adhærere inuenta Obſ.7.pag.55.

Puer diuturno dolore capitis laborans tandē vermem per nares eiecit, deinde conualuit Obſ.8. pag.57.

Mirabilis diſtributio venarum & arteriarum iugularium internarum Obſ.9.pag.59.

Monſtroſus Hydrocephalos Obſ.10.pap.60.

Commotio cerebri in principio neglecta poſtmodum

dum grauiſsimorum ſymptomatum cauſa fuit Obſ.11 pag.62.
Cerebri concuſsiones & quidem grauiſsimæ curatæ Obſ.12 pag.65.
Læſo cerebro, aut etiam portiunculâ eius amiſsâ, non ex neceſsitate mortem conſequi exempla quatuor Obſ 13.pag.66.
Antonius Fayus *ad illud Auerrois* Monſtra in morbis fiunt pag.72.
Ex fungo male curato mors Obſ 14.pag.73.
Legitima fungi curatio Obſ 15.pag.eâdem.
Pus fœtidiſsimum & vermes ad duram matrem reperti Obſ.16.pag.80.
Iuuenis cui caput vulneratum & cranium fractum, ex ſola ira in febrim recidit & moritur Obſ.17 pag.81.
Ex animi quadam commotione vehementi, arteria nuper vulnerata, poſtmodum autem penè ſanata, denuò magno cum periculo rupta Obſ.18.pag.82.
Iuuenis vulnere capitis cum fractura cranij laborans & penè ſanatus ex uſu venereo incidit in febrem, inde moritur Obſ.19.pag.84.
Puer vulnere capitis, & cranij fractione laborans ex tumultu & ſtrepitu nimio, grauiſsimis ſymptomatis conflictatus tandem moritur Obſ.20.pag.85.
Virgo nobilis neglecto paruo vulnere in capite, moritur Obſ.21 pag.86.
Actus venereus in neruorum vulneribus periculoſus Obſ 22.pag.87.
Riſus in vulneribus neruorum periculoſus Obſ.23. pag.88.

Ex ſternutatione neruorum opticorum obſtructio & ex hac cæcitas conſequuta Obſ.24.pag.92

Ex cicatricis ad pupillam exſtirpatione grauiſsima ſymptomata Obſ.25.pag.93.

Adoleſcens oculo perforató viſum recepit Obſ.26 pag.94.

Ex frequenti oculorum ablutione aquæ frigidæ obfuſcatio, & hebetatio viſus Obſ.27.pag.96

Vulneratæ linguæ curatio Obſ.28.pag.97.

Ex calefacta facie ablutâ aquâ frigidiſsimâ grauia ſymptomata Obſ.29.pag.99.

Ex catarrho ad gingiuas gangræna & mors Obſ.30.pag.101.

Quidam per imprudentiam deuorans fruſtum corij, propemodum ſuffocatus tandem conualuit Obſ.31.pag.103.

Mulier oſsiculum deuoratum, quo pene ſuffocabatur, ſeptimo tandem die egeſsit Obſ.32.pag. 104.

Spina piſcis gutturi infixa, biennio poſt excitato abſceſſu in externa colli parte extracta Obſ 33.pag.105.

Ex deglutita acicula, horrenda ſymptomata Obſ.34.pag.106.

Ex rebus extraneis gutturi infixis mors: exempla tria Obſ 35.pag.108.

Modus eximendi oſsicula & alias res gutturi infixas Obſ.36 pag.109.

Ex vlcere circa fauces appetitus vitioſus citra quem cibus deglutiri non poterat Obſ.37. pag.115.

Inſignis curatio ad maxillarum iuncturam Obſ.38.pag.117.

Ab-

Abſceſſus poſt aures ſerius apertus febrim & mortem induxit obſ.39.pag.118.
Setacei abſq; igne adhibendi ratio obſ.40. pag. 119.
De præſtantia ſetacei, Exempla quinque obſ.41 pag.126.
De fontanellis in ceruice infantulorum noſtra opinio obſ.42.pag.129.
Hydrocardia obſ.43.pag.131.
Abſceſſus pulmonis ex inflammatione ortus feliciter curatus obſ.44.pag.133.
Ioannis Rheteri *G. ad* Guilielmum Fabriciũ *Hildanum epiſtola* pag.134.
Inciſo cadauere gibboſitatis cauſa abdita inuenta eſt in cranio, quippe vertebrarum carioſæ partes in media ferè pulmonis ſubſtantia deprehenſæ obſ.45 pag.139.
Turundæ ex vulnere thoracis in cauitatẽ delapſæ tuſſi eiciuntur obſ 46.pag.141.
Hydrops per vmbilicum euacuatus ad Clariſs. ac Doctiſſimum Virum Dn. D. Abelem Roſciũ *Reip. Lauſannenſis doctorem medicum ordinarium* obſ 47.pag.144.
Hydrops per pudenda euacuatus obſ.48. pag.147.
Ex veſicatorijs hydropici tibijs adhibitis, gangræna tum mors obſ.49.pag.eâdem.
Ex hydrope neruorum Opticorum obſtructio, idẽque hydrops maximâ hæmorrhagiâ narium curatus obſ.50 pag.148.
Adoleſcens per vmbilicum excrementa excernens, in cuius diſſectione ſedecim ſunt obſeruationes luculentæ obſ.51.pag.149.

Poſt ſanguinis ex vmbilico infantuli profluuium, totius corporis imbecillitas, ac tandem mors Obſ.52.pag.151.

Ex vmbilici abſciſione ſubita mors Obſ.53. pag.152.

Ex vehementiſsimo dolore Colico abſceſſus in ſiniſtro hypochondrio, cũ inteſtini eroſione, & excrementorum per vlcus eiectione, feliciter curatus ad clariſsimum & celeberrimum virum Dn. D. Galen. VVierum Obſ.54.pag.153.

Galeni VVieri *ad* Guil. Fabricium *Hildanum Epiſtola* pag.157.

Gangrænæ ex hernia inteſtinali, cum inteſtini eroſione curatio Obſ.55.pag.159

De vermiculis abſceſſu in veſica putrido rupto cũ vrina excretis Ad clariſsimum ac celeberrimum virum Dn. D. Iacobum Zuingerum Obſ.56.pag.161.

Iacobi Zuingeri *Ad* G.Fabricium *Hildanum Epiſtola* pag.165.

Colica ex vermibus quomodo curata Obſ.57. pag.171.

De dolore colico Obſ.58.pag.172.

Ex vermium abundantia eroſio gingiuarum, ex qua tandem mors ſequuta eſt Obſ.59.pag.173

Lapis in veſica fellis, item vermes Obſ.60.pag.174

Ex ſcirrho & vlcere cancroſo in inteſtino cæco exorta iliaca paſsio Obſ.61.pag.175.

Cultri oblongi dimidium lumbis infixum biennio poſt extractum eſt, relictaq; inde fiſtula, ſanata Obſ.62 pag.177.

Ab-

*Abſceſſus ſub pſoa muſculo inciſus & curatus obſ.63.pag.*178.

Claudij Boucardi *de abſceſſu ſub pſoa muſculo, ad* G. Fabricium *Hildanũ Epiſtola pag.* 180

*Infans eruptione factâ matricem lacerat, totoq; capite in ventris capacitatem delapſo, & contracta matrice ſtrangulatus deprehenditur obſ.64.pag.*186.

*Inciſo corpore abdita ſterilitatis cauſa inuenta obſ.65 pag.*188.

Alia abdita ſterilitatis cauſa, quæ per diſſectionem innotuit obſ.66.pag.eâdem.

*Ex ſcirrho matricis difficultas parturiendi obſ 67.pag.*189.

*Ingens calculus ex inciſo veſicæ fundo in nobili muliere extractus obſ 68 pag.*190

*Trecenti maiores calculi biennio excreti obſ.69 pag.*193

*Puella tabeſcens, appetitu minime priuata obſ.70.pag.*195.

*In inciſo cadauere rara plurima obſeruatu digna obſ 71.pag.*197.

*Ex epiplocela & enterocela gangræna & mors ſequuta obſ.72 pag.*200

*Ani clauſi apertio & curatio in infante obſ 73 pag.*201.

*Excrementa per inguen egeri ſolita obſ.74. pag.*202.

Excrementa per ductum vrinarium eiecta obſ. 75.pag 207.

De duplici ductu vrinario obſ.76.pag. eâdem.

Quomo-

Quomodo ægri ſituandi in exhibendis clyſteribus *obſ.77.pag.208.*

Delineatio & deſcriptio inſtrumenti, quo æger ſibi ipſemet clyſterem minimo negotio infundere poteſt *obſ.78.pag.209.*

Arthritis inueterata torturâ ſanata Ad Reuerendum ac Clariſs. Virum Dn D. Antonium Fayum *obſ.79.pag.215.*

Antonij Fay *De arthritide, ad* Guil Fabricium *Hildanum Epiſtola* *pag. 219.*

Eiuſdem Antonij Fay *Epiſtola altera* *pag.221*

De brachij ex tumore pituitoſo circa cubitum reſoluto atrophiâ correpti, curatione *obſ.80. pag.222.*

Abſceſſus circa humerum ſerò aliquãtum apertus, quæſitâ deorſum via, genitalibus gangrænam ſuccendit *obſ.81.pag.224.*

Eryſipelas oleo inunctum in gangrænam terminatum *obſ.82 pag.225.*

Digiti omnes dextræ manus pollice excepto, ex cõbuſtione in externam manus partem retracti, ibiq; conglutinati, reſtituti *obſ.83.pag.226.*

De morſu humano, eiuſdemq́; curatione *obſ.84. pag 232.*

Alia morſus humani curatio *obſ.85.pag.234*

De morſu canis rabioſi Ad Clariſs. Virum Dn. D. Abelum Roſcium *Reip. Lauſannenſis Doctorem Medicum Ordinarium* *obſ.86.pag.236*

Abelus Roſcius *de morſu canis rabioſi, ad* Guil. Fabric. *Hildanum Epiſtola* *pag.241.*

Morſus canis rabidi curatio *obſ.87.pag.257*

De extrahendi globuli Sclopetarij, modo perquam

facili cum inſtrumentorum ad hanc operatio-neceſſariorum delineatione ad Ioan. Griffonium *Chirurgũ celeberrimũ Obſ.88.pag.*261.
*Emollientibus medicamentis tumores cancroſos exacerbari Obſ.89.pag.*272
*De præſtantia lapidis Oſtiocollæ in fracturis oßium Obſ.90.pag.*275.
*Quænam incommoda ex vſu Oſtiocollæ inprudenter adhibitæ accidere poßint Obſ.91.pag.*276
*An vſus alimentorum viſcoſorum in fracturis oſſium proſit, tutuſue ſit nec ne Obſ.92pag.*279
*De ſitu tibiarum fractarum Obſ 93.pag.*281
*Ex applicatione cauſtici ſub genu dolor vehementißimus, inflãmatio & febris Obſ 94.pag.*283
Excalefacto corpore & in aquam frigidam immerſo grauißima ſymptomata orta exempla 4 *Obſ.95.pag.*285.
*Ex acaro grauißima ſymptomata Obſ.96 pa.*287
*Pannaris ſiue paronychiæ incidendæ modus tutiſſimus, & compendioſa curatio Obſ.97 pa.*288
*Emplaſtrum ſtipticum Paracelſi ſiue fodicationũ indoctè applicatũ periculoſum Obſ.98.pag.*291
*Combuſtio leuis ex vſu medicamentorum frigidorum in herpetem exedentem degenerans, eiuſque herpetis curatio Obſ.99.pag.*292
*Lues venerea ex veſte eodem morbo infecta, contracta Obſ.*100.*pag.*297.

FINIS.

Errata ſic reſtituito.

Pag.1.in marg.lege Lemani pag.9. lin. 30. procliuè
eſt ad 12. 11. maturum 15. 15. conicio 17.15.quum
ſint 18. 5. inita 21.32.pellucidam 22.16.criſtallinum
25.5.factam 27.22.ſena 40.21.quum 41.9.poſt eum
46,23. ſic doleret 53. 21. precipuè 59. 22. craſſitie
62.12.ſymptomatum 63.21.catarrhus 66.9.concuſ-
ſione 67.25. Inſtar 74. 19. duræ matris 75. 24. Roſ-
marini 76.20.Maſtiches 83.2.in truculentam 85.12.
circa vulneratos 88. 24. & partem læſam & 26. cura-
tio tam feliciter 91. 11. mox in dextrũ 96.17.ex fre-
quẽti 101.Mõtẽſ. 105. 13.ſpina piſcis 108.6.ſanitati
reſtituta 114.5.immittat 117.17.dele dentes collo-
catas, 119.17.Berlinenſi 121.12.parte 127.4.nec vl-
la 128.fuit, & 28.menſtruis 130.2.nõ ſine, & 8.quòd
quum 131. 13. quum citra 132.19. frigidiſſimum
134.20.declaratur 135.22.vir ille 137.3.funditus, &
8. ſiue 138. 13. quum dicit, & 28. amantiſſime 58.
11. ſeptennium, & 16. amiciſſime 159. 25. inibi re-
tentum 161. 18. quantumuis 162. 23. eiuſdem 165.
14, elegantia 168.9.πυρετῷ 168.17.arceſſiuerint 169
9.quidem 169.15.Hippocraticæ 174.13.inuenimus
174.24.veſicæ 175.9.inepta 176.13.Originem 177.
15.inueni 182.15.pituitam 182.19. dominium 183.
21.ἀχώρευσα 183.30 hac 187. expellendũ 197.9.Iſchi-
adico 198,3.atheroma 200.6.quidam 209. 14. Cla-
riſſimus 215.14.ſcrutatorem 216.11.non, & 27 frui-
tur 221.8 & 9.amoris noſtri τεκμήριον 224.1.arterias
& 12.trimeſtris 225.11. terminatum 232. 8.rabioſo
& 26. perueniſſemus 239.1. relatu, & 12. angore, &
29.virum, omniaq; 242.27.humores 243.22.inferũt
247.22.maximè 253. 15.narrat, & 30.perijt 254. 29.
die 256.25. prehenſa 260. 16.puluis 262. 23. fouen-
dæ 264.9.longam, & 11.Præterea 265. 4. Sin verò
273.11.ſanguinolenta 278.15.emolliui, & 20.robur
280. 4. lapides 282. 31. Med. 284. 3.eſcharę 287.10.
ſanguineæ.